

KRAJOWA RADA RADIOFONII I TELEWIZJI

ZAŁĄCZNIK

do

**Sprawozdania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji
z rocznego okresu działalności**

**MONITORING KAMPANII SAMORZĄDOWEJ
w 1998 roku
w mediach elektronicznych**

WARSZAWA, marzec 1999 r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
TELEWIZJA POLSKA S.A.	8
I. AUDYCJE INFORMACYJNE W TVP S.A. - <i>WIADOMOŚCI</i> o 19:30, <i>PANORAMA</i> o 22:00	8
1. Informacje o wyborach samorządowych w okresie: 15.08 - 25.09.1998 r.	8
2. Monitoring kampanii wyborczej w okresie: 26.09 - 09.10.1998 r.	8
2.1. Skala obecności i ranga tematyki wyborczej	8
2.2. Dynamika kampanii	11
2.3. Tematyka i rodzaj przekazywanych informacji wyborczych	13
3. <i>WIADOMOŚCI</i> , 19:30	19
3.1. Informacje wyborcze w <i>Wiadomościach</i>	19
3.2. Przebieg kampanii wyborczej w <i>Wiadomościach</i>	24
4. <i>PANORAMA</i> o 22:00	29
4.1. Informacje wyborcze w <i>Panoramie</i>	29
4.2. Przebieg kampanii wyborczej w <i>Panoramie</i>	34
5. <i>Kampania negatywna</i> w głównych serwisach informacyjnych TVP 1 i 2	39
5.1. <i>Kampania negatywna</i> w <i>Wiadomościach</i> (19:30)	41
5.2. <i>Kampania negatywna</i> w <i>Panoramie</i> o 22:00	43
6. Informacje o kampanii wyborczej w <i>Wiadomościach</i> o 19:30 i <i>Panoramie</i> o 22:00, a wiadomości podawane w codziennej prasie (<i>Gazeta wyborcza</i> , <i>Rzeczpospolita</i>)	45
II. AUDYCJE PUBLICYSTYCZNE W TVP S.A.	49
1. <i>W Centrum Uwagi</i>	49
2. <i>Debata wyborcza</i> w TVP 1	50
III. AUDYCJE EDUKACYJNE O TEMATYCE SAMORZĄDOWEJ W PROGRAMACH OGÓLNOPOLSKICH TVP S.A.	51
IV. BEZPŁATNE AUDYCJE WYBORCZE W PROGRAMACH TVP 1 I 2 ORAZ WOT – 51	57
V. RESPEKTOWANIE ZAKAZU PUBLIKACJI SONDAŻY W TVP 1 I 2	58
VI. RESPEKTOWANIE ZASADY CISZY PRZEDWYBORCZEJ W TVP 1 I 2	58
VII. ODDZIAŁY TERENOWE TELEWIZJI POLSKIEJ S.A.	59
1. Kampania wyborcza w programie Warszawskiego Ośrodka Telewizyjnego TVP S.A.	59
2. Monitoring kampanii wyborczej w Ośrodkach Regionalnych TVP S.A. – analizy współpracowników terenowych KRRiT	60
2.1. OTV Gdańsk	60
2.2. OTV Katowice	62
2.3. OTV Kraków	63
2.4. OTV Lublin	65
2.5. OTV Poznań	66
2.6. OTV Wrocław	68
2.7. OTV Łódź	69
PODSUMOWANIE	73
RADIOFONIA PUBLICZNA	80
I. PROGRAM I PR S.A.	80
1. Skala i ranga obecności tematyki wyborczej	80
2. Rodzaj przekazywanych informacji	81
II. PROGRAM III PR S.A.	84
1. Audycje informacyjne	84
1.1. Skala i ranga obecności problematyki wyborczej	84
1.2. Rodzaj przekazywanych informacji wyborczych	86
2. Publicystyka	88
2.1. <i>Salon polityczny Trójki</i>	88
2.2. <i>Puls TRÓJKI</i>	91
2.3. <i>Studio wyborcze</i>	97
2.4. Nieodpłatne audycje wyborcze	98
III. AUDYCJE EDUKACYJNE W PROGRAMACH POLSKIEGO RADIA	99
RADIOFONIA REGIONALNA	102
1. Radio Gdańsk	102
2. Radio Katowice	103
3. Radio Kraków	104
4. Radio Lublin	106
5. Radio Łódź	108
6. Radio Merkury	111
7. Radio dla Ciebie	113
8. Radio Wrocław	118
RADIOFONIA SAMORZĄDOWA	120
I. RADIO RADOM	120
II. RADIO „MAZOWSZE”	121
III. RADIO ŁAN	123
TELEWIZJA KABLOWA	126
SKARGI KIEROWANE DO KRRiT	129

WSTĘP

W okresie od 26.09 do 9.10.1998 r. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji przeprowadziła monitoring kampanii samorządowej w mediach elektronicznych przed wyborami 11 października 1998 r.

Zgodnie z ustawą o radiofonii i telewizji zadaniem publicznych mediów jest dostarczanie informacji i dokonywanie bezstronnej analizy wydarzeń i procesów zachodzących w kraju w sposób umożliwiający widzom świadome uczestnictwo w życiu społecznym. Obowiązkiem nadawców jest stosowanie w działalności informacyjnej i publicystycznej norm programowych gwarantujących obiektywizm, bezstronność, a także niezależność dziennikarską w procesie przekazywania informacji, a w przypadku mediów publicznych również upowszechnianie podstawowej edukacji obywatelskiej.

Zobowiązania nadawców i przestrzeganie przez nich zasad leżących u podstaw rzetelnego i profesjonalnego informowania, nabierają szczególnego znaczenia w okresie najważniejszych wydarzeń życia publicznego w Polsce jakimi są wybory parlamentarne, prezydenckie czy wybory samorządowe.

Monitoring KRRiT miał na celu rozstrzygnięcie, jaki był stopień wypełnienia przez nadawców zobowiązań, wynikających z zapisów zawartych w ustawie o radiofonii i telewizji, misji Telewizji Polskiej S.A. jako nadawcy publicznego oraz w ordynacji wyborczej PKW.

Zgodnie z ordynacją wyborczą Polskie Radio i Telewizja Polska zobowiązane są do rozpowszechniania w terminie ustalonym z KRRiT audycji przedstawiających programy wyborcze komitetów oraz informacje o przebiegu kampanii poszczególnych komitetów, które zarejestrowały ogólnopolskie listy wyborcze.

W trakcie monitoringu zwracano uwagę na to, w jaki sposób TVP S.A., PR S.A., rozgłośnie regionalne PR S.A. i media elektroniczne koncesjonowane spełniły przed wyborami obowiązek informowania na bieżąco o wydarzeniach związanych z przebiegiem kampanii, dostarczania informacji o programach poszczególnych komitetów a także, czy stworzyły one w swoich programach warunki dla bezstronnej, rzetelnej, zgodnej z prawdą oceny poszczególnych komitetów i kandydatów oraz ich programów wyborczych przez odbiorców. W analizie koncentrowano się na kwestii skali obecności na antenie tematyki wyborczej, a także randze przypisywanej przez nadawców tej tematyce w emitowanych audycjach.

Monitoring zmierzał też do rozstrzygnięcia czy media, kierując się zasadami programowymi, zachowały przed wyborami szczególną staranność w doborze materiałów o kandydatach i komitetach, i czy audycje o tej tematyce przyczyniły się do faktycznego wzbogacenia wiedzy wyborców o systemie politycznym i ustrojowym państwa, procedurach głosowania, komitetach wyborczych, partiach i ugrupowaniach politycznych biorących udział w kampanii oraz opinii odbiorców na temat znaczenia wyborów.

Próbowano odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób w okresie przedwyborczym realizowany był w programach nadawców wymóg upowszechniania podstawowej edukacji obywatelskiej.

Uznano, że do obowiązków nadawców w okresie kampanii samorządowej przed wyborami w dniu 11 października 1998 r., powinno należeć w szczególności:

- rzetelne i obiektywne ukazywanie założeń programów wyborczych poszczególnych kandydatów i komitetów,
- informowanie na bieżąco o przebiegu kampanii wyborczej wszystkich kandydatów i komitetów i ich przygotowaniach do wyborów,
- zgodne z prawdą, pełne oparte na zasadzie równowagi prezentowanie sylwetek kandydatów i komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy wyborcze,
- uświadamianie obywatelom znaczenia aktu wyborczego,
- informowanie o obowiązujących zasadach głosowania, trybie przeprowadzania wyborów i znaczeniu uczestnictwa w nich obywateli,
- prezentowanie zobiektywizowanych ocen popularności komitetów i kandydatów oraz opinii o ich programach,

W okresie przygotowań do wyborów niejednokrotnie miały miejsce wydarzenia, inicjatywy, wystąpienia, imprezy i inne przedsięwzięcia relacjonowane przez media, które choć nie związane bezpośrednio z kampanią, mogły mieć wpływ na wynik wyborów i kształtowanie się opinii publicznej. Zwracano uwagę czy w monitorowanych mediach informacje dotyczące kampanii wyborczej były wyraźnie oddzielone od pozostałych informacji o bieżących wydarzeniach życia publicznego z udziałem polityków i osób publicznych.

W monitoringu zwracano też uwagę na to czy w audycjach podejmujących tematykę wyborczą przestrzegana była zasada równych szans w dostępie do mediów wszystkich komitetów i kandydatów, czy w okresie kampanii miały miejsce przypadki kryptoreklamy wyborczej oraz czy nie faworyzowano komitetów i kandydatów oraz partii politycznych i ugrupowań uczestniczących w kampanii - czy prezentowane na antenie informacje wyborcze nie służyły propagowaniu wyłącznie jednej kandydatury, czy określonego programu politycznego.

Uznano, że media publiczne mają obowiązek zapewnienia kandydatom możliwości uczestnictwa w bezpośredniej debacie publicznej, która dostarczyć powinna odbiorcom konkretnych informacji o węzłowych zagadnieniach publicznych związanych z reformą samorządową oraz stworzyć komitetom i kandydatom równe szanse ich udziału. TVP S. A. winna też prezentować wyniki badań opinii publicznej, jako ważny element kampanii wyborczej.

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji zgodnie z uchwałą z dnia 27.08.1998 r., rozpatrywała wszystkie skargi wyborcze na nadawców relacjonujących przebieg kampanii samorządowej, skierowane do KRRiT w okresie przedwyborczym. Analiza skarg wyborczych dołączona została do niniejszego opracowania w formie odrębnego rozdziału.

Przedmiot monitoringu – próba

Monitoringiem objęte zostały wybrane audycje informacyjne, publicystyczne i wyborcze (wyłącznie sprawdzenie limitów czasowych) TVP 1, TVP 2, PR 1, PR III, audycje wybranych rozgłośni regionalnych PR S.A. oraz następujących nadawców koncesjonowanych: Radia Radom, Radia Mazowsze, Radia Łan oraz Telewizji Kablowej Porion.

Analizie poddany został okres ciszy przedwyborczej w programach nadawców, a także okres obejmujący zakaz publikacji sondaży przedwyborczych na siedem dni przed wyborami. Monitoring nie obejmuje wieczoru wyborczego w dniu 11 października 1998 r., w TVP S.A., ponieważ nadawca nie zdecydował się na prezentację i analizę przewidywanych wyników głosowania w programie po zamknięciu lokali wyborczych.

Po raz pierwszy w okresie kampanii wyborczej w kręgu zainteresowania Krajowej Rady znalazły się wybrane programy Oddziałów Terenowych TVP S.A i rozgłośni regionalnych radia publicznego. Uznano, że z racji specyfiki wyborów samorządowych 1998 r., kampania wyborcza będzie się rozgrywała nie tylko w ogólnopolskich programach radiowych i telewizyjnych, ale przede wszystkim w mediach lokalnych i regionalnych.

Monitoringiem objęte zostały następujące rodzaje audycji:

TVP S.A.:

- **główne wydania audycji informacyjnych**
TVP I : *Wiadomości* 19.30
TVP II: *Panorama* 22.00
WOT : *Telewizyjny Kurier Warszawski* 18.10, *Telewizyjny Kurier Województw* (wydanie w sobotę 15.10, w niedzielę 14.10)
- **audycje z gatunku publicystyki bieżącej TVP I :**
W centrum uwagi (w bloku wieczornym między 21.00 a 22.30.)
WOT : *Rozmowa dnia* 21.40
- **audycje edukacyjne TVP S.A.**
WOT : *Raport* 19.20
- **specjalne audycje wyborcze nadawcy :**
Debata wyborcza, 21.00 (jeden raz 8.10)

Następujące audycje były wyłącznie obserwowane bez dokonywania szczegółowej analizy:

- **audycje wyborcze komitetów wyborczych** - rozpowszechniane bezpłatnie w TVP I i TVP II
- **audycje wyborcze komitetów wyborczych** - emitowane bezpłatnie przez regionalne stacje TVP
- **program TVP S.A. emitowany w przeddzień wyborów** 10 października (sobota) w godzinach 0.00 – 24.00
- **program TVP S.A. nadany w dniu wyborów** 11 października (niedziela) w godz. 0.00 – 20.00 (do zamknięcia lokali wyborczych)

Analizę audycji nadawanych w paśmie największej oglądalności przeprowadził ekspert spoza KRRT. Wśród nich znalazły się audycje:

- **publicystyczne:**
Rzeczpospolita samorządowa, Diariusz rządowy, Tydzień prezydenta, Magazyn parlamentarny, W interesie publicznym, Rynek
- **edukacyjne:**
TVP I : *Wybieramy*
TVP II : *Nasze miejsce*

TELEWIZJA KABLOWA:

Cykl *Studio wyborcze* – telewizja Porion

ODDZIAŁY TERENOWE TVP S.A.:

- **główne wydania audycji informacyjnych**
Panorama – OTV Gdańsk
Aktualności, Opolski tydzień, Studio targowe – OTV Katowice
Kronika Krakowska – OTV Kraków
Panorama Lubelska – OTV Lublin
Teleskop – OTV Poznań
Fakty – OTV Wrocław
Łódzkie Wiadomości Dnia – OTV Łódź
- **audycje z gatunku publicystyki bieżącej**
Zdarzenia, Gdański dywanik, Kość niezgody, Region y- OTV Gdańsk
Zbliżenia, Studio Regionalne, Obserwatorium, Magazyn Beskidzki - OTV Katowice
Poselskie Debaty, Ring, Jest Sprawa - OTV Lublin
Wywiady Teleskopu - OTV Poznań
Ekspress, ludzie, wydarzenia; Tabu, Raport, Zderzenia – Dolnośląski Magazyn
Reporterów - OTV Wrocław
Temat dnia, Tydzień w Łodzi, Rozmowy parlamentarne, Redakcja reportażu przedstawia, Z kodeksem na ty, Sejmowizje, Wojewodowie o reformie kraju, Magazyn regionalny, Łódzki wieczór publicystyczny - OTV Łódź
- **specjalne audycje wyborcze nadawcy**
Poznań moje miasto - OTV Poznań

POLSKIE RADIO S.A.:

- **główne wydania audycji informacyjnych**
PR I: dziennik poranny 7:00
Z kraju i ze świata 19:00
- **magazyny informacyjno – publicystyczne**
PR III: *To był dzień* 23:00
- **audycje z gatunku publicystyki bieżącej:**
PR III: *Puls Trójki* 11:00
Salon polityczny Trójki 8:00
- **specjalne audycje wyborcze nadawcy:**
Debata wyborcza, 12.10 (4.10.), nadana przez PR I, zrealizowana przez PR I, PR III i Informacyjną Agencję Radiową

RADIOFONIA REGIONALNA:

- **główne wydania audycji informacyjnych**
Dziennik Radiowy - Radio Gdańsk
Kurier Popołudniowy – Radio Katowice
Serwis informacyjny – Radio Kraków
Serwis informacyjny – Radio Lublin
Informacje wyborcze, Wiadomości - Radio Łódź
Serwis informacyjny - Radio Merkury
Echa dnia – Radio dla Ciebie
Wydarzenia dnia – Radio Wrocław
- **audycje z gatunku publicystyki bieżącej:**
Co niesie dzień - Radio Kraków

W Sejmie i w Senacie, Poranek z radiem – Radio Lublin
Polityczny ping – pong, Forum polityczne – Radio Łódź
Co powiecie o powiecie? - Radio Merkury
W cztery oczy z Radiem dla Ciebie, magazyn publicystyczny - Radio dla Ciebie
Studio Odra – Radio Wrocław

• **specjalne audycje wyborcze nadawcy:**

Wybory Samorządowe '98 - Radio Gdańsk
Samouczek wyborczy - Radio Kraków
Godzinny Magazyn Samorządowy - Radio Lublin
Poradnik wyborczy, Dyskusja wyborcza - Radio Merkury
Chórem albo solo, To nas obchodzi, Chcemy wiedzieć - Radio Wrocław

Ponadto współpracownicy terenowi KRRiT poddali analizie audycje wyborcze komitetów wyborczych rozpowszechniane bezpłatnie przez regionalne stacje radiowe.

RADIOFONIA SAMORZĄDOWA:

- Reklamy wyborcze płatne, bezpłatne audycje wyborcze – Radio Radom
- Dzienniki, Wiadomości, cykl *Poradnik Wyborcy*, reklamy wyborcze płatne – Radio Mazowsze
- *Gość Radia Łan* – Radio Łan

Celem analizy programów oddziałów terenowych TVP S.A. i rozgłośni regionalnych PR S.A. było sprawdzenie, czy i w jakim stopniu regionalne media elektroniczne wypełniły misję poinformowania społeczności lokalnych o kandydatach, programach i procedurach wyborczych wszystkich szczebli z zachowaniem zasady równowagi.

Analiza miała też odpowiedzieć na pytanie, czy nadawcy publiczni (radiowi i telewizyjni) wypełnili wymogi ordynacji wyborczej związane z kampanią wyborczą, tj. czy rozpowszechniali w odpowiednich terminach audycje wyborczych komitetów oraz czy respektowali w oznaczonym czasie ciszę wyborczą i zakaz publikacji sondażu.

Stopień wypełnienia misji informacyjnej przez nadawców lokalnych badano analizując: skalę i rangę obecności w programach problematyki wyborczej, rodzaj przekazywanych informacji (merytoryczność kampanii), równowagę w dostępie komitetów i kandydatów do anteny oraz równowagę w sposobie prezentacji partii politycznych, komitetów wyborczych i kandydatów.

Powyższe zagadnienia badano na materiale głównych wydań serwisów informacyjnych, publicystyce bieżącej oraz własnych audycjach wyborczych nadawcy nadanych w okresie 26 września do 11 października 1998 r.

Ze względu na ograniczone możliwości monitoringu, analizie nie poddano płatnych ogłoszeń wyborczych (reklam). Nie przeanalizowano również wszystkich stałych audycji publicystycznych i informacyjnych, audycji satyrycznych, historycznych, religijnych i kulturalnych oraz ruchomych elementów programu, w których w tym czasie mogły się pojawić treści wyborcze (krótkie rozmowy w studiu z prezenterem, komentarze prezenterów, zwiastuny, itd.).

W analizie audycji informacyjnych korzystano z kontekstu prasowego w postaci dwóch dzienników ogólnopolskich: *Rzeczpospolita* i *Gazeta Wyborcza*. Porównanie informacji prasowych i telewizyjnych pozwalało zorientować w różnicach w doborze informacji o wyborach w ogólnopolskich audycjach telewizyjnych, które pojawiły się w

codziennej prasie. Kontekstem w analizie audycji informacyjnych były również wydania głównych serwisów informacyjnych nadanych przez TVP S.A. w okresie od 15 sierpnia do 25 września 1998 r.

Po raz pierwszy, w monitoringu kampanii wyborczej KRRiT oprócz stałych pracowników Departamentu Programowego i Monitoringu uczestniczyli współpracownicy terenowi Rady, w 7 wybranych miastach w Polsce, którzy na bieżąco analizowali telewizyjne i radiowe programy regionalne. W przypadku grupy audycji monitorowanych przez współpracowników terenowych KRRiT wyeliminowano z konieczności fazę zespołowej obiektywizacji w siedzibie biura KRRiT. Ich opracowania mają charakter autorski.

TELEWIZJA POLSKA S.A.

I. AUDYCJE INFORMACYJNE W TVP S.A. - *Wiadomości* o 19:30, *Panorama* o 22:00

1. Informacje o wyborach samorządowych w okresie: 15.08 - 25.09.1998 r.

Pierwsze informacje na temat zbliżających się wyborów pojawiły się w głównych serwisach TVP 1 i 2 wraz z oficjalną inauguracją kampanii przez komitety wyborcze. W dniu 15.08.1998 r., początek kampanii jako pierwsza ogłosiła Akcja Wyborcza Solidarność. Najpóźniej wśród komitetów ogólnopolskich - 17 września, o rozpoczęciu kampanii poinformował w mediach komitet Ruch Patriotyczny Ojczyzna. Wyjątkiem wśród komitetów ogólnopolskich była Rodzina Polska, o kampanii której TVP S.A. poinformowała dopiero 4 października. Temat wyborów samorządowych pojawiał się w głównych audycjach informacyjnych co kilka dni ze stałą częstotliwością.

Od połowy sierpnia do końca września 1998 r. najwięcej informacji poświęconych było kampanii AWS. Inauguracji kampanii Akcji Wyborczej Solidarność dotyczyła najdłuższa relacja wyborcza w obu serwisach. W *Panoramie*, oprócz informacji na temat AWS najczęściej informowano o kampanii Unii Wolności. W *Wiadomościach*, drugim po AWS ugrupowaniem pod względem liczby wyemitowanych przekazów było SLD.

Oprócz informacji wyborczych, w głównych serwisach TVP 1 i 2 zaobserwowano dużą liczbę przekazów dotyczących prac rządu, tworzących kontekst informacyjny dla tematyki wyborczej. Najczęściej podejmowanym tematem był w tym okresie projekt nowelizacji ustawy podatkowej ministra finansów Leszka Balcerowicza.

W tym czasie nadawca publiczny wyemitował także dwa przekazy prezentujące wyniki sondażu OBOP-u, przedstawiające preferencje wyborcze Polaków przed wyborami samorządowymi. Oba przekazy nadane zostały w *Wiadomościach*.

2. Monitoring kampanii wyborczej w okresie: 26.09 - 09.10.1998 r.

2.1. Skala obecności i ranga tematyki wyborczej

Telewizja Polska dostrzegła wydarzenia związane z kampanią samorządową poświęcając tej tematyce średnio co czwarty przekaz, w okresie dwóch tygodni przed wyborami (przekazy wyborcze stanowiły 27% informacji *Wiadomości* o 19:30 i *Panoramy* o 22:00).

W *Panoramie* nadano o 10 informacji o wyborach więcej niż w *Wiadomościach*. W dniach od 26 września do 9 października wśród 498 wyemitowanych przekazów znalazło się 136 przekazów o tematyce wyborczej.

Tabela 1. Przekazy wyborcze w serwisach informacyjnych TVP S.A. w okresie dwóch tygodni przed wyborami

data	Wiadomości (19:30)				Panorama (22:00)			
	liczba przekazów	czas trwania (w minutach)	przekazy bezpośrednie	przekazy pośrednie	liczba przekazów	czas trwania (w minutach)	przekazy bezpośrednie	przekazy pośrednie
Pierwszy tydzień kampanii wyborczej								
98.09.26	3	7	1	2	4	5	3	1
98.09.27	3	3,5	3	-	-	-	-	-
98.09.28	-	-	-	-	3	2,5	2	1
98.09.29	-	-	-	-	5	3,5	3	2
98.09.30	1	5	1	-	2	1,5	1	1
98.10.01	6	4,5	3	3	4	3,8	4	-
98.10.02	4	2,8	3	1	5	3,8	2	3
Drugi tydzień kampanii wyborczej								
98.10.03	4	1,8	4	-	5	3	1	4
98.10.04	5	5,3	5	-	8	6,5	8	-
98.10.05	7	8	4	3	8	7,5	6	2
98.10.06	4	8	4	-	3	4,5	3	-
98.10.07	11	13,5	9	2	9	5,5	8	1
98.10.08	6	12	6	-	9	5	8	1
98.10.09	7	5,5	7	0	7	4,5	7	0

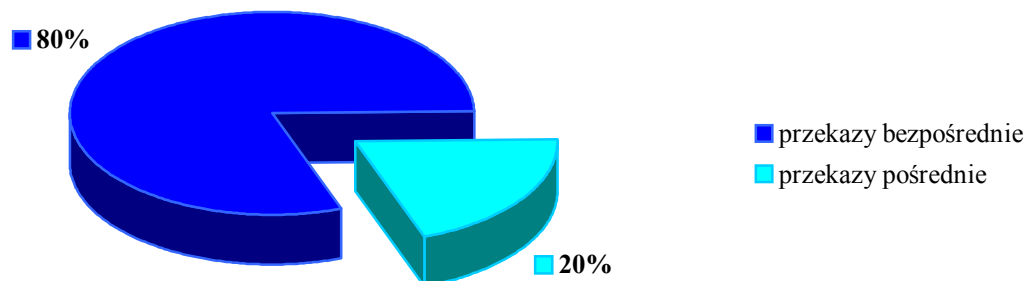
Informacje wyborcze wypełniły 20% czasu przeznaczony na emisję wszystkich przekazów w obu serwisach (2,5 godziny). W obu wydaniach były one przeciętnie krótsze, niż średnia długość innych informacji.

Przekazy wyborcze *bezpośrednie* czyli takie, w których wiodącym tematem była kampania samorządowa stanowiły 80% relacji wyborczych. Pozostałe informacje związane z kampanią odnosiły się do tej tematyki pośrednio i podawane były w *Wiadomościach* i *Panoramie* w kontekście innych wydarzeń.

Na obu antenach informacje dotyczące wyborów nadawane były średnio w połowie serwisu - na szóstej pozycji. Większość z nich emitowano bezpośrednio po sobie - w grupie kilku informacji. Informacje wyborcze w *Wiadomościach* jak i w *Panoramie* nie były głównymi wiadomościami dnia. Nieznacznie wyższą pozycję w serwisach nadawano przekazom wyborczym w *Wiadomościach* niż w *Panoramie*.

Trzykrotnie w ciągu dwóch tygodni informacje wyborcze nadane zostały w oznaczonym, formalnie wyodrębnionym *bloku wyborczym* - dwa razy w *Wiadomościach* i raz w *Panoramie*.

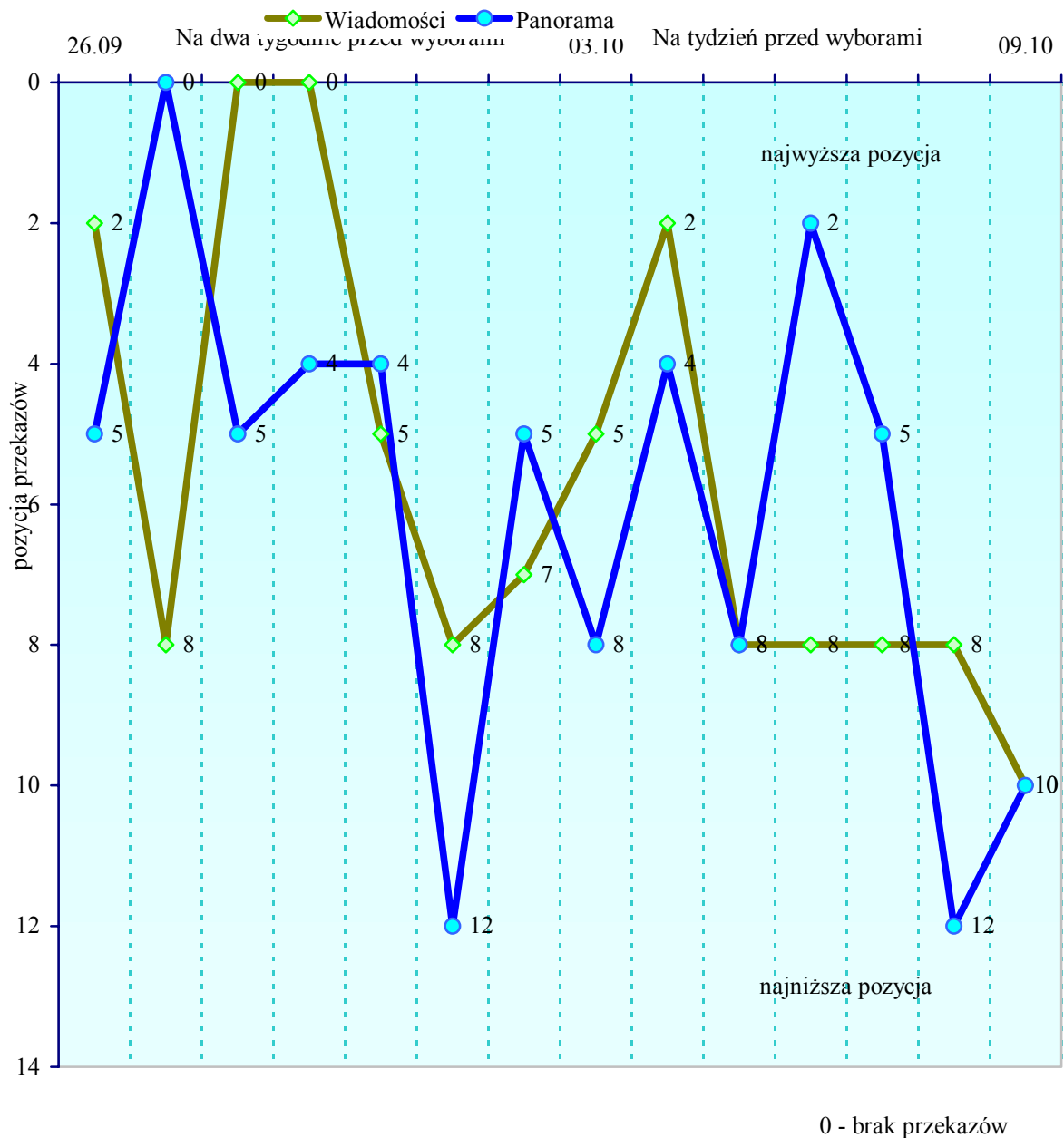
Wykres 1. Udział procentowy przekazów dotyczących wyborów w sposób bezpośredni i pośredni.



Na najwyższej pozycji w serwisach TVP S.A wśród informacji wyborczych prezentowane były przekazy dotyczące AWS. Kolejne miejsca zajmowały: SLD, UW, Przymierze Społeczne i Ruch Patriotyczny Ojczyzna. Różnica między AWS, a pozostałymi podmiotami wyborczymi była jednak niewielka. Najniższą rangę przypisywano informacjom dotyczącym Rodziny Polskiej - relacje o tym Komitecie najczęściej pojawiały się również na dalszych miejscach w serwisach *Wiadomości* i *Panoramy*. Można to w dużym stopniu wytłumaczyć późną inauguracją kampanii w mediach, a w związku z tym krótszą kampanią informacyjną jako ogólnopolskiego komitetu wyborczego.

Większość informacji w *Wiadomościach* i *Panoramie* o wyborach dotyczyła szczebla ogólnopolskiego. Stanowiły one 93% wszystkich przekazów na ten temat. Cztery przekazy traktowały o wyborach na szczeblu gminnym (3% relacji o wyborach), a pięć zawierało informacje o wyborach toczących się na szczeblu wojewódzkim (4% informacji wyborczych). Wszystkie relacje dotyczące gmin i szczebla wojewódzkiego nadane zostały w *Wiadomościach*.

Wykres 2: Średnia pozycja informacji wyborczych w głównych serwisach TVP 1 i TVP 2.



2.2. Dynamika kampanii

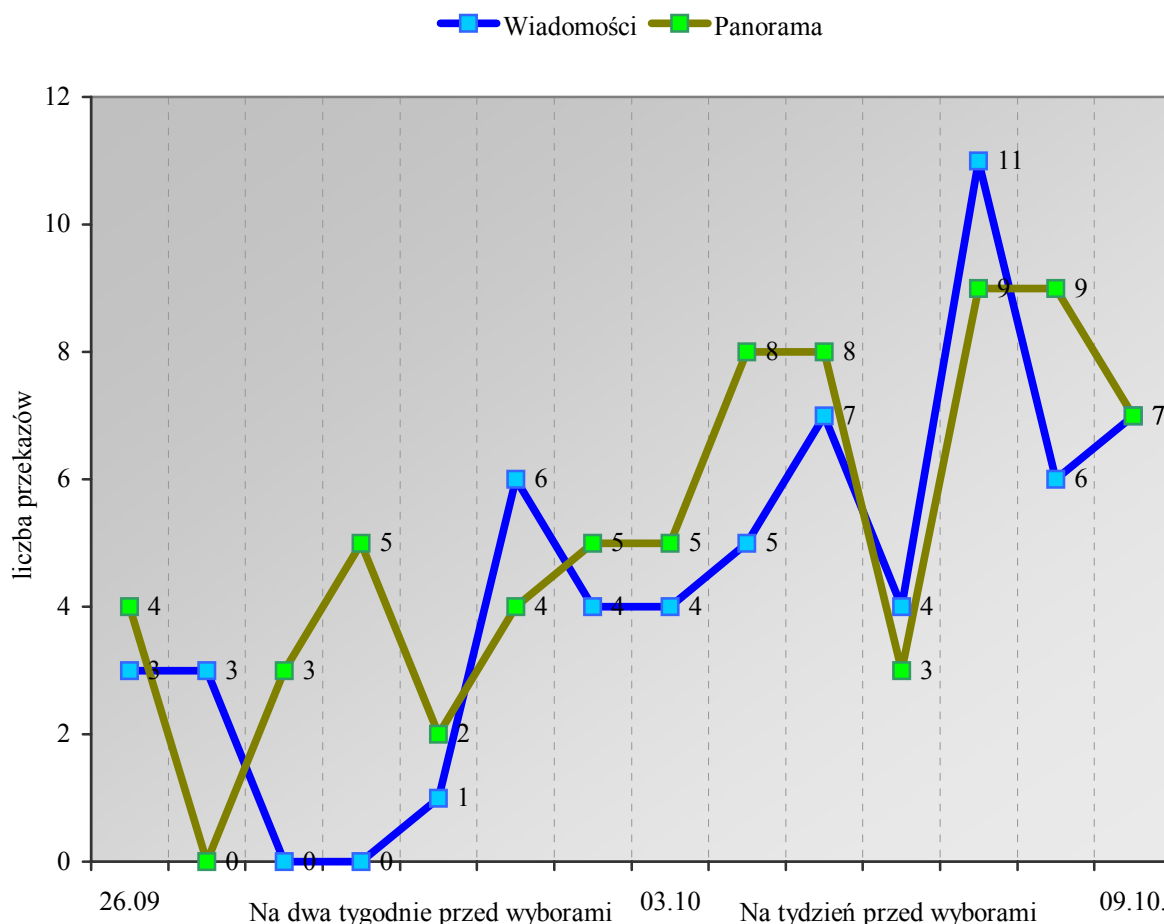
W czasie kampanii wyborczej liczba przekazów wyborczych w *Wiadomościach* i w *Panoramie* rosła w miarę zbliżania się dnia wyborów. W *Wiadomościach* w pierwszym tygodniu monitoringu nadawane były średnio 2, a w *Panoramie* 3 przekazy wyborcze dziennie. W drugim tygodniu w obydwu serwisach średnia ta wzrosła do 7 przekazów.

Najwięcej relacji wyborczych nadano w *Wiadomościach* na pięć, na trzy dni i na dzień przed końcem kampanii, a w *Panoramie* na trzy i na dwa dni przed jej zakończeniem. W *Wiadomościach* informacje o wyborach były najdłuższe na trzy i na dwa dni, natomiast w *Panoramie* na sześć i pięć dni przed ogłoszeniem ciszy wyborczej.

W serwisie TVP 1 w drugim tygodniu wyemitowano ogółem 2,5 razy więcej informacji wyborczych niż w pierwszym, natomiast w *Panoramie* 2 razy więcej.

Średni czas przekazów był w pierwszym tygodniu kampanii taki sam w obydwu audycjach TVP S.A. i wynosił 3 minuty. W drugim tygodniu kampanii w *Panoramie* wydłużył się do 5 minut, natomiast w *Wiadomościach* do 8 minut. Siedem dni przed wyborami tematyce wyborczej poświęcono w *Wiadomościach* o 20 minut więcej czasu niż w *Panoramie*.

Wykres 3: Liczba przekazów wyborczych nadanych w kolejnych dniach w *Wiadomościach* i *Panoramie* w kampanii wyborczej



W pierwszym tygodniu kampanii, w głównym serwisie Jedyńki przedstawiono blisko dwa razy więcej wypowiedzi polityków o wyborach, niż w tym samym okresie w serwisie Dwójki. W miarę zbliżania się terminu wyborów w *Panoramie* dwukrotnie wzrosła liczba wypowiedzi polityków na temat kampanii. W *Wiadomościach* utrzymała się ona na tym samym poziomie w pierwszym i drugim tygodniu kampanii.

W drugim tygodniu kampanii *Wiadomości* zareagowały na zbliżające się wybory zwiększeniem czasu przeznaczanego na emisję informacji wyborczych, nie zwiększyły natomiast bezpośrednio przed wyborami liczby wypowiedzi przedstawianych na antenie. *Panorama* blisko dwukrotnie zwiększyła liczbę wypowiedzi i opinii prezentowanych na antenie w porównaniu z pierwszym tygodniem kampanii.

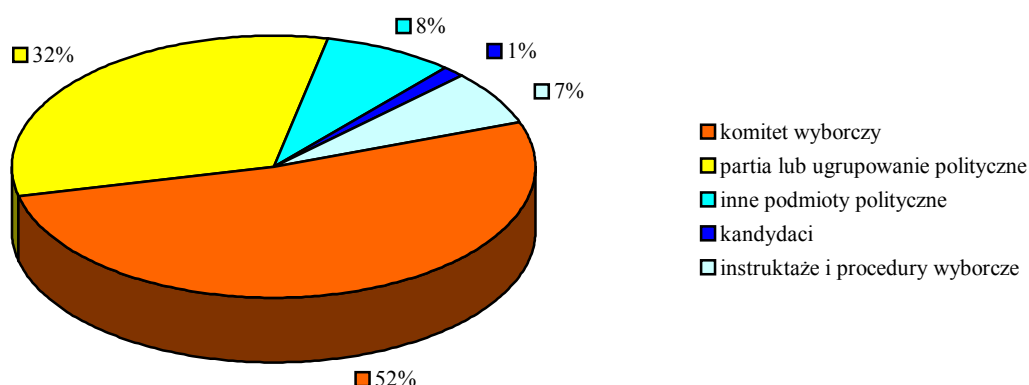
2.3. Tematyka i rodzaj przekazywanych informacji wyborczych.

Ponad połowa przekazów wyborczych *Panoramy* o 22:00 i *Wiadomości* o 19:30 poświęcona była komitetom wyborczym. W obydwu serwisach informacje na ten temat stanowiły 52% relacji wyborczych.

32% przekazów (średnio co trzecia informacja wyborcza) dotyczyło partii i ugrupowań politycznych uczestniczących w kampanii. Wspomniane dwa rodzaje informacji były najczęstszym tematem przekazów relacjonujących przebieg kampanii na dwa tygodnie przed wyborami samorządowymi.

Tematem 8% relacji były opinie i działania wszystkich pozostałych podmiotów politycznych. Dwukrotnie tematem informacji wyborczych *Wiadomości* byli kandydaci. Procedurom i instruktażom wyborczym poświęcono 9 przekazów, czyli około 7% wiadomości dotyczących wyborów (w obu serwisach panowała pod tym względem równowaga - w *Wiadomościach* nadano 5 relacji, natomiast w *Panoramie* - 4).

Wykres 4: Udział procentowy tematów relacji wyborczych w przekazach w głównych serwisach informacyjnych TVP S.A.



W blisko jednej trzeciej przekazów *Panoramy* i *Wiadomości* związanych z kampanią jej przebieg relacjonowany był przez pryzmat konfliktów politycznych lub prowadzonej przez ugrupowania kampanii negatywnej skierowanej przeciwko innym partiom lub komitetom.

Na dwa tygodnie przed wyborami 11 października tematem niewyborczym, który miał jednak największy wpływ na przebieg kampanii była informacja o projekcie ustawy o finansowaniu samorządów. Po raz pierwszy temat ten pojawił się w dniu 29.09.1998 r. w *Wiadomościach* i 30.09. w *Panoramie*. W *Wiadomościach* powracano do niego ośmiokrotnie, natomiast w *Panoramie* trzykrotnie. Informacja o finansowaniu przyszłych powiatów stała się w okresie przedwyborczym źródłem konfliktu pomiędzy dwiema głównymi siłami politycznymi - AWS oraz SLD.

Innym tematem, który stał się w mediach znaczącym kontekstem dla wyborów była sejmowa dyskusja nad nową ustawą podatkową. W kontekst kampanii wpisał się również podejmowany kilkakrotnie w obydwu serwisach TVP 1 i 2 projekt zniesienia ulgi budowlanej.

Informacje o komitetach wyborczych w serwisach TVP 1 i 2.

Tematem największej liczby przekazów wyborczych był w *Wiadomościach* komitet AWS, a w *Panoramie* - Ruch Patriotyczny Ojczyzna. Mimo nieco mniejszej liczby relacji poświęconych SLD (druga pozycja łącznie w obu serwisach TVP) komitetowi temu poświęcono na antenie tyle samo czasu co AWS.

Tabela 2: Liczba i czas trwania przekazów o komitetach wyborczych w głównych wydaniach *Wiadomości* i *Panoramy*.

komitet	liczba przekazów		czas (w minutach)	
	<i>Wiadomości</i>	<i>Panorama</i>	<i>Wiadomości</i>	<i>Panorama</i>
AWS	10	7	9,5	6
SLD	7	7	8	7
Unia Wolności	4	1	3,5	0,8
Przymierze Społeczne	5	7	5,8	6
Ruch Patriotyczny Ojczyzna	6	11	5	6,5
Rodzina Polska	3	3	2,5	2,5

Na dwa tygodnie przed wyborami w obu serwisach najrzadziej emitowane były informacje o Komitecie UW (trzykrotnie rzadziej niż wspomniane wyżej komitety AWS, SLD, RP Ojczyzna). Wiadomości o tym Komitecie trwały też zwykle krócej niż inne relacje poświęcone komitetom ogólnopolskim.

Programy lub elementy programowe były najczęściej treścią relacji związanych z aktywnością wyborczą komitetu AWS. Najrzadziej mówiono o programie Przymierza Społecznego.

Częściej niż o programie, mówiono na obu antenach o przebiegu kampanii poszczególnych komitetów. Najwięcej uwagi nadawca poświęcał kampanii SLD, a najmniej UW. Równowaga panowała między komitetami: Przymierze Społeczne i Ruch Patriotyczny Ojczyzna (o kampanii których TVP S.A. informowała jednak średnio dwukrotnie rzadziej niż o kampanii SLD).

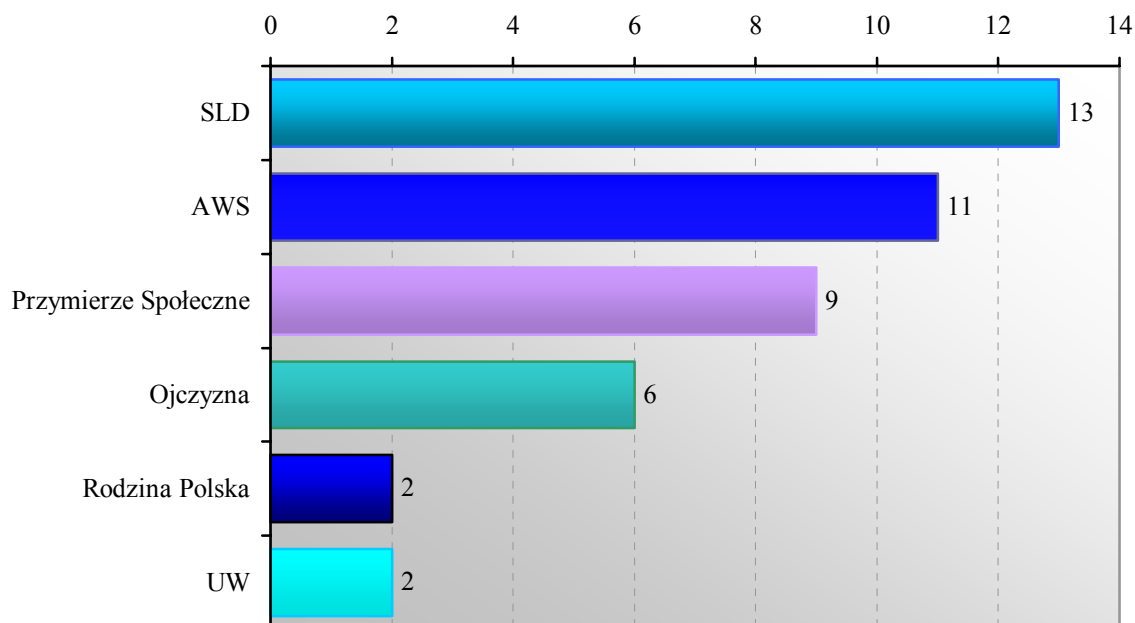
Nadawca co najmniej kilkakrotnie stworzył też komitetom możliwość przedstawienia przed wyborami stanowiska wobec wydarzeń związanych z toczącą się kampanią samorządową. W obu wydaniach serwisów do wydarzeń bieżących mieli okazję odnieść się najczęściej przedstawiciele Przymierza Społecznego i Ojczyzny. Najmniej informacji na ten temat dotyczyło UW i Rodziny Polskiej.

Tabela 3. Przekazy dotyczące programu, kampanii i stosunku do bieżących wydarzeń poszczególnych komitetów.

komitet wyborczy	Wiadomości (19:30)			Panorama (22:00)		
	program komitetu	kampania komitetu	stosunek do bieżących wydarzeń	program komitetu	kampania komitetu	stosunek do bieżących wydarzeń
AWS	4	4	2	2	6	5
SLD	3	5	3	1	7	4
UW	2	2	1	1	1	-
Przymierze Społeczne	-	3	3	1	4	6
Ruch Patriotyczny Ojczyzna	2	2	1	4	5	7
Rodzina Polska	1	2	-	3	2	1

W czasie kampanii przed wyborami samorządowymi znaczący wpływ na opinię publiczną miały prezentowane w audycjach informacyjnych wypowiedzi i stanowiska polityków czołowych ugrupowań i komitetów w TVP 1 i 2. Zaprezentowano łącznie 43 wypowiedzi przedstawicieli komitetów wyborczych. W obu serwisach TVP S.A. stanowisko w sprawie wyborów prezentowali najczęściej przedstawiciele SLD i AWS. Najrzadziej prezentowano wypowiedzi UW i Rodziny Polskiej (zaledwie po dwie wypowiedzi).

Wykres 5. Liczba wypowiedzi przedstawicieli komitetów biorących udział w kampanii wyborczej w głównych wydaniach serwisów informacyjnych TVP S.A.



W żadnym z przekazów na temat sześciu komitetów startujących w wyborach nie zaprezentowano w tym czasie wypowiedzi innych osób niż przedstawiciele partii czy komitetów.

Informacje o partiach i ugrupowaniach politycznych w serwisach TVP 1 i 2.

W głównych audycjach informacyjnych TVP S.A. na bieżąco informowano o aktywności partii i ugrupowań politycznych w okresie przedwyborczym. Najwięcej przekazów zawierających informacje o wyborach w kontekście bieżących wydarzeń politycznych poświęcono ugrupowaniom SLD, UW i PSL.

W obydwu wydaniach audycji informacyjnych najwięcej czasu zajęły przekazy na temat AWS - łącznie 12,5 minuty, SLD - 12 minut oraz PSL - 10 minut.

AWS i Unii Wolności dotyczyło więcej przekazów *bezpośrednich*, w których informacje o tych ugrupowaniach były głównym tematem. AWS poświęcono 9 relacji, w tym 5 bezpośrednio dotyczących wyborów, 3 pośrednie i 1 nie związany z tematyką wyborczą; UW dotyczyło 8 przekazów *bezpośrednich* i 2 pośrednie.

Przekazy o PSL częściej przedstawiano jako informacje w związku z innymi wydarzeniami (4 *bezpośrednie*, 5 *pośrednich*, 1 nie związany z wyborami). W głównych serwisach jedynki i dwójki informowano też o mniejszych ugrupowaniach wchodzących w skład ogólnopolskich komitetów wyborczych. Relacje takie podawano jednak sporadycznie (wyemitowano 1 przekaz *bezpośredni* dotyczący ZChN, dwa *pośrednio* dotyczące tematyki wyborczej: jeden na temat NSZZ Solidarność i jeden - OPZZ).

Tabela 4. Liczba przekazów o partiach i ugrupowaniach politycznych biorących udział w kampanii wyborczej w *Wiadomościach* (19:30) i *Panoramie* (22:00).

partia	liczba przekazów		czas (w minutach)	
	<i>Wiadomości</i>	<i>Panorama</i>	<i>Wiadomości</i>	<i>Panorama</i>
AWS	3	6	9	3,5
SLD	5	8	6,5	5,4
Unia Wolności	3	7	2,5	4,5
PSL	4	5	3,8	5,8

Nieco inna sytuacja panowała między informacjami, jeśli chodzi o ich rangę i pozycję w serwisach. Na najwyższej, trzeciej pozycji w serwisie biorąc pod uwagę średnią wydań *Panoramy* w ciągu dwóch tygodni kampanii znalazły się przekazy dotyczące: AWS, ZChN i NSZZ Solidarność. Relacje na temat SLD i PSL ukazywały się średnio na piątej, a UW - jako partii politycznej, na siódmej pozycji w serwisie.

Tabela 5: Przekazy dotyczące programu i stosunku do wydarzeń bieżących partii biorących udział w kampanii wyborczej.

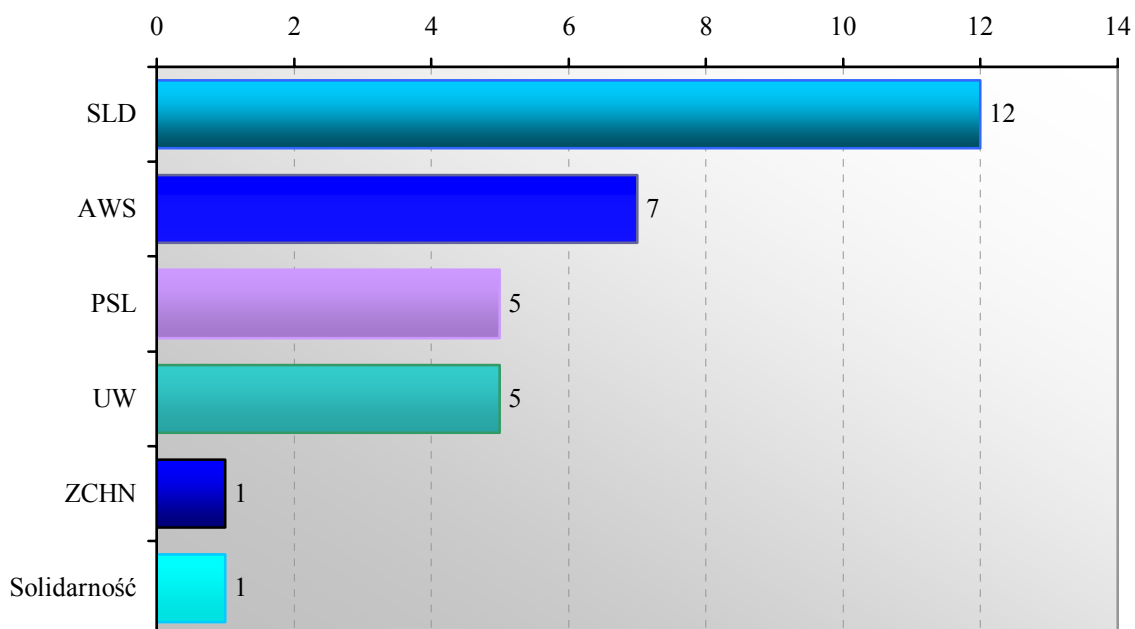
partia i ugrupowanie polityczne	<i>Wiadomości (19:30)</i>		<i>Panorama (22:00)</i>	
	program partii	stosunek do bieżących wydarzeń	program partii	stosunek do bieżących wydarzeń
AWS	2	1	1	5
SLD/ SdRP	3	2	1	7
UW	2	1	4	5
PSL	2	1	1	5
ZChN	1	-	-	-

W grupie informacji o partiach i ugrupowaniach politycznych częściej mówiono o ich stanowisku wobec bieżących wydarzeń, niż o elementach programowych. Najwięcej wiadomości zawierających informacje o programie poświęconych było UW. W relacjach wyborczych, których treść nawiązywała wprost lub pośrednio do bieżących wydarzeń politycznych przedstawiano najczęściej stanowisko SLD.

We wspomnianej grupie informacji o kampanii zaprezentowano łącznie 30 wypowiedzi przedstawicieli partii i ugrupowań. Najczęściej wypowiadali się członkowie SLD - 12 wypowiedzi. Przedstawiciele AWS zabrali głos 7 razy, natomiast UW i PSL po 5 razy. Zaprezentowano też po jednej wypowiedzi przedstawicieli ZCHN i Solidarności.

W żadnym z przekazów dotyczących partii i ugrupowań biorących udział w kampanii nie pojawiły się na ich temat wypowiedzi innych osób, niż politycy wspomnianych ugrupowań. Wszystkie relacje prezentowały neutralny wizerunek partii bądź ugrupowań politycznych.

Wykres 6. Liczba wypowiedzi przedstawicieli partii i ugrupowań politycznych biorących udział w kampanii wyborczej w głównych wydaniach serwisów informacyjnych TVP S.A.



Informacje o innych podmiotach politycznych w serwisach TVP 1 i 2.

W czasie kampanii wyborczej nadano 5 przekazów dotyczących premiera i rządu oraz 5 relacji o prezydencie RP, których treść nawiązywała do wyborów samorządowych. Premierowi poświęcono w *Wiadomościach* i *Panoramie* łącznie 13 minut, zaś prezydentowi 10 minut. Przekazy dotyczące premiera i rządu ukazywały się średnio na czwartym, natomiast na temat prezydenta na trzecim miejscu w serwisie. W relacjach z udziałem premiera i rządu najczęściej odnoszono się do kwestii stosunku premiera i rządu do bieżących wydarzeń politycznych. W przypadku prezydenta informacje o bieżących wydarzeniach były tematem wszystkich relacji. W obydwu serwisach przedstawiono ogółem 14 wypowiedzi premiera i przedstawicieli rządu oraz 9 wypowiedzi prezydenta.

Ze strony premiera i rządu padło 6 negatywnych opinii o politykach. W czasie trwania kampanii prezydent wypowiedział się krytycznie 10 razy. Każdy z przekazów przedstawiał neutralny wizerunek prezydenta i premiera.

Różnice w sposobie informowania o kampanii w Wiadomościach o 19:30 i w Panoramie o 22:00.

W okresie monitoringu można było dostrzec pewne różnice w doborze relacji na temat kampanii wyborczej przez główne serwisy informacyjne TVP 1 i 2. W *Wiadomościach* nie podano 15 informacji o wyborach nadanych w *Panoramie*. W głównym serwisie TVP 2 nie znalazło się 5 informacji przedstawionych w tym czasie w *Wiadomościach*. W ciągu dwóch tygodni trzykrotnie dobór wiadomości wyborczych w obydwu programach był taki sam (w dniach: 30.09, 2.10 i 6.10).

O różnicach w sposobie informowania w obydwu serwisach można się było przekonać w dniu 29.09, kiedy to *Panorama* podała 5 informacji o wyborach - dwie o AWS i po jednej o: UW, Przymierzu Społecznym i Ruchu Patriotycznym Ojczyzna, natomiast w *Wiadomościach* nie podano ani jednej wiadomości na ten temat. Odwrotna sytuacja zdarzyła się w *Panoramie* w dniu 27.09.1998 r., kiedy nie podano 3 relacji o komitetach wyborczych, o których można było uzyskać informacje dwie godziny wcześniej w *Wiadomościach*.

Przykłady braku niektórych wiadomości świadczą w większości o odmiennej formule informacyjnej obu serwisów.

W *Wiadomościach* nie podano w dniu 01.10 informacji na temat przedwyborczego spotkania Jarosława Kalinowskiego z mieszkańcami okolic Grudziądza. W dniu 4.10 nie poinformowano m.in. o stanowisku Ruchu Patriotycznego Ojczyzna na temat zaangażowania kapitału zagranicznego w sprzedaży Stoczni Gdańskiej i postulacie zmiany polityki rządu wobec rolnictwa wystosowanym przez działaczy Ruchu. Tego samego dnia nie powiadomiono też widzów *Wiadomości* o przedwyborczej wizycie Leszka Millera w Łodzi.

Z kolei w *Panoramie* w dniu 27.09 m.in. nie przekazano wiadomości o przedwyborczym festynie SLD w Łodzi i spotkaniu Jarosława Kalinowskiego z wyborcami w ostrołęckiem, a dwa dni później nie powiadomiono o stanowisku UW w sprawie zniesienia ulgi budowlanej, ani o spotkaniu przedwyborczym Mariana Krzaklewskiego w Olsztynie i krytyce posłów AWS w Warszawie pod adresem radia publicznego. Dwa dni przed końcem kampanii nie poinformowano o wystosowaniu przez Jerzego Buzka listu do przedstawicieli władz samorządowych, w którym premier podziękował im za pracę w mijającej kadencji. W ostatnim dniu kampanii *Panorama* (odmiennie niż *Wiadomości*) nie podjęła na antenie kwestii braku kandydatów do samorządów w czterech łomżyńskich wsiach.

W głównych audycjach informacyjnych TVP 1 i 2 nie stwierdzono ani jednego przypadku kryptoreklamy wyborczej. W relacjach wyborczych *Panoramy* i *Wiadomości* nie zanotowano też ani jednego przypadku rażącego naruszenia zasady bezstronności i obiektywizmu dziennikarskiego.

W *Panoramie* skoncentrowano się na ogólnopolskim wymiarze kampanii wyborczej. W *Wiadomościach* w kilku relacjach podkreślano również lokalny wymiar wyborów samorządowych.

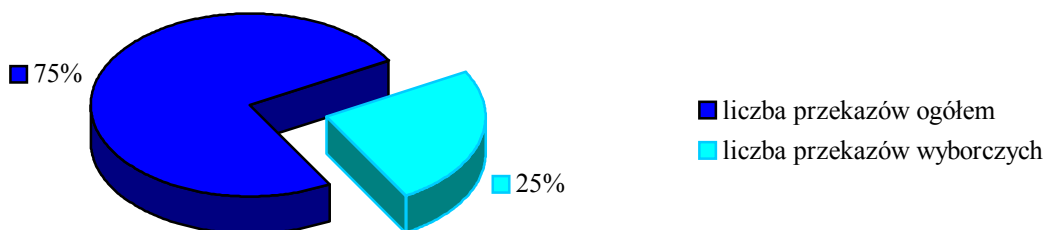
3. WIADOMOŚCI, 19:30

3.1. Informacje wyborcze w *Wiadomościach*

Relacje wyborcze stanowiły w głównym wydaniu *Wiadomości* 25% przekazywanych informacji. Co czwarta informacja dotyczyła zbliżających się wyborów samorządowych.

Z 254 przekazów 63 były informacjami o wyborach. Wśród nich przeważały informacje bezpośrednio wyborcze. Informacje wyborcze były nieco dłuższe od czasu trwania pozostałych wiadomości. Łączny czas przekazów stanowił 30% całości czasu poświęconego na emisję *Wiadomości* i wynosił 1,5 godziny.

Wykres 7: Skala obecności przekazów wyborczych w głównym wydaniu *Wiadomości*



Przekazy bezpośrednio wyborcze, tzn. takie, w których temat wyborów był główną informacją stanowiły 84% informacji (wyemitowano 53 przekazy o wyborach w 14 wydaniach, zajęły one łącznie 72 minuty). Zajmowały one średnio 4 pozycję w serwisie.

Przekazy pośrednio wyborcze, w których wątek kampanii pojawił się w kontekście innego wydarzenia to 16% informacji wyborczych *Wiadomości* (zająły one łącznie 24 minuty i poświęcono im 10 przekazów). Informacje takie pojawiały się przeciętnie na 6 pozycji w serwisie.

Tylko dwa razy w ciągu dwutygodniowej kampanii średnia pozycja przekazów wyborczych sytuowała je w grupie trzech pierwszych, najważniejszych informacji dnia.

Informacje wyborcze dwukrotnie pojawiły się w *Wiadomościach* w wyodrębnionym, specjalnie oznaczonym *bloku wyborczym*.

W monitorowanych audycjach w 85% informacji nie wskazano szczebla wyborów. Przekazywane informacje miały charakter ogólnokrajowy, związany z ogólnopolskimi komitetami wyborczymi lub ugrupowaniami politycznymi. W grupie pozostałych 15% informacji znalazły się 4 przekazy traktujące o wyborach do rad gmin dotyczących sejmiku wojewódzkiego.

Tabela 6: Tematy relacji wyborczych w przekazach *Wiadomości* (19:30)

temat przekazu	liczba przekazów	
	bezpośrednich	pośrednich
Komitety wyborcze	35	-
Partie i ugrupowania polityczne	8	10
Inne podmioty polityczne	3	-
Kandydaci	2	-
Procedury i instruktaże wyborcze	5	-
Wyniki sondaży wyborczych	-	-

Przekazy o komitetach wyborczych w *Wiadomościach*

Ponad połowa relacji wyborczych *Wiadomości* to informacje o komitetach wyborczych. Komitetów dotyczyło 55% przekazów wyborczych *Wiadomości* (łącznie czas ich trwania wynosił 26 minut 40 sekund). Wszystkie relacje miały charakter bezpośrednio wyborczy.

Tabela 7: Liczba i czas trwania przekazów na temat komitetów wyborczych w *Wiadomościach*.

komitet	Liczba przekazów	czas (w minutach)
AWS	10	9,5
SLD	7	8
Unia Wolności	4	3,5
Przymierze Społeczne	5	5,8
Ruch Patriotyczny Ojczyzna	6	5
Rodzina Polska	3	2,5

Wiadomości o komitetach wyborczych - najczęściej nadawany rodzaj informacji wyborczych, przedstawiane były przeciętnie na 8 pozycji w serwisach, a więc głównie w drugiej części wydania. Największa liczba przekazów *Wiadomości* poświęcona była informacjom o Komitecie AWS - 10 (9,5 minuty). Drugie miejsce pod względem liczby przekazów zajął SLD - 7 (8 minut). Relacje, których tematem był komitet AWS pojawiały się również na najwyższej, 6 pozycji w serwisie. Na najniższej - 12 pozycji nadawano informacje na temat Rodziny Polskiej, której poświęcono też najmniej relacji wśród komitetów.

Wszystkie komitety z wyjątkiem AWS i SLD miały w *Wiadomościach* od dwóch do ponad trzech razy mniej czasu na antenie.

Przebieg kampanii (pikniki, wiece, spotkania z wyborcami) był tematem połowy przekazów. Nadawca relacjonował przebieg kampanii wszystkich sześciu komitetów. Dwa tygodnie przed wyborami w *Wiadomościach* najczęściej jednak informowano o kampanii komitetów SLD - 5 i AWS - 4. O przebiegu kampanii wspomnianych komitetów informowano blisko dwukrotnie częściej niż o każdym z 4 pozostałych komitetów wyborczych.

Elementy programów wyborczych komitetów można było odnaleźć w co trzeciej relacji wyborczej *Wiadomości* z ich udziałem. Najwięcej informacji programowych zawierały przekazy o komitetach: AWS - 4 i SLD - 3. Stanowiły one blisko połowę przekazów wyborczych o komitecie AWS i o SLD. Informacji tego typu nie zawierała ani jedna relacja wyborcza Przymierza Społecznego.

Co czwarta relacja *Wiadomości* z udziałem komitetów prezentowała ich stanowisko wobec aktualnych wydarzeń w kraju. Najczęściej przedstawiano stosunek do bieżących wydarzeń SLD, Przymierza Społecznego i AWS. Ani razu stanowiska Rodziny Polskiej.

Tabela 8. Przekazy dotyczące programu, kampanii i stosunku do bieżących wydarzeń poszczególnych komitetów.

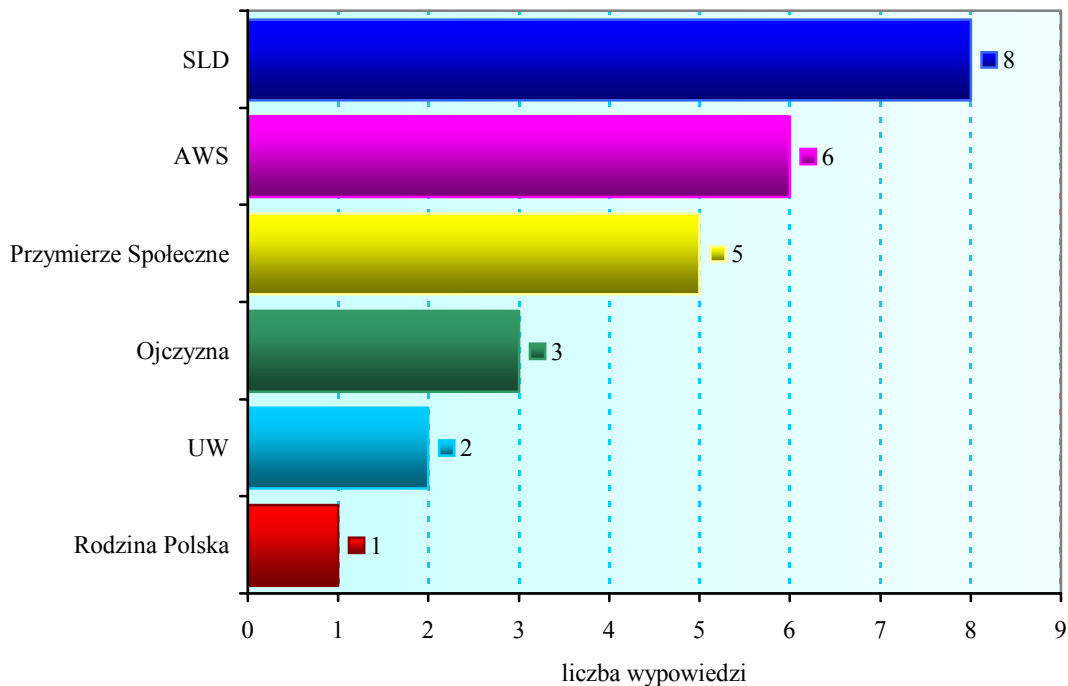
komitet wyborczy	<i>Wiadomości (19:30)</i>		
	program komitetu	Kampania komitetu	stosunek do bieżących wydarzeń
AWS	4	4	2
SLD	3	5	3
UW	2	2	1
Przymierze Społeczne	-	3	3
Ruch Patriotyczny Ojczyzna	2	2	1
Rodzina Polska	1	2	-

W grupie informacji o komitetach biorących udział w kampanii, najczęściej informowano o przebiegu kampanii komitetów, następnie o programie, a wreszcie o stosunku ich przedstawicieli do bieżących wydarzeń politycznych. We wszystkich trzech grupach informacji mówiono najczęściej o komitetach: SLD i AWS, natomiast najrzadziej o komitecie Rodzina Polska.

W relacjach *Wiadomości* zaprezentowano ogółem 25 wypowiedzi (*setek*) przedstawicieli komitetów wyborczych. W analizowanych serwisach znalazło się najwięcej wypowiedzi liderów komitetu SLD. Przedstawiciele lewicy ośmiokrotnie zabierali głos w imieniu komitetu SLD. W dziewięciu na dziesięć przypadków były to fragmenty wypowiedzi L. Millera (tylko raz przytoczono wypowiedź M. Borowskiego).

Drugą pozycję pod względem liczby wypowiedzi na antenie zajął komitet wyborczy AWS. Wypowiedzi jego przedstawicieli przedstawiano 6 razy. Z ramienia komitetu najczęściej wypowiadał się Marian Krzaklewski - 3 razy. Autorami pozostałych wypowiedzi byli: Jacek Rybicki, Piotr Żak i Andrzej Kieryło.

Wykres 8: Liczba wypowiedzi przedstawicieli komitetów wyborczych biorących udział w kampanii.



Pięciokrotnie wypowiadali się w *Wiadomościach* członkowie Przymierza Społecznego: Marek Sawicki, Marek Pol, Aleksander Małachowski i Jarosław Kalinowski (2 razy). Trzy razy przedstawiciele RP Ojczyzna: Adam Słomka, Adam Sandauer i Dariusz Grabowski. Dwie wypowiedzi pochodziły od przedstawicieli Unii Wolności - Mirosłwa Czecha i Andrzeja Potockiego. Jedna wypowiedź dotyczyła Rodziny Polskiej i pochodziła od Piotra Jaroszyńskiego.

Przekazy o partiach i ugrupowaniach politycznych w *Wiadomościach*

Tematem 28% relacji związanych z wyborami były partie i ugrupowania polityczne uczestniczące w kampanii. W ponad połowie z nich informacje o kampanii pojawiały się przy okazji głównego tematu dotyczącego bieżących wydarzeń politycznych. Tematem ponad 40% informacji była działalność partii i ugrupowań, ściśle w kontekście wyborów.

Tabela 9. Liczba przekazów o partiach i ugrupowaniach politycznych biorących udział w kampanii wyborczej w *Wiadomościach* (19:30).

partia lub ugrupowanie polityczne	liczba przekazów	czas (w minutach)
AWS	3	9
SLD/SdRP	5	6,1
Unia Wolności	3	2,1
PSL	4	2,3
ZChN	1	1,1

W tej grupie informacji wyborczych najwięcej przekazów dotyczyło SLD i PSL. Warto odnotować, że mimo mniejszej liczby relacji o AWS, partii tej poświęcono na antenie *Wiadomości* najwięcej czasu spośród wszystkich ugrupowań politycznych.

Tabela 10: Przekazy dotyczące programu i stosunku do wydarzeń bieżących partii biorących udział w kampanii wyborczej.

partia i ugrupowanie polityczne	<i>Wiadomości (19:30)</i>	
	program partii	stosunek do bieżących wydarzeń
AWS	2	1
SLD/ SdRP	3	2
UW	2	1
PSL	2	1
ZCHN	1	-

W grupie informacji o partiach i ugrupowaniach tematem relacji w *Wiadomościach* były dwukrotnie częściej informacje zawierające elementy programowe, niż informacje wyrażające stanowisko ugrupowań wobec wydarzeń związanych z kampanią wyborczą.

W przekazach *Wiadomości* przedstawiono ogółem 14 wypowiedzi przedstawicieli partii i ugrupowań politycznych. Najwięcej wypowiedzi pochodziło od przedstawicieli AWS i SLD - (po 5 wypowiedzi). Z ramienia AWS najczęściej wypowiadali się Marian Krzaklewski i Franciszka Cegielska (po 2 razy). Raz przytoczono również wypowiedź Jacka Rybickiego. W imieniu SLD przedstawiano najczęściej wypowiedzi lidera sojuszu Leszka Millera. W *Wiadomościach* przedstawiono też wypowiedź lidera PSL Jarosława Kalinowskiego, po jednej wypowiedzi Józefa Oleksego i Krzysztofa Janika z SLD, Tadeusza Syryjczyka z UW i Mariana Piłki z ZChN.

Pozostałe informacje wyborcze w Wiadomościach

Około 5% relacji wyborczych *Wiadomości* wyrażało stanowisko innych (niż komitety i ugrupowania polityczne) podmiotów politycznych wobec wyborów - w tym prezydenta i premiera. Prezydent RP wypowiedział się o wyborach trzykrotnie, w dwóch relacjach. Wypowiedź premiera przedstawiono dwa razy w jednym przekazie.

Główne *Wiadomości* nadały też dwie relacje poświęcone kandydatom startującym w wyborach. W pierwszej zaprezentowano portret kandydata z województwa śląskiego, który jako jedyny w swojej gminie wystartował w wyborach samorządowych. W innej relacji, poinformowano o fakcie odwołania ze stanowiska wiceministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Krzysztofa Lagi, ponieważ zgłosił on swoją kandydaturę w wyborach do sejmiku samorządowego województwa śląskiego. W obu przypadkach nie podano informacji o przynależności partyjnej i wyborczej kandydatów, a informacje były neutralne i nie miały charakteru kryptoreklamy wyborczej.

5 przekazów *Wiadomości* dotyczyło procedur i instruktaży wyborczych. Na 14 dni przed głosowaniem nadawca informował w sposób wyczerpujący o zasadach i sposobie głosowania.

W ciągu dwóch tygodni kampanii nie przedstawiono ani razu wyników przedwyborczych sondaży ośrodków badania opinii publicznej, w których zapoznano by widzów z aktualnymi preferencjami wyborczymi Polaków. Sondaż przedwyborczy przedstawiony został w *Wiadomościach* dwukrotnie na kilka tygodni przed wyborami.

3.2. Przebieg kampanii wyborczej w *Wiadomościach*

- W dniu 26.09.98 r. *Wiadomości* zamieściły trzy przekazy o tematyce wyborczej. Pierwszy dotyczył relacji z VI Zjazdu SdRP. W przekazie w dwóch wypowiedziach Leszka Millera przedstawiono krytykę dotychczasowych prac rządu premiera Jerzego Buzka. Trzecia wypowiedź przewodniczącego SLD propagowała hasło SLD: *Mądrze Zdrowo Bezpiecznie*. W kolejnej relacji wyborczej lider PSL Jarosław Kalinowski skrytykował rząd za reformę oświatową, która wg niego nie zmniejszy lecz powiększy przepaść pomiędzy wsią i miastem. Ostatnia relacja dotyczyła programu ZCHN. Partia przedstawiła hasło wyborcze i poinformowała, że przystąpi do wyborów w ramach Krajowego Komitetu Akcji Wyborczej Solidarność.
- W *Wiadomościach* z dnia 27.09.98r. znalazły się 3 przekazy bezpośrednio wyborcze. Pierwszy dotyczył spotkania przedstawicieli SLD z mieszkańcami Łodzi na festynie przedwyborczym. Kolejny przekaz informował o przedwyborczym spotkaniu przedstawicieli PSL z rolnikami w Krzywionodze Małej w województwie ostrołęckim. Natomiast trzeci dotyczył problemu braku chętnych do kandydowania w wyborach w małych miejscowościach. Przedstawiał osobę Cezarego Kaszowskiego z województwa śląskiego, który jako jedyny kandyduje na terenie swojej gminy.
- 28.09.1998r. w głównym serwisie TVP1 nie przedstawiono ani jednej informacji dotyczącej wyborów.
- W *Wiadomościach* z 29.09.1998r. nie nadano informacji związanych bezpośrednio z wyborami. Kontekst informacyjny dla wyborów tworzyły dwie relacje odnoszące się do sytuacji powiatów po październikowych wyborach w Polsce.
- W dniu 30.09.98 r. *Wiadomości* nadały informację o proteście dziennikarzy TVP S.A., przeciwko posługiwaniu się przez sztab wyborczy SLD - bez ich wiedzy i zgody materiałami archiwalnymi TAI w cyklu audycji wyborczych SLD. Oprócz stanowiska dziennikarzy TAI przedstawiono też odpowiedź sztabu wyborczego SLD, wg którego SLD zakupił materiały TAI za zgodą TVP S.A. - z intencją wykorzystania *nie osób czy twarzy ale jedynie wypowiedzi dziennikarzy* w relacjach, zarejestrowanych w związku z wcześniejszymi wydarzeniami publicznymi.
- W *Wiadomościach* 01.10.1998 r. wyemitowano 6 relacji wyborczych. W pierwszej premier Jerzy Buzek na spotkaniu z toruńskimi kandydatami AWS przekonywał, że duża frekwencja w wyborach samorządowych będzie oznaczała poparcie dla toczących się reform. W następnym przekazie poinformowano o odwołaniu ze stanowiska przez premiera wiceministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Krzysztofa Lagi z powodu jego uczestnictwa w wyborach samorządowych do sejmiku śląskiego. Trzeci przekaz był relacją z kampanii wyborczej SLD w Poznaniu. W dalszej części *Wiadomości*, po raz kolejny powrócono do tematu finansowania powiatów. W kontekst kampanii samorządowej wpisał się w tym dniu również przekaz

wyrażający krytykę przewodniczącego OPZZ Józefa Wiadernego, pod adresem rządów solidarnościowych. Szef OPZZ zarzucił rządowi lekceważenie praw pracowniczych, doprowadzenie gospodarki do upadku oraz brak porozumienia w sprawie podwyżek płac sfery budżetowej.

- W *Wiadomościach* z 02.10.1998r. wyborów dotyczyły 4 przekazy. W pierwszym z materiałów liderzy Akcji Wyborczej Solidarność w odpowiedzi na prowadzoną przez SLD kampanię negatywną, zarzucili opozycji blokowanie reform oraz doprowadzenie do destabilizacji kraju i zniszczenie reformy administracyjnej.
W następnym przekazie podano wiadomość, że Marian Krzaklewski spotkał się tego dnia w Nowym Sączu z kandydatami AWS do rad powiatów, gmin i sejmiku wojewódzkiego. Zdaniem Krzaklewskiego SLD, jak zawsze w przeddzień wyborów przypominał sobie o losie robotników, rzucając grad populistycznych haseł. Za wstrzymanie reform przewodniczący odpowiedzialnością obciążył SLD, PSL i prezydenta RP. W serwisie podjęto też kwestię sytuacji personalnej w mediach - jako pozostałości po dawnym układzie politycznym. Marian Krzaklewski zapowiedział, że po głosowaniu będzie się starał doprowadzić do ustalenia nowych zasad obsadzania stanowisk kierowniczych TVP. W kolejnej relacji prezes PSL Jarosław Kalinowski przekonywał na spotkaniu w Poznaniu, że polscy rolnicy są bardziej wydajni od rolników z Unii Europejskiej. Treść relacji nawiązywała do wyborów samorządowych - Jarosław Kalinowski skrytykował rząd za decyzję na temat sposobu finansowania samorządów.
- *Wiadomości* z dnia 03.10.98 nadały 4 informacje wyborcze. Poinformowano, że SLD zorganizowało w Słubicach festyn z okazji *Dnia Integracji Europejskiej*, w którym wzięła udział młodzież z Polski i z Niemiec oraz sympatycy SLD. W serwisie poinformowano o zakończonym w tym dniu Forum Gospodarczym Unii Wolności, na którym omówiono m.in. rolę gmin i powiatów w obrębie województwa.
W *Wiadomościach* podano, że PSL zajmie się przyszłością kultury po reformie samorządowej. W ostatniej relacji wyborczej podano wiadomość, że Ruch Patriotyczny Ojczyzna chce, aby po Reformie Samorządowej Państwowy Fundusz Niepełnosprawnych znalazł się pod kontrolą samorządów.
- W dniu 4.10.1998r. informacje o kampanii rozpoczęto od materiału ze spotkania prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego z sympatykami w Nowym Dworze Mazowieckim. Zdaniem prezydenta sukces reform samorządowych zależy od frekwencji w wyborach. Prezydent skrytykował jednak rząd za to, że wciąż nie ma dotąd ustawy określającej sposoby finansowania samorządów. Podkreślono, że również Aleksandra Kwaśniewskiego niepokoi fakt, iż powiaty będą mogły decydować tylko o 4% własnych dochodów.
W *Wiadomościach* nadano kilka relacji z niedzielnych pikników i festynów przedwyborczych. Na spotkaniu na Placu Zamkowym w Warszawie Marian Krzaklewski powiedział m.in., że reforma samorządowa to dekomunizacja Polski a zarazem dokładna realizacja programu wyborczego AWS.
W relacji ze spotkania przedwyborczego SLD w Parku Szczyliwickim w Warszawie Krzysztof Janik nawiązywał do wypowiedzi lidera AWS. Uznał stanowisko Mariana Krzaklewskiego za objaw komunizmu i bolszewickiego myślenia. Nadawca ograniczył się do przedstawienia fragmentu krytycznej wypowiedzi polityka SLD, bez podania szczegółów dotyczących samego spotkania przedwyborczego.
W relacji ze spotkania z przedwyborczego Unii Wolności poinformowano, że partia stawia w wyborach samorządowych na *Młodych Demokratów*. Tadeusz Mazowiecki,

zyczył im, aby nie wprowadzali w życie atmosfery kłótni, lecz atmosferę interesu publicznego. W podobnym tonie wypowiedzieli się Bronisław Geremek oraz Sławomir Nowak.

W serwisie z dnia 4.10 po raz pierwszy podano informację o udziale w kampanii wyborczej Stowarzyszenia Rodzina Polska. Przedstawiono hasło wyborcze, elementy programu wyborczego komitetu oraz fragment wypowiedzi lidera ugrupowania Piotra Jaroszyńskiego.

- W wydaniu *Wiadomości* z 5.10.1998 r. wyborów dotyczyło 7 relacji. W pierwszej kontynuowano temat ustawy o finansowaniu powiatów. Przedstawiono stanowisko ministra Michała Kuleszy, który stwierdził m.in., że zastąpienie w chwili wprowadzania reformy finansowania samorządów zapisanych w ustawie podatkami mieszkańców groziłoby zapaścią finansową biednych powiatów. Minister Kulesza zgodził się, że ustawa powinna być zmieniona po 2 latach funkcjonowania powiatów i podkreślił, że do zabrania głosu w tej sprawie skłoniła go nierzetelna i nieuczciwa kampania SLD.

W relacji ze spotkania SLD w Rzeszowie lider SLD Leszek Miller odniósł się do sprawy protestu AWS wobec audycji z udziałem Aleksandra Kwaśniewskiego nadanej 4.10.1998 r., w której prezydent skrytykował sposób wdrażania reformy administracyjnej przez rząd. Zdaniem Millera rząd nie przygotowując wszystkich ustaw samorządowych na czas oszukał prezydenta, który jedynie pod tym warunkiem zezwolił na przesunięcie wyborów na październik.

W tym wydaniu *Wiadomości* przytoczono wypowiedź przedstawiciela Ruchu Patriotycznego Ojczyzna Adama Sandauera, według którego najważniejszym zadaniem przyszłych samorządów będzie walka z narkomanią.

Wyborów dotyczył też przekaz, w którym Stowarzyszenie Rodzina Polska ostrzegła wyborców aby nie ulegali mitowi 5%, czyli sugestiom, że nie należy głosować na małe ugrupowania, ponieważ i tak nie przekroczą one 5% progę wyborczego.

Przedstawiono również krytyczne opinie premiera, rzecznika rządu i AWS pod adresem wieczornej audycji telewizyjnej z udziałem prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego w dniu 4.10. Rzecznik rządu Jarosław Sellin uznał niedzielną wypowiedź prezydenta za przejaw kampanii SLD i skrytykował telewizję za nierówne traktowanie prezydenta i premiera w okresie kampanii przedwyborczej. Poinformowano, że Krajowy Sztab Wyborczy AWS wniósł skargę w sprawie wystąpienia prezydenta do PKW i KRRiT. Premier Jerzy Buzek zapewnił, że ustawa o finansach samorządowych będzie gotowa na czas.

W kolejnej relacji podano, że Dyrektor Programu I TVP S.A. nie zgadza się z opinią, iż wywiad z prezydentem był elementem kampanii wyborczej SLD. W odpowiedzi na zarzut rzecznika rządu wobec telewizji rzecznik TVP S.A. podkreślił, że premier otrzyma do swojej dyspozycji czas na antenie zawsze kiedy tylko o to poprosi.

Ostatnim przekazem mającym związek z wyborami była w *Wiadomościach* relacja ze spotkania Jarosława Kalinowskiego z posłami Przymierza Społecznego w województwie śląskim. Lider PSL skrytykował reformę administracyjną jako nieprzemysłaną i zbyt kosztowną, a prezydenta za jej popieranie.

- W *Wiadomościach* z dnia 6.10.1998 r. nadano 4 informacje dotyczące wyborów samorządowych. Pierwsza była relacją z pobytu Aleksandra Kwaśniewskiego w Bełchatowie, podczas którego prezydent wzywał do udziału w głosowaniu. W swoim wystąpieniu podziękował on górnikom za poparcie konstytucji w referendum, do czego namawiał już w czasie ubiegłorocznej wizyty w tym mieście. W następnej relacji poinformowano, że także premier Buzek zaapelował o udział w wyborach podkreślając,

że to społeczeństwo wybierze w nich swoich przedstawicieli, odpowiedzialnych za szkołę, szpital, drogi itd. Zapowiedziano, że dojdzie do spotkania premiera z prezydentem, którego celem będzie wyjaśnienie nieporozumień związanych z finansowaniem samorządów.

W kolejnej informacji wyborczej lider SLD Leszek Miller zaproponował wszystkim ugrupowaniom parlamentarnym powołanie sejmowej komisji nadzwyczajnej do opracowania projektu ustawy o finansowaniu samorządów. Efektem końcowym prac komisji byłoby jego zdaniem zwiększenie dochodów własnych powiatów powyżej 4% proponowanych przez rząd. Szef SLD skrytykował rząd za to, że mimo większości w parlamencie nie potrafił on przeforsować własnych rozwiązań. Poinformowano, że po spotkaniu z dziennikarzami Miller wziął udział w wiecu przedwyborczym. W ostatnim przekazie związanym z wyborami mówiono o proteście Przymierza Społecznego wobec faworyzowania przez Polskie Radio dwóch komitetów wyborczych: AWS i SLD. Zdaniem liderów komitetu radio konsekwentnie nie zamieszcza wydarzeń związanych z innymi komitetami, co jest niezgodne z ordynacją wyborczą. Przymierze wysłało w tej sprawie skargę do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Dodano, że PSL postanowiło nadać Leszkowi Balcerowiczowi odznaczenie *Najlepszego Bubla*, w nawiązaniu do przyznania premierowi Leszkowi Balcerowiczowi nagrody w dziedzinie bankowości w Waszyngtonie. Podkreślono, że zdaniem Jarosława Kalinowskiego to wicepremier jest odpowiedzialny za zamieszanie wokół finansowania samorządów.

- W dniu 7.10.1998 r. liczba informacji wyborczych wzrosła do 11. Jako pierwszą przedstawiono relację ze spotkania prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego z premierem Jerzym Buzkiem i wójtami, burmistrzami oraz prezydentami miast. Kolejna relacja poświęcona była spotkaniu premiera w Zbroszy Dużej - wsi, gdzie narodziła się NSZZ Solidarność Rolników Indywidualnych.

Poinformowano następnie, że lider AWS Marian Krzaklewski spotkał się w Słupsku z mieszkańcami miasta, w czasie którego nawoływał do jedności prawicy i poparcia rządowych reform. Krzaklewski skrytykował publiczne media za arogancję wobec prawicy i podawanie nierzetelnych informacji. W relacji ze spotkania z kandydatami na radnych w Poznaniu, Marian Krzaklewski podkreślił, że media źle poinformowały o rządowych planach jednorazowych dotacji na pierwsze mieszkanie. Szef AWS zarzucił też opozycji, sprowadzanie kampanii wyborczej do poziomu walki politycznej. Podkreślił, że AWS nie da się w nią wciągnąć i będzie się koncentrować na sprawach samorządowych.

Z kolei w relacji z Olsztyna Leszek Miller nawoływał do powszechnego udziału w niedzielnych wyborach. Kończąc się kampanię lider SLD ocenił jako spokojną i konstruktywną. Przedstawiono też relację ze spotkania przewodniczącego SdRP z mieszkańcami Gdańska, w czasie którego stwierdził on, że wbrew sprzeciwom liderów AWS możliwe są lokalne koalicje SLD z UW.

Unia Wolności w relacji przedstawionej przez *Wiadomości* skrytykowała upolitycznienie wyborów i zaangażowanie się w nią najwyższych urzędników państwowych. Stanowisko UW odnosiło się do faktu poinformowania przez prezydenta, na kogo będzie on głosował w wyborach oraz udziału premiera w wiecach przedwyborczych. Liderzy Unii wyrazili oczekiwanie, że pozostałe komitety powstrzymają się od wzajemnych ataków i skupią na rywalizacji programowej.

W następnym materiale przedstawiono relacje ze spotkań liderów Przymierza Społecznego w Częstochowie i Białej Podlaskiej. Wiceprezes PSL Marek Sawicki zachęcał do głosowania przypominając, że w przeszłości do wyborów samorządowych

poszedł tylko co 4 mieszkańiec wsi. Skrytykował również politykę rządu wobec rolnictwa.

W dalszej części *Wiadomości* poinformowano, że zdaniem liderów RP Ojczyzna rząd pod pretekstem prywatyzacji chce przerzucić na nowe samorządy obowiązek finansowania połączeń komunikacyjnych. Politycy Ojczyzny stwierdzili, że samorządy nie dostaną w istocie od rządu żadnych subwencji ani dotacji na utrzymanie połączeń komunikacyjnych, co doprowadzić może do likwidacji wielu linii pasażerskich oraz zwolnień grupowych w PKS i PKP.

W tym samym serwisie rzeczniczka KRRiT poinformowała, że publiczna telewizja, nadając w niedzielę wystąpienie prezydenta nie naruszyła Ustawy o Radiofonii i TV, a o tym czy telewizja złamała ordynację wyborczą zadecyduje wkrótce PKW.

Na zakończenie *Wiadomości* podano sprostowanie informacji z poprzedniego dnia dotyczącej spotkania prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego z premierem Jerzym Buzkiem. Podkreślono, że spotkanie odbyło się z inicjatywy premiera, a nie jak podano wcześniej z inicjatywy prezydenta.

- W *Wiadomościach* z 8.10.1998r. wyemitowano 6 przekazów wyborczych. Poinformowano, że SLD złożył w Sejmie projekt uchwały powołującej komisję nadzwyczajną do opracowania ustawy o finansach samorządów. Przekazano też informację, że ugrupowanie wiecami w Sosnowcu i Dąbrowie Górniczej zakończyło kampanię wyborczą.

W tym wydaniu *Wiadomości* zamieszczono też relację ze spotkania przewodniczącego AWS Mariana Krzaklewskiego z członkami Solidarności w Łomży, na którym nawoływał on do powszechnego udziału w wyborach i zaapelował o nie rozpraszanie głosów prawicy. Lider AWS podkreślił też sukcesy polityczne rządu Jerzego Buzka.

Podano również informację o zakończeniu kampanii przez Unię Wolności. Na wiecu w Łodzi sekretarz generalny UW Mirosław Czech zacytował przesłanie Leszka Balcerowicza na temat tempa zmian polskiej gospodarki.

W kolejnym przekazie Przymierze Społeczne oskarżyło rząd o celowe hamowanie prac nad finansami przyszłych samorządów. Według liderów tego komitetu koalicja chce określić ilość pieniędzy dla powiatów po wyborach, w zależności od ich wyniku.

Przedstawiono następnie relację z pobytu prezesa PSL Jarosława Kalinowskiego w Szczecinie, gdzie przestrzegł on wyborców przed głosowaniem na UW, gdyż to właśnie pokonanie tego ugrupowania jest rzeczywistą szansą dla reform. Kalinowski po raz kolejny skrytykował też rząd za to, że nie robi on niczego dla poprawy sytuacji rolnictwa. Wyraził on również dezaprobatę wobec planów prywatyzacji sektora bankowego i zaapelował do rolników o masowy udział w wyborach, ponieważ tylko w ten sposób można odsunąć koalicję od władzy.

Poinformowano, że Ruch Patriotyczny Ojczyzna zawiadomił prokuratora generalnego o popełnieniu przestępstwa przez dyrektora programu 1TVP. Skarga dotyczyła zakazu emisji materiałów wyborczych Ojczyzny, w których zdaniem telewizyjnych prawników zostały naruszone dobra osobiste konkretnych osób. Liderzy Ojczyzny uznali decyzję telewizji za przejaw cenzury politycznej, ich zdaniem tylko sąd może zakazać emisji programu wyborczego. Zdaniem władz telewizji postąpiły one zgodnie z prawem opierając się na opinii prawników.

W ostatniej relacji przekazano oświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej o tym, że TVP nadając 45-minutowy wywiad z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim nie naruszyła ordynacji wyborczej. Przypomniano na antenie, że skargę do PKW i KRRiT wniosła AWS, zdaniem której wypowiedzi prezydenta *powinny pojawić się wyłącznie w programach wyborczych SLD*.

- W *Wiadomościach* z 9.10.98 r. nadano 7 relacji wyborczych. Dwa inne przekazy tworzyły dla wyborów kontekst informacyjny. Na pierwszej pozycji wśród informacji wyborczych przedstawiono relację z pobytu Mariana Krzaklewskiego w Legnicy, który na inauguracji roku akademickiego w Wyższej Szkole Zawodowej po raz kolejny skrytykował SLD za próbę upolitycznienia kampanii wyborczej.

W pierwszej części relacji o SLD dziennikarka poinformowała, że zdaniem sojuszu przedstawiony przez rząd projekt ustawy o rekompensatach dla pracowników budżetówki oraz emerytów to polityczne nadużycie. W drugiej części przekazu przedstawiono relację z pobytu Leszka Millera w Łodzi, w którym na spotkaniu z mieszkańcami podsumował kampanię wyborczą swojej partii. Zdaniem Leszka Millera kampania SLD była konstruktywna i prowadzona profesjonalnie, chociaż miały miejsce pewne incydenty.

Przekaz dotyczący Unii Wolności rozpoczął się od apelu tego ugrupowania o powszechny udział w niedzielnym głosowaniu i wybór kandydatów, których się zna z lokalnej działalności i którym się ufa. Liderzy Unii Wolności swoją kampanię określili jako ciepłą i ludzką.

Następny przekaz dotyczył kampanii wyborczej Przymierza Społecznego. Przytoczono wypowiedź jednego z liderów Przymierza Społecznego prezesa PSL Jarosława Kalinowskiego, wg którego *w wyborach samorządowych trzeba przede wszystkim pokonać Unię Wolności*. Relacja dotyczyła krytyki rządu i jego działań w reformowaniu rolnictwa. Wobec bierności rządu i Ministerstwa Rolnictwa Przymierze Społeczne skierowało do sejmu własne projekty reformy rolnictwa, których jednak zdaniem tego ugrupowania będzie możliwa dopiero pod warunkiem usunięcia od władzy Unii Wolności.

W kolejnej relacji liderzy Ruchu Patriotycznego Ojczyzna ocenili kampanię wyborczą jako wielki sukces ugrupowań narodowo - patriotycznych, które dzięki upolitycznieniu kampanii zrozumiały, że muszą się zjednoczyć. Kampania zakończyła próbę wprowadzenia monopolu politycznego przez SLD i AWS.

Przekaz dotyczący Stowarzyszenia Rodzina Polska przedstawiał motywy powstania komitetu. Profesor Piotr Jaroszyński stwierdził, że siły polityczne w Polsce potraktowały wybory samorządowe jako dogrywkę po wyborach parlamentarnych. Natomiast członków Rodziny Polskiej, która postanowiła się temu przeciwstawić nie łączą interesy polityczne, ale zasady. Podkreślano, że Rodzina Polska nie kryje krytycznego stanowiska wobec reform, przygotowanych przez rząd.

Ostatni przekaz traktował o sytuacji mieszkańców czterech łomżyńskich wsi, którzy będą musieli poczekać pół roku do wyborów uzupełniających na radnych ponieważ na ich terenie nie zgłosił się ani jeden kandydat. Zacytowano wójta gminy Śniadowo, którego zdaniem zabrakło czasu na zajęcie się sprawami społecznymi i zorganizowanie komitetów niezbędnych do zgłoszenia kandydata. Mieszkańcy wsi wyrazili pretensje do władz lokalnych, że nie poinformowały ich o wymaganiach ordynacji wyborczej do rad gmin.

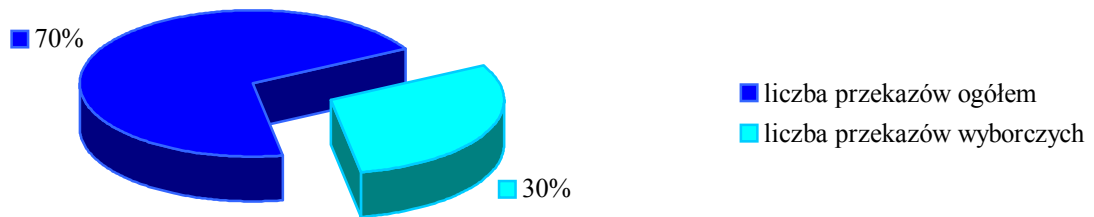
4. PANORAMA o 22:00

4.1. Informacje wyborcze w *Panoramie*

Przekazy o tej tematyce stanowiły na dwa tygodnie przed wyborami 30% relacji informacyjnych *Panoramy*. Ich długość wyniosła niecałą godzinę (58 minut) i stanowiła 14% czasu poświęconego na emisję *Panoramy*.

Prawie co trzecia relacja *Panoramy* nadana w okresie przedwyborczym zawierała informacje o wyborach. Porównanie czasu przeznaczanego przez nadawcę na emisję relacji wyborczych i ich liczby pozwala wnioskować, że przekazy wyborcze były w *Panoramie* nieco krótsze od pozostałych codziennych informacji.

Wykres 9: Obecność tematyki wyborczej w głównym wydaniu *Panoramy*.



Prawie co trzecia relacja *Panoramy* nadana w okresie przedwyborczym zawierała informacje o wyborach. Porównanie czasu przeznaczanego przez nadawcę na emisję relacji wyborczych i ich liczby pozwala wnioskować, że przekazy wyborcze były w *Panoramie* nieco krótsze od pozostałych codziennych informacji.

Przekazy bezpośrednio wyborcze stanowiły 77% relacji wyborczych *Panoramy*. Zajęły one 45 minut i poświęcono im 56 przekazów. Przekazy, w których temat wyborów był główną informacją, zajmowały średnio 8 pozycję w serwisie. Stanowiły one zarazem 23% wszystkich relacji wyborczych głównego wydania serwisu *Dwójki*.

Informacje odnoszące się pośrednio do wyborów czyli takie, w których temat kampanii pojawił się w kontekście innego wydarzenia, stanowiły 23% przekazów wyborczych. Zajęły one 13 minut i poświęcono im 17 przekazów *Panoramy*. Stanowiły one zarazem 7% wszystkich przekazów w głównych serwisach *Dwójki*. Informacje nawiązujące do wyborów pośrednio nadawane były w okresie kampanii przeciętnie na 7 pozycji w serwisie.

Tylko raz wiadomości o wyborach znalazły się w grupie trzech pierwszych, najważniejszych informacji dnia.

W czternastu wydaniach *Panoramy* raz zostały one nadane w wyodrębnionym, specjalnie oznaczonym bloku wyborczym (w tle pierwszego przekazu wyborczego przedstawiono planszę z napisem: *Wybory samorządowe '98*).

Wszystkie przekazy w *Panoramie*, których treść wprost lub pośrednio nawiązywała do październikowych wyborów samorządowych, dotyczyły szczebla ogólnopolskiego.

Zarówno informacje bezpośrednio wyborcze jak i odnoszące się do wyborów pośrednio, zajmowały w pierwszym tygodniu kampanii wyższą pozycję w serwisie niż przekazy wyborcze emitowane w drugim tygodniu przed wyborami (pierwsze trzy informacje *bezpośrednie*: w pierwszym tygodniu średnio 5, w drugim 7 pozycja; pierwsze trzy informacje *pośrednie*: w pierwszym tygodniu średnio 4, w drugim 5 pozycja).

W tej grupie informacji tematem większości relacji *Panoramy* były komitety wyborcze i partie lub ugrupowania biorące udział w kampanii. Informacje z udziałem

największych partii i klubów parlamentarnych podobnie jak w *Wiadomościach* uzupełniały obraz kampanii prowadzonej przez komitety wyborcze.

Tabela 11: Tematy relacji wyborczych w przekazach *Panoramy* (22:00)

temat przekazu	liczba przekazów	
	bezpośrednich	pośrednich
Komitety wyborcze	33	3
Partie i ugrupowania polityczne	17	9
Inne podmioty polityczne	3	4
Kandydaci	-	-
Procedury i instruktaże wyborcze	4	-
Wyniki sondaży wyborczych	-	-

Przekazy o komitetach wyborczych w Panoramie

Informacjom dotyczącym komitetów wyborczych poświęcono połowę relacji wyborczych *Panoramy*. W większości były one również głównym tematem przekazów. Jedynie w 3 przekazach o komitetach wspomniano przy okazji innego wydarzenia.

Informacje o komitetach wyborczych przedstawiane były średnio na 9 pozycji w serwisie.

Na najwyższej 6 pozycji umieszczano przekazy dotyczące komitetu wyborczego SLD, wiadomości traktujące o AWS emitowano na 7, UW na 8 pozycji, a pozostałych komitetów na kolejnych miejscach w serwisie. Na najniższej, 13 pozycji pojawiały się informacje dotyczące komitetu wyborczego Rodzina Polska.

Tabela 12: Liczba i czas trwania przekazów o komitetach wyborczych w głównym wydaniu *Panoramy*.

Komitet	Liczba przekazów	czas (w minutach)
AWS	7	6
SLD	7	6,5
Ruch Patriotyczny Ojczyzna	11	6,5
Przymierze Społeczne	7	6
Unia Wolności	1	0,8
Rodzina Polska	3	2,5

Największa liczba przekazów o komitecie dotyczyła w Panoramie Ruchu Patriotycznego Ojczyzna. Liczba wiadomości o kampanii kolejnych trzech komitetów AWS, SLD i Przymierza Społecznego była taka sama i wynosiła 7.

Czas trwania przekazów o czterech wymienionych wcześniej komitetach był zbliżony i wynosił około 6 minut. Najmniej relacji poświęcono w *Panoramie* UW jako komitetowi wyborczemu. Udział komitetu UW w kampanii uzupełniały informacje o Unii, jako głównej partii koalicyjnej w związku z bieżącymi wydarzeniami.

Co trzecia relacja *Panoramy* związana z udziałem komitetu w kampanii wyborczej zawierała informacje o programie wyborczym komitetu. Najczęściej informowano o programie komitetów: Ruch Patriotyczny Ojczyzna i Rodzina Polska. Najrzadziej, o programie komitetów SLD, UW i Przymierze Społeczne.

Tabela 13. Przekazy dotyczące programu, kampanii i stosunku do bieżących wydarzeń poszczególnych komitetów.

komitet wyborczy	<i>Panorama (22:00)</i>		
	program komitetu	kampania komitetu	stosunek do bieżących wydarzeń
AWS	2	6	5
SLD	1	7	4
UW	1	1	-
Przymierze Społeczne	1	4	6
Ruch Patriotyczny Ojczyzna	4	5	7
Rodzina Polska	3	2	1

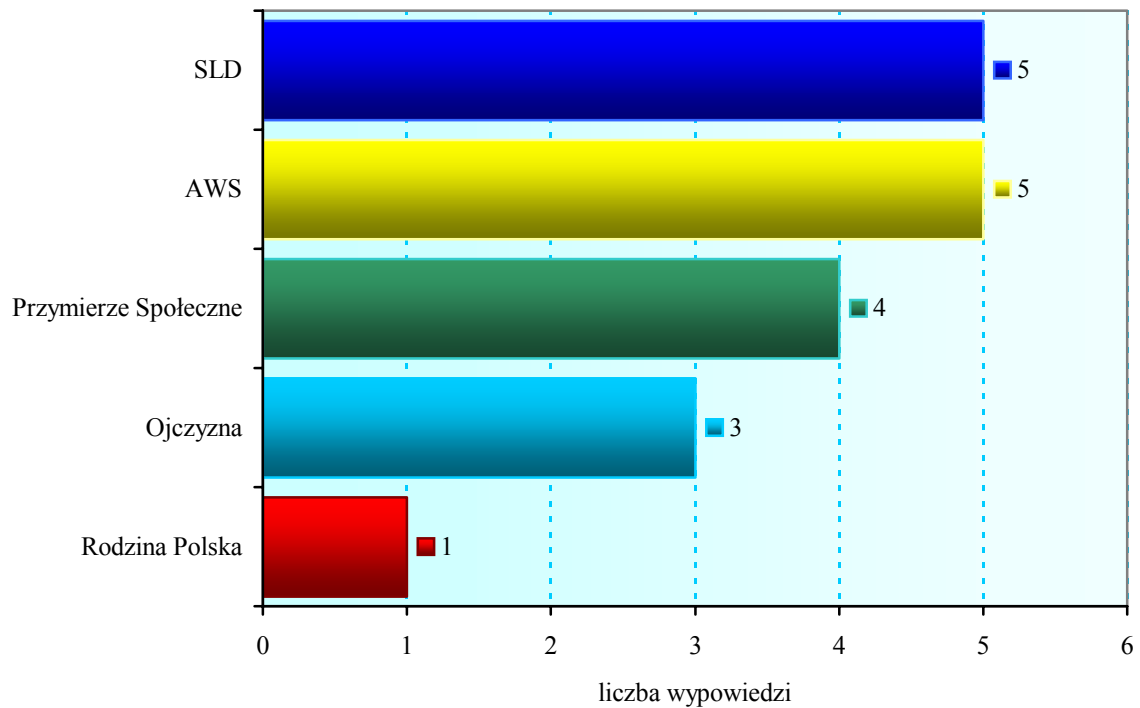
Ponad dwukrotnie częściej niż o programie informowano w *Panoramie* o przebiegu kampanii komitetów wyborczych. *Panorama* najczęściej informowała o przebiegu kampanii wyborczej komitetów SLD i AWS. Najmniej wiadomości dotyczyło przebiegu kampanii Rodziny Polskiej i UW.

Niemal tak samo często jak o przebiegu kampanii informowano w *Panoramie* o stosunku przedstawicieli komitetów do bieżących wydarzeń związanych z wyborami. Relacje takie dotyczyły najczęściej RP Ojczyzna. Stanowisku tego komitetu poświęcony był w *Panoramie* prawie co trzeci przekaz w tej grupie informacji.

W relacjach *Panoramy* zaprezentowano 18 wypowiedzi (*setek*) przedstawicieli komitetów wyborczych. Najczęściej wypowiadali się przedstawiciele komitetów SLD i AWS – po 5 razy. Wśród polityków występujących w imieniu komitetu przedstawiano najczęściej opinię lidera SLD L. Millera (czterokrotnie), w imieniu SLD wypowiedział się w *Panoramie* również Krzysztof Janik. W imieniu AWS swoje stanowisko przedstawili: dwukrotnie Marian Krzaklewski, jeden raz Michał Kamiński, Jacek Kurski, Maciej Jankowski. Z ramienia Ruchu Patriotycznego Ojczyzna przedstawiano trzy wypowiedzi: Lecha Jęczyńka, Jana Olszewskiego i Dariusza Grabowskiego. Zaprezentowano też cztery wypowiedzi przedstawicieli Przymierza Społecznego, w tym trzykrotnie lidera Jarosława Kalinowskiego i raz Marka Sawickiego. W imieniu Rodziny Polskiej głos zabrał Piotr Jaroszyński. Nie nadano ani jednej wypowiedzi przedstawiciela komitetu wyborczego Unii Wolności.

Przekazy informujące o programach wyborczych trzech komitetów: AWS, Przymierze Społeczne i RP Ojczyzna stanowiły łącznie 2/3 wszystkich relacji o tej tematyce. Informacje o programach pozostałych trzech komitetów pojawiały się w tym czasie w *Panoramie* w co trzeciej relacji o komitetach.

Wykres 10: Liczba wypowiedzi przedstawicieli komitetów wyborczych biorących udział w kampanii



Przekazy o partiach i ugrupowaniach politycznych w Panoramie

Udział partii i ugrupowań w kampanii był tematem ponad jednej trzeciej wiadomości wyborczych *Panoramy*. Większość informacji z udziałem ugrupowań politycznych przekazywana była przy okazji relacjonowania innego niż kampania wydarzenia politycznego.

Najwięcej przekazów *Panoramy*, których głównym tematem (lub jednym z tematów) był udział ugrupowań politycznych w kampanii dotyczyła SLD i UW.

Różnica pomiędzy tymi ugrupowaniami i pozostałymi partiami uczestniczącymi w kampanii była jednak niewielka.

Tabela 14. Liczba przekazów o partiach i ugrupowaniach politycznych biorących udział w kampanii w *Panoramie* (22:00).

partia lub ugrupowanie polityczne	liczba przekazów	czas (w minutach)
AWS	5	3,5
SLD	8	5,1
Unia Wolności	7	4,6
PSL	5	5,8
ZChN	-	-

W *Panoramie* przedstawiano najczęściej stanowisko poszczególnych ugrupowań wobec bieżących wydarzeń politycznych. Najwięcej informacji na ten temat dotyczyło stanowiska klubu SLD wobec wydarzeń związanych z kampanią.

Trzykrotnie rzadziej niż o stosunku do bieżących wydarzeń, pojawiały się na antenie *Panoramy* informacje o programach ugrupowań.

Tabela 15: Przekazy dotyczące programu i stosunku do wydarzeń bieżących partii biorących udział w kampanii wyborczej.

partia i ugrupowanie polityczne	<i>Panorama (22:00)</i>	
	program partii	stosunek do bieżących wydarzeń
AWS	1	5
SLD/ SdRP	1	7
UW	4	5
PSL	1	5
ZCHN	-	-

Zaprezentowano łącznie 15 wypowiedzi przedstawicieli partii i ugrupowań politycznych. Najwięcej - 7 wypowiedzi pochodziło od SLD, w imieniu którego występował Leszek Miller. Przedstawiciele UW cytowano 4 razy. Z ramienia tej partii wypowiadali się Leszek Balcerowicz, Tadeusz Syryjczyk, Andrzej Potocki i Mirosław Czech. W imieniu PSL trzykrotnie głos zabrał lider Jarosław Kalinowski. Dwukrotnie w *Panoramie* zaprezentowano stanowisko AWS, prezentując wypowiedzi Mariana Krzaklewskiego i Jacka Rybickiego.

W okresie przedwyborczym zachowana została przez *Panoramę* równowaga w doborze informacji o kampanii wyborczej z udziałem ugrupowań politycznych. W tej grupie przekazów, w głównym wydaniu *Panoramy* skoncentrowano się na stosunku ugrupowań do bieżących wydarzeń politycznych bezpośrednio lub pośrednio związanych z wyborami - rzadziej natomiast podawano informacje dotyczące ich programu.

Pozostałe informacje wyborcze

Ponad 8% relacji *Panoramy* przedstawiało stanowisko innych (niż komitety i partie) podmiotów politycznych wobec wyborów. Prezydentowi RP Aleksandrowi Kwaśniewskiemu poświęcono 3 przekazy, w których 7 razy zaprezentowano jego wypowiedzi. Premier Jerzy Buzek wypowiadał się w związku z wyborami 7 razy w 4 relacjach *Panoramy*.

Tematem 4 przekazów *Panoramy* był instruktaż wyborczy. Liczba relacji przedstawiających widzom zasady głosowania świadczy o tym, że nadawca informował o nich proporcjonalnie do ich znaczenia. W czasie dwutygodniowej kampanii wyborczej w *Panoramie* - podobnie jak w *Wiadomościach* nie emitowano sondaży przedwyborczych.

4.2. Przebieg kampanii wyborczej w *Panoramie*

- W głównym wydaniu *Panoramy* z dnia 26.09.98 r. wyborów samorządowych dotyczyły 4 przekazy. Na wstępie przekazano informację o postanowieniach Krajowej Konwencji SdRP. Kolejna relacja poświęcona została ZChN. W następnym przekazie poinformowano o spotkaniu premiera Jerzego Buzka z kandydatami do samorządu i ministra finansów Leszka Balcerowicza - z przedstawicielami biznesu Małopolski. W dalszej części poinformowano, że lider PSL Jarosław Kalinowski domaga się od rządu przybliżonych projektów nakładów finansowych na oświatę.

- W *Panoramie* z dnia 27.09.98 nie nadano żadnej informacji nawiązującej do tematyki wyborczej.
- W głównym wydaniu *Panoramy* 28.09.98 tematyki wyborów samorządowych dotyczyły 3 relacje. Pierwsza traktowała o udostępnieniu spisu wyborców w urzędach gminnych. Poinformowano o sposobie głosowania i zaprezentowano wypowiedź sekretarza PKW Kazimierza Czaplńskiego na temat prawdopodobnego terminu ogłoszenia wyników październikowych wyborów. Przypomniano również frekwencję w poprzednich wyborach samorządowych.
Kolejny przekaz wyborczy dotyczył krytyki pod adresem rządu przez liderów opozycji - prezesa PSL Kalinowskiego i przewodniczącego SLD Leszka Millera, którzy zakwestionowali sposób informowania obywateli przez stronę rządową na temat reformy samorządowej.
Została ona zrównoważona w następnym przekazie, którego treść nawiązywała do prac nad reformą administracyjną państwa w związku z odbywającą się w Łodzi Ogólnopolską Konferencją Naukową na temat Reformy Ustrojowej Państwa. Gościem Konferencji był pełnomocnik rządu d/s reform ustrojowych Michał Kulesza. Przedstawiono wypowiedź Kuleszy dotyczącą finansowania przyszłych powiatów przez budżet państwa.
- *Panorama* z dnia 29.09.98 nadała 5 przekazów o tematyce wyborczej. Dwie pierwsze informacje dotyczyły kampanii AWS. Przedstawiono relację ze spotkania wyborczego Mariana Krzaklewskiego w Olsztynie i zarzuty posłów AWS pod adresem radia publicznego. W kolejnym przekazie zaprezentowano stanowisko Unii Wolności wobec zniesienia ulgi budowlanej. Poinformowano też o spotkaniu przedstawicieli Przymierza Społecznego z korespondentami zagranicznymi. W ostatnim przekazie lider Ruchu Patriotycznego Ojczyzna wypowiedział się na temat sprzedaży Stoczni Gdańskiej oraz wyborów w Niemczech.
- W dniu 30.09. wieczorne wydanie *Panoramy* wyemitowano w dwóch częściach, o godz. 21:30 i 22:45. W pierwszej mówiono o sprzeciwie posłów ROP, KPN-OP, Naszego Koła i PSL wobec przyjęcia przez sejm ustawy o Prokuraturze Generalnej w wersji rządowej. Kolejny przekaz zaczynał się od sformułowania odnoszącego się do przedstawionych wyżej ugrupowań: *Ponadto politycy tych ugrupowań zaprotestowali przeciwko propozycji przyznania samorządom powiatowym 5% udziału w dochodach własnych*. W komentarzu dziennikarskim wymieniono komitety wyborcze: SLD i Przymierze Społeczne, które poparły protest wobec rządowego projektu finansowania samorządów powiatowych. W wydaniu o 22:45 znalazły się 2 informacje wyborcze. W pierwszej relacji *Panoramy* dziennikarze zaprotestowali przeciw wykorzystaniu materiałów archiwalnych TAI przedstawiających ich twarze w audycji wyborczej SLD. Przekaz odwołujący się do wyborów pośrednio informował o proteście niektórych ugrupowań i komitetów przeciwko rządowej propozycji finansowania powiatów .
- W *Panoramie* z dnia 1.10.1998r. ukazały się 4 przekazy dotyczące wyborów. W pierwszym Państwowa Komisja Wyborcza oceniła stan przygotowania do nadchodzących wyborów jako dobry, mimo iż - jak podkreślono, są one najtrudniejsze pod względem organizacyjnym.
W kolejnej relacji przewodniczący SLD Leszek Miller w kontekście trwającego sporu o finansowanie powiatów oskarżył rząd Jerzego Buzka o nawoływanie do niskiej frekwencji

w wyborach. W końcowym fragmencie przedstawiono krótką relację z przemarszu lidera SLD z kandydatami na radnych w Poznaniu.

W kolejnym przekazie wiceprzewodniczący UW Tadeusz Syryjczyk zdementował wypowiedź Leszka Millera na temat niewielkich dochodów własnych samorządu.

Na koniec poinformowano o spotkaniu Jarosława Kalinowskiego z mieszkańcami Golubia Dobrzynia i Małego Grudna koło Grudziądza, na którym przekonywał on, że radni PSL będą wskazywali na błędy w realizacji reformy i wprowadzali w niej odpowiednie zmiany.

- W *Panoramie* z dnia 2.10. 1998r. ukazały się 2 przekazy dotyczące bezpośrednio wyborów. W pierwszym poinformowano, że zdaniem vice szefa klubu parlamentarnego AWS Jacka Rybickiego, współodpowiedzialny za ograniczenie samodzielności finansowej powiatów jest SLD.

Treść następnego przekazu nawiązywała do poprzedniego. Lider SLD Leszek Miller, przebywający w tym dniu w Szczecinie powiedział w nim, że zarzuty AWS są objawem bezradności i nerwowości jej polityków.

W kolejnej relacji zacytowano wypowiedź Mariana Krzaklewskiego w Nowym Sączu, w której zarzucił on publicznym mediom upolitycznienie. Poinformowano również, że przedstawiciele Ruchu Patriotycznego Ojczyzna zapowiedzieli przejście komitetu do opozycji wobec rządu koalicji AWS – UW, w związku z decyzją o zdymisjonowaniu podsekretarza Stanu w MSW Krzysztofa Lagi.

W ostatnim przekazie przedstawiono wypowiedź Jarosława Kalinowskiego, który na spotkaniu w Poznaniu przedstawił sytuację polskiego rolnictwa w świetle raportu Unii Europejskiej. Zdaniem prezesa PSL polskie gospodarstwa nawet bez subwencji przynoszą wyższy dochód niż zachodnioeuropejskie.

- W głównym wydaniu *Panoramy* z 3.10.1998r. o wyborach traktowało 5 informacji. Pierwsza informacja dotyczyła Ogólnopolskiej Konferencji Rady Samorządowej i Forum Gospodarczego Unii Wolności w Gliwicach, na której przyjęto deklarację *1000 słów na 2000 rok*. UW zobowiązała się, że będzie traktować władzę samorządową jako *służbę na rzecz samorządowych wspólnot*.

Kolejny przekaz dotyczył SLD i składał się z dwóch części. W pierwszej zaprezentowano stanowisko Leszka Millera przedstawione w Kostrzynie, wyrażające krytykę rządu i koalicji. W drugiej części poinformowano o uczestnictwie przewodniczącego Sojuszu w obchodach Dnia Unii Europejskiej w Słubicach.

Następny przekaz o PSL również zawierał dwie informacje. W pierwszej przytoczono opinię prezesa PSL Jarosława Kalinowskiego na temat manipulacji polską sceną polityczną i nastrojami wyborców, aby pozostały na niej trzy ugrupowania: AWS, SLD i UW. W drugiej części poinformowano o niepokojach ludowców o przyszłość polskiej kultury po reformie administracyjnej.

W *Panoramie* przedstawiono także opinię pełnomocnika rządu d.s. rodziny Kazimierza Kapery z Kongresu Rodziny w Szczecinie, na temat zagrożeń polskiej rodziny i szans związanych z reformą samorządową. W serwisie nadano też informację zawierającą opinię działaczy Ruchu Patriotycznego Ojczyzna o rozdziale pieniędzy Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych. Krytyka obecnego wykorzystywania pieniędzy Funduszu połączona została z propozycją programu komitetu wyborczego.

- W *Panoramie* z 4.10.1998r. w pierwszym przekazie wyborczym Aleksander Kwaśniewski zaapelował o udział w wyborach samorządowych 11 października 1998r podczas spotkania z mieszkańcami Nowego Dworu Mazowieckiego. Prezydent RP skrytykował

rząd za niedotrzymanie terminów wprowadzenia ustaw związanych z reformą. W komentarzu przekazano informację PAP, zawierającą wypowiedź rzecznika rządu Jarosława Sellina, którego zdaniem jeśli prezydent na tydzień przed wyborami krytykuje rząd to znaczy, że zaangażował się w kampanię wyborczą po stronie SLD.

W komentarzu kolejnego przekazu przedstawiono pogląd przewodniczącego AWS Mariana Krzaklewskiego który stwierdził, że dzięki reformie administracyjnej dokona się w Polsce autentyczna dekomunizacja. Marian Krzaklewski zaapelował do sympatyków AWS o udział w wyborach, podkreślając szanse, jakie stwarza udział w wyborach dzięki którym możliwe będzie odsunięcie od wpływów sił starego systemu, tkwiących korzeniami w czasach PRL.

- W *Panoramie* z 5.10.1998r. tematyki wyborczej dotyczyło 8 relacji. Pierwszy z przekazów wyborczych przedstawiał stanowisko premiera Jerzego Buzka będące reakcją na wypowiedź prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego, który skrytykował rząd za opieszałość we wdrażaniu reformy samorządowej.

Kolejne informacje dotyczyły komitetu wyborczego AWS. Pierwsza nawiązywała do wystąpienia Kwaśniewskiego w TVP, informowała też o złożeniu przez sztab wyborczy AWS skargi do PKW i KRRiT. AWS zgłosił również postulat przyznania premierowi Buzkowi przez TVP czasu antenowego o tej samej porze i w podobnym wymiarze jaki otrzymał prezydent Kwaśniewski. AWS skrytykował też kampanię wyborczą prowadzoną przez SLD i PSL. Informacje zostały w przekazie zrównoważone odpowiedzią rzecznika TVP Pawła Sosnowskiego.

Leszek Miller na spotkaniu wyborczym z nauczycielami w Rzeszowie, przypomniał zarzuty pod adresem AWS i ministra oświaty Mirosława Handke, dotyczące trybu wprowadzania reformy oświaty.

W informacji o PSL Jarosław Kalinowski na spotkaniu z rolnikami i działaczami PSL, UP i KPEiR w Dębnicy Kaszubskiej wyraził krytyczną opinię wobec reformy administracyjnej, zarzucił też prezydentowi Kwaśniewskiemu popieranie niekorzystnej dla społeczeństwa reformy.

W kolejnym przekazie poinformowano o przedstawieniu przez Unię Wolności pilotażowego programu *Pracownia internetowa w każdej szkole*. W dalszej części *Panoramy* zaprezentowano elementy programu Ruchu Patriotycznego Ojczyzna. Na ostatniej pozycji w serwisie zrelacjonowano spotkanie przedwyborcze kandydatów z Rodziny Polskiej w Warszawie.

- W *Panoramie* z dnia 6. 10.1998 r. ukazały się trzy przekazy wyborcze. Pierwszy dotyczył przybycia premiera Jerzego Buzka do pałacu prezydenckiego w celu wyjaśnienia nieporozumień związanych z finansowaniem samorządu.

W następnej relacji SLD zaproponował zwołanie nadzwyczajnej komisji sejmowej do prac nad ustawą o dochodach samorządu terytorialnego, która miałaby m.in. doprowadzić do zwiększenia dochodów własnych powiatów powyżej 4 % proponowanych przez rząd.

Poinformowano również, że Przymierze Społeczne skierowało protest do KRRiT przeciwko faworyzowaniu przed wyborami w publicznym radiu SLD i AWS. Prezes PSL Jarosław Kalinowski skrytykował przyznanie Leszkowi Balcerowiczowi nagrody w Waszyngtonie w dziedzinie bankowości i finansów.

- W *Panoramie* z dnia 7.10.1998r. pierwszy przekaz informował o spotkaniu prezydenta Kwaśniewskiego z samorządowcami, na którym prezydent krytykował rząd za sposób wprowadzania reformy samorządowej.

W *Panoramie* poinformowano też o odrzuceniu przez KRRiT skargi AWS dotyczącej 45 minutowego wystąpienia prezydenta Kwaśniewskiego w Programie 1 TVP. Stwierdzono, że KRRiT uznała iż TVP S.A. nie naruszyła Ustawy o radiofonii i telewizji. Podano też, że PKW nie wydała jeszcze decyzji czy telewizja publiczna emitując wystąpienie prezydenta złamała ordynację wyborczą.

Kolejna wiadomość o wyborach dotyczyła wizyty przewodniczącego AWS Krzaklewskiego w Poznaniu. Krzaklewski skrytykował media publiczne, które jego zdaniem sprzyjają lewicy. Oświadczył, że zamierza zaapelować do wszystkich sił politycznych, w tym prezydenta o dokonanie zmian w określaniu składów zarządów telewizji i radia publicznego.

Następny przekaz stanowił relację z konferencji prasowej UW. Rzecznik partii Andrzej Potocki podkreślił, że Unia przystępuje do wyborów samodzielnie lub wyłącznie z partiami Polski posierpniowej. Informacja stanowiła odpowiedź na zaniepokojenie Krzaklewskiego, wyrażone w poprzednim przekazie. Unia zaapelowała do ugrupowań startujących w wyborach o większą odpowiedzialność za słowa w kampanii wyborczej.

W relacji o przedwyborczej wizycie Leszka Millera w Olsztynie podano jego opinię na temat kampanii, według którego była ona spokojna i konstruktywna.

W informacji z konferencji prasowej Ruchu Patriotycznego Ojczyzna, liderzy tego komitetu skrytykowali rząd za to, że pod pretekstem prywatyzacji PKP i PKS chce na samorzady przerzucić obowiązek finansowania większości połączeń drogowych i kolejowych.

Ostatnia wiadomość informująca o wyborach dotyczyła podjęcia przez TVP S.A. decyzji o wstrzymaniu audycji komitetu wyborczego Ruchu Patriotycznego Ojczyzna nadanej w bloku bezpłatnych audycji wyborczych. Przedstawiono opinię prawników TVP, zdaniem których wspomniana audycja narusza dobra osobiste znanych przedstawicieli życia publicznego.

Przekaz pośrednio traktujący o wyborach informował o krytyce PSL wobec rządu i jego stosunku do problemów rolnictwa i polskiej wsi.

- *Panorama* z dnia 8.10.1998r. zawierała 8 przekazów dotyczących wyborów. W pierwszym z nich premier Jerzy Buzek powiedział, że rząd przekazuje samorządom znaczną część uprawnień wraz z pieniędzmi niezbędnymi do tego celu. W komentarzu drugiego przekazu poinformowano, że zdaniem PKW TVP S.A. nie złamała ordynacji wyborczej emitując w niedzielę 45 minutowy wywiad z premierem Aleksandrem Kwaśniewskim. Dodano, że ze skargą w tej sprawie wystąpił AWS. Podano, że liderzy AWS zaapelowali o udział w wyborach samorządowych. Marian Krzaklewski podkreślił, że w decentralizacji Polski i przekazaniu władzy oraz pieniędzy samorządom, widzi wielką szansę wzrostu gospodarczego. W następnej relacji powiedziano, że największe wiece związane z zakończeniem kampanii odbyły się w Dąbrowie Górniczej i Sosnowcu. Przewodniczący SLD Leszek Miller podkreślił, że jego ugrupowanie polityczne ma w Sosnowcu bardzo dobrą pozycję. W dalszej części serwisu poinformowano o złożeniu przez SLD w sejmie projektu uchwały powołującej Nadzwyczajną Komisję, która przedstawiłaby do końca października projekt ustawy o dochodach jednostek terytorialnych. W następnej relacji podkreślono, że zdaniem liderów Przymierza Społecznego AWS, UW i SLD świadomie oddalają uchwalenie ustaw o finansowaniu samorządu, uzależniając sposób finansowania samorządów terytorialnych poszczególnych szczebli od tego, kto wygra wybory. Jarosław Kalinowski skrytykował w Pyrzycach przygotowanie reformy i przestrzegł przed głosowaniem na ugrupowania będące w koalicji rządzącej szczególnie na UW.

Z kolei na spotkaniu szefów sztabów wyborczych Ruchu Patriotycznego Ojczyzna podsumowano mijającą kampanię wyborczą. Dariusz Grabowski powiedział, że po 11 października zacznie się proces jednoczenia środowisk patriotycznych, prawicowych i narodowych.

W ostatniej relacji podano informację, że RP Ojczyzna złożył do Prokuratora Generalnego i do PKW *zawiadomienie o przestępstwie*, popełnionym przez władze publicznej telewizji, w wyniku wstrzymania emisji audycji wyborczych.

- W *Panoramie* z 9.10.1998r. wyborów samorządowych dotyczyło 7 informacji. Pierwsza z wiadomości mówiła o liczbie kandydatów ubiegających się o mandaty do władz samorządowych. Przedstawiono sposób liczenia głosów wyborców za pomocą systemu komputerowego.

Drugi przekaz wyborczy zawierał apel sztabu wyborczego AWS o oddanie głosu na kandydatów AWS, a nie na kandydatów z małych sztabów, które zdaniem AWS nie przekroczą 5% progę wyborczego. Według AWS głosy oddane na małe ugrupowania będą faktycznie głosami oddanymi na SLD.

Następnie przekazano apel UW o udział w wyborach. Zdaniem liderów UW partia ta spełniła swoją misję, wspomagając i inspirując ideę samorządności.

W relacji z konferencji prasowej SLD Leszek Miller apelował o wzięcie udziału w głosowaniu, podkreślając, że samorząd powinien być zwolniony z walki politycznej.

Inny przekaz informował o spotkaniu liderów Przymierza Społecznego z wyborcami w Rzeszowie. W komentarzu przywołano opinię Jarosława Kalinowskiego, którego zdaniem polityka wolnorynkowa Leszka Balcerowicza dotycząca rolnictwa nie ma nic wspólnego z obowiązującą w UE. Poinformowano, że Przymierze Społeczne zakończyło kampanię w województwie rzeszowskim, gdzie podpisane zostało porozumienie o utworzeniu tej koalicji.

W relacji z konferencji prasowej Ruchu Patriotycznego Ojczyzna, w której podsumowano kampanię wyborczą jako ważną dla kraju ze względów politycznych, która przełamała stworzenie przez SLD i AWS monopolu wyborczego. Liderzy Ruchu podkreślili, że uznają za sukces fakt, iż udało się im zjednoczyć ugrupowania patriotyczno-narodowe oraz zaistnieć na scenie politycznej.

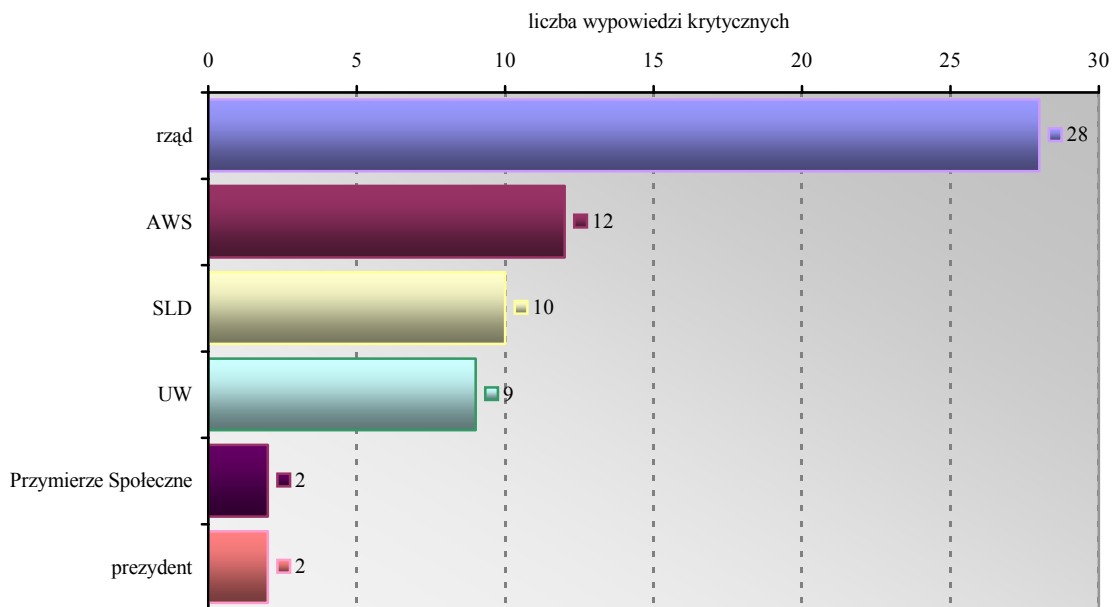
Na ostatniej pozycji w tej grupie przekazów wyemitowano wiadomość o spotkaniu przedwyborczym liderów Stowarzyszenia Rodzina Polska, którzy przypomnieli podstawowe założenia swojego programu i zaapelowali o udział w głosowaniu.

5. Kampania negatywna w głównych serwisach informacyjnych TVP 1 i 2.

Z analizy *Wiadomości* i *Panoramy* wynika, że na 136 wszystkich przekazów wyborczych 43 było przejawem prowadzenia kampanii negatywnej co stanowi 31% wszystkich przekazów.

W trakcie analizy przyjęto, że z kampanią negatywną mamy do czynienia wtedy, gdy w czasie zmagani przedwyborczych rywalizujące ze sobą ugrupowania polityczne wypowiadają negatywne opinie o swych przeciwnikach, aby ich zdeprecjonować i tym samym wpłynąć na decyzje wyborców.

Wykres 11: Podmioty polityczne, pod adresem których prowadzona była kampania negatywna



63 razy przytoczono elementy kampanii negatywnej, na którą składały się wypowiedzi i prezentacje opinii przedstawicieli poszczególnych ugrupowań politycznych.

Z danych wynika, że najczęściej krytykowano rząd, czyli koalicję AWS - UW. Jeśli dodamy, że oba te ugrupowania były jeszcze osobno przedmiotem ataku 21 razy to okazuje się, że koalicja rządząca była najbardziej atakowanym ugrupowaniem na przedwyborczej scenie politycznej.

Ugrupowaniem, które najczęściej krytykowało i największą ilość podmiotów politycznych było Przymierze Społeczne. Ugrupowaniem, które właściwie nie prowadziło kampanii negatywnej było UW.

W obu głównych audycjach informacyjnych było tyle samo przekazów zawierających negatywne opinie o przeciwnikach politycznych.

Tabela 16: Udział podmiotów politycznych w kampanii negatywnej

podmioty polityczne prowadzące kampanię negatywną	LICZBA WYPOWIEDZI KRYTYCZNYCH	PODMIOTY POLITYCZNE, POD ADRESEM KTÓRYCH PROWADZONA BYŁA KAMPANIA NEGATYWNA					
		Rząd	prezydent	AWS	SLD	UW	PSL
AWS	9	-	1	-	5	1	2
SLD	19	9	-	9	-	1	-
UW	1	-	-	-	1	-	-
Przymierze Społeczne	26	13	1	2	3	7	-
Ojczyzna	5	3	-	1	1	-	-
Rodzina Polska	1	1	-	-	-	-	-
Prezydent	1	1	-	-	-	-	-

5.1. Kampania negatywna w *Wiadomościach* (19:30)

Po raz pierwszy elementy kampanii negatywnej można było odnaleźć dnia 26.09.98 r. w dwóch przekazach. W pierwszym - relacji z VI Zjazdu SdRP, oprócz omówienia kwestii wewnątrzpartyjnych, dwie z trzech wypowiedzi Leszka Millera krytykowały dotychczasowe prace rządu premiera Jerzego Buzka.

W kolejnym przekazie lider PSL Jarosław Kalinowski skrytykował rząd za reformę oświatową, która ich zdaniem nie zmniejszy lecz powiększy przepaść pomiędzy wsią i miastem.

27.09.98 r. w pierwszym z dwóch przekazów w wypowiedzi Józefa Oleksego można było odnaleźć elementy kampanii negatywnej pod adresem prawicy. W drugim przekazie prezes Kalinowski w rozmowie na temat pomocy polskiej wsi skoncentrował się na krytyce dotychczasowej polityki rządu..

W dniu 1.10.1998 r. Tadeusz Syryjczyk zarzucił SLD hipokryzję w związku z wypowiedziami SLD na temat finansowania samorządów.

Tego samego dnia Leszek. Miller odpowiadając na zarzuty UW powiedział, że o kształcie wszystkich ustaw decyduje większość sejmowa, czyli UW i AWS i *rząd nie może tłumaczyć się, że chciał dobrze, tylko nie uzyskał poparcia własnej władzy parlamentarnej, bo jeśli rząd nie ma większości to powinien podać się do dymisji*. W drugiej części przekazu L. Miller zarzucił rządowi zniechęcanie społeczeństwa do udziału w wyborach: *niska frekwencja w wyborach to triumf AWS i Radia Maryja*.

W następnym przekazie szef OPZZ (SLD) skrytykował rząd zarzucając mu lekceważenie praw pracowniczych i doprowadzenie gospodarki do upadku a także brak porozumienia w sprawie podwyżek płac sfery budżetowej.

W dniu 2.10.1998 r. w pierwszym materiale liderzy Akcji Wyborczej Solidarność, w odpowiedzi na prowadzoną przez SLD kampanię negatywną zarzucili opozycji, że poprzez krytykę rządu i koalicji blokują reformy, a sojusz chce doprowadzić do destabilizacji kraju, poprzez próby hamowania reformy administracyjnej. Jacek Rybicki i Piotr Żak z AWS stwierdzili, że celem SLD jest zdobycie władzy kosztem reformy i zniechęcenie elektoratu do udziału w wyborach.. W odpowiedzi na zarzuty lider SLD L. Miller stwierdził, że wybuch agresji to przyznanie się do bezradności. *Politycy stanu nerwowego, którymi okazali się przedstawiciele AWS dają sobie sprawę, że nie odnoszą żadnych sukcesów...*

W drugim przekazie Marian Krzaklewski na spotkaniu w Nowym Sączu z kandydatami AWS do rad powiatów, gmin i sejmiku wojewódzkiego powiedział, że SLD jak zawsze w przeddzień wyborów przypomina sobie o losie robotników i rzuca grad populistycznych haseł. Za wstrzymanie reform przewodniczący Solidarności obarczył *SLD, PSL i prezydenta Rzeczypospolitej*.

W kolejnym przekazie prezes PSL Jarosław Kalinowski na spotkaniu w Poznaniu skrytykował rząd za decyzję o sposobie finansowania samorządów.

Krytyczne opinie wpisujące się w kontekst toczącej się kampanii samorządowej można było odnaleźć w *Wiadomościach* z 4.10.98 r. Aleksandra Kwaśniewski na spotkaniu z wyborcami w Nowym Dworze Mazowieckim skrytykował rząd za to, że dotąd nie ma ustawy określającej sposoby finansowania samorządów. Podkreślono, że prezydent jest zaniepokojony faktem, że powiaty będą mogły decydować jedynie o 4% własnych dochodów.

Krzysztof Janik z SLD krytykując wystąpienie Mariana Krzaklewskiego, uznał jego opinie za objaw komunizmu i bolszewickiego myślenia.

W wydaniu *Wiadomości* z 5.10.1998 r. nadano relację z pobytu przedstawicieli SLD w Rzeszowie. W przedstawionej na antenie wypowiedzi Lider SLD Leszek Miller powiedział, *rząd nie przygotowując wszystkich ustaw samorządowych na czas, oszukał prezydenta, który tylko pod tym warunkiem zezwolił na przesunięcie wyborów na październik.* .

Ostatnim przekazem w serwisie z 5.10. była relacja ze spotkania lidera PSL Jarosława Kalinowskiego z posłami Przymierza Społecznego w Słupskiem. Lider PSL skrytykował reformę administracyjną, jako nieprzemyślaną i zbyt kosztowną oraz prezydenta, za jej popieranie. Porównał reformę *do zdezelowanej ciężarówki, do której nie ma paliwa.* Dodał, że jeżeli autorzy reformy *zasiądą za tą ciężarówką, może się okazać, że nie dość, że ciężarówka niedobra to i kierowca pijany.* Prezes PSL skrytykował również rząd za brak starań o poprawę sytuacji rolników zamieszkałych na terenach popegeerowskich.

W dniu 7.10.1998 r. Marek Pol z Przymierza Społecznego skrytykował projekt rządowy dotyczący ulgi mieszkaniowej.

Dnia 8.10.1998 r. przedstawiciel Przymierza Społecznego skrytykował koalicję rządzącą mówiąc, że samorządom zostaną przyznane duże pieniądze o ile AWS otrzyma w wyborach wystarczająco dużo mandatów.

Jarosław Kalinowski na spotkaniu w Szczecinie przestrzegł wyborców przed głosowaniem na UW wyrażając przekonanie, że pokonanie tego ugrupowania jest szansą dla reform. Skrytykował również rząd za bierność w sprawie poprawy sytuacji polskiego rolnictwa, wyraził dezaprobatę wobec planu prywatyzacji sektora bankowego.

Dnia 9.10.98r. Marian Krzaklewski podczas inauguracji roku akademickiego w Wyższej Szkole Zawodowej po raz kolejny skrytykował SLD za próbę upolitycznienia kampanii wyborczej. Zdaniem przewodniczącego Solidarności kampania wyborcza SLD była nie tylko negatywna, ale wręcz arogancka.

W kolejnym przekazie podano, że SLD określiła jako polityczne nadużycie przedstawiony przez rząd projekt ustawy o rekompensatach dla pracowników budżetówki oraz emerytów.

Krytyczną wypowiedzią Jarosława Kalinowskiego w województwie Rzeszowskim rozpoczyna się przekaz poświęcony aktywności przedwyborczej PSL. Lider Przymierza Społecznego skrytykował rząd i jego działania w reformowaniu rolnictwa. Zdaniem prezesa PSL sytuacja chłopów jest tragiczna i stale się pogarsza. Wobec bierności rządu i Ministerstwa Rolnictwa, Przymierze Społeczne skierowało do sejmu własne projekty reformy rolnictwa, ale ich realizacja będzie możliwa pod warunkiem odsunięcia od władzy Unii Wolności.

Liderzy Ruchu Patriotycznego Ojczyzna ocenili kampanię wyborczą jako wielki sukces ugrupowań narodowo-patriotycznych - ich zdaniem kampania wyborcza zakończyła próbę wprowadzenia monopolu politycznego przez SLD i AWS. To właśnie przeforsowana przez nich ordynacja wyborcza miała zepchnąć, zdaniem Ojczyzny, na margines życia politycznego mniejsze środowiska polityczne.

Elementy krytyczne zawierała również relacja dotycząca Stowarzyszenia Rodzina Polska, Profesor Piotr Jaroszyński stwierdził, że *te wybory samorządowe siły polityczne w naszym kraju potraktowały jako dogrywkę po wyborach parlamentarnych, żeby do reszty podzielić się tym na co miały tak wielką ochotę.* Podkreślono, że Rodzina Polska nie kryje swojego krytycznego stanowiska wobec reform, które przygotował rząd. Wg przedstawicieli komitetu reforma zdrowia, samorządowa i oświatowa niosą za sobą wiele zagrożeń i dlatego jej radni po wyborach będą starali się im zapobiec.

5.2. Kampania negatywna w Panoramie o 22:00

W dniu 26.09.98 r. lider SLD Leszek Miller wypowiadał się dwukrotnie, apelując o udział w wyborach i zachęcając do głosowania na SLD. Wypowiedzi te zawierały elementy kampanii negatywnej przeciwko AWS.

Przedstawiciele ZChN (AWS) wypowiadali się krytycznie o UW.

W przekazie poświęconym PSL Jarosław Kalinowski domagając się od rządu przybliżonych projektów nakładów finansowych na oświatę powiedział, że społeczeństwo jest okłamywane, co ma zasadnicze znaczenie przed wyborami.

Dnia 28.09. liderzy opozycji Jarosław Kalinowski i Leszek Miller skrytykowali rząd za sposób informowania obywateli w sprawach reformy samorządowej.

W dniu 1.10 przedstawiono fragment wypowiedzi przewodniczącego SLD Leszka Millera, w którym oskarżył on rząd Jerzego Buzka o nawoływanie do niskiej frekwencji w wyborach, taki bowiem wydźwięk według lidera SLD ma informacja rządu o tym, że samorządy mają do dyspozycji zaledwie 5 % wpływów z budżetu.

W ostatnim przekazie poinformowano, że prezes ludowców Jarosław Kalinowski spotkał się z mieszkańcami Golubia Dobrzyńia i Małego Grudna koło Grudziądza, na którym wyraził przekonanie, że radni PSL będą wskazywali na błędy w realizacji reformy i wprowadzali w niej odpowiednie zmiany. W wypowiedzi zaprezentowanej w przekazie Lider PSL Jarosław Kalinowski podkreślił, że społecznościom lokalnym przekazano zbyt mało kompetencji.

W dniu 2.10 poinformowano, że zdaniem v-ce szefa klubu parlamentarnego AWS Jacka Rybickiego SLD jest współodpowiedzialny za ograniczenie samodzielności finansowej powiatów, a tym samym obarcza on SLD zamiarem zniszczenia reformy administracyjnej, nawet za cenę anarchizacji państwa. W swojej wypowiedzi Rybicki podkreślił, że postawa SLD to nie tylko gra wyborcza lecz bezwzględna walka o władzę.

W następnym przekazie, bezpośrednio nawiązującym do poprzedniej relacji lider SLD Leszek Miller przebywający w tym dniu w Szczecinie powiedział, iż zarzuty AWS są objawem jej bezradności i nerwowości jej polityków.

Marian Krzaklewski na spotkaniu z wyborcami negatywnie ocenił rządy poprzedniej koalicji.

W następnym przekazie podano, że liderzy Ruchu Patriotycznego Ojczyzna krytycznie wypowiadali się wobec rządów koalicji AWS – UW w kontekście zdymisjonowania Podsekretarza Stanu w MSW Krzysztofa Lagi.

W dniu 3.10. podczas spotkania SLD w Kostrzynie Leszek Miller skrytykował koalicję rządzącą. Inny przekaz dotyczył PSL. Przytoczono w nim opinię prezesa PSL Jarosława Kalinowskiego, w której podkreślił on fakt manipulacji polską sceną polityczną i nastrojami wyborców, tak aby pozostały na niej trzy ugrupowania: AWS, SLD i UW.

W serwisie nadano też przekaz zawierający krytyczną opinię działaczy Ruchu Patriotycznego Ojczyzna, którzy zarzucili rządowi niewłaściwy rozdział pieniędzy Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych.

W dniu 4.10. w pierwszym przekazie Aleksander Kwaśniewski podczas spotkania z mieszkańcami Nowego Dworu Mazowieckiego skrytykował rząd za niedotrzymanie terminów wprowadzenia ustaw związanych z reformą.

K. Janik podczas festynu wyborczego w Warszawie skrytykował wypowiedź M. Krzaklewskiego mówiąc, że widzi w niej *przejawy bolszewickiego myślenia*.

W *Panoramie* z 5.10. przewodniczący Sojuszu Leszek Miller ponowił zarzuty pod adresem AWS i ministra oświaty Mirosława Handkego dotyczące niedociągnięć we wprowadzaniu reformy oświaty.

Jarosław. Kalinowski na spotkaniu z rolnikami oraz z działaczami PSL, UP i KPEiR w Dębnicy Kaszubskiej wyrażał się niepocholebnie o reformie administracyjnej. Zarzucił też prezydentowi Kwaśniewskiemu, że popiera on *reformę według niego niekorzystną dla społeczeństwa*.

W dniu 6. 10 w relacji poświęconej spotkaniu Leszka Millera z sympatykami SLD w Warszawie lider tej partii powiedział m.in. że *AWS ma w sejmie przewagę arytmetyczną, a SLD przewagę intelektualną, co pozwala na korygowanie błędów i niedoróbek legislacyjnych koalicji*. Zdaniem Millera, rząd i koalicja nie są przygotowani do reformy, którą przygotowują zbyt spieszenie.

PSL zaproponowało przyznanie Leszkowi Balcerowiczowi *nagrody za największy bubel w tym roku*, prezes PSL Jarosław Kalinowski powiedział że Leszek Balcerowicz jako minister finansów jest odpowiedzialny za przygotowanie strony finansowej reformy, gdy tymczasem nie ma ustawy o finansach samorządów terytorialnych i kandydaci w wyborach nie wiedzą jakimi środkami finansowymi będą dysponować.

W dniu 7.10. nadano relację z konferencji prasowej Ruchu Patriotycznego Ojczyzna. Stanowił krytykę wypowiedzianą przez liderów komitetu wyborczego wobec rządu, który *pod pretekstem prywatyzacji PKP i PKS chce przerzucić na samorządy obowiązek finansowania większości połączeń drogowych i kolejowych*. Doprowadzi to zdaniem komitetu do zniszczenia infrastruktury transportowej kraju.

Inny przekaz tego dnia, informował o krytyce PSL wobec rządu i jego stosunkowi do problemów rolnictwa i polskiej wsi. Skrytykowano niedopuszczenie przez doraźną koalicję UW i SLD w poprzedniej kadencji sejmu rozwiązań zakazujących sprzedaży polskiej ziemi obcokrajowcom.

W *Panoramie* z dnia 8.10. elementy krytyki pod adresem innych podmiotów politycznych zawierały dwie relacje. W pierwszej, poinformowano, że liderzy Przymierza Społecznego uważają, że AWS, UW i SLD specjalnie oddalają uchwalenie ustaw o finansowaniu samorządu, uzależniając sposób finansowania samorządów terytorialnych poszczególnych szczebli od tego, kto wygra wybory. Stwierdzono, że wiceprezes PSL Marek Sawicki uznał to za niemoralne.

Przygotowanie reformy skrytykował także tego dnia prezes ludowców Jarosław Kalinowski. Poinformowano, że przestrzegł przed głosowaniem na ugrupowania będące w koalicji rządzącej, szczególnie na UW.

Szczegółowa analiza serwisów informacyjnych zdaje się potwierdzać tezę, że część komitetów i partii politycznych opierała swoją kampanię głównie na krytyce rządu, koalicji, ugrupowań politycznych oraz prezydenta.

Najbardziej charakterystycznym przykładem krytyki przeciwników politycznych nie dotyczącej strony merytorycznej może być PSL. W monitorowanych mediach PSL oparł prawie całą swoją kampanię na krytyce rządu i koalicji. Kampania negatywna SLD, mimo zbliżonej skali miała odmienny charakter – koncentrowała się na krytyce w mediach kilku najważniejszych projektów rządowych, związanych z wprowadzaną reformą.

Stwierdzone w audycjach informacyjnych przypadki kampanii negatywnej AWS, stanowiły w większości reakcję na krytykę opozycji. Pozostałe ugrupowania zdecydowanie rzadziej odwoływały się w tym czasie do kampanii negatywnej.

6. Informacje o kampanii wyborczej w *Wiadomościach* o 19:30 i *Panoramie* o 22:00, a wiadomości podawane w codziennej prasie (*Gazeta wyborcza, Rzeczpospolita*)

Od połowy sierpnia do zakończenia kampanii wyborczej w mediach, zarówno prasa jak i telewizja w podobnej mierze przejawiały zainteresowanie ogólną tematyką kampanii samorządowej. Liczba pojawiających się informacji zwiększała się w miarę zbliżania się terminu wyborów.

We wszystkich analizowanych programach i tytułach prasowych w tym samym czasie pojawiły się informacje dotyczące zakończenia rejestracji kandydatów na radnych, losowania numerów list wyborczych przez poszczególne komitety, rozpoczęcia kampanii telewizyjnej. Tak w prasie, jak i w telewizji omawiane były tematy jednomandatowych gmin, kandydowania posłów na radnych, kwestia opóźnienia przedstawienia przez rząd propozycji ustawy o finansowaniu samorządów. Ze względu na specyfikę medium, jakim jest telewizja jej przekazy były na ogół krótsze i mniej szczegółowe niż informacje zamieszczane w prasie, dotyczyły też głównie ogólnopolskiego wymiaru kampanii samorządowej.

Można było zaobserwować duże różnice, w skali obecności informacji dotyczących kampanii poszczególnych komitetów wyborczych w mediach elektronicznych i w prasie. *Panorama* i *Wiadomości*, w przeciwieństwie do prasy, regularnie informowały o przebiegu kampanii sześciu głównych komitetów wyborczych (o programach, hasłach, spotkaniach z wyborcami, etc.). W *Gazecie Wyborczej* - częściej informowano o programie i działaczach Unii Wolności, której poświęcono na łamach tego dziennika więcej miejsca niż innym partiom.

W *Rzeczpospolitej* codziennie pojawiała się *Kronika wyborcza*, a w niej najważniejsze informacje dotyczące toczącej się kampanii wyborczej. W *Kronice* zamieszczano ciekawostki na temat przebiegu kampanii dotyczące głównych komitetów wyborczych z różnych stron kraju, przedstawiano sprawy konfliktowe – zwykle o charakterze lokalnym i pomysły na przyszłe koalicje. W ostatnim okresie przed wyborami często zamieszczano apele polityków i osób duchownych o udział w wyborach.

Telewizja skupiła się głównie na relacjonowaniu ogólnopolskiej kampanii prowadzonej przez największe komitety wyborcze, rezygnując w większości z podawania informacji dotyczących jej przebiegu na niższych szczeblach samorządowych, w mniejszych miejscowościach i gminach. Podczas gdy telewizja koncentrowała się na kampanii ogólnopolskiej, prasa dostarczała więcej szczegółów opisując ją w kontekście poczynań poszczególnych sztabów w terenie. I tak na przykład *Gazeta Wyborcza* napisała o rozłamie w SLD w Zielonej Górze, gdzie część kandydatów zrezygnowała ze startu wspólnie z SLD, z powodu wysokiej ceny miejsc na listach, tworząc odrębny Miejski Klub Socjaldemokratyczny. Podjęła też m.in. temat struktury bezrobocia w nowych województwach.

W sytuacji, gdy wszystkie media komunikowały o kongresie Chrześcijańskiej Demokracji III RP, na którym postanowiono, że partia poprze w wyborach samorządowych AWS. Jedynie dzienniki prasowe wspomniały dodatkowo o odrzuceniu kandydatury Lecha Wałęsy do sejmiku samorządowego Pomorza Nadwiślańskiego

Tabela 17: Informacje na temat wyborów w serwisach TVP S.A. i w prasie codziennej

data	Wiadomości	Panorama	Gazeta Wyborcza	Rzeczpospolita
26-27.09	negatywna kampania wobec rządu prowadzona wobec rządu w kontekście wyborów samorządowych prezentacja sylwetki Cezarego Kaszkowskiego, który był jedynym kandydatem w swojej gminie	spotkanie premiera Buzka z kandydatami do samorządu w Krakowie spotkanie ministra finansów Leszka Balcerowicza z przedstawicielami biznesu Małopolski	-----	<i>Kronika wyborcza:</i> -rozpoczęcie kampanii w TVP -rozpoczęcie postępowania wyjaśniającego w sprawie plakatów Ruchu Młodego pokolenia z podobiznami Kwaśniewskiego, Wałęsy i Hitlera -Feliks Jarocki pełnomocnik komitetu wyborczego w Moragu zarzuca UW oszustwo. Unia wystawiła bowiem kandydatów do rady powiatu mimo wcześniejszych ustaleń bojkotu wyborów
28.09	-----	informacje o sposobie głosowania oraz o udostępnieniu spisu wyborców w urzędach gminnych relacja z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej na temat reformy	sprawa pobicia Adama Bartnickiego kandydata z SLD w Białymstoku	<i>Kronika wyborcza:</i> -wypowiedź Leszka Balcerowicza na temat przyszłych koalicji powyborczych -spotkanie kandydatów na radnych z Ruchu Młodych RS AWS w woj. Białkopodlaskim i Lubelskim z przewodniczącym Ruchu Młodych Krzysztofem Kwiatkowskim
29.09	rządowy projekt ustawy o finansowaniu przyszłych powiatów, opinie przedstawicieli AWS, SLD oraz Leszka Balcerowicza	o komitetach AWS, UW, Przymierza Społecznego, Ruchu Patriotycznego Ojczyzna	sprawa nacjonalisty Drozda startującego z listy SLD prezentacja komitetu Rodziny Polskiej	<i>Kronika wyborcza:</i> -ciąg dalszy sprawy plakatów Ruchu Młodego Pokolenia z Poznania -koalicja krytykowana przez SLD za opóźnienia w pracach nad ustawą o finansowaniu samorządów artykuł poświęcony kandydatom na stanowisko prezydenta m.st. Warszawy
30.09	protest dziennikarzy przeciwko wykorzystaniu ich twarzy i głosu w kampanii wyborczej SLD sprawa finansowania samorządów	opinie posłów ROP, KPN-OP, Naszego Koła, Przymierza Społecznego na temat ustawy o finansowaniu samorządów protest dziennikarzy wobec wykorzystania ich wizerunków w kampanii SLD	oburzenie lubelskich lekarzy przystąpieniem ich izby do koalicji z AWS w wyborach samorządowych c.d sprawy Drozda	<i>Kronika wyborcza:</i> -pobicie Adama Sokolowskiego, kandydata AWS do Rady Gminy Centrum -o. Adam Schulz, rzecznik Episkopatu powiedział Radiu dla Ciebie, że decyzja na kogo będą głosowali wierni jest indywidualną sprawą ich samych -sprawa komitetu wyborczego Otwarty Kraków, a także pytania o udział finansowy w jego kampanii radia RMF
01.10	spotkanie premiera Buzka z toruńskimi kandydatami AWS krytyka rządu przeprowadzona przez szefa OPZZ Józefa Wiadernego kampania SLD, zarzuty Millera o zniechęcanie ludzi do udziału w wyborach, przez rząd	ocena stanu przygotowań do wyborów przez PKW zarzuty SLD wobec rządu o złe przygotowanie reformy wypowiedź Tadeusza Syryjczyka dementująca zarzuty sojuszu kampania PSL	c.d sprawy nacjonalisty Drozda z SLD	<i>Kronika wyborcza:</i> -sprawa kandydata AWS do rady powiatowej w Ostródzie, który trafił do izby wytrzeźwień po awanturze z miejscowym taksówkarzem -Rada Warszawska SdRP postanowiła udzielić rekomendacji Danucie Waniek na stanowisko wojewody warszawskiego

02.10	<p>zarzuty AWS wobec SLD o niszczenie reformy</p> <p>odpowiedź Leszka Millera</p> <p>spotkanie Mariana Krzaklewskiego z kandydatami w Nowym Sączu opinia Kalinowskiego na temat polskiego rolnictwa w kontekście raportu Unii Europejskiej</p>	<p>zarzuty AWS wobec SLD o niszczenie reformy</p> <p>Krzaklewski krytykuje TVP, za stronniczość przejście „ojczyzny” do opozycji wobec rządu AWS-UW</p> <p>wypowiedź Kalinowskiego na temat stanu polskiego rolnictwa</p>	<p>raport PKW na temat ilości kandydatów na jedno miejsce w różnych okręgach wyborczych</p> <p>Konwencja Programowa Młodych Demokratów</p>	<p><i>Kronika wyborcza:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -apel biskupa Adama Dyczkowskiego o głosowanie na chrześcijan nie tylko z metryki ale na tych którzy postępują zgodnie z zasadami w które wierzą -Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej zaapelował o powszechny udział w wyborach -przewodniczący OPZZ zaapelował o powszechny udział w wyborach i głosowaniu na SLD -Klub Inteligencji Katolickiej poparł kandydatów AWS i UW <p>publikacja raportu dotyczącego liczby kandydatów</p> <p>festyny i happeningi jako dominujące formy prowadzenia kampanii</p>
03-04.10	<p>festyn SLD</p> <p>forum gospodarcze UW</p> <p>stanowisko PSL wobec przyszłości kultury po reformie samorządowej</p> <p>Ruch Patriotyczny Ojczyzna chce by po reformie Państwowy Fundusz Niepełnosprawnych znalazł się pod kontrolą samorządów</p> <p>spotkanie prezydenta z wyborcami w Nowym Dworze Mazowieckim</p> <p>spotkanie Krzaklewskiego z wyborcami na Placu Zamkowym</p> <p>festyn SLD</p> <p>program Stowarzyszenia Rodzina Polska</p>	<p>Ogólnopolska Konferencja Rady Samorządowej i Forum Gospodarczego UW-festyn SLD</p> <p>opinie PSL na temat kultury po wyborach</p> <p>wypowiedź pełnomocnika rządu ds. rodziny K. Kapery na temat zagrożeń polskich rodzin i szans które niosą wybory samorządowe</p> <p>opinia R.P. Ojczyzna na temat pieniędzy Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych</p> <p>spotkanie Kwaśniewskiego z wyborcami</p> <p>kampania AWS</p> <p>festyn SLD</p> <p>program dla rolnictwa Ruchu Patriotycznego Ojczyzna</p> <p>program Stowarzyszenia Rodzina Polska</p> <p>krytyka ordynacji wyborczej w Warszawie przez PSL</p>	<p>-----</p>	<p><i>Kronika wyborcza:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -AWS oskarża SLD o działania, których jedynym celem jest zniszczenie reformy administracyjnej -sprawa sędziów biorących udział w wyborach samorządowych -kampania negatywna koalicji rządzącej Słupskiem (SLD-UW) <p>artykuł poświęcony koalicjom przedwyborczym</p>
05.10	<p>o ustawie o finansowaniu samorządów</p> <p>relacja z pobytu przedstawicieli SLD w Rzeszowie</p> <p>R.P. Ojczyzna twierdzi, że głównym celem przyszłych samorządów będzie walka z narkomanią</p> <p>apel Rodziny Polskiej o głosowanie na jej listy -protest AWS złożony po telewizyjnym wystąpieniu prezydenta</p>	<p>stanowisko premiera wobec krytyki rządu przez prezydenta</p> <p>skarga AWS do KRRiT oraz PKW w związku z telewizyjnym wystąpieniem prezydenta</p> <p>spotkanie Leszka Millera z nauczycielami w Rzeszowie</p> <p>krytyka reformy przez szefa PSL J. Kalinowskiego</p>	<p>wykorzystanie piosenki „Takie tango” w kampanii słupejskiej SLD bez zgody kompozytora</p> <p>usunięcie tablic promujących kandydatów UW z centrum Leszna przez młodych socjaldemokratów</p> <p>kampania AWS, Krzaklewski wezwał UW do nie wchodzenia w sojusz z SLD</p> <p>relacja z debaty radiowej 6 największych komitetów wyborczych</p>	<p><i>Kronika wyborcza:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -apel Mariana Krzaklewskiego skierowany do UW o nie zawieranie koalicji z SLD -apel arcybiskupa Tadeusza Gołowskiego o powszechny udział w wyborach -prezydent krytykuje rząd za opóźnienia w przedstawianiu koncepcji finansowania samorządów -sprawa wykorzystania utworu „Takie tango” w kampanii SLD bez zgody autora sprawa składek płaconych przez kandydatów na fundusz wyborczy prezentacja fundacji „Mój głos, mój wybór”

06.10	wizyta Kwaśniewskiego w Belchatowie	spotkanie Leszka Millera z sympatykami SLD w Warszawie	sprawa nacjonalisty Drozda kandydującego z listy SLD	<i>Kronika wyborcza:</i> -Ojczyzna uważa, że wobec bezradności państwa walkę z narkomanią podjąć będą musiały samorządy -170 kandydatów z gminy Zaleszany w Tarnobrzesckim zażądało odwołania przewodniczącego Gminnej Komisji Wyborczej -Rodzina Polska apelujecie wyborców aby nie obawiali się głosowania na małe ugrupowania protest AWS przeciw wystąpieniu prezydenta w TVP
	apeli premiera o udział w wyborach	protest Przymierza Społecznego do KRRiT o faworyzowanie przed wyborami w publicznym radiu AWS i SLD	polemiki słowne między działaczami SLD i AWS w trakcie debaty przedwyborczej	
	protest Przymierza Społecznego do KRRiT	spotkanie premiera z prezydentem	rozmowa z Zytą Gilowską-radną dwóch kadencji w Świdniku	

W omawianym okresie telewizyjne audycje informacyjne emitowały dużą liczbę przekazów dotyczących prac rządu, a w szczególności reformy administracyjnej. W związku z nimi prezentowane były opinie o bieżących wydarzeniach politycznych przedstawicieli poszczególnych ugrupowań, co w istocie stanowiło kontekst wyborczy. Część takich przekazów zawierała ostrą krytykę opozycji wobec rządu. Również w dziennikach prasowych pojawiały się w tym okresie informacje dotyczące bieżących wydarzeń politycznych oraz elementy kampanii negatywnej.

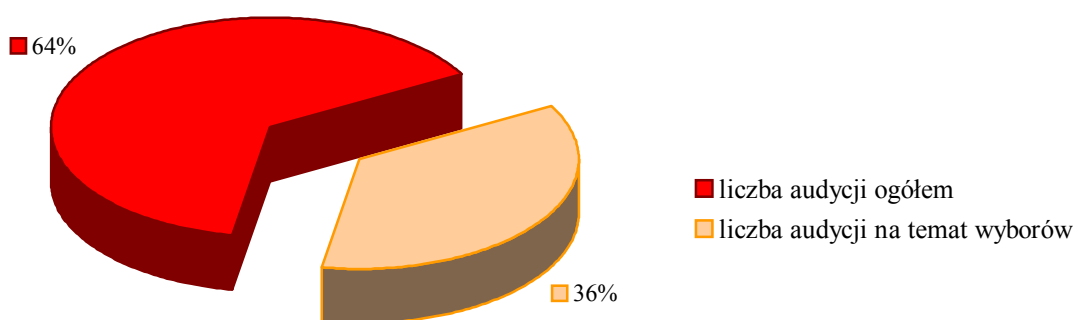
Od dnia 26.09 prasa oraz telewizja zaczęły poświęcać jeszcze więcej miejsca w swoich serwisach kampanii wyborczej. Okres bezpośrednio poprzedzający wybory to również czas, w którym we wszystkich mediach dominować zaczęły informacje na temat sporów wokół finansowania samorządów (prezentacja wypowiedzi reprezentantów rządu oraz opozycji). W TVP dominowała ona głównie w kontekście walk przed wyborczych.

II. AUDYCJE PUBLICYSTYCZNE w TVP S.A.

1. W Centrum Uwagi

Na dwa tygodnie przed wyborami nadano 9 audycji. Wśród nich pięć tematycznie nawiązywało do wyborów samorządowych. Dwa odcinki W Centrum Uwagi dotyczyły wyborów bezpośrednio, trzy czyniły to w sposób pośredni a temat wyborów omawiany był przy okazji innego wydarzenia.

Wykres 12: Obecność problematyki wyborczej w audycji W Centrum Uwagi.

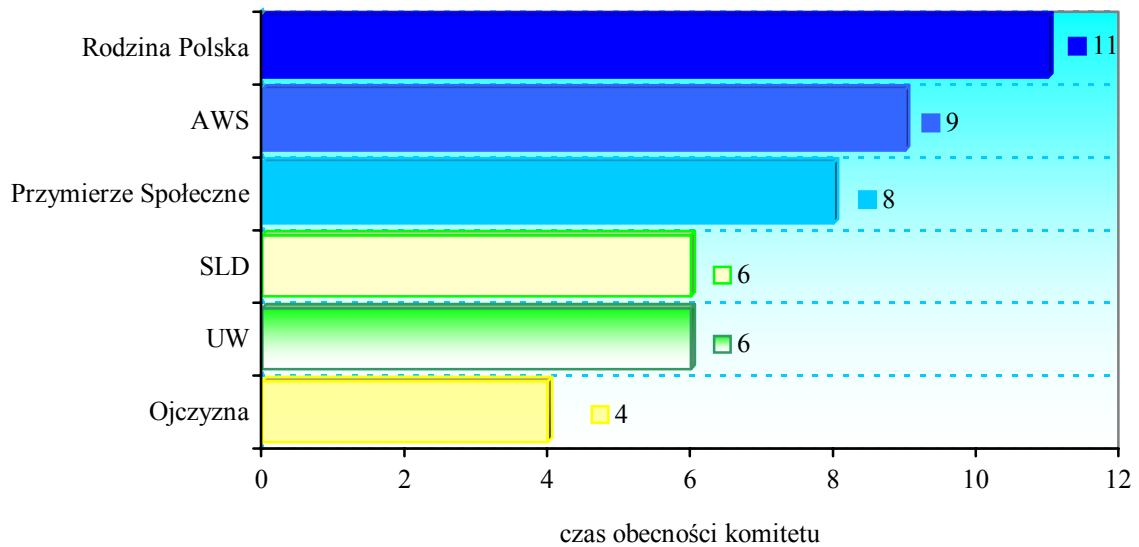


Dnia 5.10.98 r. w audycji przedstawiono komitet wyborczy Rodzina Polska. W imieniu komitetu o programie wyborczym mówił prof. Piotr Jaroszyński prezes Stowarzyszenia Rodzina Polska. Wprowadzeniem do dyskusji był materiał filmowy, w którym na temat Rodziny Polskiej wypowiadały się następujące osoby: Jacek Rybicki z AWS, Dariusz Grabowski z Ruchu Patriotycznego Ojczyzna oraz ks. Adam Szulz, rzecznik Episkopatu Polski. Dyskusja koncentrowała się na głównych założeniach programu komitetu wyborczego, od niedawna obecnego na scenie politycznej.

W drugiej audycji wyemitowanej 9.10, dzień przed ciszą wyborczą Jan Kacprzak - sędzia PKW podsumował przebieg i sposób prowadzenia kampanii samorządowej. W zaprezentowanym materiale filmowym na temat przebiegu kampanii wypowiadali się następujący politycy: Jan Olszewski - Ruch Patriotyczny Ojczyzna, Jarosław Kalinowski - Przymierze Społeczne, Zofia Wałaszek - Rodzina Polska, Leszek Miller - Sojusz Lewicy Demokratycznej, Marian Krzaklewski - Akcja Wyborcza Solidarność, Mirosław Czech - Unia Wolności.

W pozostałych trzech audycjach temat wyborów był przedstawiany przez pryzmat bieżących wydarzeń - dyskusji nad ustawą budżetową, sposobem finansowania samorządów oraz pracami komisji trójstronnej.

We wszystkich monitorowanych audycjach została zachowana zasada równowagi i rzetelności dziennikarskiej. Wszystkie strony miały możliwość zaprezentowania swoich argumentów, bądź w materiale filmowym poprzedzającym dyskusję w studio bądź też w rozmowie *bezpośredniej*.

Wykres 13: Obecność komitetów biorących udział w kampanii wyborczej w audycji *W centrum uwagi*

2. Debata wyborcza w TVP 1

Podsumowaniem kampanii wyborczej było nadanie dnia 8 października w Programie 1 TVP w bloku wieczornym audycji *Debata*, poświęconej wyborom samorządowym. Wzięli w niej udział przedstawiciele sześciu komitetów biorących udział w wyborach. AWS reprezentował Kazimierz Janiak, SLD - Lech Nikolski, UW - Andrzej Potocki, Przymierze Społeczne - Lesław Podkański, Ruch Patriotyczny Ojczyzna - Adam Słomka, Rodzinę Polską - Piotr Jaroszyński.

Audycja składała się z trzech części. W każdej z nich zaproszeni do studia goście podejmowali dyskusję na tematy reformy, głównie celowości i sposobu informowania o niej społeczeństwa.

W pierwszej części audycji podjęto kwestię finansowania przyszłych struktur samorządowych i współpracy regionów z Unią Europejską. Przedstawiciele Przymierza Społecznego i Rodziny Polskiej wyrazili obawy wobec kształtu i sposobu wprowadzania reformy.

W kolejnej części goście dyskutowali nad kompetencjami przyszłych samorządów. Wyrażono obawy związane z finansowaniem przyszłych jednostek administracji lokalnej przez władze centralne.

W ostatniej części dyskutowano o sposobie informowania i edukacji społeczeństwa na temat wyborów. Podjęto również kwestię przyszłych koalicji w samorządach lokalnych.

W ostatniej części spotkania do dyskusji włączyli się widzowie zgromadzeni w studiu. Wszyscy uczestnicy *Debaty* mieli możliwość wypowiedzi, przedstawienia programu swojego komitetu, określenia swojego stosunku wobec założeń reformy administracyjnej.

III. AUDYCJE EDUKACYJNE O TEMATYCE SAMORZĄDOWEJ W PROGRAMACH OGÓLNOPOLSKICH TVP S.A.

Wstęp

Niniejsza ekspertyza stawia sobie trzy cele. Po pierwsze: ocena obecności problematyki wyborów samorządowych w telewizji publicznej. Po drugie: ocena merytorycznej zawartości audycji poświęconych wyborom samorządowym pod kątem ich wartości edukacyjnych, popularyzacyjnych i mobilizacyjnych. Po trzecie wreszcie: ocena zawartości owych programów pod kątem ich bezstronności i neutralności politycznej.

Kryteria tych ocen nie zawsze mogą być ściśle sprecyzowane, a zatem i formułowane oceny w nieunikniony sposób zawierają subiektywne sądy. Oznacza to, że gdyby ekspertyzę tę przygotowywała inna osoba, to jest możliwe, iż oceny i wnioski - nawet przy zastosowaniu podobnego z grubsza zestawu kryteriów - mogły by być odmienne, choć chyba jednak nie radykalnie różne.

W przypadku pierwszej kategorii ocen (dotyczących obecności problematyki wyborów samorządowych w telewizji publicznej) kryterium jest trywialnie proste: jest to po prostu (1) liczba audycji poświęconych tej problematyce i wyemitowanych w ciągu ostatniego miesiąca przed wyborami, (2) pora emisji tych audycji oraz (3) obecność, choćby migawkowa, problematyki wyborczej w innych programach informacyjnych i publicystycznych.

W drugim przypadku kryteria mają bardziej intuicyjny charakter, bowiem nie da się precyzyjnie skwantyfikować wartości edukacyjnej, popularyzatorskiej czy wreszcie mobilizacyjnej poszczególnych audycji telewizyjnych. Oznacza to, innymi słowy, iż w tym przypadku kryterium jest indywidualne przekonanie autora ekspertyzy na ten temat, nie zaś obiektywna skala, przy pomocy której można by taką ocenę formułować.

W trzecim przypadku kryterium ponownie ma trywialnie prosty charakter: jest nim mianowicie starorzymska zasada *audiatur et altera pars*. Innymi słowy, jeśli w audycjach przedstawiane byłoby stanowisko jedynie jednej opcji politycznej, lub nawet grupy opcji (kosztem innych opcji), to można by mieć podstawy do stwierdzenia, iż naruszona została zasada bezstronności i neutralności politycznej telewizji publicznej. Jeśli w recenzowanych audycjach nie faworyzowano żadnej z opcji, to wówczas są podstawy do stwierdzenia o dochowaniu tej fundamentalnej zasady.

Podstawą niniejszej ekspertyzy są następujące materiały źródłowe:

I. Dostarczone przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji:

1. Rzeczpospolita Samorządowa - emisja 16.09.98, TVP1;
2. Diariusz (informacje o pracach rządu) - emisja 17.09.98, TVP1;
3. Tydzień Prezydenta - emisja 21.09.98, TVP1;
4. Magazyn Parlamentarny - emisja 22.09.98, TVP1;
5. Rzeczpospolita Samorządowa - emisja 23.09.98, TVP1;
6. Diariusz (informacje o pracach rządu) - emisja 24.09.98, TVP1;
7. Nasze miejsce - emisja 25.09.98, TVP2;
8. Przed wyborami samorządowymi - emisja 28.09.98, TVP1;
9. W interesie publicznym - emisja 29.09.98, TVP1;
10. Kronika kryminalna - emisja 30.09.98, TVP1;
11. Panorama - emisja 30.09.98, TVP2;
12. Wybieramy - emisja 05.10.98, TVP1;

13. Rynek - emisja 06.10.98, TVP1;
14. W interesie publicznym - emisja 06.10.98, TVP1.

II. Audycje oglądane w bieżącym programie telewizji publicznej

15. Krótkie informacje wyborcze nadawane przed programami informacyjnymi w ostatnim tygodniu przed wyborami;
16. Wywiad z Prezydentem RP (na początku października 1998) oraz z Premierem rządu (emisja - 8 października 1998);

Telewizja publiczna w czasie wyborów – założenia

Założenia dotyczące roli telewizji publicznej w czasie wyborów do organów przedstawicielskich są w gruncie rzeczy powszechnie znane i przez to - banalne. Na potrzeby niniejszej ekspertyzy usystematyzowałem je w następujący sposób:

- 1) ścisłe przestrzeganie zasad Karty Etycznej Mediów, a zwłaszcza - zasady obiektywizmu ("autor przedstawia rzeczywistość niezależnie od swoich poglądów, rzetelnie relacjonuje różne punkty widzenia"), zasady szacunku i tolerancji ("czyli poszanowania ludzkiej godności, praw, dóbr osobistych, a szczególnie prywatności i dobrego imienia") oraz zasady wolności i odpowiedzialności ("wolność mediów nakłada na dziennikarzy, wydawców, producentów, nadawców odpowiedzialność za treść i formę przekazu oraz wynikające z nich konsekwencje");
- 2) promowanie idei wyborów samorządowych i demokracji lokalnej (co wynika z zasady dobra wspólnego);
- 3) objaśnianie wagi społecznej i politycznej tych wyborów samorządowych (pierwsze wybory po rzeczywistej decentralizacji władzy);
- 4) objaśnianie zasad ordynacji wyborczej i sposobu oddania ważnego głosu.

Analiza źródeł

1. "Rzeczpospolita Samorządowa" (emisja 16 września 1998 w TVP1).

Program poświęcony niemal w całości szkołom niepublicznym. Autorzy przedstawili zalety szkół niepublicznych szczebla podstawowego i średniego i zrobili to dobrze. Brakowało jednak w tej audycji choćby skrótowych odniesień do szczebla wyższego szkół niepublicznych. Ponadto był to program nie nawiązujący bezpośrednio do wyborów. Jak rozumiem, został on wyemitowany w cyklu "Rzeczpospolita Samorządowa" dlatego, że przyszłe samorządy przejmą prowadzenie szkolnictwa na swoim terenie i autorzy uznali, iż problem ten należy uświadomić przyszłym wyborcom. W moim przekonaniu zbyt słabo jednak podkreślono związek pomiędzy programami wyborczymi poszczególnych ugrupowań startujących w wyborach samorządowych a perspektywami dla rozwoju szkolnictwa na danym terenie. Mniej wyrobiony odbiorca prawdopodobnie takiego związku nie dostrzegł.

2. "Diariusz" (emisja 17 września 1998 r. w TVP1).

Program ten zawierał wyjaśnienia celów reformy samorządowej. Ciężar objaśnień wziął na siebie min. Kulesza oraz narrator (spoza kadru). Był to dobry program edukacyjny, aczkolwiek dla mniej wyrobionego odbiorcy jego forma mogła być nieco nużąca.

3. Tydzień Prezydenta (emisja 21 września 1998 r. w TVP1).

W programie tym znalazła się jedynie krótka migawka na temat zbliżających się wyborów samorządowych. W wyemitowanym materiale znalazła się zachęta do uczestnictwa w wyborach.

4. Magazyn Parlamentarny (emisja 22 września 1998 r. w TVP1).

Problematyka wyborcza była jednym z tematów Magazynu. Posłanka Irena Lipowicz w przystępny sposób - objaśniała sens zbliżających się wyborów, natomiast wystąpienie Marszałka Senatu, sen. Grześkowiak było nieco bez wyrazu i nie sędzę, aby skutecznie mogło zmobilizować niezdecydowanych wyborców do udziału w wyborach.

5. Rzeczpospolita Samorządowa (emisja 23 września 1998 r. w TVP1).

W programie tym, na przykładzie Warmii i Mazur, pokazano problemy społeczne i gospodarcze województw, które dopiero powstaną. Poprzez pryzmat tych problemów (np. bezrobocia) i nowych możliwości ich rozwiązywania po wprowadzeniu reformy w życie, starano się wyjaśnić nowe zasady samorządności na szczeblu regionalnym. Za objaśnienia posłużyły wypowiedzi tamtejszych działaczy samorządowych i mieszkańców. W mojej ocenie była to próba udana.

6. Diariusz (emisja 24 września 1998 r. w TVP1).

Program miał charakter edukacyjny. Wyjaśniano w nim nowy podział kompetencji pomiędzy trzy szczeble: gminny, powiatowy i wojewódzki. Zaletą tego programu było wzbogacenie narracji dotyczącej spraw krajowych o porównania międzynarodowe. Rozwiązania polskie zestawiano z rozwiązaniami hiszpańskimi, niemieckimi i francuskimi. Program ten z pewnością zasługuje na ogólną bardzo pozytywną ocenę.

7. Nasze miejsce (emisja 25 września 1998 r. w TVP2).

Jak wyjaśnili autorzy programu, do ilustracji głównego problemu, czyli powstrzymywania się od udziału w wyborach, dobrano losowo dwie gminy: Piekuty Nowe i Kotlin. Przez pryzmat problemów społecznych trapiących te dwie gminy starano się pokazać fenomen "non-voting". Była to próba niezbyt udana. Analiza przyczyn absencji wyborczej była dość powierzchowna i jednostronna w tym sensie, że zebrano jedynie wypowiedzi mieszkańców świadczące o tym, iż absencja w wyborach jest protestem. Tymczasem z pogłębionych badań wiadomo, że przyczyny absencji wyborczej są w sumie bardziej złożone. Protest jest zaledwie jednym ze składników tego zjawiska. Ludzie nie głosują także z innych przyczyn. Na przykład:

- bo są przekonani, iż stronnictwo przez nich popierane i tak wygra,
- bo w ogóle nie interesują się polityką i nie mają żadnego poglądu, na kogo głosować;
- bo w dzień wyborów nie będzie ich w miejscu zamieszkania itp.

Myślę, że program ten nie pogłębił wiedzy widzów na temat zjawiska absencji wyborczej, a niezdecydowanych raczej zniechęcił do udziału w wyborach.

8. Wybieramy - Przed wyborami samorządowymi (emisja 28 września 1998 r. w TVP1).

Jak rozumiem, program ten miał być w zamierzeniu edukacyjny, a nie polityczny. Odbył się on z udziałem reprezentantów wszystkich, zarejestrowanych w skali ogólnokrajowej ugrupowań politycznych. Przedstawiciel PSL (Przymierze Społeczne) spóźnił się i dołączył do reszty już w trakcie trwania programu. Do momentu jego przybycia politycy powstrzymywali się od typowej, politycznej debaty przedwyborczej, która zazwyczaj przeradza się w kłótnię. Starali się mówić ogólnie o korzyściach płynących z wyborów

samorządowych i budowali swe argumenty wokół tezy, że należy brać udział w wyborach, bo nieobecni nie mają racji. Była to więc raczej ogólna mobilizacja elektoratu, niż namawianie do głosowania na konkretną partię. W tej właśnie konwencji toczyła się dyskusja, a prowadzący audycję umiejętnie podsuwał dyskutantom kolejne tematy. Gdy jednak dołączył przedstawiciel PSL (Przymierze Społeczne), atmosfera i konwencja audycji zmieniła się wyraźnie. Politycy, za przykładem reprezentanta PSL (Przymierza Społecznego), weszli w rolę krytyków swoich oponentów politycznych. Audycja zamieniła się w Studio Wyborcze, a prowadzący dyskusję w pewnym momencie stracił nad nią kontrolę. Przekrzykujący się politycy stanowili z pewnością przykład raczej zniechęcający niż zachęcający do wyborów. Zresztą w większości argumentacja poszczególnych polityków nakierowana była raczej na demobilizowanie poparcia dla przeciwników politycznych niż mobilizowanie poparcia dla swojego ugrupowania. Toteż w sumie, jeśli audycja ta odniosła jakiś skutek, to większe jest prawdopodobieństwo, iż zniechęciła ona niezdecydowanych niż zachęciła do udziału w wyborach. Audycja więc nie spełniała swojego zadania.

9. W interesie publicznym (emisja 29 września 1998 r. w TVP1).

W audycji poruszono dwa tematy: reformę służby zdrowia i bezpieczeństwo na drogach. Pierwszy temat zilustrowano kontrastowym zestawieniem sytuacji w okropnie zaniedbanym szpitalu (nie było jasne o jaki szpital chodzi) ze szpitalem na Solcu, stosunkowo dobrze funkcjonującym. Była to ilustracja tezy, iż reforma służby zdrowia, w połączeniu z reformą administracyjną, również przed tym okropnie zaniedbanym szpitalem otworzy szansę poprawy sytuacji, co będzie miało dobroczynny skutek zarówno dla pacjentów, jak i personelu medycznego.

Drugi temat był zilustrowany rozmowami z rozsierzdzonymi chłopami, którzy narzekali ogólnie na sytuację, a zwłaszcza na stan dróg. Przesłanie tej ilustracji telewizyjnej było następujące: mimo, że jesteśmy rozgoryczeni pójdziemy na wybory, abyśmy wśród radnych mieli swojego reprezentanta, który zadba o nasze sprawy.

Audycja, zwłaszcza w materiale ilustrującym drugi temat, przypominała trochę reportaże interwencyjne Elżbiety Jaworowicz. Nie chcę tego oceniać, bo przyjęcie takiej konwencji to kwestia gustu. Na mój gust właśnie, ilustracje były zbyt agresywne, aby mogły spełnić swoje edukacyjne, popularyzatorskie i ew. mobilizacyjne funkcje. Ale, jak już powiedziałem, to kwestia gustu i wcale nie mam pewności, czy moja ocena jest trafna.

10. Kronika kryminalna (emisja 30 września 1998 r. w TVP1).

Jednym z tematów Kroniki Kryminalnej był reportaż z akcji "Crime stoppers", którą w Radomiu zorganizowały z dobrym skutkiem władze samorządowe wspólnie z tamtejszą policją. To dobry, bo konkretny przykład ujawniania inicjatywy lokalnej, która na dodatek przynosi oczekiwane skutki (jak wynikało z tego reportażu). Jednak był to tylko jeden z tematów tego magazynu, nadawanego zresztą, co zrozumiałe, o późnej porze. W związku z tym popularyzacja przykładu udanej inicjatywy władz samorządowych miała prawdopodobnie dość ograniczony zasięg.

11. Panorama (emisja 30 września 1998 r. w TVP2).

W tej audycji informacyjnej ukazała się migawka na temat wyborów, w której przedstawiciele SLD i PSL krytykowali zasady finansowania samorządów, a w konsekwencji podważali sens wybierania władz samorządowych. Kilkanaście sekund repliki przez przedstawiciela Ministerstwa Finansów z pewnością nie równoważyło tej krytyki i to nie tylko ze względu na ograniczony czas, ale przede wszystkim dlatego, że głos przedstawicieli dwóch partii opozycyjnych miał równoważyć głos urzędnika Ministerstwa, a nie głosy przedstawicieli dwóch partii koalicyjnych. Została tu więc naruszona zasada *audiatur et*

altera pars. Materiał ten, jeśli odniósł jakiś skutek, to raczej zniechęcający niż zachęcający do wyborów.

12. Wybieramy (emisja 5 października 1998 r. w TVP1).

Audycja, jak rozumiem, miała mieć charakter edukacyjny i popularyzatorski. Jednak wyjaśnienia gościa audycji na temat ordynacji wyborczej były bardziej skomplikowane niż sama ordynacja, a przy tym polszczyzna gościa była dość zawiła. Politycy, którzy wzięli udział w dyskusji raczej nastawili się na krytykę ordynacji wyborczej, niż na pokazanie jakie mogą być jej skutki przy niskiej i wysokiej frekwencji wyborczej. Kłótnie polityków wprowadziły do audycji bałagan i raczej zniechęciły niezdecydowanych wyborców. Prowadzący audycję próbował zapanować nad dyskusją i nadać jej jakiś sensowniejszy kierunek, ale jego rozmówcy byli mało zdyscyplinowani.

13. Rynek (emisja 6 października 1998 r. w TVP1).

W tym magazynie publicystycznym znalazł się fragment poświęcony samorządom. Wypełniły go narzekania na 4 % dochodów własnych (tak jakby z tych 4 % miał składać się cały budżet), a zbyt słabo wyakcentowano dotacje i subwencje celowe.

14. W interesie publicznym (emisja 6 października 1998 r. w TVP1).

Generalnie był to bardzo dobry program edukacyjny i popularyzatorski. Bardzo dobrym pomysłem było oddanie głosu młodym ludziom, którzy nie tylko rozsądnie mówili, ale także używali dobrej polszczyzny. Ten program zasługuje na wysoką ocenę.

15. W ostatnim tygodniu przed wyborami telewizja publiczna w porze największej oglądalności (po blokach wyborczych i przed programami informacyjnymi) nadawała krótkie audycje, zawierające proste informacje wyborcze. To był dobry pomysł, a emisja tych audycji z pewnością była zgodna z funkcjami telewizji publicznej.

16. Na początku października ukazał się w telewizji publicznej długi wywiad z Prezydentem RP, zaś 8 października, na skutek protestów Komitetu Wyborczego AWS (moim zdaniem - uzasadnionych) ukazał się w porze największej oglądalności wywiad z Premierem rządu. Takie posunięcie było skutecznym naprawieniem niezręczności politycznej telewizji publicznej.

Wnioski

Problematyka wyborów samorządowych była obecna w telewizji publicznej. Im bardziej zbliżał się termin wyborów, tym częściej, co naturalne, telewizja publiczna poświęcała uwagę tej sprawie. Trudno oczywiście stwierdzić, czy czas przeznaczony na tę problematykę był zbyt mały, w sam raz, czy też zbyt duży. Dla odbiorców żywo zainteresowanych wyborami audycji popularyzujących to wydarzenie było prawdopodobnie zbyt mało, zaś dla wyborców nie zainteresowanych tym tematem audycji na temat wyborów było prawdopodobnie za dużo. Jednak telewizja publiczna - w ramach swej misji edukacyjnej - powinna takim szczególnym wydarzeniom poświęcać czas, zwłaszcza, że były to pierwsze wybory według nowych zasad podziału administracyjnego kraju i nowych kompetencji na szczeblach lokalnych. Myślę, że można było poświęcić tej problematyce nieco więcej czasu i to w korzystnych porach.

Merytoryczna ocena wyemitowanych programów, związanych z wyborami samorządowymi, jest zróżnicowana, bowiem poziom audycji był zróżnicowany (czemu dałem wyraz w poprzedniej części ekspertyzy. Warto jednak zasygnalizować pewną ogólniejszą obserwację. Otóż odniosłem wrażenie, iż rezensowane programy telewizyjne były nie tylko

zróżnicowane pod względem poziomu, ale także tworzone bez jakiegś nadrzędnej myśli przewodniej. Nie wyłaniał się z tego jakiś ogólniejszy zamysł (np. uświadomienie wagi tych wyborów dla samych mieszkańców, czy popularyzacja nowych reguł gry obowiązujących na szczeblach lokalnych, czy też mobilizacja obywateli do uczestnictwa w wyborach - wobec spodziewanej, stosunkowo niskiej frekwencji). Obok programów bardzo dobrych (tych niestety była mniejszość) emitowane także programy słabsze, a niekiedy - jak można spodziewać się - raczej pogłębiające zniechęcenie wśród niezdecydowanych wyborców niż mobilizujące ich do uczestnictwa.

Dopiero przed samymi wyborami pora emitowanych programów zapewniała wysoką oglądalność. Ale program najwyżej przeze mnie oceniony (*W interesie publicznym*, 6.10.98) był emitowany późnym wieczorem, a zatem miał prawdopodobnie dość niską oglądalność.

Audycje własne telewizji publicznej na temat wyborów samorządowych w zasadzie dochowywały zasady neutralności politycznej. Wyjątkiem była *Panorama*, emitowana 30 września 1998 r.

W konkluzji stwierdzić należy, iż telewizja publiczna realizowała w czasie kampanii wyborczej do samorządów swoją misję, aczkolwiek realizacja ta nie do końca była udana.

Opracowanie: prof. Edmund Wnuk-Lipiński

IV. BEZPŁATNE AUDYCJE WYBORCZE W PROGRAMACH TVP 1 i 2 oraz WOT – 51.

Zgodnie z ordynacją wyborczą telewizja publiczna jest zobowiązana do emitowania bezpłatnych audycji poszczególnych komitetów wyborczych. Audycje takie nadawane były w formalnie oznaczonych blokach w Programie 1 i 2 TVP oraz w programie WOT 51 w okresie od 26.09 do 9.10.98. W obydwu programach ogólnopolskich audycje wyborcze emitowano w cyklu *Studio Komitetów Wyborczych*.

W Programie 1 TVP studia wyborcze poszczególnych komitetów trwały 30 minut i pojawiały się w bloku popołudniowym, w godzinach 16:25 - 16:55. Wyjątkowo 26.09. audycja trwała 1 godz. 5 min. I została nadana w godzinach 15:55 - 17:00, a 28.09 i 29.09 bloki wyborcze trwały 35 minut.

Łączny czas trwania wszystkich audycji z tego cyklu wyniósł 465 minut.

W Programie 2 TVP podobnie jak w Programie 1, audycje wyborcze poszczególnych komitetów ukazywały się w regularnie w emitowanych blokach. Po raz pierwszy pojawiły się one na antenie TVP 2 w sobotę i niedzielę 26 - 27.09.98 w godzinach 8:30 - 9:15, a także 11:00-12:01. Bloki wyborcze nadawane były najpierw w paśmie regionalnym w godzinach 15:05 - 15:58 oraz 17:00 - 17:36, następnie od godziny 17:37 do 18:00 emitowane były w paśmie ogólnopolskim. Wyjątkowo, 03.10. i 4.10. *Studio Komitetów Wyborczych* nadano jeden raz dziennie, 3.10. w godzinach 12:15 - 13:16, a 04.10. w godzinach 11:00 - 12:01. Łączny czas trwania bezpłatnych audycji wyborczych wyemitowanych w cyklu audycji *Studio Komitetów Wyborczych* wyniósł 1398 minut.

Średnia oglądalność jednej minuty audycji wyborczych w TVP1 wynosiła 4,3% (AMR%¹), natomiast w TVP 2 -2,3% (AMR%). Widzowie *Studia Komitetów Wyborczych* Programu 1 stanowili średnio 20,9% (SHR%²) spośród wszystkich oglądających telewizję w tym czasie. Jedna minuta audycji wyborczej, wyemitowanej w pierwszym dniu kampanii była oglądana przez 1,8% osób badanych, osoby oglądające tę audycję stanowiły 12,7% wszystkich osób oglądających telewizję w tym czasie.

Spośród wszystkich oglądających TVP 2 w tym czasie, widzowie *Studia Komitetów Wyborczych* stanowili średnio 9,4% (SHR%). Natomiast audycje emitowane w pasmach regionalnych uzyskały następujące wskaźniki: SKW w godzinach 15:05 - 15:58: AMR - 1,2%, SHR - 10,2%; w godzinach 17:00-17:36: AMR - podobnie jak w pierwszym bloku (1,2%), SHR - 5,3%.

Audycje wyborcze wyemitowane w soboty i niedziele miały podobną oglądalność - jedną minutę analizowanego programu obejrzało średnio 1,5% osób badanych (AMR%). Widzowie audycji wyborczych stanowili 8,4% ogółu osób oglądających telewizję w danym czasie (SHR%).

¹ AMR – odsetek badanych oglądających średnio każdą minutę analizowanego programu.

² SHR – odsetek badanych oglądających dany program w stosunku do wszystkich oglądających telewizję w danym czasie

Tabela 18. Widownia poszczególnych pasm emisji *Studia Komitetów Wyborczych*

Antena	Data emisji	Pasmo	AMR%	SHR%
TVP1	27.09 - 09.10.98	16:25 – 16:55	4.3%	20.9%
	26.09.98	15:55 – 16:55	1.8%	12.7%
TVP2	26.09 - 27.09.98	8:30 – 9:15	1.1%	9.5%
	26.09 - 27.09.98, 04.10.98	11:00 – 12:01	1.2%	6.4%
	03.10.98	12:15 – 13:16	1.5%	9.9%
	28.09 - 02.10.98; 05.10 - 09.10.98	15:05 – 15:58	1.2%	10,2%
	28.09 - 02.10.98; 05.10 - 09.10.98	17:00 – 17:36	1.2%	5.3%
	28.09 - 02.10.98; 05.10 - 09.10.98	17:37 – 18:00	2.3%	9.4%

V. RESPEKTOWANIE ZAKAZU PUBLIKACJI SONDAŻY W TVP 1 i 2.

Począwszy od 04.10.1998 r., na antenie TVP obowiązywał zakaz prezentowania wyników sondaży przedwyborczych. W monitorowanych audycjach nie zanotowano żadnego przypadku złamania tej zasady. Do złamania zasady zakazu publikacji sondaży dotyczących wyborów nie doszło także w audycjach TVP w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybory, tj. w czasie obowiązywania ciszy wyborczej.

VI. RESPEKTOWANIE ZASADY CISZY PRZEDWYBORCZEJ W TVP1 i 2.

Zgodnie z ordynacją wyborczą zakończenie kampanii wyborczej miało miejsce 24 godziny przed dniem głosowania tj., od północy w dniu 09.10.1998 r. Począwszy od tego czasu, w mediach zapoczątkowany został okres ciszy wyborczej.

Na antenie TVP nie zarejestrowano w tym czasie ani jednego przypadku złamania tego rozporządzenia.

VII. ODDZIAŁY TERENOWE TELEWIZJI POLSKIEJ S.A.

1. Kampania wyborcza w programie Warszawskiego Ośrodka Telewizyjnego TVP S.A.

W okresie kampanii wyborczej w mediach elektronicznych w dniach od 26.09 do 9.10 b.r. przeprowadzono monitoring wybranych audycji w Warszawskim Ośrodku Telewizyjnym. W tym czasie analizie poddano 12 serwisów informacyjnych *Kuriera Warszawskiego* nadawanego codziennie o godz. 18.10, dwa serwisy lokalne *Kuriera Województw*, jedno wydanie *Wieści z Ratusza* oraz program publicystyczny WOT *Rozmowa Dnia*.

Celem badania powyższych audycji była próba analizy uczestnictwa regionalnych mediów publicznych w kampanii wyborczej do samorządu terytorialnego, a w szczególności stwierdzenie w jakim stopniu media lokalne wypełniły swoją misję informowania lokalnych społeczności o kandydatach, programach i procedurach wyborczych.

W okresie od 26.09 do 9.10 tylko dwukrotnie w serwisach lokalnych *Kuriera Warszawskiego* pojawiły się przekazy dotyczące wyborów. Dnia 26.09. ukazała się informacja o plakatowaniu miasta i rozpoczęciu *wojny plakatowej*, natomiast 8.10 informowano o tym, jakie trudności z oddaniem głosu mogą mieć niepełnosprawni w Warszawie i okolicach. Wymienione informacje pojawiły się na pierwszej i ósmej pozycji w serwisie. Zajęły łącznie 2 min., co stanowiło 1,5 % ogółu przekazów.

W okresie kampanii wyborczej codzienne *Wiadomości WOT* koncentrowały uwagę widzów na tematach nie związanych z wyborami, ale podawały informacje o codziennym życiu stolicy. Przedstawiano m.in. informacje o inwestycjach warszawskich (np. rozpoczęciu budowy mostu świętokrzyskiego, pracach przy budowie kolejnych stacji metra, mieszkaniach czynszowych, nowych obwodnicach, remoncie mostu gdańskiego, budowie Centrum Handlowego Złota). W tym czasie na temat planowanych i bieżących inwestycji trzykrotnie wypowiadał się wiceprezydent Lejk, po dwa razy wypowiadali się Prezydent Warszawy Świącicki i wojewoda Warszawski Gielecki, jeden raz głos zabrał wiceprezydent Mizieliński.

Na antenie WOT w okresie monitoringu informowano również m.in. o rozpoczęciu roku akademickiego w szkołach warszawskich, życiu kulturalnym stolicy, wypadkach samochodowych.

Analizie poddano również *Telewizyjny Kurier Skierniewic* i *Telewizyjny Kurier Radomski*. Informacje ze Skierniewic ukazały się w okresie monitoringu jeden raz, 3.10 o godz. 15.10. W audycji nie podano żadnego przekazu o wyborach. *Kurier Radomski* również wyemitowano w tym czasie jeden raz, 4.10 o godz. 14.10, jednak w audycji nadano dwie informacje wyborcze. Pierwsza dotyczyła bezpośrednio wyboru radnych do gminy i powiatu grodzkiego, druga zmian w policji, które niesie ze sobą reforma samorządowa.

Audycja *Wieści z Ratusza* z dnia 2.10, godz. 17.45 zawierała jeden krótki przekaz o ilości list i kandydatów, którzy startują do 5 szczebli samorządowych w Warszawie.

W okresie przedwyborczym publicystyka w WOT nie uległa żadnym zmianom. Nadawca nie przeznaczył dodatkowego czasu na własne audycje wyborcze. Monitoringiem w okresie tym objęto audycję *Rozmowa Dnia*, emitowaną od poniedziałku do piątku o godz. 21.40. Spośród dziesięciu przeanalizowanych wydań audycji tylko jedno dotyczyło w sposób bezpośredni wyborów samorządowych, co stanowi 1 % analizowanego materiału. Łączny czas poświęcony tej tematyce wyniósł 20 minut. Audycja została wyemitowana 5 października, a więc w drugim tygodniu kampanii wyborczej. Rozmowę z ministrem

Kazimierzem Czaplickim, Sekretarzem Państwowej Komisji Wyborczej prowadził K. Leski. Rozmowa dotyczyła procedur głosowania z uwzględnieniem Warszawy, ordynacji wyborczej i reakcji PKW na ewentualne skargi komitetów wyborczych i kandydatów.

W wyniku monitoringu należy stwierdzić, że tematyka wyborcza na antenie Warszawskiego Ośrodka Telewizyjnego praktycznie nie zaistniała. Telewizja regionalna nie skorzystała ze swojej funkcji informacyjnej ani edukacyjnej, aby pomóc mieszkańcom przyszłego województwa mazowieckiego w zrozumieniu czym naprawdę jest samorząd terytorialny, jak zmieni się władza wykonawcza w województwie mazowieckim, w jakim stopniu reforma samorządowa w stolicy zmieni zarządzanie miastem, jakie będą kompetencje sejmiku, rady miasta, powiatu, zarządu miasta i władz gminnych i dzielnicowych.

Informacje zawarte w *Kurierze Warszawskim*, *Kurierze Województw* oraz *Rozmowie Dnia*, w których poruszono tematykę wyborczą miały bardzo znikomą wartość informacyjną dla mieszkańców miasta. Jedyne programy, które przybliżały nieznacznie wybory i tłumaczyły w jaki sposób i na jakie listy głosować w Warszawie to audycja publicystyczna K. Leskiego *Rozmowa Dnia*.

2. Monitoring kampanii wyborczej w Ośrodkach Regionalnych TVP S.A. – analizy współpracowników terenowych KRRiT

2.1. OTV Gdańsk

Badaniem objęto dwa serwisy informacyjne gdańskiej Trójki (o 18:10 i 21:30, w soboty o 9:00 i 21:30), a także audycje publicystyki bieżącej: *Zdarzenia*, *Gdański dywanik*, *Kość niezgody* oraz *Regiony*. Oprócz tego monitorowano bezpłatne audycje komitetów wyborczych i tzw. ciszę wyborczą w dniach 10.10 i 11.10.

W okresie kampanii wyborczej monitoringowi poddanych zostało 28 **serwisów informacyjnych**. Zawierały one 242 przekazy, z czego 53 dotyczyły wyborów, a więc średnio ok. 4 przekazy na dwa serwisy dziennie. Zarówno liczba jak i procentowy udział przekazów dotyczących wyborów utrzymały się zatem na stałym średnim poziomie, lekko wznoszącym w połowie kampanii. Wśród przekazów najczęściej było bezpośrednich (*wprost* – 43), które tylko dwukrotnie rozpoczynały serwis. Na ogół plasowały się na trzecim miejscu wśród informacji. Nadawca nie wyodrębnił ich w formalnym bloku. Specjalną planszą *Będę głosować* opatrzył natomiast krótkie (ok. 1 min.) przekazy, które miały charakter bardziej edukacyjny niż informacyjny. Mianowicie, codziennie w *Panoramie* o 18:10 wybrana znana postać regionu, niekandydująca, uzasadniała swój udział w wyborach i przekonywała widzów, by poszli za jej przykładem i wzięli udział w głosowaniu. Należy odnotować, że nie padło ani jedno nazwisko ani nazwa ugrupowania.

Ważkość problematyki wyborczej w audycjach informacyjnych rosła wraz z przybliżeniem się daty 11.10. OTV Gdańsk poświęcał stale umiarkowaną uwagę tematowi.

W 26 na 53 informacje wyborcze wyróżniono szczebel. Uwagę skupiono głównie na wyborach do sejmików wojewódzkich i do rad miejskich dużych ośrodków, jak Trójmiasto, Elbląg i Olsztyn.

Telewidzowie zostali zaznajomieni z procedurą głosowania. W dniach 8.10 i 9.10 w serwisach o 18:10 wyemitowano krótki instruktaż pt. *Jak głosować*. Poza tym w drugim tygodniu kampanii każdy bezpłatny blok komitetów wyborczych kończył się podobnym

pouczeniu. Relacje komisji wyborczych, jak i sonda opublikowana w *Panoramie* dn. 11.10 potwierdzają, że obywatele nie mieli większych trudności przy wypełnianiu skomplikowanych kart wyborczych.

Obok przekazów wyborczych (*wprost* i *nie-wprost*) pojawiły się przekazy kryptowyborcze, tj. takie które w sposób niejawnny odnosiły do wyborów i zawierały elementy kryptoreklamy bądź antyreklamy. Dotyczy to wszystkich szczebli wyborczych.

Kryptokampania w serwisach informacyjnych dotyczyła przede wszystkim kandydatów i partii politycznych. Częściej niż antyreklama pojawiała się kryptoreklama. W przekazach kryptowyborczych występowali kandydaci w roli innej niż wyborcza, a nadawca nie poinformował o tym, że kandydowali (9 setek - w tym 6 kandydatów AWS i 3 UW).

Przeprowadzona analiza wskazuje na zróżnicowanie w dostępie komitetów wyborczych i kandydatów do anteny. Największy dostęp miała UW (11 przekazów i 14'04 minut własnych wypowiedzi), za to AWS częściej (11 razy) prowadziła kampanię niejawnie. Trzecie miejsce dla SLD potwierdza wniosek, że najczęściej najsilniejsze partie pojawiały się w serwisach informacyjnych w tej kampanii.

Wśród nadanych przekazów wyborczych najwięcej dotyczyło programów wyborczych, najmniej zaś takich, które przedstawiały stanowisko komitetów wobec wydarzeń bieżących. Zwraca jednak uwagę spora ilość informacji skupionych wokół stosunku komitetów do rywali (najczęściej negatywnego) oraz wokół konfliktów politycznych i afer.

Na plus autorom Trójki trzeba poczytać to, że w monitorowanych audycjach informacyjnych zachowali na ogół neutralny stosunek do każdego kandydata i komitetu. Nie zauważono sformułowań jakkolwiek nacechowanych..

Natomiast wytknąć Trójce trzeba to, że 26.09. *Panorama* ani słowem nie wspomniała o rozpoczynającej się kampanii, ani nie poinformowała o sposobie, w jaki zamierzała ją prezentować.

Analiza **publicystyki bieżącej** w programie OTV Gdańsk została przeprowadzona na podstawie kilku audycji. Spośród siedmiu jedynie dwie, a mianowicie *Zdarzenia* z dn. 30.09 i 7.10 zajęły się problematyką wyborczą.

I tak w *Zdarzeniach* z dn. 30.09 gościli kandydaci : AWS, Chadcji III RP, UW, Przymierza Społecznego i SLD. Niewspółmiernie dużo czasu zajął kandydat AWS. Trudno w tym przypadku obwiniać prowadzącego, który starał się równomiernie rozdzielać pytania, po prostu ten kandydat był najbardziej kompetentny. Podobnie nienagannie zachował się ten sam prowadzący w *Zdarzeniach* z dn. 7.10, tym razem przedstawiciele ugrupowań (UW, Przymierza Społecznego, SLD i UPR) rozłożyli swoje głosy w miarę harmonijnie. I tak były to jedyne audycje, które dotyczyły bezpośrednio wyborów. Do innych audycji publicystycznych redakcja nie zaprosiła ani kandydatów, ani komitetów. Nie było debat, dyskusji, ani wymiany programów. Na ogół odnosiło się wrażenie, że dziennikarze programowo unikali wręcz tematu wyborczego.

OTV Gdańsk udostępnił **nieodpłatnie komitetom wyborczym** wszystkich szczebli swój czas antenowy: 26 i 27.09. w godz. 8:30 – 9:14, a od 28.09. do 9.10 (prócz sobót i niedziel) w godz. 15:05 – 15:58 i 17:00 – 17:36. Nadawca zachował ciszę wyborczą dn. 10.10, natomiast w dniu wyborów w serwisie informacyjnym o 18:10 podał szacunkową frekwencję wyborczą w Gdańsku i wyniki sondażu przedwyborczego, łamiąc tym samym zakaz publikacji sondaży przedwyborczych, który obowiązywał od 4.10. Dotąd OTV wywiązywała się z obowiązku.

Jeśli chodzi o **własne audycje wyborcze** to, nie wyemitowano ani jednej.

Podsumowanie

- Nadawca nie nadał wyborom odpowiedniej rangi.
- Nie wyemitował własnej audycji wyborczej.
- Pomiął szczebel gminny i powiatowy dla mniejszych miast w informacjach i publicystyce.
- Nie wyodrębnił formalnie bloków wyborczych w serwisach.
- Przedstawił upolityczniony ogląd wyborów, tzn. skupił się na dużych i silnych partiach, pominął lokalne inicjatywy demokratyczne.
- Nie ustrzegł się kryptoreklamy na rzecz znanych postaci kandydujących bądź wspierających partie.
- Złamał zakaz publikowania sondaży wyborczych w czasie trwania ciszy wyborczej.
- Dobrze poinstruował widzów co do procedury wyborczej.
- Zachęcał odbiorców do wzięcia udziału w wyborach w przekazach pt. *Będę głosować*.

Oprac. Anna Kosowska

2.2. OTV Katowice

Badaniami objęto audycję informacyjną *Aktualności* - wydanie główne, audycję publicystyczną *Zbliżenia*, *Studio regionalne* - w tym krótki przegląd wydarzeń *Flesz*, *Temat dnia* i blok programowy *Telemikser*. Zarejestrowano również nadawane nieodpłatnie audycje wyborcze (*Studio Komitetów Wyborczych*) Dodatkowo monitoringiem objęto audycje publicystyczne *Obserwatorium* i *Magazyn beskidzki* oraz audycję informacyjną *Opolski tydzień* i *Studio targowe*, w których jak przypuszczano mogły się znaleźć elementy kampanii wyborczej.

Przekazów bezpośrednio poświęconych wyborom niestety nie było zbyt wiele. Nadmienić należy, iż wśród informacji przekazywanych w studiu regionalnym pojawiły się także bardzo nieliczne krótkie informacje (5 sek.) o zakończeniu kampanii SLD w regionie i 20 sek. o zakończeniu kampanii AWS. W czasie 2 tygodni kampanii w przekazach pośrednich i bezpośrednich nie odnotowano przekazów dotyczących poszczególnych kandydatów. Sporadycznie pojawiały się nie tyle elementy programu co raczej hasła wyborcze, przy okazji relacji ze spotkań wyborczych. Wszystkie przekazy bezpośrednio dotyczące wyborów, a nie będące instruktażem lub omówieniem procedur wyborczych dotyczyły przebiegu kampanii poszczególnych ugrupowań.

W przekazach pośrednio dotyczących problematyki wyborczej również istotną rolę pełniła tematyka, którą ogólnie można określić przebiegiem kampanii. Pojawiało się także wiele innych tematów związanych z bieżącymi wydarzeniami politycznymi lub gospodarczymi, które miały bliższy lub dalszy związek z problematyką wyborczą.

Z przykrością trzeba odnotować iż wszystkie przekazy dotyczyły ogólnego poziomu nie wglębiając się w problematykę wyborów poszczególnych szczebli lub tylko wymieniając je z nazwy.

Niestety nie udało się wyeliminować przekazów, które można by uznać za kryptoreklamę wyborczą, ale należy w tym miejscu zastrzec, iż większość tych przekazów ma pewne uzasadnienie merytoryczne. Najczęściej w roli innej niż wyborcza pojawiał się kandydujący do sejmiku samorządowego aktualny jego przewodniczący (z AWS - 3 razy). Były to jednak w każdym przypadku przekazy dotyczące działalności sejmiku lub jego spotkań jako przewodniczącego. Także wojewoda opolski kandydujący do sejmiku w woj.

opolskim pojawiał się na antenie 3-krotnie z racji pełnionej funkcji. Należy jednak w tym miejscu podkreślić, iż ze względu na ogromną ilość kandydatów przy wyborach samorządowych, śledzenie tego typu przypadków, poza osobami publicznymi - jest niezwykle trudne - czasem wręcz niemożliwe.

Telewizja Katowice nie nadawała własnych audycji wyborczych, ani nie prezentowała sondaży przedwyborczych.

Podsumowanie

- Telewizja Katowice zapewne spodziewając się trudności w zachowaniu równowagi w dostępie komitetów wyborczych i kandydatów nie nadawała własnych audycji wyborczych. Przekazy dotyczące zwłaszcza bezpośrednio wyborów, w audycjach informacyjnych i publicystycznych nie pojawiały się zbyt często.
- Nieodpłatnie nadawane audycje komitetów wyborczych stanowiły prawie 26% czasu antenowego pasma regionalnego. Znaczne zwiększenie obecności problematyki wyborczej na antenie mogłoby spowodować znużenie odbiorców.
- W monitorowanych audycjach nie publikowano w ogóle sondaży przedwyborczych.

Oprac. Bernard Grzonka

2.3. OTV Kraków

Monitoringowi i analizie poddano serwisy informacyjne. Wzięto pod uwagę dwa wydania podstawowej audycji informacyjnej OTV Kraków *Kronika Krakowska* (wydanie główne i wieczorne - wbrew nazwie zawierające bogatszy przekaz niż wydanie główne). Łącznie pod uwagę wzięto dwadzieścia siedem wydań serwisów informacyjnych. Monitorowano także publicystykę bieżącą, tj. 25 nadanych audycji o tym charakterze. W 7 spośród nich znajdowały się przekazy związane z wyborami samorządowymi i te zostały poddane szczegółowej analizie.

Monitorowano również wszystkie audycje własne komitetów wyborczych emitowane bezpłatnie przez OTV Kraków. W okresie obowiązywania tzw. ciszy wyborczej (10 i 11. 10.98) monitoringowi poddany został cały program OTV Kraków.

OTV Kraków nie nadawał w okresie trwania kampanii wyborczej żadnych własnych audycji poświęconych tematyce wyborczej. Stąd też nie było w lokalnym programie krakowskim rozmów z przedstawicielami komitetów wyborczych, nie organizowano debat pomiędzy przedstawicielami komitetów, nie było audycji poświęconych prezentacji kandydatów.

W celu ustalenia jaka była skala i ranga problematyki wyborczej w **audycjach informacyjnych** dokonano analizy ilościowej dwudziestu siedmiu serwisów nadawanych w czasie kampanii wyborczej. Z analiz tych wynika, że w ciągu czternastu dni kampanii wyemitowano ogółem dwadzieścia cztery informacje dotyczące wyborów. Z tej ogólnej liczby większość, bo 16 informacji nadano w pierwszym tygodniu kampanii. Były również w czasie trwania kampanii wyborczej dni, kiedy to serwisy informacyjne nie poświęciły tematyce wyborczej ani jednego przekazu. Tematy wyborcze nie zostały wyodrębnione przez żaden znak wizualny, ani też sygnał dźwiękowy, nie były także wyodrębnione w specjalnym bloku. Z liczby dwudziestu czterech przekazów związanych z tematyką wyborczą nie wszystkie nadawały owej problematyce jednakową rangę. Możemy wyróżnić informacje, które bezpośrednio, wprost dotyczyły wyborów i takie, które omawiają problematykę traktowały pośrednio. Liczbowo dominowały przekazy bezpośrednie one nad przekazami pośrednimi. Na ogół informacje wyborcze nie zajmowały w serwisach wyborczych pierwszej

pozycji. Zdarzyło się to jedynie dwa razy w ciągu całej kampanii. Przeważająca liczba serwisów zawierała tylko jeden przekaz dotyczący wyborów. Czas, który poświęcono poszczególnym informacjom wahał się pomiędzy 0.40 min a 2.42 min.

Wśród informacji, zarówno tych, które związane były z tematem wyborów bezpośrednio, jak i tych pośrednich dominowały wyraźnie takie, które problematykę wyborczą traktowały ogólnie, co znaczy, że nie został podany konkretny szczebel wyborów, w którym bierze udział dany komitet, lub kandydat.

Najliczniejszą kategorię merytoryczną wśród przekazów wyborczych stanowiły informacje dotyczące komitetów wyborczych. Były to wyłącznie przekazy w sposób bezpośredni odnoszące się do tematyki wyborczej. W większości w przekazach tych nie określano szczebla wyborów.

W audycjach informacyjnych przekazy wyborcze znacznie rzadziej dotyczyły programów partii, komitetów i kandydatów, chętniej koncentrowały się na samym przebiegu kampanii.

Osobną kategorię stanowią przekazy, które z definicji traktują problematykę wyborczą w sposób pośredni, zajmują się bowiem bieżącymi wydarzeniami politycznymi w kontekście wyborów. Najczęściej do kategorii pośrednio traktującej temat wyborów w sposób oczywisty należały przekazy, których tematem głównym była reforma terytorialna.

Uznać należy, że serwisy informacyjne OTV Kraków poświęciły tematyce związanej z wyborami nikły procent czasu i nie nadały temu wydarzeniu najwyższej rangi. Należy stwierdzić, że relacja dziennikarska we wszystkich zanalizowanych wyżej przekazach była neutralna.

W **publicystyce bieżącej** tematyka wyborcza była bogato reprezentowana. Wśród nadanych audycji były takie, które zajmowały się prezentacją problemów przyszłych powiatów. W publicystyce okresu kampanii wyborczej przeważały przekazy dotyczące szczebla powiatowego wyborów. Przekazów dotyczących szczebla wojewódzkiego nie było; gminnego dotyczył jeden przekaz bezpośredni. W nadanej publicystyce bieżącej nie było ani jednego przekazu prezentującego program wyborczy komitetu, lub kandydata, najczęściej prezentowano założenia reformy samorządowej w kontekście kształtu ustrojowego państwa. Formułowano także opinie na temat aktualnego wydarzenia związanego z kampanią wyborczą, oraz bieżącą polityką państwa w kontekście wyborów.

OTV Kraków dopełnił wymogów Ordynacji Wyborczej art. 76, dotyczących **nieodpłatnego rozpowszechniania w odpowiednich terminach audycji komitetów**. Stwierdzono, że w tej sprawie nadawca wywiązał się bez zarzutu ze spoczywającego na nim obowiązku. Nie budziło także zastrzeżeń spełnienie przez OTV Kraków wymogu dotyczącego przestrzegania w dniu poprzedzającym wybory i w dniu samych wyborów aż do zamknięcia lokali wyborczych wymogu /art. 65 Ordynacji/ zaprzestania kampanii wyborczej w mediach (cisza wyborcza). Sondaży w okresie kampanii ORTV Kraków nie przekazywała w ogóle, stąd też nie było kwestii z zakazem sformułowanim w art. 69 Ordynacji Wyborczej dotyczącym zakazu ich publikacji w tygodniu poprzedzającym wybory.

Podsumowanie

- Kampania wyborcza do samorządów gminnych, powiatowych i do sejmików wojewódzkich '98 w OTV Kraków prezentowana była raczej słabo.
- Nadawca nie wyemitował żadnej własnej audycji poświęconej wyborom. Nie było debat, rozmów ani wywiadów.
- Nie zostały podane sondaże wyborcze na żadnym etapie kampanii.

Oprac. Krystyna Chojnicka

2.4. OTV Lublin

Podstawę analizy stanowiły dwa wydania audycji informacyjnej *Panorama Lubelska* (wydanie główne i wieczorne), publicystyka bieżąca (*Poselskie debaty*, *Ring*, *Jest sprawa*). Obserwowano nieodpłatne audycje wyborcze (*Blok wyborczy*). Zarejestrowana i skontrolowana została również „cisza wyborcza” tzn. cały program OTV Lublin od godz. 24:00 z 9 na 10 października do 11 października do godz. 20:00. Materiał ten został przejrany bez szczegółowych analiz. Przewidziane do analizy własne audycje wyborcze nadawcy nie pojawiły się w okresie badań w programie OTV Lublin.

W wydaniach głównych **serwisów informacyjnych** nie było stosowane formalne wyodrębnienie bloków wyborczych. Wszystkie przekazy dotyczyły wyborów bez określania szczebla. Nie pojawiły się w ogóle przekazy dotyczące: osób kandydatów, wypowiedzi własnych kandydatów czy przedstawicieli komitetów, programów wyborczych partii, komitetów czy kandydatów. Nie były również przedstawiane wyniki sondaży wyborczych.

Znikoma ilość przekazów i rodzaj podawanych informacji uniemożliwia określenie pozycji w serwisach poszczególnych komitetów i kandydatów, jak również nie daje obrazu ich aktywności wyborczej. Zabrakło przekazów ukazujących wizerunek poszczególnych komitetów wyborczych i kandydatów. Nie pojawiły się przekazy, w których kandydat wystąpił w roli niewyborczej.

Należy stwierdzić, że więcej informacji dotyczących wyborów znalazło się w serwisach informacyjnych emitowanych wieczorem niż w wydaniach głównych *Panoramy*, które były ubogie w tego typu przekazy. Informacje wyborcze z wydań głównych miały charakter merytoryczny (z jednym wyjątkiem), choć wnoszący mało informacji przydatnych wyborcom.

Analiza **audycji publicystycznych** wykazała, że w żadnej z nich nie poruszano problematyki wyborczej wprost. Nie występowały w nich przedstawiciele komitetów wyborczych. Nie były ani razu prezentowane programy ani poszczególni kandydaci.

Pośrednio tematyka wyborcza wystąpiła w dwóch audycjach: w *Poselskich debatach* (z dn. 28.09.98 r.), których tematem była *Problematyka integracji z Unią Europejską* i w *Ringu* z dn. 29.09.98 r., którego temat dotyczył *Struktury i organizacji SKL*.

OTV Lublin wywiązała się z obowiązku rozpowszechnienia **nieodpłatnych audycji wyborczych**. *Bloki wyborcze* miały specjalną oprawę, wyemitowano ich 22. Każda audycja trwała średnio 35 min. 9 sek. - bez oprawy, z oprawą - 46 min. 12 sek.. Łączny czas emisji bloków wyborczych wyniósł 13 godz. 26 min. - bez oprawy, z oprawą - 17 godz. 16 min.

Po obejrzeniu całości programu emitowanego w dniach 10 października od godz. 0.00 do 24.00 i 11 października w godz. od 0:00 do 20:00, tj. w czasie obowiązywania **ciszy wyborczej** nie stwierdzono łamania postanowień ordynacji wyborczej. W programie nie wystąpiła emisja sondażu wyborczego, nie napotkano również agitacji politycznych.

W dniu wyborów wyemitowano pięć audycji informacyjnych, nazwanych *Panoramą specjalną*. Zostały one przez nadawcę oznaczone planszą *Wybory'98*. Każde wydanie *Panoramy Specjalnej* trwało ok. 5 min. Wszystkie specjalne audycje informacyjne zostały w całości poświęcone problematyce wyborczej. Mówiono o instruktażu wyborczym (jak głosować), podawano sprawozdania z pracy komisji w lokalach wyborczych, informowano o opóźnieniach w otwarciu lokali i przyczynach tego opóźnienia np. braku kandydata na liście (nie ujawniono jego danych), zaginięciu pieczętki komisji wyborczej.

Podsumowanie

- Analiza uczestnictwa OTV Lublin w kampanii wyborczej do samorządu terytorialnego wykazała, że misja poinformowania społeczności lokalnej o kandydatach i programach została spełniona w stopniu minimalnym.
- Zabrakło własnych audycji wyborczych nadawcy i rzetelnych przekazów informacyjnych, które pozwoliłyby widzom zebrać informacje potrzebne do podjęcia decyzji na kogo głosować.
- Pozytywnie przekazy wyborczych w audycjach informacyjnych świadczy o nadaniu im przez nadawcę niskiej rangi (średnio 6 pozycja).
- Wszystkie przekazy dotyczyły wyborów bez określenia szczebla.
- W wydaniach głównych *Panoramy* nie pojawiły się w ogóle przekazy dotyczące: wypowiedzi własnych kandydatów, programów wyborczych komitetów.
- W serwisach informacyjnych nie było stosowane formalne wyodrębnienie bloków wyborczych.
- Wyniki sondaży wyborczych nie były przedstawiane zarówno w audycjach informacyjnych jak i w publicystyce bieżącej.
- Wymogi ordynacji wyborczej związane z kampanią wyborczą tj. obowiązek rozpowszechniania w odpowiednich terminach nieodpłatnych audycji wyborczych komitetów, respektowanie w oznaczonym czasie ciszy wyborczej i zakaz publikowania sondaży zostały spełnione.
- OTV Lublin zaprezentował bardzo zachowawczą postawę wobec wyborów samorządowych a problematyka z nimi związana nie została ukazana jako ważna.

Oprac. Katarzyna Litwińska-Malec

2.5. OTV Poznań

W okresie dwóch tygodni trwania kampanii wyborczej obserwacji poddano 37 regionalnych audycji informacyjnych *Teleskop*. Badania objęły także audycje publicystyczne poświęcone wyborom samorządowym. Reprezentowały je głównie *Wywiady Teleskopu*, których w omawianym okresie analizie poddano pięć, w tym cztery poruszające bezpośrednio tematykę wyborczą.

Monitoringowi poddano dwie własne audycje wyborcze nadane w sobotnie popołudnia 26.09 oraz 3.10 w cyklu *Poznań moje miasto*.

W okresie dwóch tygodni kampanii wyborczej monitorowano również audycje wyborcze komitetów rozpowszechniane bezpłatnie przez poznański ośrodek TVP. Nadawano je przez dwanaście dni w dwóch około godzinnych blokach o godz. 15 i 17.

Monitorowano również cały program OTV Poznań w dniach 10 października - cisza wyborcza oraz 11 października - dzień wyborów do samorządów.

Każdy z poznańskich **serwisów informacyjnych** o nazwie *Teleskop* ma swą specyfikę. Różnie podejmowały one tematykę wyborczą. Stosunkowo najmniej miejsca zajmowała ona w głównym tzw. Regionalnym wydaniu *Teleskopu* (godz. 18.10). Ma on największy zasięg, obejmuje pięć województw wielkopolskich oraz dwa województwa Ziemi Lubuskiej. Sporadycznie przedstawiano w nim jedynie najważniejsze wydarzenia związane z wyborami, jak przyjazdy liderów partyjnych np. Janusza Tomaszewskiego, Leszka Millera czy Lecha Wałęsy. Znacznie więcej miejsca poświęcano przekazom wyborczym w *Teleskopach - Miejskim* (stanowiącym niejako dalszy ciąg *Teleskopu Regionalnego*, jest bowiem nadawany bezpośrednio po nim) oraz *Teleskopie Wieczornym*. W obu tych

wydaniach, w ramach informacji wyborczych prezentowano przede wszystkim sprawozdania z konferencji prasowych poszczególnych komitetów wyborczych. Stały się one głównym i niemal jedynym materiałem wyborczym w programie telewizyjnym. W pierwszym okresie kampanii stanowiły one jedną z dalszych informacji (około 5-7). Im bliżej wyborów tym bardziej je eksponowano. Jednak prawie nigdy nie zajmowały czołowych pozycji, stanowiły w kolejności 2 -3 wiadomość. A ich łączny czas nie przekraczał jednej trzeciej czasu nadawania serwisu.

Częstotliwość nadawania tych relacji zależała od aktywności organizatorów konferencji prasowych. Najważniejsze komitety wyborcze AWS, SLD, UW i PS organizowały je najczęściej. Dla uatrakcyjnienia sprowadzały na nie często znanych polityków, były więc najczęściej prezentowane na ekranie. W czasie i sposobie prezentacji tych komitetów nadawca zachowywał równowagę.

Reporterzy poznańskiego ośrodka starali się w sprawozdaniach przedstawiać poszczególne komitety neutralnie. Jednak ograniczenie się tylko do zdawania, choćby w miarę wiernych i obiektywnych relacji z konferencji prasowych nie ułatwiało widzom Poznania różnic programowych, a nawet haseł mniej znanych lokalnych komitetów wyborczych i kandydatów. Trudno było też o wyjaśnienie w tych bardzo skrótowych materiałach różnic pomiędzy poszczególnymi szczeblami samorządu: gminą, powiatem i województwem. Liderzy partyjni dominujący w tych sprawozdaniach mówili zwykle o sprawach ogólnych.

Bieżąca publicystyka telewizyjna koncentrowała się także na czterech głównych ugrupowaniach AWS, SLD, UW i PS. Jednak w samym tylko Poznaniu działały jeszcze cztery inne komitety wyborcze, które zarejestrowały kandydatów we wszystkich okręgach miasta. W regionie było ich jeszcze więcej. W audycjach publicystycznych ich przedstawiciele się jednak nie pojawiali. Nie było takich audycji, w których starano by się przedstawić wszystkie komitety, ich stanowiska wobec węzłowych problemów, wzajemne podobieństwa i odmienności. Brakowało prób wyjaśnienia kto i co kryje się za tajemniczymi często nazwami komitetów wyborczych lub analizy ich programów przez niezależnych ekspertów nie uwikłanych w partyjne zależności.

Niedostatek w uporządkowaniu partyjnego krajobrazu przedwyborczego mogły zrekompenzować przekazy **instruktażowe** o zasadach głosowania, strukturze i uprawnieniach nowych władz samorządowych. Materiały wyjaśniające zasady głosowania pojawiły się w ostatnim okresie kampanii. O tych trudnych sprawach ciekawie mówiła w przeddzień wyborów, w *Wywiadzie Teleskopu* wojewódzki komisarz wyborczy Poznaniu.

Na czas kampanii wyborczej poznański ośrodek przygotował **własną audycję wyborczą** - cykl publicystyczny Poznań moje miasto, skierowany dla mieszkańców całego regionu. Składał się z trzech części poświęconych w założeniu kolejno: gminie, powiatowi i województwu.

Każda audycja składała się z trzech rund - społecznej, gospodarczej i politycznej. Troje tych samych dziennikarzy pytało o różne sprawy zmieniających się kandydatów do poszczególnych szczebli samorządu, reprezentujących jednak zawsze te same cztery główne komitety wyborcze. W trakcie debaty mieszały się sprawy polityczne z gospodarczymi i społecznymi a uprawnienia gmin trudno było rozdzielić od powiatów i województw. Formuła audycji, bardzo sprawiedliwa w stosunku *do wielkiej czwórki*.

Przedstawiciele komitetów wyborczych, które nie znalazły się w tej audycji wskazywali, że nie mieli możliwości zaprezentowania się w audycjach publicystycznych OTV Poznań.

W **nieodpłatnych audycjach wyborczych** poznańskiego ośrodka telewizyjnego zaprezentowało się 41 komitetów wyborczych. Początkowo kilka miało problemy z przygotowaniem na czas audycji i zamiast nich na ekranie pojawiała się wyjaśnienie dlaczego nie ma audycji danego komitetu. Generalnie emisja nieodpłatnych audycji wyborczych przebiegała sprawnie i nie wywoływały one kontrowersji. Kandydaci skupiali się na prezentacji siebie oraz omówieniu celów, które zamierzają osiągnąć.

W czasie trwania **ciszy wyborczej** w programie OTV Poznań unikano jakichkolwiek przekazów wyborczych. W *Teleskopie Regionalnym* pojawiła się krótka informacja o złamaniu ciszy wyborczej przez kandydatów w Liskowie (Kaliskie), którzy rozdawali ulotki. W programach informacyjnych zapowiadano też i zachęcano do udziału w niedzielnym głosowaniu. W dniu wyborów, w niedzielę 11 października, ośrodek przygotował kilka specjalnych wydań *Teleskopu*, w których między innymi informowano o zasadach głosowania, bieżącej frekwencji oraz o naruszeniu ciszy wyborczej przez lokalną telewizję kablową na Ratajach (dzielnica Poznania). Nadano także *Wieczór wyborczy*, w którym politycy oraz główni kandydaci na stanowisko prezydenta miasta, już po zamknięciu lokali wyborczych, dzielili się na gorąco opiniami.

Podsumowanie

- W okresie kampanii wyborczej OTV Poznań umożliwił prezentację wszystkim komitetom wyborczym.
- Zachowano neutralność i równowagę pomiędzy głównymi ugrupowaniami.
- W audycjach informacyjnych przekazy wyborcze stanowiły ważną, choć nie dominującą część serwisów. Ograniczały się głównie do relacji z konferencji prasowych.
- Audycje o charakterze publicystycznym miały z reguły charakter wyważony.

Oprac. Walerian Ignasiak

2.6. OTV Wrocław

Podstawę analizy stanowił monitoring głównych wydań serwisów informacyjnych („Fakty”), audycji publicystycznych (*Ekspress, ludzie, wydarzenia, Raport, Tabu, Zderzenia Dolnośląski Magazyn Reporterów*), nieodpłatnych audycji wyborczych pod nazwą: Studio Komitetów Wyborczych. OTV Wrocław nie nadawał własnych audycji wyborczych. Monitorowano także tzw. ciszę wyborczą.

W monitorowanym okresie niespełna 10.4% przekazów w **serwisach informacyjnych** dotyczyło wyborów, z tego bezpośrednio odnosiło się do nich 7,9 %. Najwięcej czasu OTV Wrocław poświęcił wyborom w pierwszych dniach kampanii. Liczba informacji wyborczych w serwisach malała w miarę zbliżania dnia wyborów. Wyjątkiem był czwartek 8.10.98., kiedy na rynku informacji pojawiły się dwie wyborcze afery. Nadawca poświęcił im w sumie 4 z 17 przekazów nadanych w serwisie tego dnia, a informacja o zaskarżeniu Zarządu Miasta Świdnicy przez lokalny komitet wyborczy, jako jedyny przekaz na temat wyborów, zajęła pierwszą pozycję w serwisie. Na drugiej pozycji przekazano informacje o włamaniu do sztabu Wyborczego AWS w Wałbrzychu. Wcześniej (28.09.98) wysoką, drugą lokatę miała inna wyborcza afera: sfałszowanie podpisów do Obwodowej Komisji Wyborczej w Świebodzicach. Poza tymi dwoma przypadkami, w czołówce informacji w serwisach znalazły się dwa niedzielne festyny wyborcze: 27.09.98 (2 pozycja) i 4.10.98 (3 pozycja). Obie niedziele nie obfitowały w inne wydarzenia.

Pozostałe bezpośrednie przekazy wyborcze (prezentacja komitetów, procedury wyborcze) zajmowały zdecydowanie dalsze pozycje w serwisach: od 6 do 9.

W **audycjach publicystycznych** bezpośrednio o wyborach mówiono także niewiele i tylko przy okazji ogólnej oceny przebiegu kampanii wyborczej. Ta ocena była pretekstem do kolejnego - trzeciego - wyemitowania materiału dotyczącego afery sfałszowanych podpisów pod kandydaturami do Obwodowych Komisji Wyborczych w Świebodzicach. Tym sposobem afera ta była najczęściej przekazywaną informacją wyborczą w OTV Wrocław w ciągu dwóch tygodni kampanii. Ponieważ dotyczyła wyborów szczebla gminnego, zawyża w niniejszej analizie liczbę przekazów bezpośrednich na temat wyborów tego szczebla. Zawyża, gdyż oprócz tego przekazu, nadawca określił szczebel wyborów tylko w jednej informacji bezpośredniej: na temat okręgów, w których wybory miały się nie odbyć z racji zgłoszenia po jednym tylko kandydacie. Prezentacji niektórych z tych kandydatów (właściwie już radnych i w taki sposób przedstawionych przez dziennikarza) dokonano w dwóch przekazach wyborczych, w serwisach informacyjnych. Były to jednocześnie jedyne przekazy jawnie dotyczące kandydatów.

W przekazach nadawca bezpośrednio nie określał szczebla wyborów. W przekazach pośrednich mówiono jedynie o wyborach do rad gmin przy okazji prezentacji gminnych problemów, o oczekiwaniach społecznych na rozwiązanie tych problemów już po wyborach, przez nowe władze gminy.

Podsumowanie

- OTV Wrocław unikał bezpośredniej, merytorycznej prezentacji programów wyborczych, kandydatów, komitetów wyborczych. W ogóle nie było tego typu przekazów w audycjach publicystycznych. Znalazła się w nich jedna informacja, z kategorii kampanii negatywnej (dotycząca "afery sfałszowanych podpisów").
- 2 Zarówno skala obecności jak i ranga problematyki wyborczej na antenie OTV Wrocław były niskie.
- Blok wyborczy w serwisie nie został ani razu formalnie wyodrębniony.
- Nie nadano ani jednej audycji własnej, w tym publicystycznej w całości poświęconej wyborom samorządowym. Oprócz studia komitetów wyborczych i dwóch krótkich relacji w serwisie OTV Wrocław nie udostępnił anteny komitetom i kandydatom.

Oprac. Maria Gmerek-Rajchel

2.7. OTV Łódź

Monitoring OTV Łódź obejmuje program wyemitowany na dwa tygodnie przed wyborami samorządowymi: od 26 września do 11 października 1998 r., tj. okres kampanii w mediach publicznych (26.09 – 09.10.98 r.), 10 października (cisza wyborcza) oraz 11 października (dzień wyborów).

Objęte nim zostały audycje nadawcy publicznego, zawierające treści bezpośrednio lub pośrednio związane z wyborami, a w szczególności:

- serwisy informacyjne (*Łódzkie Wiadomości Dnia* - nadawane codziennie o 18.10 oraz od poniedziałku do piątku o godz. 21.30);
- publicystykę bieżącą (audycje: *Temat dnia*, *Tydzień w Łodzi*, *Rozmowy parlamentarne*, *Redakcja reportażu przedstawia*, *Z kodeksem na ty*, *Sejmowizje*, *Wojewodowie o reformie kraju*, *Magazyn regionalny* oraz *Łódzki wieczór publicystyczny*);

Powyższe audycje zostały poddane szczegółowej analizie. Ponadto obserwowano:

- audycje wyborcze komitetów wyborczych, rozpowszechniane bezpłatnie przez OTV w Łodzi;

- całość programu nadanego w przeddzień wyborów 10 października;
- całość programu nadanego w dniu wyborów 11 października (do chwili zamknięcia lokali wyborczych).

Planowany monitoring specjalnych audycji wyborczych nie doszedł do skutku, bowiem nadawca nie wyemitował tego typu audycji w okresie od 26 września do 11 października 1998 r.

W okresie od 26 września do 9 października 1998 r. problematyce wyborczej w **głównym programie informacyjnym** (nadawanym codziennie o godz. 18:10) poświęcono 24% przekazów (w okresie 26 września - 2 października: 21,2%; w okresie 3 października - 9 października: 27,3% przekazów). Znacznie mniej przekazów dotyczących wyborów znalazło się w wieczornym serwisie (nadawanym od poniedziałku do piątku o godz. 21:30) - 9,9% (w okresie 28 września - 2 października: 4,1%; w okresie 5 października - 9 października: 16,7% przekazów).

Przekaz dotyczący wyborów bezpośrednio nigdy nie rozpoczynał dziennika (pierwszy taki przekaz znajdował się średnio na czwartej, piątej pozycji).

Blok wyborczy nie został formalnie wyodrębniony, choć przekazy bezpośrednio dotyczące wyborów zawsze były emitowane obok siebie i zapowiadane w sposób nie budzący wątpliwości, że chodzi o przekazy wyborcze.

Zwraca uwagę fakt, że żaden z przekazów nie dotyczył wyników sondaży, procedur wyborczych i instruktażu.

Nieliczne (10%) informacje dotyczące programów wyborczych były bardzo lakoniczne. Na ich podstawie trudno było wyrobić sobie pogląd o programach poszczególnych ugrupowań. Widzowie dowiedzieli się ile bramek strzelili łódzcy dziennikarze kandydatom AWS, zobaczyli wicepremiera Balcerowicza jadącego rikszą, ale nie dowiedzieli się jak przyszli samorządowcy chcą zorganizować po reformie służbę zdrowia i oświatę, jak chcą zapewnić bezpieczeństwo taksówkarzom lub usprawnić przejazd przez zatłoczone centrum Łodzi (nie dowiedzieli się tego także z audycji publicystycznych - o tym szczegółowo w dalszej części opracowania).

Pod względem formalnym informacje były mało atrakcyjne. Reporterzy najczęściej pokazywali siedzących za stołami polityków i słuchających ich dziennikarzy (relacje z konferencji prasowych stanowiły ponad połowę przekazów wyborczych). Kandydaci rzadko wypowiadali się, częściej ich stanowisko przedstawiane było w relacjach redakcji („setki” wypełniły tylko 9% czasu przekazów wyborczych - przy czym zwykle widzowie słuchali „gości” z Warszawy: Leszka Millera, Józefa Oleksego, ministra Jacka Dębskiego). Wyróżnić należy relacje z protestu mieszkańców Brzezin (blokowali drogę z Warszawy do Łodzi, żądając ustanowienia siedziby powiatu w ich mieście) - te przekazy były pełne, rzetelne i atrakcyjnie zrealizowane.

Trzy informacje (7,9% przekazów wyborczych, 1,4% wszystkich przekazów) miały - według mojej oceny - charakter wyborczej kryptoreklamy. Wszystkie przekazy kryptowyborcze dotyczyły kandydatów występujących w roli innej niż wyborcza (z racji pełnionej funkcji publicznej).

Przykładem relacji kryptowyborczych były przekazy z udziałem ministra sportu, Jacka Dębskiego („lokomotywy” łódzkiego AWS w wyborach do sejmiku wojewódzkiego) - o planowanych zmianach w swoim resorcie opowiadał w towarzystwie innych kandydatów AWS, bronił bramki w meczu kandydatów prawicy z dziennikarzami, spotykał się z łyżwiarzami i karatekami, a na dwa dni przed wyborami wręczał dyplomy i medale

uczestnikom igrzysk młodzieży salezjańskiej i opowiadał o inwestycjach na stadionach Widzewa i ŁKS.

Analizując równowagę dostępu poszczególnych komitetów i kandydatów warto zwrócić uwagę na fakt, że niemal wszystkie przekazy wyborcze (90,9%) dotyczyły kampanii na terenie Łodzi (6% - na terenie innych miejscowości obecnego województwa łódzkiego, 3% - na terenie pozostałych miejscowości regionu łódzkiego).

Trudno stwierdzić, by którykolwiek z przekazów w sposób zamierzony kreował negatywny lub pozytywny wizerunek poszczególnych komitetów wyborczych i kandydatów - w zasadzie wszystkie przekazy miały charakter neutralny.

Nieliczne (3) przypadki wyrażania negatywnego stosunku do innych komitetów dotyczyły głównych wyborczych rywali: SLD i AWS. Józef Oleksy mówił na wiecu, że *prawica ma swoją, często bezduszną wobec potrzeb ludzi, filozofię rządzenia*, a Waldemar Krenc (lider łódzkiej AWS) nazywał tego typu krytykę (według relacji reportera) *działaniem wrednym i perfidnym*.

Problematyce wyborczej w okresie od 26 września do 9 października nadawca poświęcił jedynie trzy programy publicystyczne:

- 5 października: dziesięciominutowy program z cyklu *Wojewodowie o reformie kraju*,
- 6 października: półtoragodzinny *Łódzki wieczór publicystyczny*
- 6 października: dziesięciominutowy wywiad z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim w cyklu *Temat dnia*.

W okresie od 26 września do 9 października nadawca nie emitował własnych audycji (w ramach publicystyki bieżącej) z udziałem przedstawicieli poszczególnych komitetów poświęconych prezentacji programów wyborczych bądź prezentacji stosunku do reformy samorządowej i kształtu ustrojowego państwa. Przedstawiciele komitetów nie komentowali też aktualnych wydarzeń związanych z przebiegiem kampanii wyborczej.

Nadawca nie emitował własnych audycji wyborczych.

Emisja audycji wyborczych komitetów - bez zastrzeżeń.

Respektowanie ciszy wyborczej na 24 godziny przed dniem głosowania i w dniu wyborów - bez zastrzeżeń.

Zakaz publikacji sondaży wyborczych od 7 dnia przed dniem wyborów aż do zakończenia głosowania - bez zastrzeżeń.

Podsumowanie

Celem badania była analiza uczestnictwa regionalnego ośrodka TVP w Łodzi w kampanii wyborczej do samorządu terytorialnego, a w tym:

- wypełnienia misji poinformowania społeczności lokalnych o kandydatach, programach i procedurach wyborczych wszystkich szczebli, z zachowaniem zasady równowagi;
- wypełnienia wymogów ordynacji wyborczej związanych z kampanią wyborczą, tj. obowiązku rozpowszechnienia w odpowiednich terminach audycji wyborczych komitetów, respektowania w oznaczonym czasie ciszy wyborczej i zakazu publikowania sondaży.

O ile z drugiego zadania nadawca wywiązał się w sposób nie budzący zastrzeżeń, o tyle można mieć kilka uwag co do wypełnienia misji poinformowania społeczności lokalnych

o kandydatach i programach. Przekazy na ten temat sprowadzały się w zasadzie do relacji z festynów wyborczych i konferencji prasowych; informacje o programach wyborczych i kandydatach były bardzo powierzchowne (w okresie dwóch przedwyborczych tygodni poświęcono im zaledwie ok. 20 minut, wyłącznie w programach informacyjnych). Brak było informacji o kampanii wyborczej w regionie. Kandydatów i ich programów nie prezentowano w audycjach publicystycznych.

Moja kilkuletnia obserwacja kampanii wyborczych w regionalnych mediach publicznych prowadzi do wniosku, że nadawcy rezygnują z emitowania własnych audycji wyborczych obawiając się oskarżeń o brak równowagi dostępu komitetów do anteny („jeśli nie emituję żadnych programów wyborczych, to na pewno nikt nie oskarży mnie o faworyzowanie któregoś z komitetów”). Nadawcy mylnie zakładają, że wypełnią misję poinformowania społeczności lokalnych o kandydatach i programach, emitując narzucone odgórnie audycje komitetów wyborczych. Być może warto przygotować rozporządzenie, które określiłoby precyzyjnie zasady udziału regionalnych mediów w kampaniach wyborczych (nie tylko w zakresie emisji audycji komitetów, ale także własnych audycji wyborczych).

Oprac. **Bogusław Potoniec**

PODSUMOWANIE

Analiza audycji TVP 1 i 2 wskazuje, że nadawca publiczny na bieżąco informował o kampanii wyborczej wszystkich komitetów, koncentrując się jednak w większym stopniu na jej przebiegu niż na wszechstronnej prezentacji programów wyborczych. Mimo znaczących różnic w sposobie informowania o poszczególnych podmiotach wyborczych w TVP S.A. nie stwierdzono w tym okresie ani jednego przypadku rażącego naruszenia równowagi w prezentacji tematyki wyborczej.

W programach nadawcy publicznego informowano o znaczeniu aktu wyborczego oraz o terminach i trybie głosowania. Telewizja Publiczna, zrezygnowała natomiast z prezentacji sondaży przedwyborczych na dwa tygodnie przed dniem głosowania. Inaczej niż w przypadku poprzednich wyborów, nadawca nie zdecydował się również na zorganizowanie na swojej antenie wieczoru wyborczego, bezpośrednio po zamknięciu lokali wyborczych w czasie którego zaprezentowano by przybliżone preferencje czy wyniki wyborów.

Nadawca telewizyjny wywiązał się z zobowiązań jakie nakłada na niego ordynacja wyborcza. Bezpośrednio przed wyborami wyemitował również debatę telewizyjną, poświęconą prezentacji opinii i programu ogólnopolskich komitetów wyborczych.

Audycje informacyjne w TVP 1 i 2

W wyniku monitoringu stwierdzono, że Telewizja Polska, w okresie dwóch tygodni przed wyborami dostrzegła wydarzenia związane z kampanią samorządową, poświęcając tej tematyce średnio co czwarty przekaz w *Wiadomościach* o 19:30 i *Panoramie* o 22:00. Przekazy wyborcze stanowiły ogółem w obu serwisach 27% wszystkich relacji.

Prawie wszystkie relacje o wyborach w *Wiadomościach* i *Panoramie* dotyczyły szczebla ogólnopolskiego. Stanowiły one 93% wszystkich przekazów wyborczych. Nadawca publiczny przeważnie nie informował o przebiegu kampanii na niższych szczeblach samorządowych. W *Wiadomościach* nadano tylko cztery informacje dotyczące wyborów na szczeblu gminnym i pięć - na szczeblu wojewódzkim.

Przekazy bezpośrednio wyborcze, tzn. takie których treść odnosiła się wprost do wyborów samorządowych, stanowiły 80% przekazów wyborczych. Pozostałe informacje związane z wyborami, podawane były w *Wiadomościach* i *Panoramie* w kontekście innych wydarzeń. *Wiadomości* częściej niż *Panorama* przekazywały informacje bezpośrednio o wyborach. W *Panoramie* częściej niż w *Wiadomościach* pojawiały się informacje wyborcze w związku z innymi wydarzeniami.

Na obu antenach informacje dotyczące wyborów nadawane były średnio w połowie serwisu - na szóstej pozycji. Informacje wyborcze w większości przypadków nie były głównymi wiadomościami dnia w obydwu serwisach. Nieco wyższą pozycję w serwisach, a więc również rangę nadano przekazom wyborczym w *Wiadomościach* niż w *Panoramie*.

Ogółem w obydwu serwisach na najwyższej pozycji prezentowane były przekazy dotyczące AWS. Kolejne miejsca zajmowały: SLD, UW, Przymierze Społeczne i Ruch Patriotyczny Ojczyzna. Różnica między AWS i pozostałymi komitetami i ugrupowaniami była jednak nieznaczna. Najniższą rangę w obu serwisach przypisywano informacjom dotyczącym Rodziny Polskiej - relacje o tym komitecie pojawiały się najczęściej na najdalszych miejscach w serwisach *Wiadomości* i *Panoramy*.

Tylko trzykrotnie w ciągu dwóch tygodni informacje wyborcze nadane zostały w oznaczonym, formalnie wyodrębnionym *bloku wyborczym* – dwa razy w *Wiadomościach* i raz w *Panoramie*.

Ponad połowa przekazów wyborczych *Panoramy* o 22:00 i *Wiadomości* o 19:30 dotyczyła ogólnopolskich komitetów wyborczych: AWS, SLD, UW, Przymierza Społecznego, Ruchu Patriotycznego Ojczyzna i Rodziny Polskiej. Informacje na ich temat stanowiły 52% relacji wyborczych w obu serwisach. Jednak w *Wiadomościach* nadano więcej informacji o komitetach wyborczych niż w *Panoramie*. Tematem największej liczby przekazów wyborczych były – w *Wiadomościach* komitety AWS i SLD, a w *Panoramie* - Ruch Patriotyczny Ojczyzna. Mimo nieco mniejszej liczby przekazów poświęconych SLD (druga pozycja pod względem liczby relacji łącznie w obu serwisach TVP) komitetowi temu poświęcono jednak na antenie tyle samo czasu co AWS.

W obu serwisach można było dostrzec zachwianie równowagi pomiędzy liczbą i długością trwania przekazów o komitetach AWS i SLD, którym poświęcano najwięcej czasu oraz pozostałymi czterema komitetami. W obydwu serwisach informacje o Komitecie Rodzina Polska, których było najmniej miały marginalne znaczenie dla przebiegu kampanii w mediach.

W *Wiadomościach* o 19:30 w grupie informacji o komitetach biorących udział w kampanii informowano najczęściej o przebiegu kampanii poszczególnych komitetów, następnie o programie, a wreszcie o stosunku ich przedstawicieli do bieżących wydarzeń politycznych. We wszystkich trzech grupach informacji, mówiono najczęściej o komitetach: SLD, AWS, natomiast najrzadziej o Komitecie Rodzina Polska.

W *Panoramie*, podobnie jak w *Wiadomościach* najczęściej informowano o przebiegu kampanii komitetów AWS i SLD, inaczej niż w *Wiadomościach* w następnej kolejności mówiono o stosunku do bieżących wydarzeń politycznych (w tym najczęściej o Ruchu Patriotycznym Ojczyzna), a najrzadziej o programie komitetu (w tym najczęściej o Ruchu Patriotycznym Ojczyzna i Rodzinie Polskiej).

Średnio co trzecia informacja wyborcza w obydwu serwisach dotyczyła bieżącej działalności partii i ugrupowań politycznych uczestniczących w kampanii, co stanowiło 32% przekazów wyborczych.

W ciągu dwóch tygodni przed dniem głosowania w serwisach Programu 1 i 2 najwięcej przekazów w kontekście bieżących wydarzeń politycznych poświęcono SLD jako ugrupowaniu politycznemu (13 przekazów), a także UW i PSL, które jako partie pojawiły się w obu serwisach (po 10 razy). Najwięcej czasu zajęły przekazy na temat AWS i SLD jako ugrupowań politycznych (po około 12 minut).

W *Wiadomościach* najczęściej mówiono o programie poszczególnych partii i ugrupowań (najczęściej o SLD i PSL), w *Panoramie* najwięcej informacji dotyczyło stosunku przedstawicieli partii i ugrupowań do bieżących wydarzeń (najczęściej SLD i UW).

W czasie kampanii wyborczej nadano 10 przekazów dotyczących premiera oraz rządu i 5 przekazów o Prezydencie RP. Premierowi poświęcono w *Wiadomościach* i *Panoramie* 13, zaś prezydentowi 10 minut. Przekazy dotyczące premiera i rządu ukazywały się przeciętnie na czwartej pozycji, natomiast na temat prezydenta na trzecim miejscu w serwisie.

W czasie kampanii przed wyborami samorządowymi duży wpływ na opinię publiczną miały prezentowane w audycjach informacyjnych wypowiedzi i stanowiska polityków czołowych ugrupowań i komitetów. W miarę zbliżania się terminu wyborów wzrastała liczba wypowiedzi polityków na temat kampanii. *Panorama* zareagowała na zbliżające się wybory

dwukrotnym zwiększeniem liczby wypowiedzi i opinii prezentowanych na antenie. *Wiadomości* nie zwiększyły liczby wypowiedzi przedstawionych na antenie bezpośrednio przed wyborami.

Swoje stanowisko w relacjach dotyczących bieżących wydarzeń politycznych w sprawie wyborów prezentowali najczęściej przedstawiciele ugrupowań SLD (12 razy) i AWS (7 razy). Najmniej wypowiedzi - podobnie jak samych przekazów odnotowano w przypadku UW (piętnastokrotnie mniej niż SLD). W *Wiadomościach* – najczęściej SLD i AWS (po 5 wypowiedzi), w *Panoramie* natomiast najczęściej SLD (częściej niż w *Wiadomościach*), a najrzadziej w grupie największych partii AWS. Najczęściej spośród polityków wypowiadał się Leszek Miller. W *Panoramie* należały do niego wszystkie wypowiedzi w imieniu SLD.

W grupie relacji o komitetach wyborczych wypowiedzi polityków pojawiały się częściej w *Wiadomościach*, niż w *Panoramie*. W *Wiadomościach* najczęściej przedstawiano opinię SLD o wyborach. W 9 na 10 przypadków były to wypowiedzi Leszka Millera. Drugie miejsce pod względem ilości wypowiedzi zajął komitet AWS. Najmniej wypowiedzi pochodziło od Rodziny Polskiej. W *Panoramie* najczęściej przedstawiano wypowiedzi przedstawicieli SLD i AWS – po 5. Najrzadziej – Rodziny Polskiej i UW.

W czasie kampanii wyborczej liczba przekazów wyborczych w *Wiadomościach* i w *Panoramie* stopniowo rosła. W *Wiadomościach* w pierwszym tygodniu monitoringu nadawane były średnio 2, a w *Panoramie* 3 przekazy wyborcze dziennie. W drugim tygodniu, w obydwu serwisach średnia ta wzrosła średnio do 7 przekazów.

W serwisie TVP 1 w drugim tygodniu wyemitowano ogółem 2,5 raza więcej informacji wyborczych niż w pierwszym, natomiast w *Panoramie* 2 razy więcej.

Średni czas przekazów emitowanych każdego dnia w pierwszym tygodniu kampanii był w obydwu audycjach TVP S.A. taki sam i wynosił 3 minuty. W drugim tygodniu kampanii średni czas trwania informacji wyborczych wydłużył się w *Panoramie* do 5 minut, natomiast w *Wiadomościach* do 8 minut. Siedem dni przed wyborami tematyce wyborczej poświęcono o 20 minut więcej czasu w *Wiadomościach* niż w *Panoramie*.

W ponad 1/3 relacji reporterskich przebieg kampanii prezentowany był przez pryzmat konfliktów politycznych i społecznych lub w formie prowadzonej przez ugrupowania kampanii negatywnej, skierowanej przeciwko innym partiom czy komitetom.

Najczęściej pojawiały się one w relacjach o komitetach SLD, AWS i Przymierze Społeczne.

Ugrupowaniem, które najczęściej wyrażało krytyczny stosunek wobec innych było Przymierze Społeczne (26 razy). Następnym w kolejności był SLD (19 razy) i AWS (9 razy).

Blisko połowa przedstawionych w serwisach opinii polityków Akcji Wyborczej Solidarność, wyrażały krytyczny stosunek wobec innych podmiotów politycznych, głównie SLD. Podobnie dużo opinii krytycznych zawierały przekazy o SLD. Najwięcej z nich dotyczyło AWS. Kolejnym komitetem, którego przedstawiciele wygłaszali najczęściej krytycznych opinii wobec innych komitetów było Przymierze Społeczne. Niemal wszystkie zaprezentowane na antenie wypowiedzi przedstawicieli Przymierza Społecznego zawierały negatywne opinie wobec osób piastujących stanowiska państwowe, a zwłaszcza rządu. Wyjątkiem pod względem sposobu prowadzenia kampanii negatywnej był komitet UW, w którego relacjach znalazła się podczas kampanii tylko jedna negatywna opinia (o SLD). Obecne w audycjach informacyjnych elementy kampanii negatywnej koncentrowały się wokół przeprowadzania reform przez koalicję (SLD, PSL) oraz reakcji na krytykę, co do trybu ich wprowadzania (AWS).

Kampania wyborcza została upolityczniona przez pojawienie się w niej tematów, które choć nie związane bezpośrednio z wyborami mogły mieć wpływ na decyzje wyborców. Taki wpływ miały wydarzenia będące przedmiotem sporów politycznych między opozycją a koalicją rządzącą. Tematem, który podejmowano i który stał się kontekstem wyborczym jeszcze przed oficjalnym rozpoczęciem kampanii, była sejmowa dyskusja nad nową ustawą podatkową. Został on poruszony w czasie kampanii 29.09 w obu głównych serwisach informacyjnych. Kolejnym tematem, który wywarł znaczący wpływ na przebieg kampanii, był projekt ustawy o finansowaniu samorządów. Po raz pierwszy został on poruszony 29.09 w *Wiadomościach* i 30.09 w *Panoramie*, po czym w *Wiadomościach* pojawił się dziewięciokrotnie, a w *Panoramie* czterokrotnie. Następnym z tematów było zniesienie ulgi budowlanej. W *Wiadomościach* poruszono ten temat dwukrotnie, a w *Panoramie* trzykrotnie.

Powyższe dane wskazują, że w głównych serwisach TVP S.A. nadawca informował o przebiegu kampanii samorządowej na bieżąco, koncentrując się przede wszystkim na jej wymiarze ogólnopolskim. Mimo dużej liczby relacji o komitetach wyborczych, codzienne informacje w obu serwisach zdominowane zostały przez wydarzenia związane z aktywnością największych partii i ugrupowań politycznych. Kampania samorządowa w dużej mierze rozegrała się w monitorowanych mediach informacyjnych na płaszczyźnie, rząd – opozycja parlamentarna, wokół proponowanych przez stronę koalicyjną projektów reform i reakcji na nie ugrupowań opozycyjnych, głównie SLD. W grupie informacji o wyborach wyraźnie również, zaznaczył się podział na ugrupowania i komitety, o których informowano najczęściej i pozostałe podmioty startujące w wyborach, o których informacje pojawiały się rzadziej lub wręcz sporadycznie (Rodzina Polska). Wspomniany podział, świadczący o pewnej nierównowadze informowania w dużym stopniu wynikał jednak z samej polityki informacyjnej komitetów i ugrupowań.

Audycje publicystyczne w TVP 1 i 2

W okresie ostatnich dwóch tygodni kampanii wyborczej analizą objęto również audycje publicystyczne emitowane w TVP, *W Centrum uwagi* oraz *Debatę* w całości poświęconą tematyce wyborczej.

Ponad połowa (5 z 9) wydań audycji publicystycznej *W Centrum uwagi* poświęcona została tematyce wyborczej przy czym w większości z nich, tematyka wyborów omawiana była przez pryzmat aktualnych wydarzeń politycznych. Dwukrotnie, podejmowana tematyka związana była bezpośrednio z wyborami. Jedną z audycji w całości poświęconą została komitetowi wyborczemu Rodzina Polska i był to jedyny przypadek, gdy gościem *W Centrum Uwagi* był komitet wyborczy. Tematem jednego z wydań był instruktaż wyborczy i zasady głosowania. Gościem tego wydania audycji był przedstawiciel PKW.

TVP tylko raz w ciągu dwóch tygodni przed wyborami wyemitowała audycję *Debata*. W audycji przedstawiciele największych komitetów wyborczych w dyskusji ze swoimi przeciwnikami politycznymi mieli możliwość przedstawienia programu komitetu oraz określenia swojego stosunku wobec założeń reformy administracyjnej.

Zarówno w tej audycji jak i w *W centrum uwagi* została zachowana zasada równowagi i rzetelności dziennikarskiej.

Audycje poświęcone wyborom poddano również analizie, z punktu widzenia ich znaczenia edukacyjnego i wartości popularyzujących ideę samorządności w mediach. Oceny ich dokonał niezależny ekspert Krajowej Rady, Edmund Wnuk-Lipiński. Stwierdził on, że recenzowane programy telewizyjne były nie tylko zróżnicowane pod względem poziomu, ale także tworzone bez jakiegś nadrzędnej myśli przewodniej. Nie wyłaniał się z tego jakiś

ogólniejszy zamysł (np. uświadomienie wagi tych wyborów dla samych mieszkańców, czy popularyzacja nowych reguł gry obowiązujących na szczeblach lokalnych, czy też mobilizacja obywateli do uczestnictwa w wyborach – wobec spodziewanej, stosunkowo niskiej frekwencji). Wnuk-Lipiński najwyżej ocenił audycję W interesie publicznym, nadaną 6.10. Podkreślił jednocześnie, że pora jej emisji (późny wieczór) miała zapewne wpływ na niską oglądalność. Ekspert podkreślił, że audycje własne telewizji publicznej na temat wyborów samorządowych w zasadzie dochowywały zasady neutralności politycznej. W konkluzji stwierdził, iż telewizja publiczna realizowała w czasie kampanii wyborczej do samorządów swoją misję, aczkolwiek realizacja ta nie do końca była udana.

Audycje WOT – 51

Monitoring programu WOT 51 wykazał, że tematyka wyborcza na tej antenie praktycznie nie zaistniała. Telewizja regionalna nie wypełniła swojej funkcji informacyjnej ani edukacyjnej.

W okresie od 26.09 do 9.10 tylko dwukrotnie w serwisach lokalnych *Kuriera Warszawskiego* pojawiły się przekazy dotyczące wyborów. Pojawiły się na pierwszej i ósmej pozycji w serwisie. Zajęły łącznie 2 min., co stanowiło 1,5 % ogółu przekazów.

Analizie poddano również *Telewizyjny Kurier Skierniewic*, *Telewizyjny Kurier Radomski* oraz audycję *Wieści z Ratusza*. Informacje wyborcze nadano jedynie w *Kurierze Radomskim* i w *Wieściach z Ratusza*.

W okresie przedwyborczym publicystyka w WOT nie uległa żadnym zmianom. Nadawca nie przeznaczył dodatkowego czasu na własne audycje wyborcze. Monitoringiem w okresie tym objęto audycję *Rozmowa Dnia*. Spośród dziesięciu przeanalizowanych wydań tej audycji tylko jedno dotyczyło w sposób bezpośredni wyborów samorządowych, co stanowiło 1 % analizowanego materiału.

Telewizja regionalna nie skorzystała ze swojej funkcji informacyjnej ani edukacyjnej, aby pomóc mieszkańcom przyszłego województwa mazowieckiego w zrozumieniu czym naprawdę jest samorząd terytorialny, jak zmieni się władza wykonawcza w województwie mazowieckim, w jakim stopniu reforma samorządowa w stolicy zmieni zarządzanie miastem, jakie będą kompetencje sejmiku, rady miasta, powiatu, zarządu miasta i władz gminnych i dzielnicowych.

Bezpłatne audycje wyborcze

W okresie kampanii wyborczej począwszy od 26.09 telewizja publiczna emitowała codzienne bezpłatne audycje wyborcze. Pojawiały się one w Programie 1 i 2 w formalnie oznaczonych blokach popołudniowych. W Programie 2 audycje te zajęły trzykrotnie więcej czasu niż w Programie 1.

Nadawca w niewystarczającym stopniu wypełnił obowiązek edukacji obywatelskiej w zakresie znaczenia wyborów samorządowych. Instruktaż i procedury wyborcze zajęły zaledwie 7% przekazów dotyczących kampanii.

Począwszy od 04.10.1998 r., na antenie TVP S.A. obowiązywał zakaz prezentowania wyników sondaży przedwyborczych. W monitorowanych audycjach TVP 1 i 2 nie zanotowano przypadku złamania tej zasady, również w czasie obowiązywania ciszy wyborczej.

Zgodnie z ustawą o ordynacji wyborczej, zakończenie kampanii wyborczej miało miejsce 24 godziny przed dniem głosowania, tj., o północy w dniu 09.10.1998 r. Począwszy od tego czasu, w mediach zapoczątkowany został okres ciszy wyborczej. Na antenie TVP 1 i 2 nie zarejestrowano w tym czasie ani jednego przypadku złamania tego rozporządzenia.

W okresie dwóch tygodni kampanii nie stwierdzono rażącego naruszenia *Ustawy o radiofonii i telewizji* i ordynacji wyborczej w audycjach TVP 1 i 2, a o kampanii wyborczej informowano na bieżąco zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami dziennikarstwa telewizyjnego.

W ogólnopolskich programach nadawcy publicznego nie stwierdzono przypadków kryptoreklamy wyborczej. W Wiadomościach nadano co prawda dwa przekazy o kandydatach, nie podano jednak ich przynależności partyjnej ani innych informacji związanych z wyborami, które mogłyby świadczyć o promowaniu ich kandydatury w mediach.

Ośrodki Regionalne TVP S. A.- analizy programowe współpracowników terenowych KRRiT

Współpracownicy terenowi KRRiT przeprowadzili w okresie od 26.09. do 11.10. monitoring kampanii wyborczej. Analizą objęte zostały wydania lokalnych serwisów informacyjnych i publicystyka bieżąca, które w tym czasie zostały wyemitowane przez regionalne ośrodki TVP w Łodzi, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Poznaniu i Wrocławiu. Oprócz kampanii monitoringiem objęto również okres ciszy wyborczej i dzień wyborów. Celem podjętego monitoringu było sprawdzenie czy i w jakim stopniu oddziały terenowe TVP S.A. wypełniły misję poinformowania społeczności lokalnych o kandydatach, programach i procedurach wyborczych wszystkich szczebli władz samorządowych z zachowaniem zasady równowagi.

W programach wszystkich monitorowanych ośrodków terenowych TVP S.A. tematyka wyborcza obecna była tylko w serwisach informacyjnych i publicystyce bieżącej. Prawie wszystkie ośrodki regionalne zrezygnowały z emisji własnych audycji wyborczych, zarówno o charakterze publicystycznym, jak edukacyjnym czy instruktażowym. Jedynie OTV Poznań przygotował na czas kampanii cykl publicystyczny *Poznań moje miasto*.

Wszyscy telewizyjni nadawcy regionalni spełnili obowiązek rozpowszechniania w odpowiednich terminach nieodpłatnych audycji przygotowanych przez komitety wyborcze. Łączny czas tych audycji był zgodny z limitami zapisanymi w ordynacji wyborczej. Nie stwierdzono przypadków jej naruszenia.

W publicystyce bieżącej nadawcy wyraźnie unikali tematyki nawiązującej do wyborów, można było odnieść wrażenie, że w toczących się debatach świadomie omijano tę kwestię. Wyjątek stanowił OTV Kraków, w którym audycje publicystyczne częściej niż w innych ośrodkach podejmowały tematykę wyborczą, głównie na szczeblu powiatowym.

W serwisach informacyjnych wszystkich ośrodków lokalnych nadawca nie wyodrębnił formalnie bloków wyborczych. W większości relacji wyborczych nie wskazał również szczebla wyborów. Tylko w telewizyjnym ośrodku gdańskim połowę informacji poświęcono kampanii do sejmików wojewódzkich i do rad miejskich.

W trzech z siedmiu ośrodków regionalnych – w OTV Łódź, OTV Gdańsk i OTV Katowice stwierdzono obecność w przekazach wyborczych elementów kryptoreklamy dotyczących postaci kandydujących.

W większości monitorowanych mediach publicznych kampania wyborcza przebiegała spokojnie. Nie zawierała treści naruszających dobre imię osób czy ugrupowań politycznych. Jedynie w serwisach jednego z ośrodków - łódzkiego stwierdzono przypadki prowadzenia kampanii negatywnej przez przedstawicieli niektórych komitetów wyborczych.

W wyniku monitoringu stwierdzono, że w większości oddziałów regionalnych nie złamano zakazu publikowania wyników sondaży przedwyborczych na 7 dni przed wyborami i obowiązku respektowania ciszy wyborczej na 24 godziny przed dniem głosowania. Tylko w OTV Gdańsk nie przestrzegano tych zasad nadając w dniu wyborów wyniki sondażu.

W trzech ośrodkach (Gdańsk, Lublin, Poznań) w emitowanych przekazach wyborczych odnotowano obecność elementów edukacyjnych i instruktażowych poświęconych zasadom głosowania, strukturze i uprawnieniom władz samorządowych.

Kampania w telewizjach regionalnych miała charakter bardziej polityczny niż merytoryczny. W większości monitorowanych audycji więcej informowano o przebiegu kampanii niż prezentowano programy lokalnych komitetów i kandydatów. Wśród przekazów na ten temat dominowały relacje z festynów wyborczych i konferencji prasowych. Wszystkie ośrodki regionalne przedstawiały neutralny wizerunek komitetów i kandydatów.

Podsumowując, należy stwierdzić, że TVP wywiązała się w swych programach ogólnopolskich z misji informowania widzów o kampanii samorządowej. W minimalnym stopniu wywiązały się ze swego zadania ośrodki telewizji publicznej, które wyraźnie unikały tematyki wyborczej w swoich audycjach informacyjnych i publicystycznych. Nadawca również w minimalnym stopniu wywiązał się z funkcji edukacyjnej.

RADIOFONIA PUBLICZNA

I. PROGRAM 1 PR S.A.

Przedmiotem monitoringu w kampanii wyborczej do samorządów w Programie 1 PR S.A. były główne audycje informacyjne i publicystyczne, nadane w okresie 26 września - 10 października br., czyli w okresie trwania oficjalnej kampanii wyborczej w mediach elektronicznych, regulowanej przepisami ordynacji wyborczej.

Były to następujące audycje:

- dziennik poranny o godz. 7.00 (12-minutowy), nadawany od poniedziałku do soboty, mający najwyższe audytorium w ciągu dnia; monitoringiem objęto 13 wydań
- magazyn informacyjny *Z kraju i ze świata* o godz. 19.00 (25-minutowy, a w niedziele 15-minutowy), nadawany codziennie, zawierający przekrój wszystkich wydarzeń dnia; zmonitorowano 14 wydań
- poranny magazyn informacyjno-publicystyczny *Sygnaly dnia*, nadawany od poniedziałku do soboty w godz. 6.00-8.30; monitoringiem objęto 13 wydań
- popołudniowy magazyn informacyjno-publicystyczny *Aktualności*, nadawany od poniedziałku do piątku w godz. 16.12-16.55; zmonitorowano 10 wydań.

Monitoringiem objęto także specjalną audycję poświęconą wyborom, tj. blisko godzinną debatę wyborczą, zrealizowaną przez Program 1 PR, Program 3 i Informacyjną Agencję Radiową, a nadaną w Programie 1 PR w dniu 4 października br. w godz. 12.10 - 13.00. W debacie uczestniczyli przedstawiciele sześciu komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy ogólnopolskie: SLD, AWS, UW, Przymierze Społeczne, Ruch Patriotyczny Ojczyzna i Stowarzyszenie Rodzina Polska.

Ponadto, podobnie jak we wszystkich innych monitorowanych programach, sprawdzono wypełnienie przez Program 1 PR obowiązków nałożonych przez ordynację wyborczą: nadanie w określonym wymiarze czasowym audycji komitetów wyborczych, zachowanie ciszy wyborczej na 24 godziny przed dniem wyborów i w dniu głosowania oraz przestrzeganie zakazu publikacji sondaży wyborczych na 7 dni przed wyborami.

Problematyka wyborcza w wybranych audycjach informacyjnych w Programie 1 PR (dziennik poranny godz. 7.00-7.12 i magazyn *Z kraju i ze świata* godz. 19.00-19.25)

1. Skala i ranga obecności tematyki wyborczej

W okresie 2 tygodni poprzedzających wybory samorządowe przekazy dotyczące w jakiś sposób wyborów pojawiły się niemal w każdym (z jednym wyjątkiem) wydaniu wieczornym *Z kraju i ze świata* i w połowie wydań dziennika porannego.

W *dzienniku porannym* (godz. 7.00) informacje wyborcze były nieliczne: w 13 monitorowanych wydaniach nadano zaledwie 12 przekazów odnoszących się do wyborów – tj. 1 lub 2 przekazy w wydaniu. Z tej liczby tylko 8 przekazów odnosiło się do wyborów mniej lub bardziej bezpośrednio, a w dalszych 4 przekazach o wyborach wspomniano przy

okazji innego tematu (przekaz tzw. pośredni). W czterech wydaniach dziennika porannego nie pojawiła się żadna informacja związana z wyborami.

W stosunku do ogółu przekazów zamieszczonych w monitorowanych wydaniach *dziennika porannego* (131 przekazów, łącznie 156 minut) relacje odnoszące się do wyborów (bezpośrednio lub pośrednio) stanowiły tylko 9% ogólnej ich liczby i zajęły 12% łącznego czasu emisji dziennika. Porównanie obu odsetków wskazuje, że były to na ogół informacje rozbudowane, dłuższe niż inne.

Częstotliwość informacji wyborczych w obu tygodniach kampanii nie była w dzienniku porannym jednakowa: w pierwszym tygodniu pojawiły się tylko 2 przekazy odnoszące się w jakimś stopniu do wyborów, w drugim – znajdowały się one (bezpośrednio lub pośrednio) w dzienniku codziennie.

Przekazy te umieszczone były w *dzienniku porannym* na wysokich pozycjach: średnia pozycja 8 przekazów bezpośrednich wynosiła **2,6**, a 4 przekazów pośrednich - **2**. Należy jednak sądzić, że działo się tak nie tyle ze względu na wagę nadaną w dzienniku samym wyborom (przeczy temu nikła liczba informacji na ten temat), co ze względu na rangę osób, instytucji i ugrupowań politycznych, o których informowano w przekazach wyborczych (szerzej o tym w następnym punkcie).

W wieczornym wydaniu magazynu *Z kraju i ze świata* tematyka wyborcza pojawiała się znacznie częściej niż w dzienniku o godz. 7.00. Jak już wspomniano, w ciągu 2 ostatnich tygodni kampanii przekazy odnoszące się do wyborów znalazły się niemal w każdym wydaniu wieczornego magazynu. Łącznie w 14 monitorowanych wydaniach nadano **41** przekazów odnoszących się do wyborów (od 1 do 6 na magazyn; **średnio 3,2** przekazów na magazyn zawierający treści wyborcze). Z tej liczby **32** przekazy, czyli ponad trzy czwarte, odnosiły się do wyborów bezpośrednio, dalszych 9 – pośrednio (we wcześniej zdefiniowanym sensie tego określenia). W stosunku do ogółu przekazów zamieszczonych w monitorowanych wydaniach magazynu *Z kraju...* (201 przekazów, łącznie 314 minut) stanowiły one 20% ogólnej ich liczby i zajęły 19% czasu.

Porównanie tych dwóch ostatnich wyliczeń procentowych wskazuje, że długość przekazów wyborczych w magazynie była przeciętnie taka sama jak pozostałych informacji.

Podobnie jak w dzienniku porannym, liczba przekazów odnoszących się do wyborów była w magazynie *Z kraju i ze świata* większa w drugim tygodniu kampanii. W pierwszym tygodniu znalazło się w magazynie **14** takich przekazów, z czego **10** odnosiło się do wyborów bezpośrednio, w drugim – zamieszczono **27** przekazów związanych z wyborami, w tym **22** odnosiły się do wyborów bezpośrednio. Było ich więc dwa razy więcej.

Pozycja przekazów odnoszących się do wyborów była w magazynie *Z kraju i ze świata* niższa niż w dzienniku porannym - wyniosła ona średnio **7,4** i była podobna w obu tygodniach. Niższe miejsce przekazów wyborczych w magazynie *Z kraju...* niż w dzienniku o g. 7.00 wiąże się z faktem, że w magazynie znalazło się - jak to zostanie pokazane szczegółowo dalej - więcej informacji dotyczących komitetów wyborczych oraz wyborczych procedur, a te właśnie przekazy nadawane były na dalszych pozycjach.

2. Rodzaj przekazywanych informacji

W *dzienniku porannym* w ciągu 2 tygodni w 12 przekazach odnoszących się w jakimś stopniu do wyborów poinformowano:

- 2 razy o apelach prezydenta A. Kwaśniewskiego, o udział w wyborach, formułowanych przy okazji spotkania prezydenta z samorządowcami (i przedstawienia przezeń na tym spotkaniu listy możliwych zagrożeń reformy administracyjnej) oraz przy okazji krytycznego ustosunkowania się prezydenta do projektu ustawy o finansowaniu samorządów;
- 2 razy o wystąpieniu premiera w TVP 1 w dniu 8 października (będącym poniekąd reakcją na emisję audycji z prezydentem w dniu 4 października);
- o skardze wyborczej AWS w związku z emisją w TVP 1 w dniu 4 października audycji z prezydentem, uznanej przez sztab wyborczy AWS za kryptoreklamę SLD.
- o prezentacji programu samorządowego SLD na spotkaniu z ambasadorami i o krytycznej reakcji UW, zarzucającej SLD wykorzystywanie dyplomatów w kampanii wyborczej;
- o oczekiwanym przez SLD sukcesie wyborczym w postaci uzyskania połowy spośród ponad 60 tys. mandatów;
- o stanowisku 6 największych komitetów wyborczych wobec projektu ustawy o finansowaniu samorządów (zacytowano fragmenty debaty wyborczej nadanej w PR 1 poprzedniego dnia)
- o manifestacji OPZZ przeciwko rządowi i zakwalifikowaniu jej przez lidera AWS jako działania kryptowyborczego;
- o obawach wicepremiera Balcerowicza co do jakości decyzji budżetowych parlamentu w czasie przedwyborczym;
- o zakończeniu w dniu 10 października kampanii wyborczej i o istocie ciszy przedwyborczej;
- o wznowieniu przez rząd - po przerwie spowodowanej kampanią wyborczą - akcji informacyjnej na temat przeprowadzanych reform.

Analiza przekazów wyborczych nadanych w dzienniku porannym pokazuje, że nawet gdy odnosiły się one do wyborów bezpośrednich, informacja o wyborach nie była w nich na ogół tematem samodzielnym ani głównym. Informacje wyborcze pokazywane były przez pryzmat bieżących wydarzeń politycznych i zagadnień „stojących na porządku dnia” i im niejako podporządkowane.

Jedna trzecia z nich odnosiła się do działań najwyższych organów władz (prezydent, premier) oraz do kontrowersji wokół opracowywanych właśnie w tym czasie ustaw samorządowych.

Można by wręcz powiedzieć, że gdyby nie padły w nich apele o wzięcie udziału w wyborach, informacje te trudno byłoby zakwalifikować jako wyborcze – byłyby one stricte polityczne.

Tylko 4 przekazy odnosiły się bezpośrednio do komitetów wyborczych. Koncentrowały się jednak nie na programach komitetów, ale na konfliktach między komitetami i elementach kampanii negatywnej.

Jedyna informacja, która przedstawiała stanowisko wszystkich 6 największych komitetów wyborczych (a nie tylko SLD i ewentualnie AWS) wobec aktualnego, ważnego zagadnienia politycznego (tj. wobec finansowania samorządów) nie była samodzielną informacją dziennika, lecz cytatem z debaty wyborczej, czyli z innej audycji nadanej w PR 1.

Tylko raz, na zakończenie kampanii, przedstawiono w *dzienniku porannym* wiadomość na temat kalendarza i procedur wyborczych. Nawiasem mówiąc, z punktu widzenia potrzeb informacyjnych potencjalnych wyborców informację raczej drugorzędą, mówiono bowiem o ciszy wyborczej i karach za jej naruszenie, nie przedstawiono natomiast procedury głosowania.

W wieczornym wydaniu *Z kraju i ze świata* informacji odnoszących się do wyborów było więcej niż w wydaniu południowym, ale większy w nich udział miały takie, w których temat wyborów, przebiegu kampanii itd. był traktowany jako samoistny.

W ciągu 2 tygodni w 41 przekazach odnoszących się w różny sposób do wyborów poinformowano:

- o kampanii różnych komitetów wyborczych (18 przekazów)
- o perypetiach związanych z poszczególnymi kandydatami (2 przekazy)
- o związanych z wyborami działaniach partii politycznych wchodzących w skład komitetów wyborczych (3 przekazy)
- o działaniach prezydenta związanych z wyborami (2 przekazy)
- o działaniach premiera związanych z wyborami (1 przekaz)
- o działaniach rządu odnoszących się do wyborów lub komentowanych przez innych jako odnoszące się do wyborów (4 przekazy)
- o stosunku innych podmiotów politycznych do wyborów (2 przekazy)
- o procedurach wyborczych (7 przekazów).

Podsumowanie

Jak widać z tego zestawienia, w *Dzienniku porannym* o godz. 7.00 poświęcono wyborom samorządowym niewielką uwagę.

O kampanii i wyborach informowano bowiem o tyle tylko, o ile informacje te dotyczyły najwyższych urzędów i osób w kraju lub głośnych wydarzeń – „afer” - w przebiegu kampanii. Zasadniczym tematem tych przekazów były w istocie bieżące wydarzenia polityczne.

Nie informowano o kampanii żadnego komitetu poza AWS i SLD; o przebiegu kampanii na terenie kraju; o programach komitetów wyborczych (wyjąwszy jednorazowe cytaty z debaty wyborczej); o procedurach wyborczych i sposobie głosowania.

Należy tu podkreślić, że poza trzema przekazami (apel prezydenta, nadzieje wyborcze SLD, informacja o ciszy wyborczej) – wszystkie pozostałe miały charakter „negatywny” – zawierały krytykę jednych podmiotów życia politycznego przez inne (krytykowano rząd i koalicję rządzącą, ale także Sejm, prezydenta, OPZZ, TVP S.A., AWS, SLD). Nie przedstawiano natomiast w przekazach programów pozytywnych (własnych poglądów i programów ugrupowań związanych z omawianymi zagadnieniami).

W wieczornym wydaniu *Z kraju i ze świata* informacji odnoszących się do wyborów było nie tylko więcej niż rano, ale większy w nich udział miały takie, w których temat wyborów, przebiegu kampanii itd. był traktowany jako główny.

Informacje „negatywne” – tj. informujące o wzajemnej krytyce różnych podmiotów politycznych – stanowiły w wieczornym wydaniu *Z kraju...* mniej niż połowę (17 przekazów) – większość miała charakter neutralny lub, jeśli nawet traktowały o sporze politycznym, to informowały o meritum sporu (i w tym sensie były „merytoryczne”).

Szerzej niż w dzienniku porannym informowano o przebiegu kampanii wyborczej – też oczywiście wyłącznie w skali ogólnopolskiej, ale obok SLD i AWS zaistniały tu także (choć w minimalnym wymiarze) inne komitety i ugrupowania: PSL, ZChN, Ojczyzna, Rodzina Polska. Powiadamiano dość często o kalendarzu wyborczym i o procedurach głosowania (7 przekazów).

II. Program III PR S.A.

1. Audycje informacyjne

To był dzień jest trzydziestominutową audycją informacyjno-publicystyczną, nadawaną codziennie (oprócz sobót i niedziel) o godz. 23.00. Zawiera ona pełny zestaw informacji z całego dnia. Składa się z dwóch wyraźnie wyodrębnionych części: serwisu (15 minut) oraz komentarzy do najważniejszych wydarzeń dnia. Komentatorami są na ogół dziennikarze spoza Polskiego Radia.

1.1. Skala i ranga obecności problematyki wyborczej

Badaniem zostało objętych 10 wydań audycji. Znalazło się w nich 145 przekazów, z czego 24 dotyczyły wyborów. Stanowiło to 16,5 % ogólnej liczby przekazów w serwisach.

Tabela 19. Liczba i procentowy udział przekazów dotyczących wyborów w kolejnych wydaniach audycji *To był dzień*

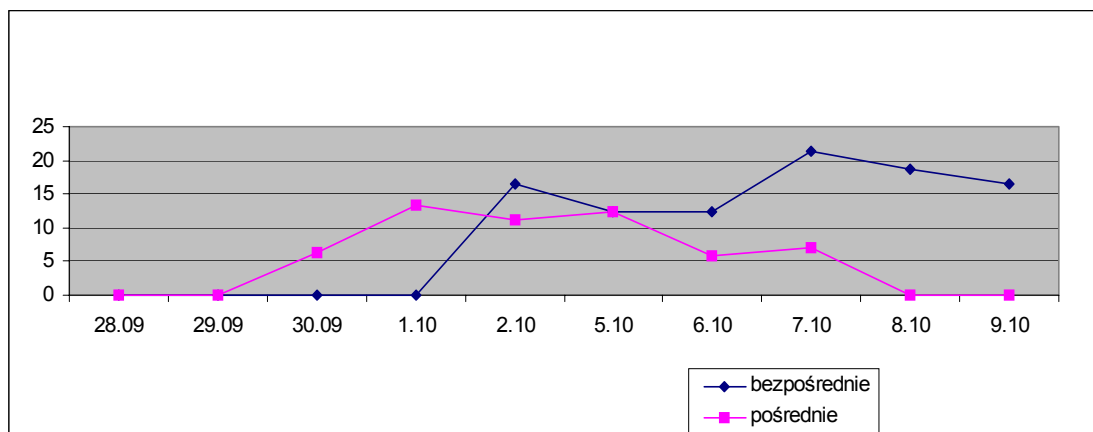
Data	Ogółem liczba przekazów w serwisie	Przekazy dotyczące wyborów bezpośrednio		Przekazy dotyczące wyborów pośrednio		Ogółem wszystkie przekazy wyborcze w serwisie	
		Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
I tydzień							
28.09	15	0	0	0	0	0	0
29.09.	14	0	0	0	0	0	0
30.09.	16	0	0	1	6,25%	1	6,25 %
1.10.	15	0	0	2	13,3 %	2	13,3 %
2.10.	18	3	16,6 %	2	11,1%	5	27,7 %
II tydzień							
5.10.	8	1	12,5 %	1	12,5 %	2	25 %
6.10.	17	4	12,5 %	1	5,88 %	5	29,4 %
7.10.	14	3	21,4 %	1	7,1 %	4	28,5 %
8.10.	16	3	18,75 %	0	0	3	18,75 %
9.10.	12	2	16,6 %	0	0	2	16,6 %
Razem	145	16	11%	8	5,5 %	24	16,5 %

W pierwszym tygodniu badanego okresu w dwóch wydaniach audycji (28.09 i 29.09) nie znalazły się żadne przekazy dotyczące wyborów. W pozostałych 3 wydaniach z tego tygodnia pojawiło się łącznie 8 przekazów dotyczących wyborów pośrednio i bezpośrednio, co stanowiło 10% wszystkich przekazów. W drugim tygodniu przekazy dotyczące wyborów były obecne w każdym serwisie, a ich liczba podwoiła się w porównaniu z pierwszym tygodniem do 16, co stanowiło 24% ogólnej liczby przekazów. W większości były to

przekazy bezpośrednio dotyczące wyborów (13). Liczba wszystkich przekazów w poszczególne dni wahała się od 8 do 18, a natomiast dotyczących wyborów - od 1 do 5.

Dynamikę występowania przekazów dotyczących bezpośrednio i pośrednio wyborów w poszczególnych wydaniach audycji *To był dzień* obrazuje wykres 14.

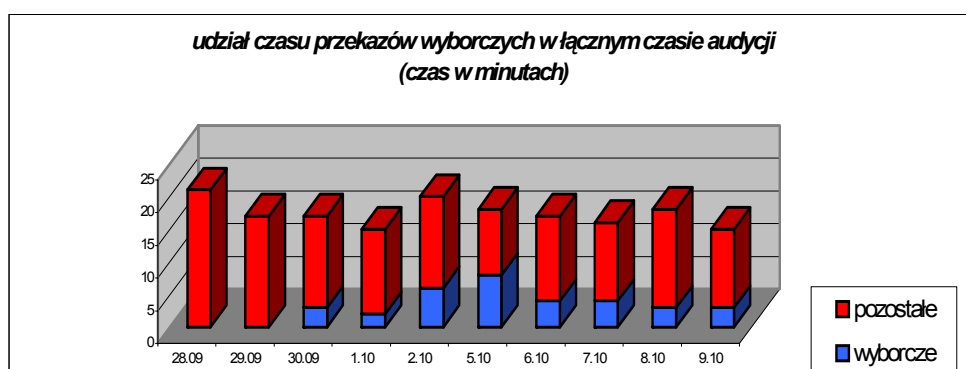
Wykres 14. Dynamika kampanii(Odsetek informacji wyborczych w serwisach)



Jak wynika z wykresu 1, udział przekazów dotyczący wyborów pośrednio w stosunku do wszystkich przekazów w serwisie był największy 2 października. Od tego dnia stopniowo spadał aż do zaniku na dwa dni przed końcem kampanii. Natomiast udział przekazów bezpośrednio dotyczących wyborów największy był w dniach 2 i 7 października.

Mierzono również czas trwania przekazów dotyczących wyborów w omawianej audycji. Najwięcej czasu zajęły one w wydaniu z 5 października, tj. 8 minut i 8 sek, co stanowiło 44,6 % czasu trwania tego serwisu. Przez następne cztery wydania tej audycji czas trwania tego rodzaju przekazów stopniowo ulegał skróceniu. Czas trwania przekazów dotyczących wyborów w kolejnych wydaniach serwisu *To był dzień* obrazuje wykres 14.

Wykres 15. Udział czasu przekazów wyborczych w łącznym czasie audycji (czas w minutach).



Zatem zarówno liczba przekazów, jak i ich czas trwania w ostatnim tygodniu kampanii wykazywały tendencję spadkową.

Tabela 20. obrazuje rangę obecności tematyki wyborczej w kolejnych wydaniach audycji *To był dzień*

	pozycja w serwisie	średnia pozycja
--	--------------------	-----------------

data	pierwszego przekazu dot. wyborów	w serwisie trzech pierwszych przekazów dot. wyborów
I tydzień		
28.09.98	0	0
29.09.98	0	0
30.09.98	4	4
01.10.98	2	2,5
02.10.98	2	3,6
II tydzień		
05.10.98	3	3,5
06.10.98	3	4
07.10.98	3	4,3
08.10.98	6	7
09.10.98	9	9,5

Najwyższą pozycję, jaką osiągnął pierwszy przekaz dotyczący wyborów spośród wszystkich wydań serwisu była pozycja 2. Najniższą pozycję – dziewiątą – zajął przekaz dotyczący wyborów nadany w ostatnim przed wyborami wydaniu monitorowanej audycji tj. 9 października.

Przekazy tego rodzaju zajmowały średnio 4 pozycję (średnia liczona jest z audycji, w których wystąpiły przekazy dotyczące wyborów). Najczęściej znajdowały się one na drugiej pozycji - dwukrotnie w ciągu badanych dwóch tygodni - i na trzeciej – trzykrotnie.

Wysokie pozycje przekazów wyborczych w serwisach świadczą o tym, że nadawca nadał dość dużą rangę tematyce wyborczej.

Biorąc pod uwagę fakt, że audycja *To był dzień* ma charakter informacyjny należy stwierdzić, że zarówno liczba przekazów wyborczych, jak i czas ich trwania, oraz dość wysoka pozycja przekazów w serwisach świadczą o zainteresowaniu nadawcy wyborami do władz samorządowych.

1.2. Rodzaj przekazywanych informacji wyborczych

Wśród przekazów wyborczych jakie pojawiły się w audycjach 12 dotyczyło przebiegu kampanii, 8 dotyczyło bieżących wydarzeń politycznych lub gospodarczych i odniesień do wyborów. Pozostałe 4: dotyczyły komitetów wyborczych, partii politycznych, procedur i instruktażu oraz sondaży.

Brak było przekazów prezentujących elementy programów wyborczych komitetów i kandydatów. Kwestie procedur wyborczych i instruktażu oraz sondaże wyborcze obecne były w minimalnym stopniu.

Widoczną była nasilającą się wraz ze zbliżaniem terminu wyborów tendencją nadawania bieżącym wydarzeniom politycznym wyborczego kontekstu (8 przekazów). I tak np. obecne w serwisach w okresie kampanii dyskusje wokół ustawy o finansowaniu samorządów (a więc nie związane bezpośrednio z wyborami, dotyczące kwestii ustrojowo-administracyjnych) podobnie większość bieżących działań rządu, premiera, prezydenta (czy też np. związku zawodowego) stawał się tematem wyborczym wykorzystywanym niejednokrotnie do prowadzenia kampanii negatywnej.

Przekazy dotyczące kampanii wyborczej okazały się najliczniejsze (12 przekazów). W tej grupie przekazów regułą było koncentrowanie się na konfliktach, aferach, kampanii negatywnej. Dominowały informacje o wzajemnych oskarżeniach komitetów,

skargach na nieprawidłowości w mediach (komitety AWS, Przymierza Społecznego skierowały w czasie kampanii do PKW i KRRiT skargi o naruszenie ordynacji wyborczej, Komitet Ojczyzna złożył w Prokuraturze i PKW zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przez telewizję publiczną). Przypadki agresywnej kampanii były tematem chętnie podejmowanym przez dziennikarzy, czego przykładem może być przekaz poświęcony wypowiedzi Stefana Niesiołowskiego na temat SLD, w którym przytoczone jest jego sformułowanie komentujące plakat wyborczy SLD – „komunistyczna pedofilia”.

W wieczornym dzienniku Trójki w zasadzie nie zajmowano się wyborami na szczeblu lokalnym. Wynika to zapewne z charakteru rozgłośni – jest to stacja ogólnopolska, ale także z rodzaju przekazywanych informacji w okresie wyborczym – w większości dotyczyły one bieżących wydarzeń politycznych w z udziałem koalicji rządowej, członków rządu, opozycji, prezydenta. Wyjątkiem są tu 2 przekazy (obydwa z 2.10), pierwszy poświęcony był szczeblowi lokalnemu (informowano o kontrowersyjnej kampanii AWS w Słupsku) jednak nie precyzowano, czy chodzi o wybory do rad gmin, do rad powiatów czy do sejmików wojewódzkich. Drugi z omawianych przekazów dotyczył wyborów do rad gmin i informował o braku kandydatów w 4 wsiach w woj. łomżyńskim z powodu zaaabsorbowania rolników pracami polowymi. Zatem przekazy zajmujące się wyborami na szczeblu lokalnym koncentrowały się raczej na folklorze wyborczym, miały charakter ciekawostek niż poruszały merytoryczne kwestie wyborów na szczeblu lokalnym.

Komentarze

O ile na tle wszystkich przekazów nadanych w poszczególnych serwisach tematyka wyborcza nie była dominująca (co wydaje się zrozumiałe), to w komentarzach kontekst wyborczy pojawiał się często i był wyraźny. Podczas gdy w serwisach procentowy udział przekazów wyborczych nie przekroczył 30%, to komentarze kilkakrotnie poświęcone były niemalże w całości wyborom (2.10., 5.10., 9.10.) Nadawanie bieżącym wydarzeniom politycznym kontekstu wyborczego w komentarzach wydawało się uzasadnione. Tym bardziej, że ocenę tych wydarzeń powierzono znanym komentatorom politycznym. Na podkreślenie zasługuje także sam dobór komentatorów, o zróżnicowanych opcjach politycznych.

Tab. 21. Obecność w komentarzu tematów związanych z wyborami, które pojawiły się w serwisie (od momentu pojawienia się przekazów wyborczych w serwisie w badanym okresie).

Data	30.09.	1.10	2.10	5.10	6.10	7.10	8.10	9.10
liczba przekazów wyborczych w serwisie	1	2	5	2	5	4	3	2
obecność w komentarzu tematów wyborczych	1	1	3	1	2	4	2	3

2. Publicystyka

2.1. *Salon polityczny Trójki*

Przedmiot monitoringu

Salon polityczny Trójki to cykliczna audycja publicystyczna nadawana 5 razy w tygodniu od poniedziałku do piątku kilka minut po godzinie 8 rano, trwająca około 10-14 min. W okresie objętym monitoringiem wyemitowano 10 audycji z tego cyklu.

Była to gorąca publicystyka społeczno-polityczna, w której tematy poruszane w audycjach są bezpośrednio zdeterminowane przez wydarzenia bieżące w kraju (i zagranicą). Najczęściej poruszane były tematy budzące kontrowersje, będące przedmiotem sporów politycznych. Gośćmi audycji byli politycy, przedstawiciele rządu, organizacji społecznych uczestniczący w tych wydarzeniach. Bardzo często byli to przedstawiciele stron toczących się dyskusji politycznych.

Za każdym razem gościem programu była jedna osoba (wyjątek stanowiła audycja wyemitowana w dniu 9 października, gdzie zaproszono do udziału przedstawicieli 6 ogólnopolskich komitetów wyborczych.).

Gospodarzem wszystkich programów była Monika Olejnik.

Skala i ranga obecności problematyki wyborczej

Spośród 10 wyemitowanych audycji 9 poświęconych było bieżącym wydarzeniom w kraju, jedna audycja dotyczyła wyborów w Niemczech.

Większość gości *Salonu politycznego Trójki* zaproszonych do audycji w tym czasie to przedstawiciele koalicji rządzącej, zaproszeni przede wszystkim w związku z nasilonymi w okresie kampanii sporami w obrębie koalicji AWS i UW. W audycjach tych tematyka, którą można określić jako wyborczą pojawiała się marginalnie.

Jednak poruszane na antenie tematy mogły mieć znaczenie wyborcze mimo, że nie odnosiły się do wyborów.

Tylko w trzech audycjach tematyka wyborcza była obecna w dużym stopniu:

- audycja z udziałem Roberta Kwiatkowskiego Prezesa TVP S.A.
- audycja z udziałem Jerzego Buzka Premiera Rzeczypospolitej Polskiej
- audycja z udziałem przedstawicieli ogólnopolskich komitetów wyborczych.

Rodzaj przekazywanych informacji wyborczych i merytoryczność kampanii

W ciągu dwóch tygodni na antenie audycji *Salon polityczny Trójki* przeważały rozmowy na temat bieżącej polityki państwa.

W siedmiu audycjach rozmowy z zaproszonymi gośćmi w studiu koncentrowały się wokół wydarzeń bieżących: sporów w obrębie koalicji rządzącej, planowanej reformy podatkowej (ulgi prorodzinne, mieszkaniowe), przyszłym funkcjonowaniu samorządów. Bardzo szeroko komentowana była autopoprawka rządu dotycząca finansowania powiatów. W większości zaproszeni goście byli przedstawicielami koalicji rządzącej czyli uczestnikami tych wydarzeń. Taki dobór gości wymusiła formuła audycji (gorąca publicystyka bieżąca do której podstawę stanowią aktualne wydarzenia polityczne, gospodarcze, społeczne). Zapraszani goście występowali w funkcji

przedstawicieli poszczególnych ugrupowań politycznych wypowiadając się na temat węzłowych zagadnień polityki państwa (polityka mieszkaniowa państwa, reforma podatkowa itp.), na temat których dyskutowano w tym czasie.

Tylko w jednej audycji poświęcono więcej miejsca jednej kwestii planowanej reformy mieszkalnictwa, do której zaproszono Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa Sławomira Najningera.

Trzy pozostałe audycje, w których tematyka związana z wyborami była szerzej obecna to:

- W odpowiedzi na wystąpienie prezydenta zaproszono do udziału w audycji premiera Jerzego Buzka, który miał możliwość ustosunkowania się do wyemitowanej przez TVP 1 audycji z udziałem prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego, którą AWS oceniło jako kampanię wyborczą na rzecz SLD (AWS domagała się przeznaczenia również czasu antenowego dla premiera w czasie kampanii wyborczej).
- Audycja w dn. 8.10.98 r., do której zaproszono prezesa Telewizji Polskiej Roberta Kwiatkowskiego również w odpowiedzi na skargę złożoną do KRRiT przez AWS dotyczącą wyemitowanej przez TVP 1 audycji z udziałem prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego. Dyskutowano również o powodach, dla których telewizja odmówiła emisji programu wyborczego Ruchu Patriotycznego Ojczyzna. Przy okazji mówiono o innych zarzutach, jakie pojawiają się pod adresem telewizji publicznej.
- Ostatnia audycja (o czym mowa była wcześniej) była próbą konfrontacji wszystkich komitetów wyborczych. Dyskusja w studio dotyczyła wyborów oraz przyszłego funkcjonowania samorządów. Jednak krótki czas audycji nie pozwolił na zaprezentowanie poglądów poszczególnych przedstawicieli i skupiono się na wzajemnych zarzutach i pretensjach. Audycja ta więc miała formę raczej debaty, nie zaś rozmowy jak pozostałe z tego cyklu. Krótki czas jaki przypadł na wypowiedź jednego przedstawiciela komitetu uniemożliwił pełne przedstawienie poglądów na poruszane kwestie wszystkich biorących udział w dyskusji. Audycja pozostawia słuchaczowi wrażenie chaotycznej i nieuporządkowanej. Mimo, że stworzono szansę konfrontacji wszystkich ugrupowań walczących o głosy wyborców w ostatni dzień kampanii, to audycja ta nie spełniła takiej funkcji.

Można więc uznać, że w analizowanym okresie w „Salonie politycznym Trójki” tematy **bezpośrednio związane z wyborami** pojawiały się marginalnie i jedynie przy okazji zgłaszanych protestów przez komitety wyborcze. Nieco więcej uwagi poświęcono jedynie 45 minutowej audycji z udziałem prezydenta wyemitowanej na antenie Programu 1 TVP 4 października (w niedzielę) oraz protestowi AWS z nim związanym (trzy razy temat ten pojawił się w rozmowach).

W audycjach pojedynczo pojawiały się szczegółowe pytania związane z toczącą się kampanią. Pytano o:

- obecność na liście wyborczej SLD kandydata związanego z Leszkiem Buble
- obecność na klipie reklamowym SLD osoby związanej z AWS (bez jej zgody)
- wpływ na kampanię wyborczą UW opublikowania *Białej Księgi* przez Leszka Balcerowicza
- kwestię zawierania sojuszków powyborczych przez komitety wyborcze (SLD i AWS)
- wstrzymanie emisji klipu wyborczego komitetu Ruchu Patriotycznego *Ojczyzna*

Brak było audycji, w których komitety prezentowałyby swoje programy.

Tylko do jednej audycji (w ostatnim dniu kampanii) zaproszono przedstawicieli wszystkich komitetów wyborczych i stworzono możliwość konfrontacji i przedstawienia stanowiska w węzłowych zagadnieniach społeczno-politycznych, ale i tu prezentacja taka nie miała miejsca, ze względu na krótki czas audycji.

Równowaga dostępu komitetów wyborczych do anteny

Wśród 10 wyemitowanych w monitorowanym okresie „Salonów politycznych Trójki” - 8 wypełniło rozmowy z politykami, gośćmi pozostałych dwóch byli prezes Telewizji Polskiej oraz prezes Fundacji Pojednanie.

W omawianym okresie do audycji zostali zaproszeni:

- 28.09 (poniedziałek) **Jan Parys** Fundacja Pojednanie
- 29.09 (wtorek) **Leszek Miller** Przewodniczący SLD
- 30.09 (środa) **Henryk Goryszewski** Szef Sejmowej Komisji Finansów Publicznych
- 1.10 (czwartek) **Mirosław Czech** Sekretarz Generalny UW
- 2.10 (piątek) **Wiesław Walendziak** Szef Kancelarii Premiera
- 5.10 (poniedziałek) **Henryk Wujec** UW
- 6.10 (wtorek) **Jerzy Buzek** Premier Rządu
- 7.10 (środek) **Sławomir Najninger** Prezes Urzędu Mieszkalnictwa
- 8.10 (czwartek) **Robert Kwiatkowski** Prezes Telewizji Polskiej S.A

Wyjątkowo do ostatniej z analizowanych audycji tj. w dniu 9.10 (piątek) zostało zaproszonych kilka osób:

- **Mirosław Dakowski** Rodzina Polska
- **Tomasz Nałęcz** Przymierze Społeczne
- **Tomasz Szewczak** Ruch Patriotyczny Ojczyzna
- **Mirosław Czech** Unia Wolności
- **Bronisław Komorowski** AWS
- **Marek Borowski** SLD

Należy jednak zauważyć, iż politycy zapraszani do audycji występowali jako przedstawiciele rządu lub konkretnej partii. Dopiero w ostatniej audycji (tj. 9.10) zostali zaproszeni jako przedstawiciele komitetów wyborczych (w podwójnej roli w tym czasie wystąpił Mirosław Czech obecny we wcześniejszej audycji jako Sekretarz Generalny UW). Była to jedyna audycja gdzie do przedstawicieli koalicji (AWS i UW) oraz opozycji (SLD) dołączyli nie wypowiadający się wcześniej przedstawiciele Rodziny Polskiej, Przymierza Społecznego, Ruchu Patriotycznego Ojczyzna.

I tak wśród polityków zaproszonych do udziału w audycji najczęściej zapraszani byli przedstawiciele koalicji rządzącej (przedstawiciele rządu w tym premier: 3 razy, przedstawiciele AWS 2 razy, UW -3 razy). Dwa razy na antenie pojawili się przedstawiciele SLD, tylko raz przedstawiciele komitetów wyborczych: Rodziny Polskiej, Przymierza Społecznego oraz Ruchu Patriotycznego Ojczyzna.

Należy jednak wziąć pod uwagę, iż jedna z audycji była nietypowa i odbiegała w swojej formie od pozostałych. Do „Salonu politycznego Trójki” wyemitowanego w dniu 9 października zaproszeni zostali przedstawiciele wszystkich ogólnopolskich komitetów wyborczych: SLD, AWS, UW, Rodziny Polskiej, Ruchu Patriotycznego Ojczyzna, Przymierza

Spolecznego. Jednak czas jaki przypadł jednej osobie na wypowiedź był o wiele krótszy, niż w standardowej audycji (czas jaki przypadł na jednego przedstawiciela to ok. 2,5 min., w przypadku *normalnej* audycji z tego cyklu było to ok. 10 –14 min. włączając w to czas zadawania pytań przez dziennikarza). Tak więc przedstawiciele *Rodziny Polskiej*, *Ruchu Patriotycznego Ojczyzna* oraz *Przymierza Społecznego*, którzy nie byli zapraszani wcześniej mieli mniejszą możliwość zaprezentowania się i przedstawienia szerszej poglądów dotyczących ważnych kwestii społecznych.

2.2. Puls TRÓJKI

Przedmiot monitoringu

„Puls Trójki” to cykliczna audycja publicystyczna nadawana w paśmie przedpołudniowym, o stałej porze 11.10 – 11.58 trwająca ok. 50 min. Jest stałą audycją, w której zwykle omawiane są ważne dla kraju, aktualne tematy polityczne, gospodarcze i społeczne.

Audycje cyklu nadawane były na żywo i miały charakter kontaktowy. Każdą z nich prowadził jeden dziennikarz, który zadawał pytania, udzielał głosu zaproszonym gościom i telefonującym słuchaczom.

Do każdej z audycji zapraszano od 2 – 4 zaproszonych gości. Istotnym elementem formuły były nadawane na żywo telefony od słuchaczy, które zajmowały średnio 1/5 czasu trwania każdej audycji (6 – 7 telefonów).

W audycji poświęconej nowemu podziałowi administracyjnemu formuła została poszerzona o dodatkowe elementy, tj. relacje i sondy uliczne z terenu (Kielc, Częstochowy, Morąga, Brzeziny).

Audycje w monitorowanym okresie prowadziły dziennikarki Programu 3: Jolanta Kucharska i Beata Michniewicz.

Skala i ranga obecności tematyki wyborczej

W okresie objętym analizą na 8 wyemitowanych przez nadawcę audycji 6 dotyczyło wyborów samorządowych.

Audycje nadane w monitorowanym okresie można podzielić na:

1. Audycje prezentujące ogólnopolskie komitety wyborcze z udziałem przedstawicieli poszczególnych komitetów (nadano 3 takie audycje)
2. Audycje przybliżające temat reformy samorządowej i administracyjnej państwa z udziałem ekspertów (2 audycje)
3. Audycje dotyczące przebiegu kampanii wyborczej (1 audycja)
4. Audycje nie związane z wyborami samorządowymi (2 audycje, nie są przedmiotem analizy, ich tematem były: zwycięstwo socjaldemokracji w Niemczech (29 września) oraz protest lekarzy anestezjologów (30 września)).

Oznacza to, że nadawca nadał dużą rangę tematyce samorządowej przeznaczając większość audycji „Puls Trójki” w monitorowanym okresie na realizację tematyki samorządowej (por. tabela 22).

Tabela 22.

Data emisji	Temat audycji / zaproszeni goście
28.09.98	Prezentacja Komitetu Wyborczego Stowarzyszenia Rodzina Polska Profesor Piotr Jaroszyński – prezes Stowarzyszenia Rodzina Polska, Irena Awłasewicz – Borkowska
01.10.98	Dyskusja na temat reformy samorządowej, jej odbioru społecznego oraz przebiegu kampanii samorządowej Profesor Edmund Wnuk – Lipiński, profesor Ireneusz Krzemiński, Ryszard Bugaj (jako wiceprezes Fundacji Twój Głos Twój Wybór)
05.10.98	Prezentacja Komitetu Wyborczego AWS Jacek Rybicki – wiceprzewodniczący AWS, Józef Pólkowski – pełnomocnik Komitetu Wyborczego AWS, Andrzej Kieryłło – szef Biura Prasowego Komitetu Wyborczego AWS
06.10.98	Prezentacja Komitetu Wyborczego SLD Jerzy Szmajdziński – wiceprzewodniczący SDRP, marszałek Marek Borowski, Andrzej Urbańczyk – rzecznik prasowy SLD
07.10.98	Dyskusja na temat nowego podziału administracyjnego i reformy samorządowej Elżbieta Hibner – doradca premiera, profesor Jerzy Regulski – przewodniczący Komisji do Spraw Reform Ustrojowych Państwa
08.10.98	Przebieg kampanii samorządowej w mediach (w związku ze skargą Przymierza Społecznego na radio publiczne oraz wstrzymaniem emisji programu wyborczego Ruchu Patriotycznego Ojczyzna przez tv publiczną) Prof. Tomasz Nałęcz i Marek Sawicki wiceprezes PSL reprezentowali Przymierze Społeczne, natomiast Ruch Patriotyczny Ojczyzna – prof. Dariusz Grabowski i Janusz Szewczak

Jak pokazuje tabela nadawca dołożył staranności przeznaczając czas antenowy zarówno na audycje o charakterze popularyzującym i przybliżającym ideę samorządności (również reformę administracyjną), jak i audycje prezentujące komitety wyborcze.

Należy jednak podkreślić, że sposób ujęcia tematyki wyborczej w poszczególnych audycjach bardzo często sprowadzał się do sporów, dyskusji, polemik o charakterze politycznym. Zwłaszcza dotyczy to audycji z udziałem przedstawicieli poszczególnych komitetów wyborczych.

Kwestia zostanie omówiona poniżej.

Rodzaj przekazywanych informacji wyborczych i merytoryczność kampanii

Wspólną cechą audycji poświęconych prezentacji komitetów wyborczych było koncentrowanie się na konfliktach politycznych i społecznych oraz kampanii negatywnej, nie zaś na merytorycznym ukazywaniu programów poszczególnych komitetów.

Formuła audycji w zasadzie sprzyjała kształtowaniu pozytywnego wizerunku własnego (w studiu byli obecni przedstawiciele jednego tylko komitetu) i negatywnego komitetów postrzeganych jako przeciwnik w zbliżających się wyborach.

Prezentacja programów wyborczych oraz stosunku do reformy samorządowej zajmowała marginalne miejsce niezależnie od zaproszonego do studia komitetu.

Rozmowy dotyczyły głównie bieżących wydarzeń politycznych, które nabierały wyborczego wymiaru.

Koncentrowano się przede wszystkim na wysuwaniu oskarżeń pod adresem przeciwników politycznych, akcentowaniu konfliktów, eksponowaniu afer. W ten sposób starano się wypromować własny komitet. W tym kontekście przedstawiano przebieg kampanii samorządowej.

I tak np. SLD wykorzystywała bieżący temat autopoprawy rządu do ustawy o finansowaniu samorządów do prowadzenia kampanii negatywnej na rzecz AWS.

AWS z kolei oskarżał SLD o anarchizację życia publicznego, do której prowadzi totalna krytyka w okresie przedwyborczym wszelkich poczynań rządu i koalicji.

Natomiast przedstawiciele Rodziny Polskiej stwierdzali wręcz np., że AWS-u nie można nazwać autentyczną prawicą (to zaledwie prawy palec lewej ręki) ponieważ przeprowadza reformy na niekorzyść narodu polskiego, m.in. doprowadził do przeprowadzenia reformy administracyjno - samorządowej, która umożliwia rozbiór Polski, reformy edukacji, która grozi degradacją młodego pokolenia.

To tylko niektóre przykłady potwierdzające negatywny charakter kampanii samorządowej. Należy stwierdzić, że większość poruszanych tematów przedstawionych w tabelach poniżej była wykorzystywana przez komitety do prowadzenia kampanii negatywnej przeciwko innym komitetom.

Tematyka audycji prezentującej Komitet Wyborczy Stowarzyszenia Rodzina Polska
--

Powody utworzenia przez Rodzinę Polską własnego Komitetu Wyborczego, niezależnego od AWS.

Podstawowe założenia programowe Stowarzyszenia Rodzina Polska.
--

Krytyka polskiej prawicy

Krytyka przeprowadzanych przez koalicję rządzącą reform:
--

- | |
|--|
| <ul style="list-style-type: none">- Samorządowo – administracyjnej- Edukacyjnej |
|--|

Stosunek Rodziny Polskiej do niektórych zadań samorządu lokalnego

Rola kościoła katolickiego w życiu społecznym

Konflikt wokół krzyży na zwirowisku w Oświęcimiu - stosunek Rodziny Polskiej do problemu
--

Tematyka audycji prezentującej Komitet Wyborczy AWS
--

Telewizyjne wystąpienie prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego (skarga AWS do KRRiT).

Krytyka kampanii prowadzonej przez SLD
--

Podkreślenie osiągnięć koalicji i rządu m.in. podjęcie ważnych dla kraju reform – reformy samorządowej, zdrowia, ubezpieczeń
--

Finansowanie samorządów – krytyka postawy opozycji wobec ustawy samorządowej
--

Kampania wyborcza AWS.

Tematyka audycji prezentującej Komitet Wyborczy SLD
Telewizyjne wystąpienie prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego (skarga AWS do KRRiT).
Współpraca koalicji z opozycją w pracach nad reformą samorządową.
Podkreślenie wkładu SLD w przeprowadzane przez obecną koalicję reformy ustrojowe
Ustawa o finansowaniu samorządów – podkreślenie jej wad i słabości
Długi socjaldemokracji
Elektorat SLD

Merytoryczny charakter z założenia miały 2 pozostałe audycje z udziałem ekspertów przybliżające temat reformy samorządowej i administracyjnej państwa.

Były to audycje na temat:

- reformy samorządowej, jej odbioru społecznego oraz przebiegu kampanii samorządowej (1 października) z udziałem profesora Edmunda Wnuka – Lipińskiego i profesora Ireneusza Krzezińskiego oraz Ryszarda Bugaja, jako wiceprezesa Fundacji Twój Głos Twój Wybór.
- nowego podziału administracyjnego i reformy samorządowej (7 października) z udziałem profesora Jerzego Regulskiego – przewodniczącego Komisji do spraw reform ustrojowych państwa i doradcy premiera, pani Elżbiety Hibner.

W okresie objętym analizą nadano 1 audycję, której tematem był przebieg kampanii samorządowej w mediach publicznych. Audycję nadano w odpowiedzi na bieżące wydarzenia tj. w związku ze skargą Przymierza Społecznego na radio publiczne oraz wstrzymaniem emisji programu wyborczego Ruchu Patriotycznego Ojczyzna przez telewizję publiczną. Do studia zaproszono: Marka Sawickiego i Tomasza Nałęcza przedstawicieli Przymierza Społecznego oraz profesora Dariusza Grabowskiego i Janusza Szewczaka z Ruchu Patriotycznego Ojczyzna. Głównym przedmiotem tej audycji był przebieg kampanii samorządowej w mediach w ocenie zaproszonych komitetów i słuchaczy (telefoniczny udział w audycji). Przedstawiciele zaproszonych komitetów prezentowali stanowisko, że są dyskryminowani przez media publiczne, które ukazują kampanię dwubiegunowo poświęcając czas przede wszystkim AWS i SLD.

Równowaga dostępu komitetów wyborczych do anteny

W okresie objętym analizą zaprezentowano 3 ogólnopolskie komitety wyborcze:

- **Komitet Wyborczy Stowarzyszenia Rodzina Polska - 28 września**
 - **Komitet Wyborczy Akcji Wyborczej Solidarność – 5 października**
 - **Komitet Wyborczy Sojuszu Lewicy Demokratycznej – 6 października**
- Każdemu z wymienionych komitetów poświęcono oddzielne, 50 minutowe audycje.**

Z informacji nadesłanych przez nadawcę wynika, że **prezentacja pozostałych komitetów ogólnopolskich miała miejsce znacznie wcześniej**, tj.

- 3 lipca gośćmi Pulsu Trójki byli przedstawiciele Przymierza Społecznego,
- 27 lipca przedstawiono Koalicję Centroprawicową Ojczyzna
- 21 września zaproszono Unię Wolności

Jednak audycje te nie były przedmiotem monitoringu.

Termin nadania audycji o poszczególnych komitetach prowadzi do wniosku, że **choć nadawca zaprezentował wszystkie komitety ogólnopolskie poświęcając każdemu oddzielne audycje, to w najlepszym czasie tj. w okresie nasilonej walki wyborczej**, jakim były objęte monitoringiem dwa ostatnie tygodnie przed wyborami, **szansę na zaprezentowanie swojego programu miały tylko trzy komitety: AWS, SLD, Stowarzyszenie Rodzina Polska.**

Czas prezentacji pozostałych komitetów ogólnopolskich **był niekorzystny zwłaszcza dla dwóch komitetów: Przymierza Społecznego (3 lipca) i Ojczyzny (27 lipca)** ze względu na dość odległy termin wyborów (2 miesiące przed wyborami). W nieco lepszym czasie niż dwa wymienione komitety, bo pod koniec września zaproszono do programu Unię Wolności.

W tym sensie można mówić o nierównym dostępie do anteny. **Co prawda 8 października do Pulsu Trójki zostali zaproszeni jednocześnie przedstawiciele Przymierza Społecznego i Ruchu Patriotycznego Ojczyzna**, ale nastąpiło to w odpowiedzi na bieżące wydarzenia związane z wyborami, tj. skargę Przymierza Społecznego na marginalizowanie komitetu przez radio publiczne oraz wstrzymanie emisji programu wyborczego Ruchu Patriotycznego Ojczyzna przez telewizję publiczną.

Głównym przedmiotem tej audycji, jak już wspomniano, był przebieg kampanii samorządowej w mediach w ocenie zaproszonych komitetów i słuchaczy (telefoniczny udział w audycji). Dużo uwagi poświęcono w audycji krytyce mediów publicznych przede wszystkim upolitycznieniu telewizji.

Nie była to więc prezentacja programów tych komitetów, zresztą prowadzący audycję zastrzegł, że PR 3 już je zaprezentował (chodziło zapewne o lipcowe audycje).

Należy tu zauważyć, że wymienione komitety zaistniały na antenie radiowej w ostatniej fazie kampanii w związku ze złożoną skargą.

Tabela 23. Łączny czas wystąpień oraz liczbę przedstawicieli poszczególnych komitetów w audycji publicystycznej „Puls Trójki” w monitorowanym okresie przedstawia tabela:

Komitety	Liczba przedstawicieli	Czas trwania audycji
Komitet Wyborczy Rodzina Polska	3	50 min. / oddzielna audycja/
Komitet Wyborczy AWS	3	50 min. /oddzielna audycja/
Komitet Wyborczy SLD	3	50 min. / oddzielna audycja/
Komitet Wyborczy Przymierze Społeczne	2	50 min. łącznie – wspólna audycja
Komitet Wyborczy Ruch Patriotyczny Ojczyzna	2	

Równowaga w sposobie prezentacji komitetów wyborczych

Przyjęta formuła audycji była jednakowa dla wszystkich zaproszonych komitetów (z zastrzeżeniem nietypowej audycji z udziałem dwóch komitetów, tj. Przymierza Społecznego i Rodziny Polskiej, które zostały zaproszone w związku z przebiegiem kampanii tych komitetów w mediach).

Obraz komitetów w uczestniczących w audycjach był kształtowany przede wszystkim przez zaproszonych przedstawicieli i telefonujących słuchaczy, którzy dzielą się na zwolenników bądź przeciwników (krytyków) zaproszonego do studia komitetu.

Słuchacze mieli duży wpływ na przebieg audycji. Zadawali pytania gościom audycji, ustosunkowywali się do ich wypowiedzi, komentowali działania i zachowania komitetów. Ich pytania w wielu wypadkach modyfikowały przebieg audycji.

Obecność komitetu szczególnie aktywizowała słuchaczy krytycznie do niego nastawionych, identyfikujących się z inną opcją polityczną (patrz tabela 24).

Tabela 24. Telefoniczny udział słuchaczy w audycjach Puls Trójki w monitorowanym okresie

Audycja z udziałem komitetu:	Liczba telefonów		Łączny czas wypowiedzi tel. Słuchaczy /min./
	Ogółem	w tym	
RODZINA POLSKA	7	Zwolennicy 2	7
		Przeciwnicy (krytycy) 5	
AWS	6	Zwolennicy 2	9
		Przeciwnicy (krytycy) 4	
SLD	6	Zwolennicy 1	11, 30'
		Przeciwnicy (krytycy) 5	
PRZYMIERZE SPOŁECZNE	7	Zwolennicy SLD 2	9, 15'
RUCH PATRIOTYCZNY OJCZYŻNA		Przeciwnicy (krytycy) SLD 5	

I tak w przypadku audycji z udziałem przedstawicieli AWS na 6 telefonów 4 pochodziły od osób krytykujących AWS, utożsamiających się z SLD.

Podobnie w przypadku obecności w Pulsie Trójki przedstawicieli Komitetu SLD, 5 telefonujących słuchaczy krytykowało SLD i opowiadało się za AWS.

Podczas prezentacji Komitetu Wyborczego Rodzina Polska do studia dzwonili głównie słuchacze krytykujący Stowarzyszenie (5 rozmówców na 7).

Słuchacze kreowali więc negatywny wizerunek komitetu uczestniczącego w audycji, który stanowił silną przeciwwagę do wypowiedzi przedstawicieli w studiu eksponujących z kolei przede wszystkim zalety własnego komitetu. Podobną postawę w audycjach niekiedy przyjmował prowadzący, który dla równowagi przytaczał poglądy strony przeciwnej. Dzięki temu audycja nie była jedynie autoprezentacją zaproszonego komitetu.

Wyjątkiem była 1 audycja z udziałem komitetów: Przymierza Społecznego i Ruchu Patriotycznego Ojczyzna, w której telefony od słuchaczy tworzyły negatywny wizerunek nie komitetów obecnych w studio, ale SLD, co miało bezpośrednio związek z poruszonym tematem

Podsumowanie

Zmonitorowane audycje publicystyczne różnią się formułą i tak: *Salon polityczny Trójki* to krótka audycja publicystyki społeczno-politycznej, w której na gorąco omawiane są aktualnie ważne tematy. Natomiast w *Pulsie Trójki* szerzej omawiane są ważne dla kraju problemy społeczne, polityczne i gospodarcze kraju. Obie audycje tworzą obraz publicystyki Programu 3.

- W *Salonie politycznym Trójki* spośród 10 wyemitowanych audycji w trzech tematyka wyborcza była obecna w dużym stopniu. Pozostałe audycje poświęcone były bieżącym wydarzeniom, a poruszane na antenie tematy mogły mieć znaczenie wyborcze, choć nie odnosiły się bezpośrednio do wyborów.
- W *Pulsie Trójki* nadawca nadał dużą rangę tematyce samorządowej (była ona obecna w 6 na 8 wyemitowanych audycji) przeznaczając czas antenowy zarówno na audycje o

charakterze popularyzującym i przybliżającym ideę samorządności (również reformę administracyjną), jak i audycje prezentujące komitety wyborcze. Należy jednak podkreślić, że sposób ujęcia tematyki wyborczej w poszczególnych audycjach bardzo często sprowadzał się do sporów, dyskusji, polemik o charakterze politycznym. Zwłaszcza dotyczy to audycji z udziałem przedstawicieli poszczególnych komitetów wyborczych.

- W obu audycjach koncentrowano się na konfliktach politycznych i wzajemnych zarzutach przedstawicieli poszczególnych ugrupowań. O wyborach mówiono przede wszystkim przy okazji dyskusji i sporów politycznych, a kampania wyborcza przedstawiana była głównie poprzez afery i konflikty.
- O równowadze w dostępie komitetów wyborczych do anteny i zachowaniu równowagi można jedynie mówić w przypadku audycji Puls Trójki, gdzie przeznaczono specjalnie audycje z tego cyklu na wydania związane z wyborami. Nadawca zaprezentował wszystkie komitety ogólnopolskie poświęcając każdemu oddzielną audycję. Jednak w okresie objętym monitoringiem w celu prezentacji programu zaproszono do udziału w audycji jedynie przedstawicieli trzech ogólnopolskich komitetów wyborczych (AWS, Stowarzyszenia Rodziny Polskiej, SLD). Pozostałe miały okazję zaprezentowania się wcześniej, czyli w czasie mniej korzystnym, bo bardziej oddalonym od wyborów.
Co prawda 8 października do Pulsu Trójki zostali zaproszeni jednocześnie przedstawiciele Przymierza Społecznego i Ruchu Patriotycznego Ojczyzna, ale nastąpiło to w odpowiedzi na bieżące wydarzenia związane z wyborami, tj. skargę Przymierza Społecznego na marginalizowanie komitetu przez radio publiczne oraz wstrzymanie emisji programu wyborczego Ruchu Patriotycznego Ojczyzna przez telewizję publiczną. Natomiast do Salonu politycznego zapraszani byli głównie przedstawiciele koalicji rządzącej czyli uczestnicy bieżących wydarzeń. Taki dobór gości wymuszała formuła audycji, której podstawę stanowią aktualne wydarzenia. Jedynie do ostatniej audycji zaproszono przedstawicieli wszystkich ogólnopolskich komitetów wyborczych.

Podsumowując należy stwierdzić, że nadawca nadał dużą rangę tematyce wyborczej w audycjach publicystycznych Programu 3.

Jednak polityczny charakter kampanii samorządowej przesądził o rodzaju poruszanych tematów w audycjach. Dominowały treści polityczne, nawet w audycjach przeznaczonych specjalnie na prezentację programów.

Trudno jest stwierdzić na ile burzliwe dyskusje polityczne, jakie toczyły się miały charakter jedynie zwykłego dyskursu politycznego, a na ile nasiliły się ze względu na zbliżające się wybory.

W publicystyce Programu 3 znalazła swoje odzwierciedlenie sytuacja na scenie politycznej tego okresu.

2.3. Studio wyborcze

W dniu wyborów tj. 11.10.1998 r. w Programie 3 PR nadano dwugodzinne studio wyborcze w godzinach od 22 do 24 (przerwane jedynie by nadać serwis informacyjny). Do studia zaproszono gości m.in. przedstawicieli wszystkich ogólnopolskich komitetów wyborczych, socjologów prof. Ireneusza Krzemińskiego i Tomasza Żukowskiego,

Pełnomocnika Rządu ds. Reform Ustrojowych Michała Kuleszę, wiceministra Jerzego Stępnia.

W trakcie audycji łączono się ze sztabami wyborczymi (w pierwszej części z AWS, w drugiej z UW i SLD) o wypowiedź również poproszono ministra Ryszarda Kalisza oraz psychologa dr Ewę Pietrzyk-Zieniewicz.

W trakcie audycji zorganizowano „gorącą linię” dzięki czemu słuchacze mieli możliwość zadawania pytań zaproszonym gościom i w ten sposób „uczestnictwa” w dyskusji toczącej się w studio.

2.4 Nieodpłatne audycje wyborcze

Realizując nałożony przez ordynację obowiązek udostępnienia anteny komitetom wyborczym w Programie 3 wyemitowano w okresie od 26.09 – 09.10 codziennie w paśmie 15.10 – 15.40 14 nieodpłatnych audycji wyborczych o łącznym czasie 420 minut oraz godzinną audycję nadaną 7 października. Nadawca wyemitował w sumie 480 minut obowiązkowych audycji wyborczych, co stanowi 40 % nałożonego na radio publiczne limitu czasu nieodpłatnych audycji wyborczych.

Audycje składały się z wyborczych programów własnych przygotowanych przez komitety. Wystąpienia poszczególnych komitetów wyborczych prezentujących swoje programy oddzielał specjalny sygnał dźwiękowy. Każdą audycję również rozpoczynał i kończył sygnał muzyczny.

III. AUDYCJE EDUKACYJNE W PROGRAMACH POLSKIEGO RADIA

Celem niniejszej ekspertyzy była ocena akcji popularyzującej ideę samorządności w programach radia publicznego w okresie poprzedzającym wybory samorządowe. Formułowane tu opinie dotyczą audycji o charakterze edukacyjnym (popularyzatorskim) nadawanych w dniach od 11 września do 11 października 1998 w programach Polskiego Radia, a podejmujących w różnej formie problematykę samorządową. Były to następujące audycje (lub cykle audycji):

- Program I: sześć audycji nadawanych w cyklu *Rozważania* (15, 18, 25, wrzesień, 5 i 7 październik, godz. 20,30 oraz 8 październik, godz. 22.30), program *Kultura pod opieką nowych samorządów* nadany w ramach porannych *Czterech Pór Roku* 30 września (godz. 9.30);
- Program II: dwie audycje nadane w ramach *Radia Kontakt* (29 września i 6 października)
- Radio Bis: cztery audycje z cyklu *Samo życie* (11, 22, 29, 29 wrzesień oraz 6 październik), cztery audycje z cyklu *Szkiełko i oko* (6 -9 październik) oraz z cyklu audycji *Pan Cogito*, cztery audycje poświęcone samorządności w szkolnictwie (30 wrzesień - 9 październik).

Zestaw audycji poddanych ocenie dokonany został zgodnie z sugestiami nadawców. To oni wskazali programy, w których dyskutowane były interesujące problemy samorządności. Przy takich zasadach dobru próby jedynym kryterium oceny programów winno być kryterium jakościowe - to w jakim stopniu audycje te zaprezentowały istotne dla samorządności problemy. Ocenie chcę poddać też działania organizacyjne - to, w jaki sposób postarano się o popularyzację samych audycji poświęconych problematyce samorządowej. Starania o dotarcie do jak największej liczby słuchaczy - z punktu widzenia strategii upowszechniającej - są bowiem równie ważne jak sama jakość programów.

Wśród analizowanych audycji na szczególne wyróżnienie zasługują dwa cykle przygotowane przez Radio Bis: cztery wykłady prof. A. Piekary o ustroju terytorialnym w innych krajach (we Francji) nadane w programie *Szkiełko i Oko* oraz cztery audycje o zasadach wyborów do władz samorządowych z udziałem pracowników naukowych Wydziału Prawa UW. dr Chrościaka i dr Piotrowskiego emitowane w ramach programu *Samo życie*. Były to swego rodzaju majstersztyki.

Cykl wykładów prof. Piekary poświęcony był ustrojowi terytorialno-samorządowemu Francji, ukazaniu samej istoty samorządności. Rysując krótką zresztą historię powstawania terytorialnych ogniw władzy, prof. Piekara starał się przedstawić nie tylko literę ustaw, ale przede wszystkim ducha, z jakiego się rodziły. Dodajmy do tego wielką erudycję, klarowność wykładu oraz pewne porady praktyczne (np. że po francusku *samorząd* to po prostu *collectivite territoriale - wspólnota terytorialna*).

Drugi z wymienionych tu cykli audycji Radia-Bis z udziałem pracowników Wydziału Prawa, poświęcony był wyjaśnieniom skomplikowanych zasad wyborów do wszystkich szczebli samorządu lokalnego. Spotkały się one z żywym zainteresowaniem słuchaczy, o czym świadczyły liczne telefony do redakcji. Cykl audycji z udziałem doktorów prawa Chrościaka i Piotrowskiego, oprócz walorów czysto praktycznych (informacje jak należy głosować), zasługuje na uwagę przede wszystkim dlatego, że - podobnie jak w wykładach prof. Piekary - obaj eksperci starali się popularyzować nową, wyższą kulturę polityczną społeczeństwa, a więc taką, w której obywatel nie tylko zna prawo i przestrzega jego litery,

lecz także rozumie szersze cele społeczne i polityczne, które poprzez owe prawo są realizowane.

Inną audycją, zasługującą na uwagę, była rozmowa z prof. Krystyną Skarżyńską nadana w cyklu *Rozważania*. Referując wyniki badań nad działaczami samorządowymi, zwróciła uwagę na pewne zjawiska negatywne wynikające z faktu posiadania władzy. Radni np. wcale nie uważają, iżby reprezentowanie interesów wyborców należało do ich podstawowych obowiązków. Mają natomiast skłonność do upajania się zdobytą władzą. Podobnie jak dwie wymienione wcześniej audycje, tak i ta była wyraźnie adresowana do wszystkich zainteresowanych samorządnością wyborców.

Pozostałe audycje stały na ogół na dobrym poziomie, ale ich faktycznym (choć być może nie zamierzonym przez nadawcę) adresatem był przede wszystkim działacz samorządowy. Większość audycji zrobiona była wedle jednego schematu: hasło (np. budownictwo, kultura, samorząd w szkole i na uczelni, finansowanie działalności samorządów) a potem wyliczanie jakie warunki muszą być spełnione, by samorząd mógł działać lub jakie działania w danej dziedzinie może podjąć. Ponieważ większość tych przykładów nie była zbyt oryginalna, słuchacz mało zorientowany, po usłyszeniu tematu mógł z góry przewidzieć, jak potoczy się dalej audycja i jakie będą podawane przykłady.

Mało udane były dwie audycje poświęcone samorządności w *Radiu Kontakt* w Programie II. Złożyły się na to dwa, raczej niezawinione przez redakcję, czynniki. Po pierwsze przypadek losowy (zaproszony do udziału w audycji rozmówca nie przyjechał), po drugie sam temat - kultura. Okazało się, że problemy kultury na szczeblu samorządowym nawet dla słuchaczy Dwójki są mało interesujące. Odnotowałem brak telefonów od słuchaczy.

W tym miejscu należy poczynić jeszcze następującą uwagę. W analizowanych audycjach podejmujących problem samorządności dużo miejsca poświęcono sprawom kultury (audycje *Radia Kontakt* w Programie II oraz audycje w porannym i wieczornym wydaniu *Czterech Pór Roku* w Programie I). We wszystkich dawano wyraz trosce o losy kultury, przewidując że w nowym układzie zostanie ona zepchnięta na margines. Odzew na tę tematykę, jak sądzić można po audycjach *Radia Kontakt*, był znikomy. Świadczy to niezbitnie o tym, że sprawy kultury są obojętne dużej części społeczeństwa; również tym, którzy zasiadają we władzach samorządowych. Uznając taki stan rzeczy za bardzo niekorzystny, należałoby się zastanowić, czy całej akcji nie trzeba zacząć w innym punkcie - uwrażliwienia społeczeństwa na sprawy kultury w ogóle, by dopiero potem przejść do tej kwestii na szczeblu samorządowym.

Przechodzę do punktu drugiego - oceny organizacji kampanii samorządowej w Polskim Radiu.

Odnotowałem, że wszyscy nadawcy przeznaczili na emisję audycji popularyzujących samorządność swoje najlepsze godziny emisji (Program I - ranne i wieczorne wydanie *Czterech Pór Roku*, Program II - *Radio Kontakt* nadawane we wczesnych godzinach wieczornych, Radio-Bis - godziny południowe). Nie spełniony natomiast został drugi warunek: reklama akcji upowszechniającej. Audycje poświęconych samorządowi mógł wysłuchać bądź ich stały słuchacz, bądź słuchacz przypadkowy. Brak przemyślanej promocji wydać się może zwykłym niedopatrzeniem, ale jego konsekwencje są bardzo poważne; cała rzesza słuchaczy nie zapoznała się z wręcz wzorowo (w niektórych wypadkach) przeprowadzonymi audycjami, a olbrzymi wysiłek nadawców w dotarciu do kompetentnych osób w znacznej mierze poszedł na marne.

Poza tym, jeżeli miałbym zgłosić jeszcze jakieś zastrzeżenia, to dotyczyłyby one drobnych spraw m. in. niewielki nacisk położono na to, że wszelkie wzory działania

samorządu przywoływane z innych krajów, nie są gotowymi receptami, lecz mogą i powinny być twórczo przystosowane do warunków lokalnych (na co zwracał uwagę prof. Piekara). We wszystkich analizowanych audycjach pominięto też rolę samorządu w rozwiązywaniu konfliktów lokalnych. Można to potraktować jako symptom szerszego zjawiska - stanu świadomości politycznej całego społeczeństwa polskiego.

Dr Andrzej Szpociński

RADIOFONIA REGIONALNA

1. Radio Gdańsk

Przedmiotem monitoringu były następujące audycje: codzienny serwis informacyjny - "Dziennik Radiowy" (jedno wydanie dziennie), własne audycje wyborcze nadawcy "Wybory Samorządowe '98", audycje wyborcze komitetów wyborczych rozpowszechniane nieodpłatnie oraz całość programu nadawcy w okresie obowiązywania tzw. ciszy wyborczej.

W trakcie **audycji informacyjnych** tylko w minimalnym stopniu instruowano wyborców w zakresie sposobu głosowania, zabrakło dodatkowej, zapowiadanej wcześniej, wyczerpującej audycji na ten temat w przededniu wyborów. W dziennikach radiowych przeważającą część relacji poświęconych wyborom w sposób pośredni lub bezpośredni stanowiły doniesienia o różnego rodzaju konfliktach, sporach, wzajemnych oskarżeniach kandydatów / komitetów / partii i ugrupowań. Miały one niską rangę, zwiększającą się stopniowo w trakcie kampanii.

Obraz kampanii tworzony w serwisach informacyjnych Radia Gdańsk odbiegał dość znacznie od tego, który zarysował się w prasie, a także w audycjach własnych nadawcy - "Wybory Samorządowe '98" - gdzie krytyczne, "negatywne" wypowiedzi uczestników, zajęły tylko **3%** czasu. Dla porównania, w audycjach informacyjnych kampania negatywna stanowiła **88%** przekazów poświęconych kandydatom i innym podmiotom politycznym a dotyczących wyborów.

Obraz relacjonowania kampanii nie różnił się od ogólnego wizerunku rzeczywistości kreowanego przez audycje informacyjne, dla porównania - 22 przekazy dotyczące wyborów miały charakter kampanii negatywnej, w tym samym czasie porównywalna ilość przekazów krajowych (21) zawierała opis przestępstw (w tym zabójstw), łamania prawa, śmierci lub wypadku (przytłaczająca ich większość dotyczyła spraw lokalnych). Obraz świata – w tym najbliższego otoczenia - jawił się jako nieprzyjazny i niebezpieczny, zaś możliwość jego zmiany poprzez np. aktywność obywateli związaną z wyborami wydawała się mało prawdopodobna, skoro sama kampania stanowiła w tych audycjach dodatkową porcję sporów, spraw sądowych i konfliktów. W rzeczywistości kampania na szczeblu lokalnym nie miała tak destrukcyjnego charakteru (wynika to z kontekstu prasowego i audycji wyborczych nadawcy). Zaprzepaszczone więc szansę na ukazanie innego obrazu rzeczywistości, w której obywatele poprzez konstruktywne działanie – czyli działalność samorządową – potrafią kształtować i zmieniać miejsce w którym żyją.

Nie naruszono w sposób rażący równowagi w prezentacji głównych ugrupowań – zarówno w audycjach informacyjnych jak i w wyborczych audycjach nadawcy. Wspólną cechą obu rodzajów audycji było pomijanie problematyki powiatów i wiejskich gmin w toku kampanii wyborczej. Audycje te nie ukazały ważnego momentu powstawania i działania licznych lokalnych, obywatelskich komitetów wyborczych, koncentrując się na największych partiach politycznych. W tym kontekście rodzi się pytanie o misję radia regionalnego, które powinno unikać powielania wzorców właściwych dla mediów ogólnopolskich.

Mocną stroną audycji poświęconych wyborom były **audycje własne nadawcy**. Mimo pewnych błędów warsztatowych koncentrowały się one na istotnych problemach lokalnych i w tym kontekście umożliwiły ukazanie programów wyborczych kandydatów. W studiu

przeprowadzono szereg merytorycznie znaczących dyskusji, przybliżając odbiorcom problematykę samorządności. Dobór tematów dobrze odzwierciedlał najważniejsze sprawy regionu. Dziennikarze byli całkowicie bezstronni i nie narzucali swego punktu widzenia. W sytuacji ostrych polemik politycznych na szczeblu ogólnopolskim udało im się poprowadzić audycje, w których kandydaci szczebla lokalnego, należąc do rywalizujących z sobą partii, pokazują jak na różne sposoby można rozwiązywać lokalne problemy. Audycje świadczyły o wysokiej kulturze politycznej zarówno uczestniczących jak i prowadzących. Stanowiły one przeciwwagę w przeważającym stopniu negatywnego obrazu kampanii ukazywanego w audycjach informacyjnych. Taką rolę spełniły też rozpowszechniane bezpłatnie przez Radio Gdańsk audycje komitetów wyborczych.

Podsumowując, można stwierdzić, że Radio Gdańsk wypełniło misję poinformowania społeczności lokalnych o przebiegu kampanii wyborczej.

Wypełniając wymogi ordynacji wyborczej Radio Gdańsk wyemitowało 14 audycji **wyborczych komitetów** w dniach od 26.09 do 09.10.1998 r. Przeciętny czas trwania audycji wahał się od 1 godz. 6 min. do 1 godz 34 min. i średnio wynosił 1 godzinę 23 minuty (bez przerw na wiadomości). Łączny wykorzystany przez komitety czas audycji – po odjęciu przerw na wiadomości wynosił 19 godzin 22 minuty. Trzy komitety nie nadesłały swoich audycji.

Stwierdzono 1 naruszenie ciszy wyborczej, które miało miejsce w 6. minucie jej trwania, a więc tuż po północy 10.10.1998 r. – była to reklama UPR. Kwestią dyskusyjną jest natomiast zamieszczenie w Dzienniku Radiowym informacji o złamaniu zakazu publikacji sondaży przez "Gazetę Wyborczą" i "Życie". Zastrzeżenia może tu budzić nie tyle sama informacja, co komentarz jakim ją opatrzone (por. oprac. pkt.4.2).

opracowanie Małgorzata Dariusz Wieczorek

2. Radio Katowice

Monitoringiem objęte zostały serwisy informacyjne („Kuriery Popołudniowe” - 12 wydań) nadawane w dni powszednie, nieodpłatne audycje wyborcze przygotowane przez poszczególne komitety (48 audycji) oraz całość programu Radia Katowice w okresie obowiązywania ciszy wyborczej.

Obecność przekazów wyborczych w serwisach informacyjnych była nikła. Nie pojawiły się żadne wiadomości dotyczące poszczególnych szczebli wyborów samorządowych. Nie było prezentacji programów ani kandydatów. Pojawiały się natomiast w serwisach przekazy dotyczące podmiotów politycznych identyfikowanych z biorącymi udział w wyborach ugrupowaniami (prezydent, premier, wicepremier, ministrowie itp.). Wspomniane informacje nie dotyczyły wyborów ani kampanii. Wydaje się jednak, że aktywność podmiotów politycznych (np. ich znacząca obecność podczas przypadających na pierwsze dni października inauguracyjnego roku akademickiego w szkołach wyższych) miała na celu nagłośnienie własnego ugrupowania.

Publicystyki wyborczej praktycznie w Radiu Katowice nie było. Być może dlatego, że w okresie wcześniejszym nastąpiło przesylenie tematyką samorządową, co wiązało się z popularyzacją nowych samorządowych rozwiązań, a także ze sporami na temat ostatecznego kształtu województwa śląskiego.

Kampania wyborcza prezentowana w nieodpłatnych audycjach wyborczych była nudna i bezbarwna. Komitety wyborcze nie wykorzystwały nawet w pełni bezpłatnego czasu antenowego. Przypadające im czasy wypełniano np. piosenkami wyborczymi z

grafomańskimi tekstami. Te same nagrania powtarzano w kolejnych blokach z braku innego materiału. Przeważała formuła autoprezentacji kandydatów, informacje na temat programów były skąpe i ogólne (np. prawie wszyscy byli „za ekologią”, przeważnie jednak nie wiązało się to z żadnymi konkretnymi). Sporadycznie pojawiały się elementy kampanii negatywnej (np. krytyka rządu, wicepremiera, SLD i AWS), nie wykroczyły jednak poza banał. Czasem można było odnieść wrażenie, że sami kandydaci nie bardzo znają kompetencje samorządowego szczebla, do którego chcą zostać wybrani (jedna z kandydatek zapowiadała, że po wyborze będzie dążyć do ogłoszenia referendum na temat wejścia Polski do Unii Europejskiej).

W terminie obowiązywania ciszy wyborczej nie odnotowano naruszeń ordynacji wyborczej Radio Katowice respektowało w oznaczonym czasie ciszę wyborczą i zakaz publikowania sondaży.

Podsumowanie

Po analizie zarejestrowanych audycji można stwierdzić, że Radio Katowice pozostało podczas kampanii neutralne. Za nikłą obecność problematyki wyborczej w serwisach informacyjnych odpowiadają głównie komitety wyborcze, które nie miały pomysłu na lokalną kampanię (nie było wielkich spotkań przedwyborczych, spektakularnego ogłaszania programu, skandali itd.). Można jednak zarzucić Radiu Katowice brak własnej publicystyki związanej z wyborami. Czy jednak słuchacz, po trwających blisko 2 godziny dziennie blokach przygotowanych przez komitety, miałby jeszcze ochotę jej słuchać? Jest to pytanie tym bardziej uzasadnione, że - jak się wydaje - i same komitety wyborcze nie były zainteresowane zorganizowaniem debaty programowej na antenie radiowej.

opracowanie Bogdan Widera

3. Radio Kraków

Analizie poddano 3 typy audycji: Serwis informacyjny (godz. 16.00), audycję publicystyczną "Co niesie dzień", nadawaną po serwisie informacyjnym o godz. 16.00 oraz własną audycję wyborczą nadawcy.

Serwis informacyjny Radia Kraków nadawany o godz. 16.00 uchodzi za główne wydanie dnia. Obejmuje on jednak tylko wiadomości z kraju i zagranicy. Serwis lokalny (regionalny) zawierający wiadomości z Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza nadawany jest tuż po wiadomościach o godz. 16.00, na początku audycji informacyjno-publicystycznej "Co niesie dzień". Wydaje się jednak, że serwis ten należy traktować jako dopełnienie aktualnych wiadomości krajowych i zagranicznych, bez względu na fakt, iż jest on integralną częścią audycji publicystycznej, którą otwiera.

W ciągu monitorowanych 2 tygodni kampanii wyborczej Radio Kraków nadało 72 przekazy, z czego 8 dotyczyło wyborów bezpośrednio, a 3 można uznać za dotyczące wyborów tylko pośrednio. Wiadomości wyborcze stanowiły więc 15,3% ogólnej liczby przekazów serwisu. Łączny czas tych wiadomości wyniósł 5 minut, tj. 12,1% łącznego czasu wszystkich serwisów.

Przekazy wyborcze, zwłaszcza dotyczące wyborów bezpośrednio, rozłożone były dość równomiernie, ale pojawiły się dopiero w szóstym dniu kampanii (1.10.98), co oznacza, iż do tego dnia w serwisie Radia Kraków wybory nie zaistniały dostatecznie. Przeważały wiadomości nie dotyczące wyborów na szczeblu lokalnym, lecz mówiące o wyborach w skali

całego kraju. Nie prezentowano ich w postaci osobnego bloku wyborczego. W analizowanych materiale nie stwierdzono przekazów kryptowyborczych.

Rodzaj przekazywanych przez Radio Kraków informacji wyborczych przesądził o tym, że większość z nich dotyczyła kampanii wyborczej prowadzonej przez SLD. Ich łączny czas osiągnął 3'.35". Pozostałe dwa komitety wyborcze, których kampanii dotyczyły nadane informacje to AWS (1'.10") i "Ojczyzna" (41").

W wiadomościach lokalnych (regionalnych) Radio Kraków nadało 86 przekazów, z czego 8 dotyczyło wyborów bezpośrednio, a 2 można uznać za dotyczące wyborów pośrednio. Przekazy wyborcze, dotyczące wyborów bezpośrednio, rozłożone były nierównomiernie. Wszystkie nadane wiadomości lokalne związane były z wyborami do rad gmin. Nadawano je bez wyodrębnienia w osobny blok wyborczy.

Z rodzaju informacji wyborczych nadanych przez Radio Kraków w wiadomościach lokalnych wynika, że najwięcej (po 2 informacje) poświęcono kampanii "Tarnowa dla Ciebie" i krakowskiemu komitetowi UW. Na kolejnych miejscach plasują się krakowski AWS i "Tarnów Twoje Miasto". Hierarchia ta uwzględnia także czas jaki zajęły przekazane wiadomości.

Najbardziej eksponowanymi komitetami wyborczymi były "Tarnów Twoje Miasto" i "Tarnów dla Ciebie". W następnej kolejności wymienić należy krakowski AWS oraz krakowską UW.

Nadawca skąpo informował o wyborach a dodatkowo nie zmienił strategii informowania na czas wyborów. Po analizie stwierdzono, że przekazy wyborcze nadawano tylko "przy okazji". W serwisach krajowych prezentowano informacje podawane przez inne media o ogólnokrajowym zasięgu. W wiadomościach lokalnych dominowały informacje skupiające się na ujawnianiu różnych konfliktów komitetów wyborczych bez specjalnej dbałości o przedstawienie kandydatów, programów i stanowisk w konkretnych sprawach.

Na tematykę wyborczą w **publicystycznej**, popołudniowej audycji Radia Kraków "Co niesie dzień", nadawanej codziennie po serwisie krajowym i zagranicznym z godziny 16.00, poświęcano w niektóre dni ok. 2-3 minuty. W zależności od dnia tygodnia audycja trwa 90 lub 120 minut. W okresie badanym pojawiło się w niej 6 tematów związanych z wyborami bezpośrednio. Łączny czas tych wstawek wyniósł 15 min 5 sek., co stanowi 2,9% łącznego czasu audycji "Co niesie dzień", w których je nadano. We wszystkich analizowanych wstawkach publicystycznych dominował zrównoważony ton dzięki prezentowaniu przez nadawcę różnych stanowisk w danej sprawie i neutralnemu stosunkowi dziennikarzy do poruszanego tematu.

W ostatnim, czternastym dniu kampanii wyborczej Radio Kraków nadało po skróconej, popołudniowej audycji "Co niesie dzień" zapowiadaną wcześniej 45-minutową debatę wyborczą z udziałem największych krakowskich komitetów wyborczych. Wzięli w niej udział przedstawiciele 5 krakowskich komitetów wyborczych AWS, SLD, Chrześcijańskiej Demokracji, Porozumienia Społecznego i Unii Wolności, a dotyczyła ona zadań stojących przed sejmikiem samorządowym nowego województwa małopolskiego. Debatę prowadzona była przez dziennikarza specjalizującego się w problematyce samorządowej i zagadnieniach wyborczych. Miała dostarczyć słuchaczom wiedzy o nowo utworzonym szczeblu samorządu terytorialnego, co z zasady eliminowało prezentowanie programów przez zaproszone do studia komitety. Prowadzący ograniczył swoją rolę do sformułowania kilku ogólnych tematów, na które wypowiadali się zebrani. Zabierali oni głos według własnego uznania i bez ograniczeń ze strony prowadzącego, wobec czego najdłuższe wypowiedzi mieli przedstawiciele AWS i ChD, a potem kolejno: PS, UW i SLD.

Własna audycja wyborcza Radia Kraków to 4-5 minutowy "Samouczek wyborczy" nadawany od poniedziałku do soboty o godz. 8.45. Cykl zrealizowany został w formule odredakcyjnej, autorskiej wypowiedzi felietonowej, adresowanej do potencjalnego wyborcy, któremu dostarcza się tą drogą wiadomości o wszystkich, a zwłaszcza nowo powstałych szczeblach samorządu terytorialnego. W pierwszym tygodniu kampanii przedstawione zostały kompetencje wszystkich szczebli samorządu w oparciu o zasób wiedzy, jaki może posiadać przeciętny obywatel stykający się z samorządem gminnym. W drugim tygodniu prowadzący skoncentrował się na instruktażu wyborczym, by słuchacze nie zmarnowali swojego głosu oddając go w sposób nieprawidłowy.

Należy jednak podkreślić, że wiadomości dotyczące zarówno samorządu jak i wyborów oraz sposobu głosowania przedstawiane były rzetelnie i wielostronnie, a ponadto bez odwoływania się do kampanii prowadzonej przez konkretne komitety, przez co autor "Samouczka" świadomie i skutecznie uniknął kryptoreklamy wyborczej.

Radio Kraków, jako lokalny nadawca publiczny, wywiązał się z ustawowych obowiązków zapisanych w ordynacji wyborczej. Na dwa tygodnie przed wyborami rozpoczęło emisję **nieodpłatnych audycji wyborczych**, przysługujących w odpowiedniej proporcji poszczególnym komitetom, a na dobę przed wyborami zachował "ciszę przedwyborczą".

Podsumowanie

Wydaje się, iż wybory samorządowe o tak dużym znaczeniu dla kraju sprowadzono w Radiu Kraków do zbyt skromnych rozmiarów zarówno pod względem ilościowym, jak i zrealizowanych na antenie form wypowiedzi dziennikarskich. Słuchacz został więc skazany na często bezkrytyczne dywagacje kandydatów obiecujących powszechną pomyślność i szczęście, w zamian za głosowanie właśnie na nich. Warto na koniec postawić jednak pytanie, czy od nadawcy publicznego nie należy oczekiwać czegoś więcej. Przede wszystkim własnych audycji publicystycznych, ułatwiających słuchaczom dokonanie świadomego wyboru.

Oprac. Władysław Tyrański

4. Radio Lublin

Przedmiotem monitoringu były audycje Radia Lublin nadane w dniach od 26.09.98 do 11.10.98. Ścisłą analizą objęto trzy grupy kategoriale: serwisy informacyjne, publicystykę bieżącą oraz specjalne audycje wyborcze nadawcy. Ogólnie charakteryzowane były natomiast audycje komitetów wyborczych, rozpowszechniane bezpłatnie przez nadawcę, oraz całość programu nadanego w okresie tzw. ciszy wyborczej. Przeanalizowano: 14 serwisów informacyjnych, 13 audycji publicystycznych, 2 audycje wyborcze nadawcy oraz 60 bezpłatnych bloków wyborczych. Łącznie zbadano 89 audycji, na które nadawca przeznaczył ok. 30 godzin.

Każdy **serwis informacyjny** Radia Lublin zawierał bezpośredni komunikat (ujęty w stałą językową formułę) o terminach nadawania bezpłatnych bloków wyborczych. Stanowił on ostatni dwudziestosekundowy przekaz serwisu. W żadnym serwisie informacyjnym komunikaty wyborcze nie stanowiły odrębnych bloków.

Przekazów bezpośrednio mówiących o wyborach było zdecydowanie więcej niż przekazywanych pośrednio. Dziennikarze podawali na ogół takie same wiadomości jak w innych rozgłośniach i prasie. Jednym słowem, podkreślano wagę spraw i konfliktów o zasięgu ogólnopolskim i rozpowszechnianych przez wszystkie media. W zasadzie nie przedstawiano

spraw lokalnych, nie przywoływano też bezpośrednich wypowiedzi ani członków komitetów wyborczych, ani samych kandydatów z regionu. W serwisach informacyjnych nadanych w okresie całej kampanii wyróżniały się liczbowo przekazy dotyczące AWS. Na siedem przekazów o tym Komitecie i trwających razem ok. 5 minut i 10 sekund przekazów o SLD było dwa (ok. 1 minuty), natomiast o innych ugrupowaniach nadawca nie wspominał.

Wszystkich **audycji publicystycznych** w okresie kampanii było 13. Dwie należą do cyklu „W Sejmie i w Senacie”. W ramach serii „Poranek z radiem”, zarejestrowano 11 audycji. Ten drugi cykl był monitorowany fragmentarycznie. Wybierano z niego wyłącznie części o tematyce wyborczej, pomijając muzykę, reklamy itp. Audycje publicystyczne zajęły 15 godzin, co wobec czasu wszystkich podlegających monitorowaniu (informacyjnych i własnych audycji wyborczych nadawcy), stanowiło 50 %. W pierwszej audycji z cyklu „W Sejmie i w Senacie”, informacji o wyborach samorządowych w Polsce w zasadzie nie było. Audycja Kolejna była poświęcona wyborom całkowicie i przyjęła formę dyskusji między posłami: PSL, SLD, AWS (3 posłów) a dziennikarzami z telefonicznym udziałem radiosłuchaczy.

Od 28.09.98 do 09.10.98 w „Poranku z radiem” regularnie pięć razy w tygodniu występował wojewódzki komisarz wyborczy, który stopniowo przedstawiał zasady ordynacji wyborczej i techniki głosowania. Podkreślał znaczenie wyborów dla planowanej reformy terytorialnej, ich innowacyjność i radykalność w stosunku do znanych z czasów poprzedniego ustroju. Informacje o wyborach z „Poranka...” miały postać krótkich (do 3 min.) felietonów i komentarzy, nie były to jednak wystąpienia regularne i nadawane o stałej porze. Jeśli idzie o rodzaj przekazywanych informacji wyborczych i merytoryczność kampanii, to w pierwszej audycji z cyklu „W Sejmie i w Senacie”, tematyka audycji została zdominowana przez dyskusję dziennikarzy Radia Lublin i prasy lubelskiej, posła SLD na temat wyborów w Niemczech oraz o polskim projekcie budżetu i systemie podatkowym. Natomiast w drugiej skoncentrowano się na problemach ochrony środowiska oraz prywatyzacji. Rozmówcy kładli ponadto nacisk na potrzebę uregulowania kwestii luk prawnych i ustawodawstwa dotyczącego nowej reformy. W audycji, zgodnie z jej istotą i formułą, nie dokonano prezentacji ani żadnych programów wyborczych, ani żadnych kandydatów, nie prowadzono również tzw. wyborczej kampanii negatywnej, określono jedynie stosunek przedstawicieli AWS, SLD i PSL do reformy samorządowej i ustroju państwa.

„Poranki z radiem” nie wniosły żadnych informacji o kampanii wyborczej i samych kandydatach. Część czasu antenowego (ok. 3 min.) Radio Lublin przeznaczyło na emisję telefonicznie zgłoszonych przez wyborców zarzutów wobec mediów (np. zarzucano brak dostatecznych informacji o technice głosowania).

Mimo że Radio Lublin przeznaczyło w porannych audycjach czas na objaśnianie techniki głosowania, informacje te, jak wynikało z wyżej przedstawionych skarg, okazały się niewystarczające. Odnosiły się one bowiem - według telefonujących - do zbyt wczesnej pory (7⁴⁵) nadawania instruktaży wyborczych.

Jeśli pominiemy bezpłatne audycje w ramach ordynacji wyborczej, to równowagę dostępu komitetów wyborczych do anteny nie sposób zmierzyć na podstawie tylko jednej audycji publicystycznej („W Sejmie i w Senacie”), bowiem tylko raz odbyła się tam dyskusja na temat wyborów.

Radio Lublin w okresie kampanii wyborczej nadało specjalnie poświęcone tematyce wyborczej dwie własne audycje pod nazwą „godzinny magazyn samorządowy”. Łącznie z reklamami i muzyką każda z audycji trwała 1 godzinę. Oba magazyny zostały umieszczone w ramówce radia Lublin niewłaściwie, ponieważ godzina ich emisji (11⁰⁰ - 12⁰⁰) zbiegała się na ogół z czasem pracy większości radiosłuchaczy. W jednym przypadku dziennikarz

prowadzący magazyn, nie pozwolił monitorującemu, a zapewne i słuchaczom, zidentyfikować osób zabierających głos w dyskusji i jednocześnie domyślić się ich funkcji pełnionych w kampanii. Wypowiedzi osób biorących udział w audycji nie wskazywały na prowadzenie kampanii negatywnej i kryptoreklamy.

Zgodnie z wymogami ordynacji wyborczej, od 26.09.98 do 9.10.98 na antenie Radia Lublin były emitowane bezpłatne audycje przygotowane przez poszczególne komitety wyborcze. Przestrzegano zasady równowagi w dostępie do anteny. Bloki audycji wyborczych były nadawane pięć razy dziennie od poniedziałku do piątku w godzinach: 6¹⁵; 9¹⁵; 13¹⁵; 15¹⁵ i 19¹⁵. Na ogół wszystkie komitety w pełni wykorzystały przyznany im czas. W nielicznych tylko przypadkach nie wyemitowano przygotowanych przez komitet materiałów. Nie pojawiły się one na antenie z tego powodu, że albo nie zostały na czas dostarczone do rozgłośni, albo ich jakość techniczna uniemożliwiała prezentację. Nadawca zadbał o to, aby wyżej wymienione audycje nadawane były ściśle według przyjętego porządku i z zachowaniem reguł przewidzianych w ordynacji. Każdy blok wyborczy miał wyraźną delimitację. Jego początek zwykle stanowiła zapowiedź prezentowanych komitetów i ich liczby, kończyła natomiast formuła informująca o tym, że za treść i kształt audycji odpowiedzialność ponoszą same komitety wyborcze. Każdy blok był wyodrębniany z programu radia specjalnym dzinglem.

Przedmiotem monitoringu był również pełny program nadawcy emitowany w okresie obowiązywania ciszy wyborczej. Radio Lublin dostosowało się do wskazań i wymogów ordynacji wyborczej i nie emitowało żadnych komunikatów bezpośrednio lub pośrednio wskazujących na agitację. Nadawca przyjął nawet zasadę regularnego i konsekwentnego przypominania słuchaczom występującym na antenie o obowiązku przestrzegania ciszy, a zatem nie wymieniania ani nazwisk kandydatów, ani nazw partii i komitetów wyborczych. Systematycznie udzielał również informacji o karach grożących za łamanie reguł wyborczych. Stosunkowo często, bo zawsze przy pełnej godzinie (a w audycji „Poranek z radiem” nawet co pół godziny), w ramach pierwszego (rzadziej drugiego) przekazu w wiadomościach instruowano odbiorców o zasadach głosowania siedzibie komisji i miejscu lokali wyborczych, czasie ich otwarcia, wymaganych dokumentach, liczbie kandydatów, ponadto o punktach informacyjnych i pełnionych w nich dyżurach, łącznie z dokładnymi numerami telefonów i nazwiskami osób udzielających wyjaśnień.

Radio Lublin przedstawiało poza tym pytania, skargi, zażalenia, wnioski i komentarze zgłaszane telefonicznie przez słuchaczy zaniepokojonych nieprawidłowościami w swoich okręgach wyborczych (np. brakiem kabin do głosowania w lokalu wyborczym) lub w ogóle brakiem informacji o organizacji wyborów i sposobie głosowania.

Stałą sekwencję w wiadomościach stanowiły informacje o przebiegu wyborów w innych regionach Polski.

opracowanie Barbara Boniecka

5. Radio Łódź

Przedmiotem monitoringu były: „Informacje wyborcze” (19 serwisów informacyjnych), „Wiadomości” (14 serwisów), audycje publicystyczne ("Polityczny ping-pong" oraz "Forum polityczne"), nieodpłatne audycje wyborcze (24 audycje), cały program w okresie obowiązywania ciszy wyborczej.

W omawianym okresie monitorowano także inne audycje Radia Łódź, zwracając uwagę na obecność w nich problematyki wyborczej. Poza bardzo nielicznymi wyjątkami - na przykład komentarzem w niedzielnym magazynie kulturalnym, 4.IX., mówiącym o

konieczności zwiększenia nakładów na kulturę przez przyszłe władze samorządowe - sprawa wyborów i reformy samorządowej była w programie nieobecna.

Naruszeń zasad, dotyczących funkcjonowania rozgłośni publicznej w okresie kampanii wyborczej nie stwierdzono. Można natomiast - wyprzedzając wnioski końcowe - sformułować zarzut o **nie wykorzystaniu tego okresu do szerokiego informowania opinii publicznej o celach i założeniach reformy samorządowej**. A poprzez to do zachęcania słuchaczy do świadomego korzystania ze swoich uprawnień obywatelskich.

Zawartość monitorowanych audycji

Audycje informacyjne stanowiły najważniejszą własną platformę informowania słuchaczy Radia Łódź o zbliżających się wyborach. W okresie kampanii wyborczej nadano 19 razy formalnie wyodrębnione "Informacje wyborcze", o długości od 1.20" do 10 minut, w stałych godzinach. Audycje poranne najczęściej powtarzały informacje z wieczora dnia poprzedniego. Informacje o wyborach pojawiały się także w serwisach "Wiadomości".

W pierwszym tygodniu kampanii wyemitowano 8 serwisów "Informacji wyborczych" (łącznie 21'15"). Przekazano w nich 23 przekazy - w tym 21 bezpośrednich. Większość z nich dotyczyła wyborów do rad gmin (13 przekazów) oraz powiatów (6 przekazów).

Najwięcej czasu poświęcono komitetowi Przymierza Społecznego - 4'50" (10 dźwięków), oraz AWS-u - 4'05" (3 dźwięki), SLD - 4' (5 dźwięków), UW - 2'55" (4 dźwięki) i Samorządów Łódzkich - 2'40" (4 dźwięki). Oprócz nich pojawiły się informacje liczące od 40" do 50" o trzech innych komitetach wyborczych. Merytoryczna prezentacja problematyki wyborczej pojawiła się w 15 przekazach. Ukazywanie ich poprzez konflikty i afery (np. oskarżenia o zalepianie plakatów wyborczych) - w 8 przekazach.

Najbardziej negatywny charakter miała w tym okresie kampania SLD i Przymierza Społecznego. Informacje o kampanii wyborczej SLD dotyczyły akcji objazdowej liderów tej partii (J.Oleksy, L.Miller), którzy wysuwali różne zarzuty wobec rządu RP (na pięć przytoczonych wypowiedzi cztery miały charakter negatywny).

W relacjach ze spotkań kandydatów Przymierza Społecznego do rady miejskiej w Łodzi również dominowały negatywne wypowiedzi, skierowane głównie przeciwko dotychczasowym władzom miasta z UW (na 10 dźwięków aż 8 miało charakter negatywny).

Kampania pozostałych ugrupowań w tym okresie - w relacjach Radia Łódź - miała charakter merytoryczny.

Sposób prezentacji wszystkich ugrupowań przez nadawcę był neutralny. Trzeba jednak zwrócić uwagę na bardzo małą ilość informacji wyborczych, przekazanych w tym czasie - tym bardziej, że zdecydowana większość z nich emitowana była dwukrotnie (wieczorem i powtarzana następnego dnia rano). Informowano jedynie o spotkaniach najbardziej "spektakularnych". Czyżby rzeczywiście w mieście i przylegających województwach kampanii wyborczej prawie w ogóle nie prowadzono?

W drugim tygodniu kampanii "Informacje wyborcze" były bardziej obfite. Przekazano w tym czasie 11 serwisów informacyjnych. Zajęły one łącznie 50'15" i objęły 48 przekazów bezpośrednich. 25 z nich dotyczyło wyborów do rad gmin, 15 - szczebla ogólnopolskiego, 6 - powiatów, 2 - sejmików wojewódzkich. Najwięcej czasu zajęły informacje dotyczące kampanii i kandydatów UW - 8'55" (9 dźwięków), oraz SLD - 8'35" (8 dźwięków), AWS-u - 7'30" (10 dźwięków) i Przymierza Społecznego - 4'50" (6 dźwięków). Znacznie mniej czasu, od 10" do 2'40" zajęły informacje o 4 innych komitetach wyborczych. Merytoryczna prezentacja problematyki wyborczej pojawiła się w 39 przekazach.

Ukazywanie ich poprzez konflikty i afery - w 9 przekazach. Elementy kampanii negatywnej odnaleźć można było w cytowanych wypowiedziach kandydatów Przymierza Społecznego (w 4 dźwiękach na 6 przytoczonych), AWS-u (w 4 wypowiedziach na 10 przytoczonych), SLD (w 2 na 8 przytoczonych).

Kandydaci Przymierza atakowali UW i AWS. Kandydaci AWS-u - UW i SLD. Ci ostatni z kolei krytykowali AWS i rząd. Kampania wyborcza koncentrowała się głównie na wyborach do rady miejskiej - choć w przekazach dotyczących SLD i AWS-u przybierała często charakter ogólnopolski (ze względu na udział w niej polityków z tego szeregu).

Za najbardziej udany uznaję przekaz z dn. 8.X. (g. 17.40 i powtórzony następnego dnia rano), w którym przedstawiono krótką relację ze wspólnego spotkania trzech młodych kandydatów z SLD, UW i AWS-u z młodzieżą szkolną. Najciekawsze były wypowiedzi młodzieży o kandydatach - jednakowo krytyczne o wszystkich. Dobrym pomysłem było też sporządzenie skrótu relacji z debaty samorządowej, z udziałem przedstawicieli największych sił politycznych (5.X. o 7.40), oraz podsumowanie kampanii wyborczej w Łodzi czterech największych ugrupowań i Samorządów Łódzkich w dn. 8.X. o 17.40 - powtórzone następnego dnia rano.

W sumie jednak trudno uznać - biorąc pod uwagę cały okres kampanii wyborczej - by Radio Łódź zasłużyło na wysoką ocenę w kwestii zakresu informacji o wyborach w Łodzi i przyległych województwach.

Podobnie jak to wynikało z pobieżnej analizy zawartości nieodpłatnych audycji *wyborczych* - nasuwa się stwierdzenie, iż skoncentrowano się na kampanii największych podmiotów politycznych (SLD, AWS-u, UW i Przymierza Społecznego). O ile zachowano równowagę pomiędzy nimi - to widać ogromną dysproporcję pomiędzy tymi podmiotami a pozostałymi komitetami. Zdecydowanie "po macoszemu" potraktowano też kampanię do wyborów powiatowych oraz do sejmiku wojewódzkiego. Za dużo też przekazów (15 na 48 w drugim tygodniu kampanii) dotyczyło szeregu ogólnopolskiego - ale to już mniej wina nadawcy, a bardziej charakteru, jaki przybrała kampania wyborcza największych ugrupowań, zwłaszcza SLD.

Zbyt mała była też liczba informacji - jak na rozgłośnie regionalną - o wyborach w całym regionie łódzkim.

„Wiadomości” (godz. 18.00) w pierwszym okresie konsekwentnie unikały problematyki wyborczej. Dopiero od 1.X. zaczęły pojawiać się w nich informacje - głównie pośrednie - na ten temat. Przekazy bezpośrednie nadano trzykrotnie - na 1 i dwa razy na 2 miejscu. Przekazy pośrednie - sześciokrotnie, raz na pierwszym, a poza tym na dalszych miejscach. Wszystkie przekazy - oprócz jednego dotyczyły szeregu ogólnopolskiego. Jeden (pośredni) do rad gmin (oskarżenia Porozumienia Społecznego wobec UW). Osiem z nich prezentowało wybory poprzez konflikty i kłótnie polityczne na najwyższych szczeblach władzy. Została zachowana zasada równowagi.

Wszystkie **nieodpłatne audycje wyborcze** zostały wyemitowane na antenie w zapowiadanych porach.. Zdominowane były przez największe ugrupowania - AWS, SLD, Przymierze Społeczne i UW. W każdym prawie bloku audycje tych komitetów zajmowały 70 - 80% czasu antenowego. A bywało i tak, że wypełniały cały czas. Audycje wyborcze Samorządów Łódzkich, UPR-u, komitetów ze Zgierza, Konstantynowa czy Zduńskiej Woli znajdowały miejsce na antenie jedynie sporadycznie.

Można by więc stwierdzić, że rezultaty wyborów w Łodzi i województwie, gdzie jedynie SLD, AWS, Przymierze Społeczne i UW uzyskały mandaty, odzwierciedliły zasady przydziału czasu antenowego dla poszczególnych komitetów wyborczych. Jest to z pewnością

uproszczenie - ale należałoby się, moim zdaniem, zastanowić nad wyrównaniem szans mniejszych podmiotów w następnych wyborach samorządowych.

Problematyka wyborcza pojawiała się w Radiu Łódź - poza nielicznymi wyjątkami - wyłącznie w „Nieodpłatnych audycjach wyborczych” oraz w "Informacjach wyborczych" i "Wiadomościach". W ramówkowej audycji publicystycznej "Polityczny ping-pong" (w dn. 28.IX) mówiono o procedurach i sposobach głosowania. Nadawcy nie nadawał własnych audycji wyborczych, ani audycji poświęconych reformie samorządowej i zbliżającym się wyborom.

Nie stwierdzono naruszeń ordynacji wyborczej w zakresie respektowania ciszy wyborczej i zakazu publikowania sondaży wyborczych. Tych ostatnich nie publikowano w ogóle - ani w pierwszym, ani w końcowym okresie kampanii wyborczej.

Podsumowanie

Można więc uznać, że Radio Łódź w minimalnym stopniu spełniło - w zakresie kampanii wyborczej - swoją misję informacyjną. Nie wykorzystano natomiast szansy na szerszą i bardziej pogłębioną informację o celach i założeniach reformy samorządowej, na wydobycie jej aspektów obywatelskich i zachęcenie słuchaczy do udziału w wyborach.

Najwięcej przekazów dotyczyło wyborów na szczeblu gmin, znacznie mniej powiatów, a najmniej sejmików wojewódzkich. Przestrzegano zasady równowagi w sposobie prezentacji. Co do zasady równowagi dostępu komitetów wyborczych i kandydatów do anteny, została ona zachowana w odniesieniu do komitetów związanych z najsilniejszymi podmiotami politycznymi: AWS-em, SLD, UW i Przymierzem Społecznym - ale pomiędzy nimi a pozostałymi komitetami widać ogromną dysproporcję, wręcz przepaść. Widać to i w nieodpłatnych audycjach wyborczych i w serwisach informacyjnych Radia Łódź.

Oprac. Konrad Tatarowski

6. Radio Merkury

Skala i ranga obecności problematyki wyborczej w serwisach informacyjnych nie była dominująca, jednak znacząca - w całej kampanii wyniosła około 28 %.

Udział w programie podmiotów politycznych innych niż komitety i partie polityczne (na tematy nie związane z kampanią) nie przekroczył normy w okresach poza kampanią (18 materiałów), na tematy związane z kampanią był nieduży (9 materiałów)

Tematyka wyborcza nie pojawiła się w żadnym materiale (bezpośrednim lub pośrednim) w serwisach nadanych 27 i 29 września. "Bezpośrednich" przekazów zabrakło dodatkowo 3 i 4 października.

Stan powyższy wynika z rzetelności dziennikarskiej i jest odbiciem stopnia aktywności rozmaitych podmiotów w czasie kampanii.

Średnia pozycja 1 przekazu dotyczącego wyborów (4,15 - w całej kampanii) świadczy o preferowaniu tej tematyki.

Zastanawia mała ilość przekazów dotyczących wyborów gminnych (1 przekaz w całej kampanii) i wyborów wojewódzkich (1 przekaz w całej kampanii) stosunkowo duża ilość tematyki bez określenia szczebla (15 bezpośrednich i 12 pośrednich - przy 10 bezpośrednich i 4 pośrednich na szczeblu powiatu). Być może wynika to ze słabszej aktywności gmin w

wykorzystywaniu radia jako środka przekazu, może po trosze z preferencji komitetów, lecz nade wszystko z politycznego charakteru ordynacji wyborczej.

Gdy idzie o **rodzaj przekazywanych informacji**, to przeważały te dotyczące partii politycznych i komitetów wyborczych (łącznie 21 bezpośrednich i 9 pośrednich)

Zarówno partie, jak i komitety preferowały tematykę wyborów na szczeblu powiatowym oraz tę bez określenia szczebla, co wskazywałoby na "miejski charakter kampanii.

Nie wystąpiły przekazy kryptowyborcze.

Równowaga dostępu komitetów do anteny da się określić jedynie w stosunku do tych, które w ogóle w serwisach się pojawiły i znów jest wynikiem stopnia ich aktywności. Można więc powiedzieć, że udział w serwisach miały najbardziej liczące się komitety na tym terenie (AWS, SLD, Przymierze Społeczne, UW) oraz dwa o mniejszej randze (Gospodarni dla Leszna i Rodzina Polska) i w tym sensie równowaga została zachowana.

Gdy zestawić ten stan z liczbą komitetów wyborczych biorących udział w nieodpłatnych audycjach (38 komitetów), brak aż 32 w serwisach może wydawać się znaczący. Może to oznaczać albo słabość tych komitetów, albo pewną bezradność, bo przecież o słabości Ruchu Patriotycznego "Ojczyzna" - choćby, gdy idzie o ilość zgłoszonych list kandydatów (665) - nie może być mowy.

Równowaga w sposobie prezentacji komitetów wyborczych (tych które zaistniały w serwisach informacyjnych) w zasadzie została zachowana. Zbliżona jest pozycja materiałów poszczególnych komitetów w serwisie, podobnie też wszystkie komitety preferowały głównie tematykę związaną z własnym programem wyborczym.

3 przekazy negatywne na temat innych komitetów (na 10 możliwych) wydają się liczbą przypadkową, nie oddającą jakiegóż szczególnej tendencji w prowadzeniu kampanii.

Analiza **publicystyki bieżącej**, tj. audycji "Co powiecie o powiecie?" wykazała, że jest ona prezentacją stanu ducha mieszkańców przyszłych powiatów przed wprowadzeniem w życie reformy administracyjnej i obraz ten nie ma żadnego związku ani z kampanią wyborczą, ani z wyborami.

Radio "Merkury" w dniach od 28 września do 9 października b.r. codziennie z wyjątkiem sobót i niedziel o godzinie 11.40 nadawało własną audycję wyborczą , tj. pięciominutowy "Poradnik wyborczy" (łączny czas 50 min.). Był to klasyczny instruktaż prowadzony przez dziennikarkę, sporadycznie z udziałem wojewódzkiego komisarza wyborczego. Instruktaż dotyczył ordynacji i sposobu głosowania. Audycja ta nie została zarejestrowana i nie podlega analizie.

2 października Radio "Merkury" nadało 41 min. audycję ("na żywo") "Dyskusja wyborcza". W dyskusji wzięło udział dwóch dziennikarzy oraz czterech kandydatów na prezydenta Poznania reprezentujących cztery najbardziej liczące się na tym terenie komitety wyborcze (AWS, SLD, UW, i Przymierze Społeczne). Wypowiedzi dotyczyły wyłącznie programów wyborczych na szczeblu powiatowym - w tym ogólnych celów i założeń, konkretnych zamierzeń dla danego terenu oraz różnic programowych. W wypowiedziach kandydaci koncentrowali się wyłącznie na merytorycznej prezentacji programów. Nie prezentowali ich ani poprzez ukazywanie konfliktów, ani poprzez kryptoreklamę. W audycji nie zostały wykorzystane żadne materiały dźwiękowe poza wypowiedziami kandydatów "na żywo". Wszystkie stwierdzenia, gdy idzie o wizerunek komitetów, miały charakter neutralny.

Jak wynika z powyższego opisu równowaga w "Dyskusji wyborczej" nie została zachwiana, gdyż gwarantowała ją formuła audycji. Nie wykorzystano w audycji wyników sondaży, a prowadzenie całości przez dwoje dziennikarzy świadczy o ich rzetelności, neutralności i obiektywizmie.

Podsumowanie

Z powyższej analizy wynika, że Radio "Merkury" w sposób sumienny i bardzo profesjonalny wypełniło misję poinformowania społeczności lokalnej o kandydatach, programach i procedurach wyborczych wszystkich szczebli, zachowując przy tym zasadę równowagi.

Nie stwierdzono naruszenia wymogów ordynacji wyborczej związanej z kampanią wyborczą - tak w okresie dwóch tygodni przed wyborami, jak i w czasie trwania antenowej "ciszy wyborczej".

Oprac. Juliusz Kubel

7. Radio dla Ciebie

W okresie od 28 września do 9 października br. zmonitorowano następujące audycje wyemitowane przez RDC:

- nadawany od poniedziałku do piątku poradniczo - edukacyjny cykl 6 rozmów z ekspertami;
- przeprowadzone dn. 8 i 9 października w paśmie 11:05 - 12:00 poradniczo - edukacyjne studyjne rozmowy z ekspertem;
- serwis informacyjny o godz. 8:00 i 16:00 (*Echa dnia*);
- magazyn publicystyczny nadawany w paśmie godz. 18:05 - 19:00;
- nadawaną od poniedziałku do piątku w godz. 7:45 - 8:00 audycję o charakterze „gorącej publicystyki” pt. *W cztery oczy z Radiem dla Ciebie*;
- „ciszę wyborczą” z dn. 10 i 11 października;
- nieodpłatnie rozpowszechniane audycje wyborcze komitetów wyborczych

Biorąc pod uwagę treści edukacyjne nadane przez RDC w monitorowanych audycjach należy wyróżnić cykl rozmów z ekspertami. RDC przeznaczyło na niego dobry czas antenowy i nadało mu bardzo przystępną formułę. Przez szereg powtórek (każdy kto słuchał radia codziennie o tej samej porze mógł zapoznać się z całym cyklem) oraz umieszczenie najważniejszych treści dot. wyborów samorządowych w zamkniętym cyklu składającym się z 6 odcinków, akt wyborczy - uznawany powszechnie za skomplikowany - został w sposób jasny wyjaśniony. Trzeba również zauważyć, że jeden odcinek poświęcono wyłącznie specyfice wyborczej miasta stołecznego Warszawy, w innym zaś sygnalizowano złożoność procedury wyborczej w Warszawie.

W monitorowanym okresie od 28 września do 9 października br. w magazynie informacyjnym *Echa dnia* wyemitowano 96 przekazów informacyjnych, które łącznie zajęły prawie 2 godziny (dokł. 1godz. 54 min.). Każde wydanie dziennika *Echa dnia* (wyłączając informacje sportowe i pogodowe) trwało średnio 11,5 minuty i zawierało średnio prawie 10 przekazów informacyjnych.

Wśród wszystkich przekazów 21 (zajął prawie 25 min., tj. 22%) było związanych z wyborami i kampanią wyborczą, z czego 15 przekazów było bezpośrednio wyborczych (zajął łącznie 16 min., tj. 14%), zaś 6 pośrednio związanych z wyborami (pozostałe 8%) .

Biorąc pod uwagę miejsce jakie w serwisie zajmowały przekazy wyborcze, można stwierdzić, że RDC nadało stosunkowo ważną rolę przekazom bezpośrednio dotyczącym wyborów (średnio pojawiały się na 3 miejscu w serwisie (dokł. 3,3). Przekazy pośrednio wyborcze, a więc dotyczące tematyki innej niż wyborcza i jednocześnie nawiązujące do wyborów znalazły się średnio na 5 miejscu w serwisie (dokł. 5,5).

Wraz ze zbliżaniem się dnia wyborów samorządowych w monitorowanym serwisie wzrastała liczba przekazów wyborczych. W ostatnim tygodniu kampanii wyborczej serwis zawierał średnio ok. 3 razy więcej przekazów wyborczych niż w tygodniu poprzedzającym go.

Większość (15 z ogólnej liczby 21) informacyjnych przekazów wyborczych zamieszczonych w monitorowanym okresie odnosiła się do wyborów w sposób ogólny, bez różnicowania szczebla samorządu. Dotyczyły głównie wydarzeń o znaczeniu ogólnokrajowym.

Tylko 5 przekazów bezpośrednio odnosiło się do formalnie wyróżnionych komitetów wyborczych, zaś 16 pozostałych dotyczyło: premiera (2), prezydenta RP (1), rządu (Pełnomocnik Rządu d/s Reform Ustrojowych Państwa), Sejmu (Przewodniczący Sejmowej Komisji Finansów Publicznych), Senatu (wicemarszałek), PKW (4), partii (po 2 AWS i SLD, 1UW), Samorządowego Sejmiku Województwa Warszawskiego (1).

Połowę przekazów o tematyce wyborczej stanowiły przekazy negatywnie ustosunkowujące się do wydarzeń oraz działań ugrupowań politycznych i instytucji, przekazy o charakterze sprostowań i polemik. Znalazły się tu:

- krytyka rządowej autopoprawki do projektu ustawy o finansowaniu samorządów terytorialnych (30.09.),
- konflikt związany z osobą Krzysztofa Drozda na liście SLD (1.10.),
- krytyka SLD po manifestacji OPZZ przed Ministerstwem Pracy (2.10.),
- wzajemne oczekiwania i obawy UW oraz AWS odnośnie możliwych koalicji w Warszawie i województwie po wyborach samorządowych (2.10.),
- krytyka kampanii wyborczej SLD (5.10.),
- konflikt wokół nadanego przez TVP 45-minutowego wywiadu z prezydentem Kwaśniewskim (5.10; 8.10.),
- „walka” mieszkańców Brzezin o powiat (5.10.),
- krytyka kampanii w mediach elektronicznych (8.10.),
- ocena działań wszystkich parlamentarnych klubów politycznych jako odpowiedzialnych za ograniczenie samodzielności finansowej i kompetencyjnej przyszłych powiatów i województw (8.10.)
- protest przeciw wstrzymaniu przez Program 1 TVP emisji audycji wyborczej Ruchu Patriotycznego „Ojczyzna” (8.10.)

Stosunkowo dużo miejsca w serwisach nadawca przeznaczył na krajowe informacje dotyczące wydarzeń politycznych, organizacji politycznych i społecznych, które - przy przyjętym w opracowaniu kryterium - nie były wyborcze, choć mogły mieć wpływ na preferencje wyborcze. RDC nadało w monitorowanym okresie 17 tego typu przekazów. Zajęły łącznie 20 min.(tj. ok. 18%) i dotyczyły działań prezydenta RP, premiera, Sejmu, Senatu, partii (SLD), instytucji szczebla regionalnego (prezydent i wiceprezydent Warszawy, wojewoda warszawski), związków zawodowych (OPZZ, Ogólnopolska Federacja Związków Zawodowych Pracowników Administracji Rządowej).

Na ogólną liczbę 21 przekazów wyborczych w serwisie o godz. 16:00, zaledwie 5 dotyczyło wyborczej tematyki z regionu znajdującego się pod technicznym zasięgiem

nadawania RDC, a więc województw: warszawskie, siedleckie, białkopodlaskie, płockie, ciechanowskie, ostrołęckie. Należy podkreślić, że w przekazach ograniczono się głównie do relacji z wydarzeń w Warszawie i woj. Warszawskim.

Ranga regionalnych treści wyborczych w serwisie była niewielka - nie pojawiały się informacje dot. działań komitetów wyborczych w regionie, ani konkretnych kandydatów, tam startujących.

Wyborcze znaczenie mogły mieć informacyjne przekazy polityczne dotyczące działań przedstawicieli władz szczebla niższego niż centralny. W dzienniku *Echa dnia* związane one były raczej z Warszawą oraz obecnym województwem warszawskim. Przekazy dotyczyły głównie urzędów prezydenta Warszawy oraz wojewody warszawskiego.

Sporadyczne informacje i komunikaty dotyczące innych województw w regionie „obsługiwanych” przez RDC miały przede wszystkim charakter kulturalny.

Wyborcze przekazy informacyjne dotyczące poszczególnych ugrupowań politycznych i wyborczych zajęły [min.: sek.]:

- - AWS	- 2':30''	(własnym głosem 0':35'')
- - Ruch Patriotyczny „Ojczyzna	- 1':45''	(własnym głosem 0':40'')
- - Przymierze Społeczne	- 1':30''	(własnym głosem 1':00'')
- - UW	- 0':40''	(własnym głosem 0':00'')
- - SLD	- 0':40''	(własnym głosem 0':00'')

Wyborcze przekazy informacyjne dotyczące osób pełniących wysokie stanowiska państwowe:

- - Premier	- 2':20''	(własnym głosem 1':45'')
- - Prezydent	- 0':45''	(własnym głosem 0':35'')
- - Pełnomocnik Rządu d/s Reform Ustrojowych	- 2':05''	(własnym głosem 1':35'')
- - Wicemarszałek Senatu	- 1':05''	(własnym głosem 0':50'')
- - Przewodniczący Sejmowej Komisji - Finansów Publicznych	- 0':50''	(własnym głosem 0':40'')

Wprawdzie relacje dotyczące AWS zajęły najwięcej czasu antenowego, to jednak w formie przekazu „własnym głosem” (najsilniej oddziałującej na odbiorcę) ugrupowanie to znalazło się za Przymierzem Społecznym i Ruchem Patriotycznym „Ojczyzna”.

Należy również podkreślić, że przekazy wyborcze dotyczące ugrupowań politycznych biorących udział w wyborach miały mało znaczący udział we wszystkich przekazach dziennika *Echa dnia* (na 1 godz. 54 min. wszystkich przekazów, zajęły one zaledwie 7 minut co stanowi 6% / na 96 przekazów pojawiły się 10 razy).

Należy podkreślić, że **sposób relacjonowania informacji wyborczych przez nadawcę charakteryzował się neutralnością.** W sposobie relacjonowaniu istotnych (z perspektywy wyborczej) wydarzeń, w których uczestniczyły osoby pełniące funkcje administracyjne i jednocześnie będące kandydatami w wyborach samorządowych nadawca zachował wymogi rzetelnego dziennikarstwa (np. wyborczo istotna informacja z 8.10. o wręczeniu przez ponownie kandydującego prezydenta Warszawy Marcina Świąckiego 60 dawnym właścicielom decyzji o zwrocie nieruchomości, nie zawierała bezpośrednich wypowiedzi prezydenta Warszawy).

Na podstawie analizy magazynu informacyjnego *Echa dnia* nadanego przez RDC w okresie 28 września - 9 października można stwierdzić:

- Prawie połowa przekazów wyborczych (10 z 21) zawartych w serwisie *Echa dnia* dotyczyła ugrupowań politycznych oraz komitetów wyborczych (w perspektywie zbliżających się wyborów miały największą rangę). Resztę (11 przekazów) stanowiły przekazy dotyczące działań instytucji i osób pełniących funkcje pozapartyjne. **Na podstawie serwisu *Echa dnia* komitety wyborcze w kampanii wyborczej cechowała mała aktywność i niemal wszystkie przekazy wyborcze (9) dotyczące komitetów miały charakter sprostowań, wyjaśnień oraz negowania działań i twierdzeń przeciwników politycznych.**
- **Kampania na antenie w serwisach informacyjnych została zdominowana przez treści polityczne. Nie było prawie przekazów zawierających elementy programów komitetów wyborczych i kandydatów.**
- **Bezpośrednio i pośrednio przekazy wyborcze zawarte w serwisie miały głównie charakter ogólnokrajowy i dotyczyły instytucji oraz osób pełniących funkcje centralne w państwie (kampanię prowadzono analogicznie do wyborów parlamentarnych i prezydenckich).** Na 21 przekazów wyborczych zawartych w serwisie o godz. 16:00 zaledwie 5 przekazów wyborczych miało znaczenie lokalne/regionalne, z czego 4 dotyczyły Warszawy i woj. warszawskiego. **Na tej podstawie można odnieść wrażenie, że RDC pełniło raczej funkcję kolejnego ogólnokrajowego nadawcy publicznego, zaś problematyka wyborcza z regionu dla którego RDC nadaje była prawie nieobecna.**

W okresie od 28 września do 9 października br. w serwisie porannym o godz. 8:00 Radio Dla Ciebie nadało 65 przekazów informacyjnych, które zajęły łącznie 46 minut. Każde wydanie dziennika zawierało średnio 6 przekazów informacyjnych, zaś przekazy odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do tematyki wyborczej zajmowały w serwisie wysokie miejsce - oba rodzaje pojawiały się średnio na 2 miejscu w serwisie (dokł. średnia wyniosła 1,7).

Spośród wszystkich przekazów 10 dotyczyło tematyki wyborczej (zajęły ponad 7 min., tj. ok.15%), z czego bezpośrednio wyborczych było 7 (zajęły łącznie 4,5 min., tj. ok. 10%), zaś 3 były pośrednio związane z wyborami (ok. 5%).

Większość (dokł. 8) informacyjnych przekazów wyborczych zawartych w analizowanych serwisach odnosiła się do wyborów w sposób ogólny, bez różnicowania szczebli samorządu. 2 pozostałe przekazy dotyczyły zagadnień związanych z powiatami.

Spośród 10 przekazów wyborczych, tylko 1 bezpośrednio odnosił się do - formalnie wyróżnionego - komitetu wyborczego, pozostałych 9 dotyczyło: prezydenta RP (2), premiera (3), rządu (pełnomocnik rządu d/s reform ustrojowych państwa), partii (AWS, UW, SLD).

Tematyka wyborcza niemal w całości (9 przekazów) przedstawiana była za pomocą przekazów negatywnych, bądź sprostowań i polemik.

Niemal wszystkie przekazy wyborcze dotyczyły problematyki wyborczej na poziomie ogólnokrajowym. Wyjątek stanowił przekaz dotyczący spotkania prezydenta A. Kwaśniewskiego z mieszkańcami Nowego Dworu Mazowieckiego. Ze względu na miejsce wydarzenia (z perspektywy regionalnego nadawcy jakim jest RDC) przekaz miał charakter lokalny/regionalny, choć należy podkreślić, że jego treść miała wydźwięk krajowy (*prezydent zachęcał do udziału w wyborach samorządowych podkreślając ich rangę społeczną oraz*

skrytykował rząd za opóźnienia w przedstawieniu rozwiązań dotyczących finansowania samorządów).

Analizie poddano też cykl publicystyczny *W cztery oczy z Radiem dla Ciebie*, który jest nadawany od poniedziałku do piątku w stałym porannym paśmie czasowym 7:45 - 8:00.

Zmonitorowano 9 wydań (jeden raz zaproszony gość nie był obecny) z okresu kampanii wyborczej od 28 września do 9 października br.

Na łączny czas 2 godz. 7 min., który w monitorowanym okresie zajęły audycje cyklu, 38 minut stanowiły treści bezpośrednio lub pośrednio odnoszące się do problematyki wyborczej. Tematyka wyborcza pojawiła się w 6 rozmowach i stanowiła 30 % czasu przeznaczonego na rozmowy. Każda rozmowa w monitorowanym okresie trwała średnio nieco ponad 14 minut.

Gośćmi rozmów prowadzonych przez szefa rozgłośni, Antoniego Styrzulę byli:

- 28. 09. Jacek Rybicki - wiceprzewodniczący Klubu Parlamentarnego AWS - 9 min.
- 29. 09. o. Adam Szulz - rzecznik Episkopatu Polski - 10 min.
- 30. 09. Prezydent RP- Aleksander Kwaśniewski - 28 min.
- 2. 10. Ryszard Łepik - wiceprzewodniczący OPZZ - 14 min.
- 5. 10. Tomasz Wełnicki - wiceprzewodniczący Sejmowej Komisji Kultury - 12 min.
- 6. 10. Paweł Piskorski - wiceprzewodniczący Klubu Parlamentarnego UW - 14 min.
- 7. 10. Ryszard Kalisz - minister z Kancelarii Prezydenta - 14 min.
- 8. 10. Romuald Szeremietiew - wiceminister Ministerstwa Obrony Narodowej- 12,5 min.
- 9. 10. Jacek Rybicki - wiceprzewodniczący Klubu Parlamentarnego AWS - 13,5 min.

Należy zwrócić uwagę, że rozmowa z wiceprzewodniczącym OPZZ Ryszardem Łepikiem przeprowadzona została przed manifestacją, która miała się odbyć 3 godziny później. **Informacja o godzinie rozpoczęcia manifestacji (11, 00) pochodziła od redaktora prowadzącego audycję.**

Przez stworzenie dogodnego forum do krytyki działań rządu, zaledwie na kilka godzin przed

masową manifestacją nadawca publiczny mógł narazić się na zarzut kreowania wydarzeń o charakterze politycznym.

W monitorowanym okresie przedwyborczym wśród zaproszonych gości do audycji *W cztery oczy z Radiem dla Ciebie*, nie znalazła się żadna osoba bezpośrednio związana z polityką realizowaną na poziomie regionalnym. Wszyscy zaproszeni goście reprezentowali instytucje, ugrupowania polityczne i organizacje szczebla centralnego.

Łącznie RDC wyemitowało wymagane ustawowo ok. 20 godzin nieodpłatnie rozpowszechnianych audycji wyborczych.

Monitoring obowiązującej rozgłośnię „ciszy wyborczej” nie wykazał naruszeń jej warunków.

Wątpliwości budzi jedynie wyemitowanie przez RDC w dniu wyborów, w dzienniku o godz. 15:00 przekazu informacyjnego mówiącego o naruszeniu „ciszy wyborczej” w woj. ostrołęckim w gminie Droszyn. Według przekazu zawiadomienie o naruszeniu ordynacji wyborczej złożył o godz. 13:40 w Komendzie Rejonowej Policji i Biurze Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego, Komitet Wyborczy „Bezpartyjny Powiat”. Zarzucił on Komitetowi AWS odpowiedzialność za rozwieszanie plakatów wyborczych pułkownika Eugeniusza Gorczyca, mieszkańca gminy Droszyn. Dodano, że pułkownik jest szefem Wojewódzkiego Inspektoratu Obrony Cywilnej Urzędu Wojewódzkiego w Ostrołęce.

40-sekundowa relacja zawierała konkretne dane o osobie kandydującej w wyborach. Ponieważ woj. ostrołęckie jest objęte zasięgiem RDC, tego typu informacje o konkretnych osobach w trakcie trwających wyborów (dn. 11.10. godz. 15:00) mogły wpłynąć na wizerunek kandydata.

Oprac. Jacek Piotrowski

8. Radio Wrocław

Radio Wrocław S.A. informowało o programach i kandydatach biorących udział w wyborach wszystkich szczebli na terenie całego Dolnego Śląska (tj. województw: jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego) w ciągu wszystkich dni kampanii, wykorzystując do tego celu codzienne serwisy informacyjne, szczególnie wydanie główne pt. "Wydarzenia dnia" oraz codzienne poranne i popołudniowe audycje publicystyki bieżącej "Studio Odra", a także specjalne publicystyczne audycje wyborcze "Chórem, albo solo", "To nas obchodzi", "Chcemy wiedzieć".

W nadawanych serwisach i audycjach w których znalazły się tematy związane z ordynacją wyborczą, sposobami głosowania na poszczególnych szczeblach, z dużymi i małymi komitetami wyborczymi, sposobami prowadzenia kampanii wyborczej, procedurami demokratycznymi, wreszcie z programami komitetów i kandydatów. Kampania na szczeblu regionalnym i lokalnym miała charakter merytoryczny.

Na antenie programu regionalnego Radia Wrocław S.A. zaprezentowane zostały wszystkie duże koalicje i komitety wyborcze, a także małe koalicje i małe komitety lokalne, które miały możliwość przedstawienia swoich programów wyborczych. Szczegółowej prezentacji kandydatów komitety dokonywały w nieodpłatnych audycjach wyborczych. W specjalnych audycjach wyborczych Radia Wrocław S.A. poza dwoma wydaniami "Chórem, albo solo", nie prezentowano programów wyborczych natomiast podejmowano problemy okołowyborcze.

Zarówno redagujący i podający serwisy, a także autorzy audycji publicystycznych zachowywali się bezstronnie, unikali ujawniania swoich prywatnych preferencji i antypreferencji wyborczych, przestrzegali bezwzględnie równowagi w odniesieniu do partii politycznych, komitetów wyborczych jak i kandydatów, traktując wszystkich jednakowo i dając wszystkim jednakowe szanse wypowiedzenia się przed mikrofonem. Nie stwierdzono kryptoreklamy, ani przejawów kampanii negatywnej.

Uwagę zwraca przede wszystkim fakt pojawienia się na antenie dodatkowych - **własnych audycji wyborczych** o charakterze publicystycznym: dwa specjalne wydania audycji "Chórem, albo solo", w których prezentowali swoje problemy i programy przedstawiciele małych komitetów wyborczych, przy czym warto zaznaczyć, że duże komitety wyborcze (SLD, AWS, UW, "Przymierze" i "Koalicja Wrocław 2000 Plus") prezentowały swoje programy jeszcze przed oficjalną kampanią tj. dn. 21 września br. W drugiej audycji z tego cyklu podjęto również problem finansowania samorządów (goście: (UW, SLD, Ruch Patriotyczny "Ojczyzna", UP). Następną pozycją - to cztery wydania audycji "To nas obchodzi..." - w tym dwa poświęcone instruktażowi. Gośćmi tych audycji byli m.in. politolodzy z Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Politechniki Wrocławskiej, jak też przedstawiciele powiatowej i miejskiej komisji wyborczej z Wrocławia. Dwa kolejne wydania poświęcono sposobom i efektom prowadzonych przez poszczególne komitety kampanii wyborczych oraz tematowi "Demokracja partyjna czy bezpartyjna" z udziałem szefów sztabów wyborczych (SLD, AWS, UW, "Przymierza" i "Koalicji Wrocław 2000 Plus"). Do tego należy dodać specjalne wydanie audycji "Chcemy wiedzieć..." na temat wpływu sondaży

wyborczych na postawy głosujących z udziałem dziennikarki radia niemieckiego, psychologa i socjologa oraz ekspertów CBOS-u i DEMOSKOP-u. Walorem tych audycji były porównawcze korespondencje zagraniczne (USA, Niemcy, Francja, Anglia) dające dodatkowe informacje na temat samorządów w innych krajach, na temat sposobów prowadzenia kampanii, jak i organizacji samych wyborów. Audycje te prowadzone były "na żywo" z możliwością telefonicznego udziału radiosłuchaczy.

Emisja audycji komitetów wyborczych odbywała się zgodnie z ordynacją wyborczą i rozporządzeniem KRRiTV. Audycje były emitowane codziennie w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do zakończenia kampanii wyborczej, w dwóch pasmach: porannym - między godz. 9.05 a 9.48 i popołudniowym - między godz. 17.05 a 17.48. Czas dużych komitetów podzielony został na moduły 3 min., czas małych komitetów na moduły 2 min. Emisja nieodpłatnych audycji wyborczych była codziennie zapowiadana w programie regionalnym Radia Wrocław S.A. Jakkolwiek w/w audycje nie były monitorowane warto zauważyć obecność w nich 28 komitetów wyborczych.

Monitoring nie wykazał naruszenia ciszy wyborczej. Nie nadawano sondaży wyborczych w dniach 4 - 9 października i w dniach 10 - 11 października.

Podsumowanie

Monitoring kampanii wyborczej Radia Wrocław S.A. wykazał dobre i rzetelne przygotowanie nadawcy do tego zadania. Stwierdzono fakt neutralności, bezstronności i równowagi, tak w dostępie do anteny, jak i w sposobie redagowania, podawania informacji oraz prowadzenia audycji. Nie odnotowano też w trakcie monitorowania, by została naruszona ordynacja wyborcza - nieodpłatne audycje komitetów wyborczych zostały wyemitowane zgodnie z obowiązującą ustawą i rozporządzeniem KRRiT. Na antenie programu regionalnego Radia Wrocław S.A. nie pojawiła się bezpośrednio wyborcza kryptoreklama, sporadyczne były przypadki pośrednich przekazów kryptowyborczych, gdy na tematy nie związane wprost z wyborami wypowiadali się urzędnicy rządowi i samorządowi będący jednocześnie kandydatami do rad różnych szczebli.

Oprac. Robert Gawłowski

RADIOFONIA SAMORZĄDOWA

I. Radio Radom

Radio Radom jest stacją samorządową i udostępniło bezpłatny czas antenowy zarejestrowanym komitetom wyborczym w Radomiu, kandydatom do Rady Miasta, jak i do Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Zaoferowany czas prezentacji kandydatów do obu instancji wynosił po 5 minut. Z tej propozycji skorzystało osiem komitetów: AWS, SLD, Unia Wolności, Przymierze Społeczne, Centroprawica '98, Samorządowe Forum Gospodarcze, Bezpartyjne Porozumienie Gospodarne Radomia i Polski Związek Wędkarski.

Radio Radom nadawało także płatne reklamy wyborcze, z tej możliwości skorzystały cztery komitety, największym stopniu AWS.

Reklamy wyborcze – płatne

1. Zgodnie z tabelą załączoną do kasety z płatnymi reklamami ten typ propagandy wybrały cztery komitety wyborcze: AWS, Centroprawica '98, Radomianie Razem i Polski Związek Wędkarski – łącznie 158 spotów, które w sumie trwały 84 minuty. Mimo zapewnienia Radia Radom, że „w załączeniu przesyłamy nagrania wszystkich spotów wyborczych...”, na otrzymanej kasecie zaprezentowano tylko osiem reklam. Zaprezentowany na kasecie materiał należy raczej uznać za próbkę nadawanych reklam.
2. Na osiem zarejestrowanych na taśmie reklam 3 były z AWS; 2 z komitetu Radomianie Razem; 2 z Polskiego Związku Wędkarskiego i 1 nie zidentyfikowana.
3. Przed i po reklamie radio informowało, czy reklama została opłacona przez kandydata, czy przez jego komitet wyborczy. Tak więc nikt nie mógł mieć wątpliwości, że jest to płatna reklama.
4. Reklamy były bardzo krótkie, za to pełne ogólników, nieatrakcyjne w formie. Nawoływały do głosowania albo na dany komitet wyborczy, albo na poszczególnych kandydatów .

Bezpłatne programy wyborcze

Wydaje się, że w Radomiu do wyborów – sądząc z numerów list – przystąpiło przynajmniej 14 komitetów wyborczych, ale mogło być ich więcej.

Mimo że tylko osiem komitetów przygotowało bezpłatne audycje, co przy kandydatach do obu instancji powinno dać przynajmniej 16 programów, na kasecie jest zarejestrowanych jedynie 11 audycji. Oznacza to, że zapewne nie wszystkie komitety wykorzystwały szansę bezpłatnej prezentacji swoich kandydatów do Rady Miasta i do Sejmiku Wojewódzkiego lub że na przesłanej taśmie nie ma wszystkich wyemitowanych audycji.

Według zapowiedzi bezpłatne programy miały być nadawane przez 7 dni z pominięciem soboty i niedzieli (do Sejmiku Mazowieckiego) i przez 5 dni (do Rady Miasta). Tymczasem na taśmie magnetofonowej zarejestrowano jedynie 11 audycji.

Radio Radom przed nadaniem bezpłatnego programu wyborczego za każdym razem oddzielało je od reszty emisji wyraźną zapowiedzią i zastrzeżeniem, że za treść audycji wyborczej nie ponosi odpowiedzialności. Programy były nadawane o stałej porze o godz. 13.30.

1. Reklamy bezpłatne były dłuższe od płatnych i trwały przeciętnie około 5 minut. Miały podobną strukturę: zarys reklamującego się ugrupowania, jego cele, a potem prezentacja poszczególnych kandydatów.
2. Treść i forma programów wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze była monotonna, pełna ogólników i zapewnień chęci pracy na rzecz powszechnego dobra Radomia i radomian. Programy cechowała łagodność wobec przeciwników politycznych, krytyka konkurentów ani razu nie przekroczyła zasad dobrego smaku.
3. Na tym tle pozytywnie odbijały się audycje Przymierza Społecznego – często dowcipne, złośliwe pod adresem konkurentów i najbardziej konkretnie, prezentujące swoje zamierzenia. Do problemów lokalnych również odwoływały się programy AWS i Samorządowego Forum Gospodarczego.
4. Polski Związek Wędkarski podkreślał wagę ochrony środowiska i tym głównie obiecywał się zająć.
5. Programy SLD były za długie i nie ciekawe w formie, ale powtarzanie hasła ogólnokrajowego: *Mądrze, zdrowo i bezpiecznie* było celowe i dobrze zrobione.
6. Audycje Unii Wolności można streścić zdaniem: życiorysy kandydatów same przez się gwarantują dobry wybór.
7. Najgorsze były programy Bezpartyjnego Porozumienia Gospodarnego Radom i Centroprawicy '98 – źle mówione, pełne obietnic, odwołujących się co prawda do problemów Radomia, ale bez podania metod osiągnięcia zamierzonych celów.

W sumie bezpłatne programy wyborcze przygotowane przez poszczególne komitety były jednostajne w formie, nudne, pełne zapewnień chęci działania na rzecz miasta i mieszkańców, ale za mało konkretne. Przy tym audycje promujące kandydatów do Rady Miasta i do Sejmiku Wojewódzkiego nie różniły się w zasadzie między sobą ani formą, ani treścią.

Jednak szczegółowa analiza treści i formy bezpłatnych programów wyborczych nadawanych przez Radio Radom, które nie odpowiadało ani za treść, ani za ich formę, winna być dokonana raczej przez sztaby wyborcze i polityków poszczególnych partii i ugrupowań startujących w wyborach.

Szkoda, że Radio Radom jako stacja samorządowa nie zorganizowało dyskusji między poszczególnymi komitetami wyborczymi na tematy dotyczące Radomia.

opracowanie Nina Smolar

II. Radio „Mazowsze”

Radio „Mazowsze” działa od 1 lipca 1995 r. Właścicielem stacji jest miasto i gmina Łomianki. Większość sygnału jest nakierowana na północne tereny Mazowsza.

Radio „Mazowsze” nadaje program przez 24 godziny na częstotliwości 95,8 Mhz FM. Zasięg stacji wynosi ponad 30 km, słuchalność około 100.000 odbiorców.

Monitoring programu radia „Mazowsze” prowadzono w dniach od 1 - do 8 października br. Przesłuchano 82 godziny programu nadawanego w różnych porach dnia :

- 1 października - w godz. 8.00 - 22.00,
- 2 października - w godz. 6.00 - 10.00, 16.00 - 21.00,
- 3 października - w godz. 6.00 - 11.00, 13.15 - 18.15, 19.00 - 21.00,
- 4 października - w godz. 11.15 - 21.15,
- 5 października - w godz. 11.15 - 21.15,
- 6 października - w godz. 9.20 - 19.20,
- 7 października - w godz. 8.40 - 18.40,
- 8 października - w godz. 10.00 - 20.00.

Uwaga : 7 października godz.19.00 - 21.00 i 8 października godz.7.00 - 9.00 - brak nagrania.

Zgodnie z zapowiedzią kierownictwa radia „Mazowsze” informacje dotyczące wyborów miały się pojawiać w trzech rodzajach programów :

1. W „Wiadomościach” - znajdować się miały informacje o działaniu komitetów wyborczych, zapowiedzi organizowanych przez nie imprez i spotkań. O czasie i formie nadania tego rodzaju wiadomości decydowało radio.
2. w specjalnych programach informacyjnych jedynie o technicznej i prawnej stronie wyborów - cykl „Poradnik Wyborcy”,
3. w płatnych blokach wyborczych, które mogły być emitowane w trzech pasmach : 7.00 - 9.00 , 9.00 - 12.00, 15.00 - 17.00.

W monitorowanym okresie w wiadomościach radia „Mazowsze” znalazły się nieliczne informacje związane w wyborami. W „Dziennikach” kilkakrotnie

(2 i 3 października) powtórzono informacje o spotkaniu prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego z mieszkańcami Nowego Dworu Mazowieckiego mającym się odbyć 4 października. Przekazanej informacji nie opatrzono żadnym komentarzem. Nie powiedziano też kto jeszcze weźmie udział w spotkaniu ani kto jest jego organizatorem.

W „Wiadomościach” 8 października podano ogólnikowo, wiadomość o tym, że Krajowa Izba Gospodarcza popiera tych kandydatów do samorządów, którzy znają się na gospodarce. Nie wymieniono przy tym żadnych partii ani komitetów wyborczych.

W nadanym tuż po „Wiadomościach” 2 października przeglądzie prasy przytoczono fragmenty doniesień o przebiegu kampanii wyborczej w kraju.

W przesłuchanym materiale nie było informacji o działalności lokalnych komitetów wyborczych - np. o organizowanych imprezach i spotkaniach z wyborcami.

Kampania wyborcza do samorządów była mało wyrazista na antenie radia „Mazowsze”. W płatnych blokach wyborczych swoją reklamę umieścił tylko jeden lokalny komitet wyborczy „ Inicjatywa dla Łomianek”. który na antenie wystąpił 12 razy i w przedstawionym programie zaprezentował słuchaczom sześciu swoich kandydatów na radnych do rady miasta.

Każdy spot wyborczy składał się z dwóch części . W pierwszej części dwie osoby (zgodnie z przyjętą w radiu „Mazowsze” zasadą nie mogli to być pracownicy tej rozgłośni) , krótko prezentowały ugrupowanie „Inicjatywa dla Łomianek”. Mówiły, kto powołał komitet wyborczy, jakimi cechami charakteryzują się kandydaci, argumentowały dlaczego w wyborach do rady miasta warto popierać zaproponowanych kandydatów. W drugiej części

wyborczego spotu przedstawiał się osobiście kandydat na radnego. Podawał kilka informacji o sobie i swojej rodzinie oraz wymieniał sprawy, jakimi się zajmie, jeśli zdobędzie mandat.

Reklamy wyborcze wyróżnione były zapowiedzią „reklama”. Każda z nich trwała średnio około dwóch minut i dwudziestu sekund. Powtarzano je, dwa - trzy razy dziennie w pasmach o stosunkowo wysokiej słuchalności. Nadawano je najczęściej około godziny 10.30 i 16.30.

W reklamach komitetu wyborczego „Inicjatywa dla Łomianek” nie było zawołanych odniesień do konkurencji. Nie komentowano sytuacji politycznej w kraju, nie poruszano spraw regionu. „Wielka polityka” była wyraźnie na uboczu w radiowej kampanii wyborczej „Inicjatywy dla Łomianek”. Cała uwaga kandydatów na radnych miasta skupiała się na potrzebach i oczekiwaniach społeczności lokalnej.

opracowanie Dr Anna Banaszkiewicz

III. Radio Łan

W związku ze skargami osób prywatnych na wykorzystywanie w kampanii wyborczej rozgłośni radiowych, które są po części własnością samorządów lokalnych, KRRiT zwróciła się o nadesłanie kopii nagrań wszystkich audycji, wyemitowanych, w dniach od 26 września do 9 października br., mających związek z kampanią wyborczą (chodzi zarówno o programy płatne zlecone przez komitety jak i zlecone przez poszczególnych kandydatów). Prośby o nadesłanie nagrań programów wystosowano do:

1. Redaktora Naczelnego Radia Piekary (materiały nie zostały nadesłane)
2. Redaktora Naczelnego Radia „Łan” Proszowice.

Do dyrektora Radia „Łan” KRRiT zwróciła się w związku ze skargą mieszkanki Proszowic - Barbary Nowak - która zarzuciła samorządowemu radiu „Łan”, że jest cyt: „*non stop tubą propagandową pana burmistrza*”. Zdaniem autorki listu radio wykorzystywane jest przez burmistrza Klaudiusza Kaweckiego do prowadzenia własnej kampanii wyborczej. KRRiT w związku z tym zwróciła się do dyrektora radia o nadesłanie wszystkich audycji dotyczących tematyki wyborczej, wyemitowanych w dniach 26 września - 9 października br. W odpowiedzi dyrektor radia stwierdził, że została wyemitowana jedynie rozmowa z burmistrzem, poświęcona podsumowaniu mijającej kadencji. Rozmowa odbyła się w ramach cyklu comiesięcznych spotkań z burmistrzem, które mają miejsce na antenie radia w każdy wtorek miesiąca, od 4 lat. Ponadto wyemitowano rozmowy z zastępcą burmistrza na tematy inwestycyjne w gminie oraz z wiceprzewodniczącym Rady Miejskiej w Proszowicach.

Analiza materiału poemisyjnego:

Kaseta pierwsza zawiera wywiad z burmistrzem Kaweckim w ramach audycji pt: „Gość Radia Łan”. Prowadzący wywiad poprosił burmistrza o wypowiedź, która jest podsumowaniem kadencji. Burmistrz szczegółowo opowiadał o osiągnięciach swoich i swoich współpracowników. Drobiazgowo poinformował słuchaczy na temat dokonanych inwestycji w zakresie kanalizacji, odprowadzania ścieków w poszczególnych wsiach. Odparł zarzut dotyczący niedogrzewania mieszkań na terenie jednej ze spółdzielni mieszkaniowych, przy ul Kopernika w Proszowicach. Wyjaśnił, że opóźnienie włączenia ogrzewania spowodowane było przedłużającym się remontem (na zlecenie prezesa spółdzielni), prowadzonym przez firmę „Wimex”. Burmistrz stwierdził, że *taka sytuacja w okresie trwającej kampanii wyborczej jemu też nie jest na rękę*. Niestety, nie ma na to wpływu, gdyż umowę z firmą prowadząca remont podpisał prezes spółdzielni. Podkreślił, że -

wszystkie kotłownie podlegające bezpośrednio gminie dostarczają ciepło do mieszkań bez żadnych opóźnień.

Następnie burmistrz szczegółowo wyjaśnił, na czym polegały osiągnięcia władz samorządowych oraz jego osobiście w zakresie następujących dziedzin:

- gospodarki odpadami
- edukacji ekologicznej mieszkańców wsi
- modernizacji sieci energetycznej i oświetleniowej
- modernizacji dróg gminnych, utwardzeniu dróg wiejskich, współfinansowaniu dróg krajowych i wojewódzkich
- poprawy usług komunalnych
- utworzeniu Towarzystwa Budownictwa Społecznego (preferencyjne kredyty na budowę mieszkań).
- dofinansowania schroniska im. Brata Alberta.
- współpracy z parafią rzymskokatolicką i PCK w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym i dzieciom niedożywionym.
- prac interwencyjnych dla bezrobotnych
- budowy i remontów placówek oświetleniowych
- promocji gminy.

Jako ostatni sukces burmistrz wymienił cyt: „wywalczenie” powiatu w Proszowicach. Na koniec burmistrz złożył podziękowanie wszystkim, z którymi w czasie swej kadencji współpracował oraz mieszkańcom miasta za sprzyjającą atmosferę pracy.

Swoją wypowiedź zakończył słowami : „*Oby udało się taką pałeczkę przejąć i prowadzić ją dalej w kolejnej kadencji samorządu gminnego i pierwszej kadencji samorządu powiatowego*”.

Zdanie to nosi znamiona wypowiedzi przedwyborczej, reklamującej ugrupowanie, z którego burmistrz się wywodzi. Jest propozycją dla wyborców, aby biorąc pod uwagę wszystkie dotychczasowe sukcesy odchodzącego samorządu, jeszcze raz oddali władze tym samym, sprawdzonym ludziom.

Druga audycja zawiera wywiad z p. Henrykim Pomykalskim, dyrektorem Zespołu Szkół Rolniczych w Piotrkowicach Małych i jednocześnie wiceprzewodniczącym Rady Miejskiej w Proszowicach.

Rozmowa w całości dotyczyła historii Proszowic w związku z 640 rocznicą otrzymania praw miejskich. Podano wiele faktów historycznych, zwłaszcza dotyczących ostatniej wojny i okupacji. Audycja wpajała uczucia patryjotyczne o podtrzymywała tradycję lokalną, nie zawierała akcentów wyborczych.

Trzecia audycja zawiera wywiad z zastępcą burmistrza ds. inwestycyjnych p. Józefem Dyzowskim.

Rozmowa poświęcona była omówieniu stopnia zaawansowania inwestycji wodociągowej na terenie gminy. Sieć wodociągową położono na długości 16,8 km, podłączono 104 gospodarstwa. Tym samym 60% gospodarstw gminy posiada obecnie wodociąg.

Z-ca burmistrza omówił zaawansowania robót kanalizacyjnych w mieście oraz odniósł się do stanu dróg, szczególnie zaś do utrudnień w kierunku do Buska. Następnie omówił kolejną inwestycję - budowę sal gimnastycznych przy wszystkich szkołach podstawowych.

Wywiad ten nie zawierał akcentów wyborczych. Całkowicie poświęcony był sprawom merytorycznym.

Oceniając przebieg kampanii wyborczej na antenie proszowickiej rozgłośni „Łan” zwrócić należy uwagę na kilka aspektów:

1. Na antenie radia nie prowadzono żadnych płatnych audycji wyborczych. Taką decyzję podjął Zarząd Gminy. Tym samym zakazano radiu prezentacji jakiegokolwiek ugrupowania czy kandydata.
2. Równocześnie nadany został wywiad z burmistrzem (kandydującym w obecnej kampanii samorządowej) i chociaż wywiad nie nosił cech typowej audycji wyborczej, burmistrz nie nawoływał wprost do głosowania na siebie, to jednak trudno pominąć wymowę tego programu
3. Autorka skargi złożonej do KRRiT jest zaangażowana osobiście w konflikt z burmistrzem jej głos zatem nie może być traktowany jako wypowiedź bezinteresowna i w pełni obiektywna.

Pozostaje otwartym pytanie, czy zarząd podejmując decyzję o zaniechaniu nadawania płatnych audycji wyborczych postąpił etycznie. Czy było moralne zakazanie rozgłośni o charakterze samorządowym przedstawienia na antenie tego, czym żyła gmina w kampanii wyborczej. Walki wyborczej, a także programów poszczególnych ugrupowań i kandydatów? Nie można pominąć faktu, że tym postępowaniem startujący w wyborach burmistrz wyeliminował swych przeciwników z walki wyborczew miejscowym radiu. Sam zaś wykorzystał swoje prawa i głosu sobie oraz zarządowi ustępującemu nie odmówił.

Nadawca pozbawiony został również znacznych dochodów, które mógłby z tytułu reklam uzyskać - a to nie powinno być obojętne dla sprawiedliwych i uczciwych gospodarzy gminy.

TELEWIZJA KABLOWA

Telewizja kablowa PORION

Przedmiot analizy

Przedmiotem analizy było nagranie siedmiu programów wyborczych nadanych w okresie kampanii przedwyborczej przez stację telewizyjną Porion w ramach cyklu „Studio wyborcze”. Każdy program poświęcony był prezentacji kandydatów jednego komitetu, tzn.: Akcji Wyborczej Solidarność, Ruchu Patriotycznego Ojczyzna, Przymierza Społecznego, Rodziny Polskiej, Unii Wolności, Porozumienia Wyborczego WRG, Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Wszystkie przedstawione do analizy programy, nadane w ramach cyklu „Studio wyborcze”, zostały wyprodukowane przez firmę MANTA S.A. na zlecenie Telewizji Porion. Telefony widzów i reakcje na nie uczestników programu wskazywały, że programy były realizowane na żywo, ale nie można mieć całkowitej pewności.

Jakość techniczna nagrania

Przedstawione do analizy nagrania charakteryzują się bardzo niską jakością techniczną. Trudno powiedzieć, czy stacja Porion, czy raczej Aster City, przygotowująca kasetę dla KRRiT jest za to odpowiedzialna.

Formuła programu

Wszystkie analizowane programy opierały się na tej samej i maksymalnie uproszczonej formule, która polegała na prezentacji, a właściwie autoprezentacji zaproszonych do studia kandydatów, przy minimalnym udziale prowadzącego(cej) program. Jak można domniemywać, zarówno wybór prowadzącego, jak i występujących w programie kandydatów, pozostawały w gestii komitetów wyborczych, ale same programy nie dają w tej kwestii absolutnej pewności.

Większość programów składała się z trzech rund, przerywanych reklamami wyborczymi danego ugrupowania, które miały być tyleż uatrakcyjnieniem programu, co „kurtyną” pozwalającą na zmianę kandydatów zasiadających w studiu.

Z tej formuły poszczególne komitety korzystały różnie: najwięcej kandydatów zaprezentowało Przymierze Społeczne i Porozumienie Wyborcze WRG, przedstawiając w kolejnych rundach (w programie Przymierza Społecznego było ich cztery) całkowicie bądź częściowo zmienione „zestawy” 3-4 kandydatów, najskromniej postąpiła zaś Rodzina Polska, redukując program do dwóch rund – w pierwszej była tylko jedna osoba: prowadzący program i zarazem kandydat, w drugiej dołączyły do niego dwie kandydatki. Przerwywniki były dwojakiego rodzaju: albo wspomniane wyżej reklamy wyborcze danego ugrupowania, albo zwykłe teledyski z muzyką rozrywkową, np. Rodzina Polska zastosowała dość agresywny rock.

Realizacja programu

Wszystkie analizowane programy odbywały się w tym samym studiu i tej samej scenerii: obiektem centralnym był lekko półkolisty stół, za którym siedzieli kandydaci (jedna, dwie, trzy lub nawet cztery osoby), a u szczytu którego zasiadał prowadzący program (w jednym przypadku była to kobieta), nieco bokiem do kandydatów. Jedyneymi zmieniającymi się elementami wystroju studia były plakaty występującego akurat komitetu.

Sposób prowadzenia programu i zachowanie prowadzącego cechowała powściągliwość (może z dwoma wyjątkami: Porozumienie Wyborcze WRG i Przymierze Społeczne – prowadzący byli bardziej wyraziści i sugestywni niż kandydaci: ale to oczywiście sąd najzupełniej subiektywny i wrażeniowy). Osobnym przypadkiem był program Rodziny Polskiej, gdzie prowadzący był zarazem kandydatem i swoją osobą oraz swoim dywagowaniem wypełnił pierwszą część programu. Z reguły prowadzący ograniczał się do prostych pytań i zachęty skierowanej do konkretnego kandydata, by ten zechciał przedstawić swoje stanowisko w tej kwestii. Prowadzący z zasady nie wdawał się w rozmowę z kandydatem, tylko niekiedy puentował myśli kandydata, gdy ten błędził.

Sami kandydaci zachowywali się bardzo różnie: od całkowitej swobody, a nawet pewnej nonszalancji – w przypadku doświadczonych i obytych z telewizją polityków (np. Piotr Ikonowicz czy Marek Pol), po całkowitą nieśmiałość, nieporadność i niezdarność – w przypadku debutantów, zwłaszcza starszego pokolenia. W większości ich wypowiedzi były dość długie i nieco monotonne, a więc w efekcie nudnawe, lecz dzięki temu wyborcy mieli dobrą sposobność poznania poglądów i osobowości każdego prezentowanego kandydata. Sposób budowania wypowiedzi i język kandydatów jest oczywiście poza oceną, gdyż realizator nie powinien mieć na to wpływu i nie ma żadnych podstaw by podejrzewać, że były tu jakieś manipulacje faworyzujące np. niektórych kandydatów.

Prowadzący program zachęcał widzów do telefonowania do studia i zadawania pytań kandydatom. W praktyce różnie z tym bywało: w niektórych programach było stosunkowo dużo telefonów, w innych prawie w ogóle nikt nie dzwonił. Nie jest jasne, czy wszystkie telefony były spontaniczne, czy też niektóre były „ustawione”, a także czy realizator „puszczał” wszystkie telefony, czy też np. zbyt kłopotliwe lub agresywne zatrzymywał – nie można tego ustalić m.in. dlatego, że podczas odsłuchiwania telefonu kamera najczęściej pokazywała studio w planie ogólnym, a ten, jak wyżej wskazałem, kasował na magnetowidowym zapisie dźwięk i nie było słyhać o czym mówi dzwoniący.

Praca realizatora obrazu nie daje podstaw do uwag krytycznych. Stosował on długie ujęcia, operując głównie dwoma planami: planem ogólnym, pokazującym wszystkie osoby siedzące przy stole, lub planem średnim, pokazującym osobę aktualnie mówiącą. Z zasady realizator nie stosował przebitek, ani żadnych figur montażowych dynamizujących narrację. W efekcie program cechowała powolna, statyczna narracja, oparta na prostym montażu i długich statycznych ujęciach (transfokacje i panoramy należały do rzadkości).

Wnioski ogólne

Na podstawie tego, co w przedstawionym do analizy materiale udało mi się zauważyć, że:

- w programie zastosowano najprostszą formułę, która redukowałą wymagania stawiane uczestnikom programu do minimum;
- formuła ta ograniczała ingerencje realizatora także do minimum, pozostawiając uczestnikom programu pełną swobodę, tak gdy idzie o przedmiot, jak i sposób budowania wypowiedzi;

- przyjętą formułę stosowano w jednakowym stopniu w stosunku do wszystkich komitetów, a różnice w jej wykorzystaniu, a co za tym idzie w konstrukcji programu, wynikały, najwyraźniej, z możliwości i woli poszczególnych komitetów, a ściślej: z ich (nie)przygotowania do występów w telewizji;
- realizator programu unikał stosowania wszelkich chwytów formalnych, które mogłyby zwiększać atrakcyjność przekazu, ale równocześnie mogłyby rodzić podejrzenie (bądź tylko dawać do tego pretekst) o tendencyjne pokazywanie niektórych kandydatów.

Przekładając powyższe stwierdzenia na podstawowe wymogi zachowania bezstronności i rzetelności nadawcy telewizyjnego w okresie kampanii przedwyborczej należy stwierdzić, iż analizowane programy nie dają podstaw do sformułowania jakichkolwiek zarzutów pod adresem stacji telewizyjnej Porion. Jak się wydaje, w analizowanych programach została zachowana zasada pełnej bezstronności i równego dystansu wobec wszystkich komitetów i kandydatów. Sąd ten należy opatrzyć po raz trzeci czynionym zastrzeżeniem, iż jest to raczej ogólne wrażenie, niż wynik systematycznej analizy zawartości, gdyż na taką nie pozwalała fatalna jakość techniczna przedstawionego do analizy materiału.

Dr hab. Maciej Mrozowski

SKARGI KIEROWANE DO KRRiT

Informacja dotycząca skarg nadesłanych (w dniach 26 września -10 października br.) do KRRiT podczas kampanii wyborczej do samorządu terytorialnego 1998 r.

Skarga (z dnia 5 października) Józefa Pólkowskiego, pełnomocnika Komitetu Wyborczego Akcji Wyborczej „Solidarność” na naruszenie przez „Telewizję Polską” S.A. przepisów ustawy z dnia 16 lipca 1998 r - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

Zdaniem pełnomocnika KW AWS programem pt: „Prezydent w Jedyńce”, który zawierał wywiad z Prezydentem RP, nadany w I Programie TVP S.A., w dniu 4 października br. nadawca, naruszył art. 78 ust. 2 ordynacji wyborczej. Józef Pólkowski stwierdził, że prezydent agitował, by głosować na kandydatów SLD. Komitet Wyborczy zażądał przyznania czasu antenowego (w tym samym wymiarze) dla Premiera Jerzego Buzka.

- Rada nie podzieliła zarzutu - nie dopatrzyła się naruszenia przepisów zawartych w art. 21 urt. Zdaniem Rady prezydent nie powiedział, na kogo zamierza głosować, natomiast kilkakrotnie mówił o istocie uczestnictwa w wyborach niezależnie od preferencji politycznych czy społecznych.
- Państwowa Komisja Wyborcza również nie uznała zasadności tej skargi analizując zarzuty w oparciu o przepisy ordynacji wyborczej.

Skarga (z dnia 6 października) Jarosława Kalinowskiego, Marka Pola i Tomasza Mamińskiego na - ich zdaniem tendencyjny, nieobiektywny i niekorzystny - sposób prezentowania działań wyborczych Porozumienia Społecznego (PSL - UP – KPEiR) w programach „Polskiego Radia” S.A. W skardze podniesiono zarzut pomijania, szczególnie w programach informacyjnych i publicystycznych I Programu „Polskiego Radia”, działań wyborczych „Porozumienia” na korzyść SLD i AWS.

- z wyjaśnień Stanisława Popiołka, prezesa PR S.A.i przekazanych danych w zakresie pomiaru czasu przeznaczonego na wypowiedzi polityków „Przymierza” nie wynika, by partia ta była nieobecna na antenie radia. KRRiT postanowiła ponadto, że uwagi i opinie „Przymierza” będą analizowane w kontekście całej kampanii wyborczej, a wyniki będą zawarte w raporcie opracowanym przez Departament Programowy i Monitoringu. Raport zostanie podany do publicznej wiadomości.

Skarga (z dnia 7 października) reżysera filmowego Pawła Pitery, na niewyemitowanie przez „Radio Pogoda” spotów reklamowych Julii Pitery, kandydującej z listy AWS. Zdaniem skarżącego miała to być kara za podanie nazwiska prezydenta Warszawy w negatywnym kontekście .

- po interwencji KRRiT „Radio Pogoda” wyemitowało spoty reklamowe p. Pitery bez ich cenzurowania w uprzednio uzgodnionym czasie.

Skarga osoby prywatnej (z dnia 29 września br.) p. Adama Miczkowskiego z Katowic - którego zdaniem - bałagan wyborczy należy zawdzięczać SLD i UW, zaś telewizja publiczna pomija wystąpienia działaczy „Rodziny Polskiej”, faworyzując kandydatów z list SLD i UW. KRRiT nie podzieliła zarzutu stronniczości w prezentowaniu w programach telewizji publicznej poszczególnych komitetów wyborczych. Audycje Komitetu Wyborczego „Rodzina Polska” ukazywały się w programach „Telewizji Polskiej” S.A. i „Polskiego Radia” S.A.

obok innych komitetów, prezentowanych nieodpłatnie. Nad prawidłowością przebiegu kampanii wyborczej czuwała Państwowa Komisja Wyborcza, która nie odnotowała w tym względzie nierzetelności. W interesie komitetów wyborczych występowali pełnomocnicy. Pełnomocnik „Rodziny Polskiej” nie zgłosił żadnych uwag dotyczących przebiegu kampanii wyborczej w mediach publicznych.

Oświadczenie Rejonowego Sztabu Wyborczego AWS Porozumienie Samorządowe Prawicy w Biłgoraju wyrażające solidarność z o. Tadeuszem Rydzykiem w związku z informacjami w telewizji publicznej na temat sprawy Zakładów Mięsnych Tormięs w Toruniu.

Stanowisko (przekazane do wiadomości KRRiT) Państwowej Komisji Wyborczej na temat odmowy „Telewizji Polskiej” S.A. wyemitowania audycji wyborczej Komitetu Wyborczego Ruchu Patriotycznego Ojczyzna. W audycji tej wyrażono poglądy nieprzychylnie lewicy (zarzuty stawiano wobec na przykład Józefa Oleksego, Ireneusza Sekuły). PKW stanęła na stanowisku, że w świetle obowiązujących przepisów prawa nie ma podstaw do zakazu wyemitowania tej audycji.

Skarga do Prokuratury Rejonowej w Tarnowie (przekazana do wiadomości KRRiT) Niezależnego Komitetu Wyborczego „Twoje Miasto” z Tarnowa. Członkowie Komitetu protestują przeciwko treściom pornograficznym nadawanym po godzinie 23.00 w telewizji kablowej (brak danych o jaką telewizję chodzi).

Skarga (z dnia 5 października) złożona przez pełnomocnika Grodziskiej Inicjatywy Obywatelskiej. Zdaniem skarżących Telewizja Kablowa Grodziskiej Spółdzielni Mieszkaniowej nie dopuściła „Inicjatywy” do emitowania reklam wyborczych.

Skargę uznano za bezzasadną. Telewizja kablowa nadawała jedynie plansze, a ponadto wyjaśniono, że Telewizja Kablowa nie odmówiła nadania reklamy wyborczej „Inicjatywie Obywatelskiej”.

Radia komercyjne

Skarga (otrzymana do wiadomości KRRiT) - doniesienie do Prokuratury na naruszenie przez Radio Bełchatów terminu rozpoczęcia nadawania płatnych audycji wyborczych oraz pomijania w radiu działalności kandydatów AWS. Skarga w drugiej części jest bezprzedmiotowa, bowiem radio komercyjne ma prawo do własnych sympatii politycznych.

Skarga (złożona do wiadomości KRRiT) przez pełnomocnika komitetu Wyborczego „Samorządni” z Chojnic. Zdaniem skarżących rozgłośnia nie promowała „Samorządnych” lecz SLD, AWS i działaczy Bloku Rozwoju Gospodarczego.

Skarga jest bezzasadna, bowiem rozgłośnia komercyjna ma prawo do takiego jak powyższe działania.

Podsumowanie

Minioną kampanię należy ocenić jako spokojną i umiarkowaną. Skarg było nadspodziewanie mało.

Nowością były jednak sygnały, o próbach wykorzystywania mediów samorządowych dla własnej reklamy członków władz samorządowych, kandydujących w tegorocznych wyborach, o czym szerzej w rozdziale dotyczącym radiofonii samorządowej.